# DJULABIJE

## Ljubezne Ponude

za

## LJUBICU

od

STANKA VRAZA.

Drugo izdanje, troškom Matice ilirske.

U ZAGREBU.
BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.
1863.

I sun'd my heart in beautry's eyes.

**Byron.**

O patria! dolce nome!

**Silvio Pellico.**

Palpitar mi sento il cuore
    Note voci nell' udir . . .
Ah di patria il forte amore
    Non può mai dal petto uscir.

**Tecilla.**

# RAZLOG.

God. 1838.

Tum mihi constantis dejecit lumina fastus,
Et caput impositis pressit Amor pedibus.

*Propertius.*

Kroz mladosti zlatna vrata
S guslam bjaše momak smio,
Srdca nadam svim udata,
Brzom nogom koračio:
Tu ga dragi i radosni
Sretnu Božić strělonosni:

Dobra sreća! toli rano!
Ako Bog da, momče kuda?
Zar si mlado ti těrano
Od udesa prěka i huda,
Te slěpački hlěbac prosiš?
Što u ruci gusle nosiš?

Hlěbca, děte, ja neprosim,
Već grem širom běla světa,
Slavu dědov da uznosim,
Da nakupim věnac cvěta
Pojuć ustma, koje Vila
U kolěvci poljubila.

Od dědovah slavu pěti
Dělo j' prazno, nit je za lîk;
Već po světu davno leti
Punim glasom gromu nalik:
Tko ima uha, on se unese,
A za gluhe nepoje se.

Drago j' pěvat slavna dîla
S duhom vedrim, uznešenim,
Kad ogrli dušu Vila,
U raju je blagu scěnim:
Hvala gradeć gdě s' razgara,
Kô fenič se znaj pretvara.

Drago j' pěvat (istina je)
Što se mlado, krasno zove,
Gdě s' za hvalu hvala daje;
Al uz gusle javorove?...
Što ih poješ, umrli su...
Baci, brajko, gusle k bîsu!

Prodji me se, pobratime!
Neću lěno ja dangubit,
Već sva glasom u to ime
Za janačtvo srdca snubit,
Božanstvenu slědeć želju
K slavnom zlatnom trčat celju.

Nemoj na me tol žestoko,
Ki ću da ti gradim slavu,
Da ti vedrim mutno oko,
Da ti resim věncem glavu;
Nâj od sebe bacat dobro,
Već me slušaj, mladi pobro!

Moma, kosu što razpusti,
Što oči kretje s vatrom milom,
Koje lica, koje usti
Sjaju zornim rumenilom:
To ti, brajko, nada svima
Od Vilah je posestrima.

Srdce kupat u toplome
Sněgu mladih od nědara';
Ustma piti iz ust mome
Dah, od srdca što udara:
To je razkoš, to i plata
Od Bogovah tebi slata.

Ništa momak već nesbori;
Duša misli svakolika;
U razmnivi već se zori
Njemu rajske mome slika.
Mladi Božić tim izčeznu,
Pustiv u njeg strělj ljubeznu.

Jednom smotri, milovidna
Rajskog stvora gdě děvica
Uzanj staše lahka, stidna,
Kano běla golubica,
Kad na njivu sědne plaha
Obziruć se puna straha.

Odkud došla, nij vidio;
Da mu j' razbor bio svěsni,
Odmah bi se dosětio,
Da se j' odpro dvor nebesni,
Pa da spasi momka směla
Bog mu posla svog angjela.

Sad zastěni, sad razgori,
Sad se uzhiti, sad uzprednu,
Nit od njega što se stvori
Nesětja se, kad okrenu
Stidne oči na tu Vilu,
Uzorito lěpu i milu.

Samo rěčcu progovori,
Nit ju njemu baš naměnu;
Al već ćuti kako gori
Vas u razkoš neizrečenu:
Puklo bi mu srdce zdravo,
Da j' rěč pala nanj upravo.

Kad se prene i osvîsti,
Zalud traži rajsku Vilu,
Nit gusalah neima isti',
Već eto mu gle na krilu
Od srebrnih tankih žica'
Leži zlatna tamburica.

On udari; ali glase
Sasvim inim glasom žice,
Měnja način, al neda se
Šta će volja nehotice.
Ah ranjen je travnom strělom
Po srdašcu nědga smělom.

Vidě momu, gdě razpusti
Kosu igrat s hladom milo,
S koje licah, s koje usti'
Sjaše zorno rumenilo;
Te spoznade nada svima
Od Vil' da je posestrima.

Kupao grud je u toplome
Bělom sněgu od nědara',
Ustma pio iz ust mome
Dah od srdca što udara;
Al mah čaša te razblude
Od sreće mů pade hude.

S tamburicom sada hodi
    Širom běle domovine,
Toli krasne u prirodi
    S cvětnim věncem od starine;
Al vidi kô s věnca sreća
Sčupala joj najveć cvěća.

Vidi, kako stupe slavne
    Tudja ruka izgrdila,
Kako dědov grobe davne
    Pod lipami oskvrnila,
Gdě spavaju trnja punom
Narešeni slavskom krunom.

Dočim žice najtanjega
    Od života jad mu para,
Trepti zvězda izpred njega
    Kô luč divna povrh bara'—
Trepti te se udaljiva,
S koe ga nosi želja živa.

S toga ranu noseć věkom,
    Od koe neima pridignutja,
Hman se sastat traži s lěkom,
    Vapiuć — čim mu biva ljutja —
Kano prorok s razvaline:
„Smiluj nam se gospodine!“

I.

# DJULABIJE.

God:. 1836.

Dolina, dolina
w dolinie potoczek, —
Nie mogę zapomnieć
dziéwki czarnych oczek.

*Krakowiak.*

1.

Sred zemlje slovinske
bio se grad vidjeva,
U tom bělom gradu
ponosita děva.

U te děve jedno
momče zarobljeno
Vapi i nariče
gorko razcviljeno.

2.

Ti bi grade bio
bez tvoje děvice
Tužan, kô bez Vilah
zelene gorice.

Ja bi bio sretan,
slobodan kô ptica,
Da nikad nevidĕh
Njena krasna lica.

3.

U dolu u dolu
do tri hladna vrela :
Ah nemogu zabit́
Njena lica bĕla . . .

Lica, oči, usta —
tri rĕči malene,
Al se od njih rodiše
pĕsni nebrojene.

4.

Jutrom svaki listak
    blista od rosice —
Sjajnije neg alem
    na kruni carice.

Jutrom svaka grana
    glasom ptice sbori;
Jutrom svako srdce
    Bogu se otvori.

5.

Jutrom te ja viděh:
    nebo — tvoje lice,
Munje — crne oči,
    strěle — trepavice.

Jutrom u očima
    suza mi zablista —
Kô u ranoj ruži
    rosa srebročista.

6.

Jutrom čuli — bi reći
da krilatac sbori —
Gdě ti do tri rěčce
naški progovori.

Srdce mi se odpre,
unj Božić uleti,
Pa sad tu caruje
i zimi i lěti.

7.

Ljuven plam, što mene
toliko razevili,
Njoj samo pověrih
i sestrimi Vili.

Nu što dosad tajno
skrivala bi mila,
Sad u svět raznosi
posestrima Vila.

8.

Drobna ptica ševa
u nebo se skriva,
Al ju odavaju
usta ljubezniva.

A ja ime drage
skrivam u pěsmice,
Al pěsmice viču:
„Ljubice! Ljubice!“

9.

Pred očim mi trepti
rumen od zorice,
Odkako zaglednuh
Njeno rajsko lice.

A na srdcu guje
od ljubezni bdiju,
Odkako me sgodi
strělj Njenih očiju'!

10.

Majka kaza: „Sinko!
    štuj Boga i moli!“
A da Lelja Bog je,
    naučih u školi.

Nedivi se dakle,
    brate srdca moga!
Što ja cěnim Lelju
    i štujem kô Boga.

11.

Slast, milina rěči,
    što joj usta kiti,
Stas ponosno vitki
    i hod plemeniti:

To su učitelji,
    što me momče mlado
Naučiše pěvat:
    „Lado, Leljo, Lado!“

12.

Kosa, što zahita
srdce kano mreža,
Pogled nehotice
što na plien preža.

To su oni hari,
hari milotravni,
Što me uhitiše
te sam sluga stavni.

13.

Krasota angjeoska,
čar rěčih slovinski';
Medju dušom, tělom
sklad divni vilinski.

To je visok izvor
od mojih pěsmica',
Što će dotle teći,
dok s gore bistrica.

14.

Krasni Njezin obraz
ruža je o zori,
A srdce slobodna
srnica u gori.

Moj je pako obraz
lěr o ranoj rosi,
A srdce titranka,
kû děvojka nosi.

15.

Odyssej je drugom
zavoštio uši,
Da mu od Siren se
n'jedno nezabuši.

I ja ih začepim
od Ljubice mlade,
Al mi glas u srdce
kroz oči se krade.

16.

Svatko se zanosi
    u mlade godine
Od Nje očiuh vatre
    i lica miline.

Ma i njima srdce
    bilo okovato,
Od njih bi se smeli
    i Diogen i Kato.

17.

Sad mi jadnom ljubav
    hitra krila mori,
Srdce za lěpotom
    Njezinom se bori.

Pamet Nje kip slědi
    u noći i u dne,
Brojeć, zaklinjajuć
    čase krilotrudne.

18.

Ljubavi, ljubavi!
odkud tvoja sila?
Sad me nosiš nebom,
paklom sad nemila.

Sad činiš da čeznem
vàs rajskom razbludom,
A sad da u jadah
tonem moru hudom.

19.

Oj pojavi mi se
srdca Dioskure!
Sjajuć na taj čunac
hitani od bure.

Javi, da bude ga
sreća tud ponesla,
Gdě nekida više
sěver jadra, vesla.

20.

Poveď me u srědi
zemljice i neba,
Gdě borave dusi
gladni rajskog hlěba;

Jer ja nisam čověk,
što u prahu plazit,
Niti Bog, što može
sunca nadilazit.

21.

Sreću traži jedan
s brodom po pučini,
Taj za častmi hlepti,
on se kućom brini.

Moja nij' u častih
nit u tankoj plavi,
Moja sreća samo
uza te boravi.

22.

Tvoje su mi usti
    knjiga začarena —
Bi reć od dva listka
    ružica rumena.

U njih mi je sreća;
    bi l' se otvorile,
Za mene kazale
    bar tri rečce mile.

23.

Tvoe su crne oči
    dva prozora běla,
Iz koih gleda do sto
    veselih angjela'!

U njih mi je sreća;
    daj da se otvore,
Da mi se u srdce
    slije slastih more.

24.

Uzanjka je crne
tvoje kose svila,
U kû mi se ptica
slobod ulovila.

Ulovila te će
tu umrĕt bez česti,
Ako nećeš od nje
ljuven vez mi splesti.

25.

Vrt su lica tvoja,
u kom ruža cvati,
Stid stoji ko stražar
pri lĕpote vrati' !

O dostoj da i smĕh
nebude daleče,
Neka opet momku
sunca zrak izteče.

26.

Čelo, nědra dva sta
stana plemenita,
Dva oltara, gdě se
proročanstvo pita.

Slušaj, děvo, samo
šta ti srdce pravi:
U njem Bog stanuje
ne u pakoj glavi.

27.

Iz tvojih očiuh
munja se obara,
Plašeć meni pokoj
iz srdca, nědara'.

Ej sklopi ih, děvo,
sklopi i dopusti,
Da s' opet primiri
medom tvojih usti'!

28.

Pojdi amo, dušo,
carice od moma'!
Pojdi amo pojdi,
srnice pitoma!

Nebi li kušala
pitje s moje ruke;
Nebi l' od milosti
primila jabuke.

29.

Věk za tobom nosim
darka dva nevina:
Jabuku crvenu,
kitu ružmarina.

A ti věk odmičeš
od mene kô ptica —
Od lukava lovca
i njegvih strělica'!

30.

Netrči, netrči
věk s plahoštju běžnom,
Udrit ćeš o kamen
nogom lahkom nježnom.

Netrči, netrči:
trn leži na stazi!
Netrči, netrči:
stazom zmija plazi!

31.

Vaj! Ona neslušа:
koraci ju hitri
Nose izpred mene
Kô ružicu vîtri.

Ona běži, a ja
slědim svedj Nje lice —
Kô za jutra sunce
luč sjajne danice.

32.

Bi li Njoj prosuo
zlatjane jabuke,
Da trčeć za njimi
prigne běle ruke?

Nu odkud mi zlato?
u mene ga nima:
Srdce mi tek za njom
bije u grudima.

33.

Čim me iz dubljine
prsih tuga zove,
U njih se stvoriše
Djulabije ove.

Pa ih sad prosipam
pred Nju bez pokoja;
Nebi l' se prignula
Atalanta moja.

34.

Eno je opet, gdě već
stoji kraj studenca,
Krasnu kosu svitu
na način od věnca.

Pa se nagnu nadanj
i lěpa i mila —
Kano nad jezerom
jezerkinja Vila.

35.

Ljubice nemila,
ti moj nepokoju!
Kupi me u srdce
i dušicu svoju;

Jer smrtna j' grěhota,
gdě brat bolan čeka,
A sestrica neće
da prinese lěka.

36.

Sestra si mi sestra,
  Ljubice nemila!
Jedna slavna mati
  naju j' zadojila;

Jedan Višnji otac
  naju j' odgojio,
Istim svetim slovom
  usta nakitio.

37.

Kô što duga sdruža
  sve nebeske boje,
Tako u tvoem tělu
  sve lěpote stoje.

Al što su sve boje,
  gdě sunašca nije:
To su i sve lěpote,
  gdě ljubav negrije.

38.

Ljubi me, Ljubice,
  ljubi děvo mila!
Dok su nam još vita
  od mladosti krila.

Sreća bez pokoja
  měnja brzu nogu . .
Šta će donět sutra,
  znano j' samo Bogu.

39.

Jakov dodje žedan
  k studencu vodice;
A tu ga napoji
  děva iz vedrice.

O i ja kraj vode
  čekajući žednim:
Nebi l' napojila
  ustima me mednim.

40.

Tvoju ljubav steći,
činit se nje robom,
Oddělih se s darom
pěsamah za tobom.

Al kamo ja u srědu,
ondě ti u torak:
Tako od tebe věk me
děli po edan korak.

41.

Kako ptice pticu,
ribe ribu slide:
Svaka moja želja
věk za jednom ide.

A ova je želja,
děvo zorolika!
Tebe gledat, dvorit,
ljubit u věk vîka.

42.

Aj divni majstore,
dobro znaš udarat,
Sada srdce igrom
dizat, a sad parat.

Aj divni majstore,
udri umnie, jače,
Neka i Ljubici
srdce se razplače.

43.

„Izvolite uzet
jagod, gospodine,
Ili sladoleda
ili hladetine!“

Oh nije sad meni
do takvih zaslada',
Već do tvojih ustiuh,
děvo lěpa, mlada!

44.

Višnji, da se kupi,
manu s neba pusti;
A za cělivanje
stvori krasne usti.

Ali tko da ljubi
usta ti i lica,
Kad iz očiuh prěti
do tisuć strelica'.

45.

Čitavu noć (kažu)
slavulj pěvat mari,
Kap krvi iz kljuna
dok mu neudari.

Ja da svoju ljubav
mogu izpěvati,
Nebi žalio pojuć
slědnju kaplju dati.

46.

Ti mi zabranjuješ,
da te već neslavim,
Neg da tvoje dike
iz misli postavim.

Slušam, al zabrana
nij' povoljna Bogu . .
Iz glave te metnem,
iz srdca nemogu.

47.

Kako k majci děte
věk najradje běži,
Tako svaka pěsma
věk za tobom teži.

I ti ih prigrli
ljubezno i milo —
Kano majka děte
jedinče u krilo.

48.

Bog je tebe stvorio
Ljubice milena,
S tělom od lěpote,
s srdcem od kamena.

To je, zašto plačem
s glavom na kolěnu,
Plačem, tužim tugu
věk neizrečenu.

49.

Da bi mi u srdce
pogledati htîla,
Razplakale bi se
oči ti od mila.

Da bi slušat htěla
srdce razcviljeno,
Puklo bi u grudih
srdce ti kameno.

50.

Na moj jad je stvoren
pogled ti vilovit —
Za srdce zanosit,
za srdce mi trovit.

Ah on s srdcem radja
nemile mi rate,
Te za usta goji
uzdahe krilate.

51.

Tebe jurve dvorim
tri godine danah —
Tek za tri cělova
tvojieh ustanah.

Ja jih prosim, ištem
od jutra do jutra,
A ti mi usta sklapaš
šaptjuć: „Sutra, sutra!“

52.

Skršit ću verige,
    svilena vezila,
Izmaknut iz uze
    speta svoja krila.

Razastrt ih sretan,
    slobodan kô ptica —
Daleko od tvojih
    krasnih, rajskih lica'.

53.

Izmaknem se sretno,
    pa s licem veselim,
Scěneć se slobodnim
    od Nje se oddělim.

Ja se dělim, bez da
    i rečcu bi stratio;
A Ona smijuć: „S Bogom!
    Brže mi se vratio!“

54.

Odem, al do mala
srdce upoznade,
Da što je na licu
u njem neimade.

Opet se povratjam
gdě je moja Vila,
U zlatne verige
stavljajući krila.

55.

Oprosti, oprosti,
jedina carice!
Pa k meni okreni
svoje blago lice.

Karaj, veži, razpni
roba skrušenoga,
Samo ga nebaci
od obraza tvoga.

56.

Majka kune cara,
što joj sina uze,
Al opet zanj sutra
moli roneć suze.

Tako te i ja jučer
kleh rad studenosti,
Al već danas vapim:
„Oprosti, oprosti!“

57.

Mnieš li krijuć oči
pramî svione kose,
Da mi sakrivene
već jada nenose.

Nemoj ih krit, nemoj,
već promisli, mila,
Da izza zasěde
grdnie ranja strîla.

58.

Tebi se ja molim
tanka koprenice,
Ti od moga neba
krasna stražarice!

Izvedi mi na dvor
žudjene kô sanak:
Moju rujnu zoru,
moj bieli danak.

59.

Taj predivni zastor:
duge trepavice —
Oj digni ga digni,
krasna golubice!

Da bar jedan zračac
pred mâ vrata sine,
Srdce da utěši,
tuga da ga mine.

60.

Što te crne oči
sili me motriti?
Što iz njih pogledom
crni nalip piti?

Aj oči, aj oči,
nalipe medeni!
Radi vas ah pokoj
s Bogom ode meni!

61.

Sunčanice moja,
ja ću iz njih piti,
Makar mi i bilo
na městu umrîti.

Takva bit će smrtca
sladka i bez muke,
Jer nosila budu
tvoe mi běle ruke.

62.

Kažu nĕgdĕ Vila
da čuva brodište,
Pa desnicu svakog
od junaka ište.

Grdne nemilosti,
I još grdnie tvoje,
Što ti meni uze
živo srdce moje!

63.

Za ljubezan išteš
ti od mene platju:
O neišti više,
šta ti jadan dat ću?

Tvâ su: srdce i misli:
što mi je vrh toga,
Već je založeno
od vĕka u Boga.

64.

Nikad nij' na ruži
čištje rose bilo,
Kad je sunce jutrom
běli dan razkrilo, —

Neg što biahu suze,
što kô tri zvězdice
Padnuše s Nje očiuh
na krasno joj lice.

65.

Blago vama blago,
vi tri suze mile,
Što ste mi od ljube
dušu predobile!

Nebeski vas angjeo
Njoj u grudi slio,
Pa u njih studeno
srdce raztalio.

66.

Da je meni Višnji
na milosti sada,
Pa da me pretvori
u slavića mlada,

U grm bi se skrio,
pa vas bez prestanka
Pěvao od mraka
pa do běla danka.

67.

Blag večerni hladak
vas je razpirio,
Pa čist blěsak opet
na nebo odnio.

Te tu stolujete
u nebeskom moru —
Sjajne tri carice
u Petrovu dvoru.

68.

Svedj odtud na staze
sjale u toj slici,
Kud drage slovenski
slěde věrenici;

Da materi Slavi
nebude s prevarah
Od ljubljene děce
jadnih Leandarah.

69.

Bivši momče mlado,
za srdce pokojit
Nebeske bi zvězde
stao očim brojit.

A sad ih upirem
u oči Miline,
Od kojih kô sanak
svaka bol me mine.

70.

Željno čeka mornar
větrić s neba vedra,
Što put eldorada
krenuo bi mu jedra.

Daleko odplovi
i puno se trudi,
Ali nenalazi,
što mu srdce žudi.

71.

Odkad Nju poznavam
za nać města zlatna,
Nedižem na větar
svojoj plavi platna;

Već ja slavim Boga,
jerbo pogled Njeni
U srdcu mi razkri
isti raj ljuveni.

72.

Kô što alemovi
u prstena oku —
Blistaju se zvězde
na nebu visoku.

Lěpe su al makar —
opet za nje nedam
Do dvě svoje zvězde,
u koje věk gledam.

73.

Šta je dan života,
gdě nevlada radost?
Šta je bez ljubavi
rajska ćerca — mladost?

Danak bez radosti
svetac je u petak;
Mladost bez ljubavi
bez mirisa cvětak.

74.

Dali si vidio,
kad pod večer ptica
Nad mirnim jezerom
letje — lastavica?

Letje te se nezna,
da l' ga poljubila,
I tek dodirnula
krajcî svojih krila'?

75.

Takav biaše cělov —
dar dušice Njene —
Te i sad pitaju
ustnice blažene:

Biaše l' to taknutje
Njezinih ustana',
Il njihova sapa,
il od neba mana.

76.

Vidiš li gdě blisnu,
děvo, dragušica,
Bi reć zlatan posměh
nebeskoga lica.

Tako se razasja
jednom duša moja,
Kad se š njom složila
u ljubavi tvoja.

77.

Ljubiš li me, mila,
moja kruno, slavo? —
„Ljubiš li ti mene?
povedj, mili, pravo.“

Ljubim li ja tebe?
Nek ti povi Vila,
Što je medj Slovince
davno razglasila.

78.

Znadeš li još vrěme,
kad pěvaše meni:
„Sadila sam, ljubi,
bosiljak zeleni.“

Tada ti tad u me,
Ljubice, usadi —
Cvět željne ljubavi;
njom srdce ogradi.

79.

Lěpo poje Slavka,
lěpo slavulj-ptica;
Nu sve nadilazi
glas dviuh pěsmica':

Prva mi je: „Ja te
ljubim bez pokoja!“
A druga je pěsma:
„Ja sam uvěk tvoja!“

80.

Kud sam zabasao? . . .
Ovo nij' put domu . . .
Gdě sam? Nij' moj konak
U dvoru ovomu . . .

Dalko si promašio . . . .
Ah od Nje idući
Věk sam kô pijanac.
što nenajde kući.

81.

Divna je mehana,
što meni omili;
A ta je mehana
za me tvoj dvor bîli.

Tu svakdan priničem,
dok se neopojim
Mrklim travnim vinom —
crnim očim tvojim.

82.

Čime metuljica
 světlom zatravljena
Š njom se složit žudi,
 njim umre blažena.

Nu gle čudo ognja
 tvojih od očiu'!
Tim me većma krěpe,
 čim me većma biju.

83.

Kosa ti j' mehkana,
 Usti su ti ljubke,
A nědra sněžana
 kano u golubke.

O kada to samo
 razmišljavat smiem,
Već moram rukama
 oči da sakriem.

84.

Zašto kretješ, duše,
opet te opeta
Onud, gdě mi leži
sloboda sapeta —

Kao što se kretje
k městu Slovin.pravi,
Gdě se sveta děva,
bogorodka slavi?

85.

Nebi li, moj duše,
slědeć čuda prava,
Onamo krenuo,
gdě caruje Slava, —

Gdě se izpod njenih
zlatnih krilah novi
Lovorom věnčani
radjaju věkovi?

86.

Nebi li ti slědio
put na krilih tanki',
Gdě větrić žuberi
još o Delianki; —

Gdě sa stěn govori
tisuć sědih lětah,
Razkršene leže —
krune dvajuh světah.

87.

Nebi li ti slědio
mater sedam sekah,
Kud te někoč vukla
slava davnih věkah?

Slědio na obale
Ćercu Alkinoja,
Il viteze hrabre,
gdě vladaše Troja.

88.

Kolikrat onamo
ti si me prestavio,
Gdě gatahu sfinge,
gdě se Memnon slavio; —

Gdě u sveta pisma
Mumie su povite,
Duhu čověčjemu
věkom nedokrite.

89.

Ajd onamo, srdce
da se upokoji,
Gdě věk povětarce
amberom se poji; —

Gdě iz svetih poju
rajske ptice gaja',
I gdě šaren lepir
ružom se opaja.

90.

O moj duh je samo
u ljubav zaprti,
Drugo izpred očiuh
sve se kolom vrti.

Ta věk streptje krilma,
gdě j' moja ljubezna —
Kao sokolić, s gnjezda
što nesmi i nezna.

91.

Ja sam u verigah
u Nje naručajih,
Što nipošto srdce
skršiti neda jih.

U njih si uživam
čase pune cvětja,
Kojih nebi dao
za slavna stolětja.

92.

Ljubica mi stvara
vrtlje vilovinje,
Uči kako srdce
s srdcem se spominje.

Ona mi j' Areta,
Nausika milena,
Ona i Penelopa '—
kruna slavnih žena'.

93.

U Njenoj lěposti
čuda su ti moja,
Koja věk razkladam,
gledam bez pokoja.

Njezin mi je posměh
pismo začareno,
Što još nebijaše
nikim tumačeno.

94.

Sa svojim očima
sunce mi je Ona,
S kog mi duša zvoni
kano stup Memnona.

Dà, Ona od mene
sad stvara kip mumie,
A sad sfingu, koje
nitko nerazumie.

95.

Njezin uzor svet mi
gaj je, gdě dušica
Pěvajući gine
kano rajska ptica.

Njena lica su mi
rajski perivoji,
Gdě kô lepir slaštju
pogled mi se poji.

96.

Sad mi čelo ravni,
sad mi vlasi redi,
Sad mi lice gladi,
sad u oči gledi;

Sad mi ljubi oči,
sad opet ustnice:
„Ti si uvěk angjeo,
sladka mâ dušice!“

97.

Sada na směh složi
sad na sbiljno usti;
Sad čelo nabere,
sad obrve spusti.

Iz očiuh joj strělja
munja — oganj živi:
„Ipak si ti angjeo,
angjeo ljubeznivi!“

98.

Sad ručicu diže,
Njome meni prîti;
Na čelo se skupi
oblak plahoviti.

Iz očiuh joj pada
bi reć gràd ledeni:
„Ipak si ti angjeo,
angjeo moj ljuveni!“

99.

Već izkrivi ustne,
nos i obrvice,
Razmrsi si prame,
nabra čelo, lice.

Sklope joj se ustne,
sklope crne oči:
„Ipak věk nespava
sunce u iztoči!“

100.

Zastor od očiuh
i od ustiuh pade,
A na nje razbludno
posměh se ukrade.

Čelo se razvedri,
pogled se razjasni:
„O ti si mi uvěk
angjeo moj prekrasni!"

101.

Il se ti smijala
il lice grdila,
Svedjer si mi lěpa,
svedjer si mi mila.

O ti sve uzmožeš
do jedno, a to je,
„Da tebe neljubi
vazda srdce moje."

102.

Srdce mi uzpreda
  misleć na on sanak,
Gdě ja krozanj viděh
  noćni tvoj sastanak.

On me uči uzrok
  čuda prekoredna,
Zašt ti oči žarke,
  lica nenagledna.

103.

Viděh sanjajući
  uz uzglavje tvoje
Sniti s jasnog neba
  od angjelah dvoje.

Jedan umivaše
  rosom te nebeskom,
Drugi napajaše
  oči sunca blěskom.

104.

Na prvom sastanku
mnjah da děva jesi,
A sad znadem da si
angjeo od nebesi'. —

Angjeo, koga Višnji
na taj svět preměsti,
Da kip ima rajske
lěpote i česti.

105.

Slušaj, moj angjele
mili nada svime!
Dokle ovdě traješ,
molim te: Ljubi me!

A kad se povratiš
u nebeske hrame,
Prosim te, Ljubice:
Moli ondě za me!

106.

Raj je otvoreni,
  angjeo pri vratama
Žarkim mačem mašuć
  već govori nama:

„Pitoma grlice!
  sokole od luga!
Treba da se jedno
  oprosti od druga.“

107.

Sve se vedro nebo
  zvězdicami osu;
Noć na zemlju plače
  hladne suze -- rosu.

O grlice sladka!
  čas već teče kraju...
Gle sunce zapada;
  brodari čekaju.

108.

S Bogom mi ostala,
s Bogom, moja mila!
Najsjajnia zvězda
nad tobom světila!

Kô što trepavica
brani oko od truna —
Branila te od jada
sreća blagopuna!

109.

Svedj ti bila duša,
sladka moja ljubi!
Krotka i vesela
kô běli golubi!

Ob dan sprovadjali
angjeli ju mili,
Ob noć njegovali
sanci modrokrili!

110.

Bio u ognju juga
il ledu sěvera,
Věk uza me bit će
tvoj kip, ljubav, věra.

A kudgoděr vitom
ti krenula nogom,
Svedj i svedj molila
za me ··· s Bogom!··· s Bogom!

111.

Odtisnuše brzo
od kraja brodari:
Svako huči, pěva,
nit za išta mari.

A ja tužim, plačem
s udesa siona,
Kô da mi j' već poći
preko Acherona.

112.

S Bogom, gore, s Bogom,
livade, dubrave,
Pune Vesne darov,
pune Vilah slave!

Aj kod vas boginje
sve mi biahu mile,
Samo od jedne sinak
na me baca strîle.

113.

Sladka j' tvoja čaša,
Leljo kralju kralja'!
Ali skupo, gorko
platjati ju valja.

Krasan je tvoj věnac,
od ružah spleteni,
Al je pod ružami
mnogi trn skriveni.

# II.

# DJULABIJE.

God. 1837.

**Płynie woda płynie,**
**po kamikach huczy, —**
**Kto nieumie wzdychać,**
**miłość go nauczy.**

*Krakowiak.*

1.

Onkraj Ilirije
grad stoji na stěni,
U tom gradu tuži
junak zatravljeni; —

Tuži, prisluškuje
s jedne razvaline,
Nebi li on čuo
glasak iz daljine.

2.

Momci u nědrima
amajlije nose:
Sitnu knjigu đrage,
pram svilene kose.

Nu u mene neima
ni stvarce jedine
Srdcu za razgovor,
želja da ga mine.

3.

Toj želji srdašce
jedva da odoli:
Za Njome za Njome
gine, čezne toli,—

Da za jedan pogled
oka Njezinoga
Sva bi sunca dao
od života svoga.

4.

Ja sam sin domaći,
lišen domovine;
Ja ptica, prolětjem
što pěvajuć gine;

Ja metulj u cvětju
i šiba na vodi;
Ja duh, što sad živět,
sad će da izhodi.

5.

Prava ljubav stvara
(to nam je očito)
Od mahnita mudro,
od mudra mahnito.

Što od mene stvori,
dokučit nemogu.
To j' samo Njoj znato
i višnjemu Bogu.

6.

„Neljubim Ljubice···
    neljubim, neljubim!“
Tako srdce varam,
    da mu mir prisnubim.

Nu kad se osvěstim,
    mah pamet uvidi,
Svedj kô rěka more
    srdce Nju da slîdi.

7.

Posadih za topla
    sunčana prolětja
Ljubicu i druga
    razna krasna cvětja.

Al zašto uzniknu
    samo ti, nevehne,
Te mi s tebe uvěk
    jadno srdce vehne.

8.

Vedro biaše vrěme
ljubljenja nevina,
Vedro, nu jao kratko,
kô ura jedina.

Vaj! brzo odprši
kô strěla s tetive,
Al od njega věk mi
uspomena žive.

9.

Sad mi pada pogled;
sad na um Nje lica;
Sada, kud u crkvu
hodila, stazica.

Sad Nje pěsma mila;
sad Nje cělov sladki,
I vàs raj na zemlji
i čitav věk kratki.

10.

Aj usta, aj usta,
    vi ruže mog lěta!
Aj oči, aj oči,
    vi sunca mog světa!

Vi ste divnom krasom
    momka nadigrale,
Te sada nehaje
    neg za vaše hvale.

11.

Plije voda plije,
    po kamenju buči,
Tko uzdisat nezna,
    ljubav ga nauči.

O ljubavi, ti si
    mene naučila
U što je kaljena
    tvoja travna strîla.

12.

„Dobar danak, prijo!" —
    Nerazumi toga. —
„Božja pomoć, pobro!" —
    Nezna ni za Boga.

O sada znam zašto
    tuži Slava mati:
Gradi su nevĕrni,
    sini renegati.

13.

Oj grade oj grade,
    spasi ime svoje!
Pa ti meni vrati
    sinke majke moje.

Jer bez njih se činiš
    men' kô lĕpa glava,
U kojoj nestoji
    n'jedna misô zdrava.

14.

Božanstveno sveto
    slovo od dědovah,
Kuda si nam kuda
    iz slavskih gradovah?

Kud se goděr krenem,
    puno j' tvojih traga',
Al nigdě nij' čuti
    tebe mila blaga.

15.

U grobu nam spavaš
    u grobu sadara,
Na koj luda slěpost
    pogrdom udara.

Nu kolo sreće se
    kretje bez pokoja:
Sinut će sunašce
    i pred vrata tvoja.

16.

O davni stupovi
od věkov bijeni!
Vi kletim rukama
uresa lišeni!

Vi ćete kô Memnon
za koj dan zamněti;
Jer od Slave sunce
opeta zasvěti.

17.

Gdě si, dušo moja?
Bogom posestrena!
Mila kano pěsma
iz davnih vremena'.

Čuj, ja sam bez tebe,
bez tvog oka mila—
Kano sivi sokô
bez desnoga krila.

18.

Pokri mi rukama
    oči, ma milena!
Da negledam prikor
    tvrdoga vremena!

Rečju svojom sladkom
    razgovori druga,
Da nečuje kletvah,
    uzdisajah, tuga'.

19.

Gledaj kolut sunca
    na zapadu gdi je:
Jedna pola světi,
    drugu gora krije.

Eto ti prilike
    srdca moga živa,
Gdě ga pô u slasti,
    pô u tuzi pliva.

20.

Kad mišljenje moje
světa je već trudno,
Tvoju vadim sliku,
smatrajuć razbludno.

Razmniva tol lěpú
dušu joj nadane,
Te joj žao, kad treba
š njom da se razstane.

21.

Makar šta gledao,
mislio štagodi,
Svak pogled i misao
opet k Njoj me vodi,

Te me primorava
sudit bez uklona,
Od čitavog světa
duša da je Ona.

22.

Vi—karanfil cvětje—
ustne čudokrasne;
Zubići, od kojih
isti biser gasne:

Vi ste srdca jadi,
vi i radost tiha,
Te s Vas tuži junak
kô stravljena Psycha.

23.

Ona rečca ljubka
kano glas tambure;
Pogled, koji rodi
srdcu mile bure!

O gdě su ti hari?
gdě je čar tih dika'?
U njih meni stoji
radost svakolika.

24.

Čuješ me, grlice,
što uza svog druga
Lahkokrila letješ
put toploga juga!

Kaži Njoj: „I on bi
došo s nama k tebi,
Da ga huda sreća
proganjala nebi.“

25.

Mirišuć najlěpšim
cvětjem zavičaja,
Dělite s', větrići,
put onoga raja!

Pa Joj se na čelo,
lica svaki spusti,
Šaptjuć: „Dolazimo
š njegvih željnih usti'.“

26.

Aj neslušaju me:
igrajuć bez brige
Nose cvětje-lištje
iz Vesnine knjige;

Těraju metulje
i drobne ptičice,
Cělivajuć potok
i rumen-ružice.

27.

Pěvam svoju sreću
crnookim děvam;
Ali neslušaju,
što od srca pěvam.

Sestrimim jih videć
slovenske obraze;
Al diveć se stranim
rěčim, odilaze.

28.

Ja se tužim čreti,
al tu nij' slavulja:
Otrovna po travi
sama puzi guja.

Tužim u lug: i tu
svaka šuti ptica,
Odgovarajuć mi
sama kukavica.

29.

Oj ti kukavice,
pěvačice vaja!
Ti jedina vilo
padnutoga raja!

Puno j' slična tvoja
mojoj majci sgoda,
Kâ u crno zavi
sa svog se poroda.

30.

Eno ti je gora,
jadna i nesretna,
Koja obrvama
vlada polja cvětna.

Tamo je tudjinca
digo car paklenski,
Kažuć kud se stire
mili raj slovenski.

31.

Eto ti pred vraga
tudjin nica pane,
Te kô Bogu njemu
klanjati se stane.

Pa se raztrkaše
kano gladna pseta
Čete mu, da města
poharaju sveta.

32.

S oružjem uz vojne
leže žene mrtve;
Vrag pali dvorove,
vragu dužne žrtve.

Slušaj, brate, slušaj
kak zveče veruge,
U koje děčicu
kuju sa poruge.

33.

Ti Plaču, ti krajna
slavska stražarnice,
Brojio si uzdihe,
vidio suzice! —

Kada se praštahu
s rajem děca Slave,
Prisiljeni da ga
bez grěha ostave.

34.

Pod tvrdim se dubom
 sruši cvětna lipa;
Zemlju bije tudjeg
 kopito paripa.

Ej zlatna Slobodo,
 i vedra pravice!
Zašto vi od Slave
 odvratjate lice?

35.

Ja se molih Ladi;
 al dočula Vila,
Pa se s razcviljenim
 srdcem posestrila.

Oj mą̂ Vilo, prosim:
 ajde mi odatłe,
Da nenosim, vajme!
 dva put srdca žale.

36.

Stravljen Deljan Daphnu
slědjaše da đvori,
Al u lovoriku
nebo ju pretvori.

Samo ljubav prosih
od najlěpšeg stvora,
Al nebo mi nudi
věnac od lovora.

37.

Čitav dan Slovenka
pěsme bi mi pěla,
A ja bi jih volio
nego spěv angjela'.

Al sad s jedne cěnu
svaka pěsma gubi —
S jedne rajske pěsme:
„Sadila sam, ljubi!“

38.

Drobna žutovoljka
    žuberi u lugu;
Ždrali složnim redom
    putuju pram jugu.

Pram jugu, pram jugu
    iznad triuh rěka'
Uvěk mene zove
    krasna jedna seka.

39.

Krasna rajska seko,
    ti Ljubice moja!
Zašto me ti zoveš,
    mamiš bez pokoja?

Bog je odsudio,
    pa medju nas jadne
Tri metnuo gore
    i tri rěke hladne.

40.

Zato valja tužan
da ja ovkraj stojim,
I vlastitom krvlju
svoje jade gojim.

Jer ja nisam ptica,
bi brěg preletio,
Nit riba, bi vodu
preplivati smio.

41.

Cvate li u tebe
(Kaž mi, dušo draga!)
Dragoljub, ljubica,
vratiželja blaga?

U mom perivoju
sve već Vesna mila
Čudotvornim prsti
cvětje razpupila.

42.

Po mom perivoju
da ti j' pogledati,
Kako trator lista,
kako ruža cvati;

Kako po jablanih
zujuć pčele letju —
I zlatokrilaši
metulji po cvětju.

43.

Oj ljubice moja!
gdě si mi ti, gdě si?
Ajde, draga, gledat,
što moj vrtlić resi.

Gle pitome ruže
rumene kô zora...
Pozdrav mi ju, sunce,
onkraj rěkah, gora'.

44.

Sava su i Drava
dvě rodjene druge,
Koje se sastaju
nakon staze duge.

Bog je lěpo složio
dva stvorenja mlada,
Ali škoda te ih
svět razstavlja sada.

45.

Krotka je Nje duša
kano golubova,
A Nje ime sladko
kano med cělova'.

Al šta mi to hasni
dobro najugodnje,
Kad nebo i zemlja
razstavlja me od Nje.

46.

Zdravo meni bio
ti zeleni gaju!
Gdě slobodne danke
krotke vile traju:

Zatravljen, razcviljen
padam ti na krila,
Nebi l' mi tvâ usta
rane ohladila.

47.

Cvětokitna lipo!
tebe u svôj srdi
Niti Perun žarkom
strělom nenagrdi.

Oj dovol', u hladu
tvom da se zakloni—
Putnik, što ga Perun
vazda strělom goni.

48.

Ti mladjahna brezo,
    děvo punokosa!
Sjajnim te biserom
    kiti rana rosa.

Primi vruće jade,
    děcu moga sàrdca,
Ljuljajuć u zibci
    hladna povětarca.

49.

Aj vi tankostruki
    visoki topoli!
Šaptajućim lištjem
    sliko srdčne boli!

Aj tresite jače
    plahe svoje vlase!
Da to tužno srdce
    zaboravi na se.

50.

Čujte gajske vile,
drage mi nad svime
Vi drobne ptičice
Bogom posestrime!

Zdrave i slobodne
svedj od lovca bile,
Pa tu zašlu sestru
u kolo primile!

51.

Pěvče zatravljeni,
zlatokljuni kose,
Što ti se pěsmice
zelen-lugom nose!

Znam za jednu ljubu,
što je lěpša tvoje,
A za njom uzdiše
vazda srdce moje.

52.

I ti hladne črete
pustinjače stavni!
Sladjani slaviću,
Vesne sinko slavni!

Samo jedan glasak
treba ti do žica',
Da te u raj uznese:
krasan glas „Ljubica.“

53.

Ajdmo, pěsmo moja,
gor u Jeruzalim,
Da kip zavičaja
pred tobom razgalim!

Pa odtud u rode
i věkove pričaj,
Koli drag i krasan
naš je taj zavičaj.

54.

Modra se ravnina
pruža pram iztoči,
Kôj nestižu kraja
nit sokolske oči.

Kan da hoće bozi
tim da te uvěre,
Da končinam slavskim
tuda neima měre.

55.

A s ostalih stranah
u poluokrugu
Pašu ga planine
od sěvera k jugu.

Izsred njih se dižu
redom razsijani
Kô oriaške straže
gorski velikani.

56.

Gle tamo k sěveru
    Klek i Hum-mogila,
Gdě sa slavskim slovom
    nesta slavskih Vila'.

Samo još glas pětja
    pěvice izdava,
Da i tim vladaše
    něgda ustma Slava.

57.

A ondě na rubu
    sěvernog prostora —
Lašta se Vildunska
    i Gradačka gora.

Vrag tu uguši Slavi
    děcu u kolěvci —
Prě neg zapěvaše
    slavskog jutra pěvci.

58.

Medj modrim sěverom
    i rujnim zapadom
Viri Golubinjak —
    gora s bělom bradom.

K njoj s gor južnih pada
    pěv slavskih děvicah,
Kô majke, kôj umre
    ćerca jedinica.

59.

K zapadu Boč stoji
    i glave Pagorja,
Sred zapadajućeg
    sunca alem-morja.

Dva oltara — noći,
    gdě za dobe mrtve
Mat' priroda pali
    Višnjem tajne žrtve.

60.

Do njega Rogatčka,
s věncem vrh temena,
Prama nebu pruža
silna svâ ramena;

Kan da hoće čelo
da mu ljubi jasno,
Što ju u pravěku
stvori toli krasno.

61.

Od juga se dižu
Kalnik i Ivanska,
Bi reći tri kule,
tri mosta slavjanska.

Gle preko njih do dvě
rukuju se grane,
Da u bratskoj slozi
prava si obrane.

62.

U tome okviru
kô sag dragocěni
Krasan zavičaja
kip je uhvatjeni —

Kip od zavičaja
kitna i ugodna:
Brda lozoslavna,
polja žitoplodna.

63.

Gledaj oko sebe
u dole cvatuće:
Po njih raztrešene
lěpe běle kuće;

A po brdih crkve,
dvore sa gradići,
Kô gljive, u šumi
što• ih vidiš nići.

64.

Jesi l' ikad ginuo
    po žudjenom kraju,
Gdě pokoj i sloga
    i ljubav vladaju?

Stresi ovdě prašak
    s umorenih nogu',
Pa se prostri nica
    pojuć: Slava Bogu!

65.

Slušaj, srdce, slušaj
    sladjana imena,
Što blagim slovenskim
    krstom su krštjena!

Sladjana i sladja
    od pěsnih slavulja,
I krajine lěpše
    od krilah metulja.

66.

O vi Godoměrci,
Radoslavci slavni!
Vi ste glasno groblje
od věkovah davni'!

U tom groblju dědov
počivaju glave,
Věncem ověnčane
prezirane slave.

67.

Tu si gnjezdo gradi
orao vatrokrvi,
Nehajuć, što viču
kraljići i crvi.

Mrzeć nizke plote
i pojuć sve jače
Krilma u visine
k suncu se primače.

68.

Leti nebom, leti,
    orle domišljati!
Skupi rajskih zrakah
    i s neba se vrati;

Pa nad zavičajem
    spusti vita krila,
Nek se tvom slobode
    pěsmom bratja mila.

69.

Čuješ li ti pěsme?
    to nij' pěnje ševah,
Grlicah, slavuljah,
    već slovenskih děvah—

Děvah, kojih lica
    kano ruže sjaju —
Cvětom, kîm su cvale
    prě grěha u raju.

70.

Tko nij' slušao kako
Slovenka govori,
Nezna kako rajski
angjeo s ljudma sbori.

Tko nij' ljubio njenih
rumenih ustana',
Nezna što je šećer,
što l' nebeska mana.

71.

Tko nij' slušao njeni'
pěsamah ljubezni',
Nij' ljubavi ćutio
razblude, boljezni.

Tko nje slušao nije
pěvat „svet—svet—sveta"
Nezna kâ ga razkoš
čeka onkraj světa.

72.

Oj Slovenke krasne,
vi morske deklice!
Od kolěvke moje
krotke grličice!

Oj Slovenke, Bogom
posestrime mile!
Bile věk zelenim
našim gajem Vile!

73.

Věk vam duša čista
i nevina bila!
Tudja zmija srdca
vam neotrovila!

Čuvao vas angjeo,
neba sinak prosti,
Svedj vas nadkrivajuć
štitom narodnosti!

74.

Mile Godoměrke!
    mile Radoslavke!
Ljubezne i krasne
    vi ste běloglavke.

Nu hman ste mi krasne
    kô Vile od gora',
Jer u srdcu mojem
    već nesta prostora.

75.

Oj krasan si krasan,
    ti moj zavičaju!
Kakve u tebi, nigdě
    ruže necvětaju.

Čini se da Bog te
    stvori, kraju ljubljen!
Da jadnu Slovencu
    vrati raj izgubljen.

76.

Sve dalje i dalje
    leže brda sama —
Kano lěpa modra
    svilena marama,

Što se s povětarcem
    dugo igra, titra,
Po tom na tle pane
    puštena od vîtra.

77.

Tamo u tri turnja
    stoji mlada mati.
A do nje šarenu
    vidim zibku stati.

U njoj pojuć čedo
    crnooko šika,
S kojeg bit će slava,
    bit joj věčna dika.

78.

Širi krila, širi
moj sokole bistri,
Pram Labi i Visli,
Dunaju i Nîstri!

Žuri se kô pčela
zujuć oko trave,
Kitne pletuć věnce
za hramove Slave.

79.

Žitom ogradjena
s desne Tiva stoji,
Hrabrih vitezovah
silu što zadoji, —

Što nose kô trěsci
na konjma visokim
Poraz četam, koljuć
mačem ih širokim.

80.

Kod Mure razbiše
srdca hrabrenoga —
Vraga, odpadnika
Slave, věre, Boga; —

Vraga, odpadnika,
koji kleti ište
Oskvrnut im postelj
i sveto ognjište.

81.

Kod Chluma vukoše
vrućа kola Slavi,
Rad šta ona na nje
po zvězdu postavi.

A oni ih svojim
vodjam prikopčaše,
Samo čast od ranah
sebi pridržaše.

82.

Oj neharni světe,
robe omamljeni!
Trikrati slovenskom
krvcom odkupljeni.

Od Boga mi našo,
što ti ruke klete
Dižeš da pogrdiš
obraz Slave svete!

83.

Ah hman ju bijete,
vi ruke proklete!
Svanut će Gjurgjev dan,
velik dan osvete.

Mati mâ tlačena
po krvavoj cesti —
Junački će na vrh
gvozden križ donesti.

84.

Tad će se otvorit
nebo žarom zlata,
Zlatno sunce sinut
i pred njena vrata.

Srušit će se světu
žrtvenik krvavi,
Dignut věčni hrami
i Bogu i Slavi.

85.

Do Tive Tesalja
prostire se ravna —
Od hrabrih konjicah
majka plodna, slavna.

Konjah, što po zraku
pasuć glave nose,
I na trčni mejdan
hitri větar prose.

86.

Više glej zelenu
glavu diže brdo!
Tamo kán vladaše
pleme svoje tvrdo.

Odtuda pó světu
kunuć ukaz razsu —
Kano kletvu pakla,
danas još na glasu.

87.

Jao! taljige škriplju,
u nje uhvatjene
Kô sirote cvile
Duljebinke žene.

Eto tvrdi, divji,
paki, neznabožni
Vozi se gospodar
Obarin uzmožni.

88.

A gle izza njega
    žedno ljudske krvi
Pleme od Harpijah
    pritisnu, privrvi.

Kao strěle otrovne
    po světu razprši,
Da od slave drěvo
    narodom razkrši.

89.

Evo (grozna vaja!)
    drugo jato srdi',
Koe na pokušanje
    posla udes tvrdi.

Al se slavno izni
    Slava iz te vatre;
Jer nje srdca porod
    sve ih listom satre.

90.

Šta se žari s dalka?
    Ni l' to zrak sunašca?
Nij' još ta žar-ptica
    digla se iz gnjezdašca.

Turci, bratjo, Turci
    sa srdjbom se kletom
Digoše kô pakô
    nad nesložnim světom.

91.

Kud vrve, izza njih
    otvara se groblje;
A izpred njih cvileć
    trta jadno roblje.

Saharani stoje
    gradovi i polja,
A nad njimi mučeć
    caruje nevolja.

92.

Evo za lisicu
hitru odtĕrati,
Blago krotko janje
s vukom se pobrati.

Polja procvatiše
opet kitnim žitom,
Netlačena više
poganskim kopitom.

93.

Ali krsti vuka,
a vuk će u goru;
Pa on opet doć će
gladnii tvom toru.

Kumi ga i brati,
a on od obĕsti
Kleti će iskreno
srdce ti izjesti.

94.

Čuj jauk staracah,
plač ženah, děčice!
Jesu l' uzkrsnuli
Obri iz grobnice?

Těra l' Mogol čeljad
kandžijom u bitku?
Vadi l' opet Turčin
demeskinju britku?

95.

O gorja Obarah,
Turak' i Mogola' —
Diže se vragovah
čopor-četa hola.

Da, bratjo! pitomče
tudjega prěkora —
Zmaj šestoglav opet
čeljusti otvora.

96.

O mâ jadna mati!
Eto zmije klete,
Koju su grijale
tvoje grudi svete.

Ti si ju svom krvcom
kô bušac hranila,
A sad od nedraga
hodi do nemila!

97.

Čujte trublju slave:
Na vrance, na vrance!
Da skršimo klete
naših rukuh lance!

Ajd stlačimo u prah
vragov jate prîke,
Dižuć svetoj Slavi
věčne žrtvenike.

98.

Al primír' se, brižno
ti moje srdašce!
Još nije ugaslo
na nebu sunašce.

Sginut će taj čopor
kô kip grozna sanka
Od blagog svanutka
luči — běla danka.

99.

Golube, golube,
ljubezniva ptice!
Kako je bez tvoje
Tebi golubice? —

Nemoj pitat, brajko,
kako j' srdcu momu?
Lahko možeš čitat
to isto u svomu.

100.

Kudgoděr hodio
putem ili stazom,
Svuda se sastajem
s Tvojim ja obrazom.

Tako on svedj stoji
u mojim mislima
Kô žudjeno zdravlje
onom, koj ga nima

101.

Gledao ja pod večer
kroz take prozore —
U zelen-prodole
il na modre gore, —

Slušajuć slavulje,
gdě uz drage poju:
„Oh i Ti pěvaše“
(vapim) „dragu svoju.“

102.

Kad se šetjem dolom,
gdě potok romoni,
Jug se cvětjem titra
i metulje goni.

Tu moram priznati
gorko uzdisajuć:
„I mi dva se igrasma
lica cělivajuć.

103.

Kad na krovu gledam
bělane golube,
Gdě se krilma grle,
očice si ljube:

Čini mi se kan da
iz srdca mi glasi:
„Tak i Ti ljubjaše,
al su prošli časi“.

104.

U vrtlju je ruža
ljubljena od dana,
Stidna kô děvojka
prvom cělivana.

Oj ružo oj ružo,
prvi Vesne dare!
Ti cvatiš, a moju
možda grob već tare.

105.

Oj vi gusti luzi,
i visoke gore!
Dignite vi svoje
zelene zastore!

Da se nepokojna
duša osvědoči,
Gdě su sladka usta
i one crne oči.

106.

Mrklim nebom letju
munje i grom ljuti; —
A moju mi dušu
tužna misao muti.

Hoće l' se razvedrit
skoro svod nebeski?
Hoće l' se razpršit
magle, grom i trěski?

107.

Ogrnula si se
plaštem magle tamne, —
Nemoj, južna goro,
šaliti se sa mne.

Proučih nebesa,
te znadem doista,
Da i za maglami
ima neba čista.

108.

Ljuti jastreb može
razpršit golube;
Al nemože činit,
da se već neljube.

Ej zalud svět naju
razstavi, raztuži:
Što bo Višnji složi
věk se nerazdruži.

109.

Prigrlih od světa
krase svekolike,
Da izhitrim pravi
kip Tvoje prilike.

Nu kad Tebe gledam
u oči, od stida
Iz rukuh mi pada
dělo Pierida'.

110.

Da mi je namočit
kist u lice zore,
Il u oči sunca,
il u zvězdah more;

I da taj oděnem
Kip koprenom dúge,
Jošte Ti po tělu
Nebi bilo druge.

111.

Da mi'e skupit miris
ruže i dragoljuba,
Pa stopit u jedno
s krotkoštju goluba;

Tim životom nadahnut
Tvoga těla dike,
Još Ti duši nebi
imao prilike.

112.

Nu Višnji će dati,
 šta ištem, ljubljena,
Kad jednom smrt — běla
 prigrli me — žena.

Dà, onkraj ću Tebi
 nać priliku pravu
Na čelu angjelah
 pojućih joj slavu.

113.

Eto djulabije,
 jabuke crvene!
Od njih Ti sagradih
 ponude kitjene:

Primi od milosti,
 dušo, dar u pěsmi
Od onoga, koj Ti
 prstena dat nesmi.

114.

Zašto zvězda blista?
zašto cvět miriše?
Zašto slavulj poje,
i pojuć uzdiše?

Tko mi to razrěši,
taj hoce i znati,
Zašto neprestajem
pojuć uzdisati.

115.

Slušao neslušao
slavulja grm gusti,
U vilinski način
slaže drobne usti.

Tako ni ja slave
netražim, necěnim,
Što propěvam danke
duhom uznešenim.

116.

Prsa moja puna
    od ljubezne sile
Na usta mi metju
    pěsme tužnomile, —

Da mi samo čuje
    cvil tužna srdašca
Ona, koju ljubim
    do slědnjeg uzdašca.

117.

Što si mi razrěšit
    srdce i ustnice
S neba došla, Lade
    ćerce mljezimice!

Slušaj sad pěvaoca
    od domaće grane,
Što j' daleko prognan
    u dubrave strane.

118.

Tako amaneta
    majke drage toli!
I križa, pred kojim
    i Ti i ja moli'!

I dobe, s dĕtinstvom
    što Te razstavila:
„Ja Te ljubim, ljubim,
    ljubim, dĕvo mila!„

119.

Tako crnih očiuh
    i crne ti kose!
Tako svih cĕlovah,
    što dušu uznose!

Tako ti pokoja
    u ljubavi krila':
„Ja Te ljubim, ljubim,
    ljubim, ljubo mila!“

120.

Tako od sastanka
omamna veselja!
Tako od razstanka
nepokojnih želja'!

Tako ti ljubavi
gorkih, sladkih strîla':
„Ja te ljubim, ljubim,
ljubim, dušo mila!“

121.

Tako višnjeg Boga,
koj nam duše sdruža!
I lukava světa,
koj nam pelin pruža!

Tako sastališta
onkraj světa prěka:
„Ja te ljubim, ljubim,
ljubim uvěk věka'!“

122.

A sad podjte u svět,
koj vas je dozivao;
Ja sam suzam' kupao,
srdcem vas sagrîvao;

Kaž'te, ako Vaše
ugadja mu lice:
„Nas je porodila
lěpost od Ljubice."

123.

Ajdte, děco moja!
širom běla světa,
Kano drobne pčele
od cvěta do cvěta;

Pa gděgod vidite
branit Slave dobro,
Svakom nazivajte:
„Božja pomoć, pobro!"

124.

Nu kako se pčele
vratjaju košnici,
I vi se vratjajte
s tom rečcom k Ljubici:

„Lěpo je u světu
na ljudskom vidilu,
Ali je najlěpše
na majčinu krilu.“

# III.

# DJULABIJE.

God. 1838 i 1839.

Już się jesień kończy,
 liście z drzewa leci: —
Gdzie się dwoje kocha,
 niepotrzebny trzeci. —

*Krakowiak.*

1.

U zemlji slovinskoj
vidi se grad jedan,
Kano grad od pčełah
krasan i uredan.

U tom gradu stoji
moja duša sada,
Drhtjuć kô na drěvu
list, kim větar vlada.

2.

Oj grade, oj grade,
    hrano mojih želja',
Ki po carstvu svome
    krstio te Lelja!

Zašto sada mene
    s milom ti razstavi,
Te tužim kô golub
    samcat u dubravi?

3.

Oj grade, kolik si
    zvězdnom nebu sličan,
Gdě ti blistaš od sto
    lěpoticah dičan!

Pa zar nedospěva
    taj ures tvôj slavi,
Te ti meni ote
    i sunce ljubavi?

4.

Sladko žutovoljka
 žubori u čreti,
Bi rekô, Nje diku
 svu će proizrěti.

Dična ti je dična;
 al sve već i veće
Drhtjuć sluti srdce:
„Věk tvoja bit neće!“

5.

Još me nij' sa sankom
 zora razstavila,
Pade mi na prozor
 ptica bělokrila.

Pade i zapěva
 pěsmu tužnu toli,
Te me još i danas
 od nje srdce boli.

6.

Urani urani
jadni moj junače!
Sunce se već radja
i na prozor skače.

Urani i zábi
na te svoje vaje,
Jer tvoja se ljuba
za drugog udaje.

7.

Već se crkvi sprema
od svatovah kita,
Gdě pop snahu čeka
i ovako pita:

„Hoćeš li ga ljubit
i danju i noćju?“
Tvoja ljuba plače,
ali kaže: „Hoću!“

8.

Oj ptice, oj ptice,
 crna zlokobnice!
Koja te doněla
 běda mi pred lice?

Ah pocrnula ti
 sněžnoběla krila,
Što si mi ti jadno
 srdce probit smîla.

9.

Jesen se naklanja,
 lištje s granah letje: —
Gdě se dvoje ljubi,
 nij' potrebno tretje.

Ah moj listopade,
 dalko se odstranio!
Jer si mi najlěpši
 cvět lěta stamanio.

10.

Nesretna je ptica,
koju bura shvati,
Sred' mora odnese,
te neima gdě stati.

A kamo je ono
srdce nesretnije,
Što na srdce kuca,
u kom věre nije.

11.

Znadeš li, kako si
šaptala bez broja
Usta mi ljubeći:
„Uvěk . . . uvěk tvoja!“

Bog je čuo prisegu,
pa pedepsa sada:
Ti si progrěšila,
a strělj na me pada.

12.

Tvoja usta su mi
    obricala radost,
A sad tužno krasna
    prolazi mi mladost.

Ti si me turila
    iz neba razbluda' —
Na zemlju već stranu,
    te sad neznam kuda.

13.

Kad suza dozrie,
    padne kô jabuka . . .
A zašto ja plačem
    ženo bělоruka?

Po raju sam šetao,
    dok sam bio s tobom,
A sada bi měnjao
    i s najgorim robom.

14.

Mehke kô jastuci,
    běle pavulice —
To Nje lěpe běle
    nebiahu ručice:

Već Vila ogrli
    svoga prijatelja,
Te ga sad věk nosi
    za njom travna želja.

15.

Ti sladki glasovi
    kô pěsme angjela —
Nebiahu ne rěči
    Njejna grla běla:

Već biahu čarobna
    rajske tice pěnja,
Koja mi proleti
    vrh staze življenja.

16.

Luči vedre, tople
kô dvě lětne noći,
To nikak nebiahu
Njejne crne oči:

Već to biahu brate,
dvě nebeske svěće,
Koje razsvětliše
praznost moje sreće.

17.

Ona sladost ljubka
kano miris južni,
Nebiaše Nje ustih
cělov dušodružni:

Već biahu do tri
kapi rajskog meda,
Da sad bolje ćutim
gorkost zemskih běda'.

18.

Zvězda, koja plane
s neba visokoga,
Věk nemože naći
natrag puta svoga.

Lěpo je u nebu,
i ja jednom tu bih,
Al nemrem pogodit
na put, koj izgubih.

19.

Někoč mi trpaše
ljubav na put sreće
Ruže i ljubice
i razliko cvětjê.

A sad na Golgotu
krst mi veli nesti,
Suzam stazu rosit,
trn u věnac plesti.

20.

Opoji mi trudno
srdce san ugodan,
Te viděh sred mora
otok divnorodan;

Oko njega stati
stěne od korala',
Gdě se sunce igra
kano sred zrcala.

21.

Taj je otok labud,
kî po moru pliva;
Taj je otok měsec,
kî iz mora sîva;

Taj je otok kruna,
kâ nikog netišti,
S koje sto kamenah
i sto zvězdah blišti.

22.

Kano svilen šator
    crna harapina
Nad otokom tim se
    razstire vedrina.

Kao da ovo čuva
    mlězimče prirode
Njišuć u kolěvci
    mora bez pogode.

23.

Najlěpšimi dari
    izkiti ga mati:
Tu žuta naranča,
    lěr i ruža cvati;

Tu jug u kolěvci
    od cvětja se ljulja —
Pěsmom od goluba',
    pěsmom od slavulja'.

24.

Taj otok pučini
morskoj tol omili,
Te věk zatravljena
oko njega cvili.

I brižno od njega
na stran drži bure,
Noseć mu ponude —
šarene ljušture.

25.

Tu stoji med cvětjem
stanak od mramora,
Kog mâ duša voli
od najsjajnjeg dvora.

Tu dolazi često
kô k studencu roblje:
Tu j' moje ljubavi
kolěvka i groblje.

26.

Kad oko pónoći
svět se već utrudi,
Svak se dragi mrtvac
makne i probudi.

Uzkrsne tvâ prva
rečca od ljubavi,
I šaptjuć po groblju
sa snom se razstavi.

27.

San metju s očiuh
razgovori tisi;
Probudjeni prše
med lištje uzdisi;

A ljubkih cělovah
družbica vesela
Sěda na cvět ruže
u prilici pčela'.

28.

I ljubezni sanci
dižu se iz groba,
Stvarajuć si těla
u lěpih podoba'.

Stiču modra krila,
na njih zlatne pruge,
Pršeć po cvětnjaku,
tražeć svoje druge.

29.

Tim i suze prenu —
radosti děčica —
Iz zraka se liju
ružicam na lica.

Najmučniji j' uzkrs
věri tvojoj jadnoj,
Kâ stenjajuć puze
po zemljici hladnoj.

30.

Pošto svako prene,
mio žamor nastane,
Kô kad za dvě duše
dan ljubavi svane.

Da ti j' slušat, kako
to razbludno traje,
Mnio bi, da si došo
u vilinske raje.

31.

Koliko krat Njeno
ime bude zvano!
A na divan njemu
moje odazvano.

Tako tajni šapat
sve slědi rěč po rěč,
Stravljeno si služeć,
ljubezno se dvoreć.

32.

I ti razgovori
tolik čas se čuju,
Dok nestane noćnih
pěsamah slavuju.

Kako svanu jutrom
pěsme golubove,
Sve umukne, i opet
padne u grobove.

33.

Razpěvao si se
stravljen slavulj veće,
Tihom noćcom těran
od boli ljubeće.

Sad se ti razplači,
ostavljen golube,
Ustama raztuži,
što se već neljube.

34.

Kad si se razplakao,
raztužio u jadu,
Tada nebom krila
prostri pram zapadu,

Gdě na tudjem spava
golubica krilu!
Srni, kloni, pani,
razmini u cvilu.

35.

Tamo gdě jug diže
krila, bezkonačne
S neba motre zvězdah
oči modrozračne.

Tamo stoji polje,
na polju brežuljak,
Na brežuljku lipa,
na lipi slavuljak.

36.

Tu vi, kad se pěsnik
sa světom oprosti,
Položite u grob
njegve trudne kosti.

Nek sluša slavulja,
lištja sbor šaptjući,
I glas žeteljicah,
kad prolaze kući.

37.

Kad ste sahranili
kosti izpod trave,
Nemetjte mu na grob
zlatan věnac slave.

Jer tko je iz čaše
od ljubavi pio,
Taj j' već za života
pod věncem hodio.

38.

Već vi na gomilu
plóču zavalite,
A na ploču rěči
ove postavite:

Pěsnik rajske tice
ču pěvanje milo,
Pa nij' sětio tvrdo
od godinah krilo.

39.

Glasi pěsnih mojih,
u tužnoj prilici
Od ljubavne sreće
věrni nadgrobnici!

Ruka mâ tim rečma
na grob vas prostěra:
Ostavi nas sreća,
al nam osta věra.

40.

O ti crni prami,
    kí mi někoč milo
Vrué obraz hladiše
    kô větrića krilo:

Sad ih tek poznavam,
    da su guje ljute,
Sve u razcviljeno
    srdce zagriznute.

41.

Ustiuh rěči, ke ih
    duša poslušaše,
Bi reć da ju isti
    angjeo u raj zvaše.

Ah koliko sada
    strašne mi se čine,
Kô trublja od suda,
    il trěsak s visine.

42.

I očiuh Njenih
pogledi — te strîle!
Kê su mi srdašce
dušu zarobile.

Ah da sad slobodno
puste ta dva roba,
Te ja nebi vukô
verig tja do groba.

43.

Usta su Joj puna
božanskoga směha,
Oči vedre, jasne,
čiste i bez grěha.

Usti moje něme,
oči roneć suze;
Jer što mi da nebo,
to mi zemlja uze.

44.

Čuješ moj prstene!
    rajska tico moja!
Tebe žude, ištu
    želje mê bez broja.

Ah vrati se vrati,
    raj nam je odprti,
A u raju město
    za naju — do smrti.

45.

Meni j' kô u staklu
    zatvorenoj ribi,
Il metulju, děčak
    što ga iglom pribi.

Riba i metulj krilma
    kretju bez umora,
Al nemogu preći
    uzkoga prostora.

46.

O od srdca moga
tice, mâ ljubavi!
Zašto se ti opet
kod mene ujavi?

Istina, još ima
u prsiuh města,
Al si zahman došla,
jer hrane već nesta.

47.

Ajd na one kraje,
gdě ti je stajala
Zibka, a uz zibku
Sestrica pěvala;

Gdě su ti „tri žene“
prorekle někada
Baš malo radosti,
ali, puno jada'.

48.

Ovdě, znadem, se je
rodila mâ sreća,
I streptala krilma
kô lepir prolětja.

Da, ovo je město
gdě ju ja ostavi',
Gdě u kolo smělo
uhvatih se Slavi.

49.

Evo zrak, kî mi je
kolěvku nadkrivô;
Větrić, kî se š njime
natěcavô živo;

Lipa, gdě sam čitao
ja Oměra za dne,
Ili Vile slušao
do hore zapadne.

50.

Ovdě je gaj, gdě te
Lada prigrlila;
Gdě si se u kolo
uhvatio Vila'.

Ovdě je dolina,
ovdě i studenac,
Gdě na glavu sestra
metnula ti věnac.

51.

Evo gaj, u kolo
gdě se hvatah Vilah,
I studenac, Lada
gdě me zagrlila,

A dušu mi rajskim
željam nadahnula,
U ruke podala
tamburu Tibula.

52.

Slušaj po dolini
pěsme milovanja,
I slavuljah žuber,
što srdašce tranja.

Ah netranja ga već
glas Vilah slovinskih,
Niti sladki žuber
ticah žeravinskih.

53.

Želja te je vukla
amo neprestance,
Gdě mladost spletala
od cvětja ti lance.

Al ih ti raztrže,
te sad tražiš radost,
Odkle ti ju progna
nepokojna mladost.

54.

U dalekoj stranoj
zemlji stoje sade
Sreća, pokoj, radost
I sve tvoje nade:

Tu ti zarobljeno
srdce je ubogo,
Kukavice jedna!
Višnji ti pomogô!

55.

Bolji j' jedan danak
radosti prolětne,
Nego sto godinah
od dobe bezcvětne.

I meni dadoše
taj dan dvě ustnice,
Al me sada stoji
težke godinice.

56.

Kad me nĕgda mati
u zibku dĕvala,
Prekrstiv me svagda
suze je takala.

O sada razumim
skrb i suzna lica:
Ništa sretna neču
od mîh Rojenica'.

57.

Dok me sprovadjaše
svud molitve tvoje,
Slobodne i mirne
biahu prsi moje;

A sada, zelena
čim te trava krijé,
Hiljada strelicah
moje srdce bije.

58.

Da ti opet mogu
na krilu počivat,
Piti od ust sapu,
i o raju snivat!

Ah da je to meni,
znala bi dušica,
Gdě izvire žednim
voda zabitnica.

59.

Prstene prodati,
věnče moj zeleni!
Tko će opet vratit
tvoju ruku meni?

Svět, što mi ju ote
prot volji od zgora,
Opet jednom vratit
morat će te mora.

60.

Brodar ide na sve
četir strane světa,
Al ga větar kući
odnese opeta.

Gdě si ti, moj větre,
čekan od dne do dne?
Te bi me vratio
na obale rodne.

61.

Koliko na tebi,
Savo, brodah ima!
Kolko te prepliva
košut s jelenima!

I ticah i ribah,
i ljudih prebrodi!
Sam jedan na tebi
broda nenahodi.

62.

Vidjam vas opeta
    zdravo mi svedj bili,
Vi krajevi meni
    i ljubavi mili!

O zdravo mi bio
    ti rajski světe moj!
Gdě mi sunce izišlo
    i zašlo u pokoj.

63.

Evo soba, gdě mi
    kano zvězda tajna
Razsvětila dušu
    Nje lěpota sjajna.

Evo vrata i prag,
    gdě mâ kob uzroči,
Da se sastadoše
    dviuh blaženih oči.

64.

Evo ti je potok,
gdě još viděh lani,
Rajskom svom lěpotom
gdě sve kolo zani.

Evo je i prozor,
gdě zoru čekaše,
I na „dobro jutro"
„Bog daj" mi vratjaše.

65.

Eno zelen travnik,
gdě u bujnoj travi
Braše cvětje, pletuć
věnac mojoj glavi.

Eno prodol, za nju
gdě kupih jagode,
Vrelo, gdě rukama
zacrpi mi vode.

66.

Zelene gorice,
gdě su vama Vile,
Što su nĕgda ovdě
pojuć žito plîle?

Ah otšle su otšle
za tragovi sestre,
Jer sad drač i kukolj
polja, livade stre.

67.

Jeko starog grada,
gospodarko draga!
Zašto neprelaziš
već visoka praga?

Minuše vremena,
neima krasne mome:
Zato ostavljena
mučiš mramorkome.

68.

O gdě si mi, mila,
mila kô mio sanak?
Sunce se već smirja,
ostavlja me danak.

Tebe nejma, ja sam
kô metulj sred travnja,
Što još cvětje traži
ocvalo odavnja.

69.

Krasan si moj kraju,
to su města ista;
Al od cvěta sreće
nij' već njednog lista.

Samcat po njih šetjem
s tugami bez broja,
Kô po groblju děce
Slava mati moja.

70.

Kô tica pitoma,
od děve prognana,
K njoj se opet vratja,
gdě ju čeka hrana: —

Tako i Tvoj obraz,
iz prsih iztěran,
Vratja se na staro
město, opet věran.

71.

Gle sa Velebita,
Vitoša, Triglava
Gromoglasnom trubljom
pozivlje te Slava.

Što su odkupili
dědi krvcom težkom,
Sad ti brani s dušom
hrabrom i vitežkom.

72.

Kô riba na městu
    ja se istom kretjem;
Ona me uhvati
    i sad veže cvětjem.

Istina, ja vidim
    još slobodu onu;
Al da ju prigrlim,
    već mi ruke klonu.

73.

Ti si, o junače,
    světu i svom rodu
Težkom krvcom kupio
    slavu i slobodu.

Al te svět prevari
    za slobodu, slavu,
Metnuvši ti věnac
    od trnja na glavu.

74.

Pram iztoči rěkom
težka krv se lije,
Suprot tri svieta
naš se junak bije, —

Bije, tuče, davi
aždaju triglavu,
Da spasi slobodu
i věru i slavu.

75.

Dok si moja bila,
donosih ti na god
K dobru jutru cělov
i niz sladkih jagod.

Danas, kad te meni
već hudi svět uze,
Donosim ti kitu,
na kiti tri suze.

76.

Prva suza kaže:
„ljubih te někada!“
Druga suza vapi:
„ljubim te i sada!“

Tretja suza u ta
prisiže ti slova:
„Ljubit ću te dušo
u věke vékova'“

77.

Tužan ti je oblak,
kog večer pozlati,
Nu opet domala
u crno obrati.

A kam su tužnie
one oči jadne,
Kojima na věke
sunašce zapadne.

78.

Kada sědim pokraj
svilena divana,
Gdě ona sědjaše
za vedriih dana';

I kad na to město
pogledam očima,
Moram te uzpredam,
jer tu Nje već nîma.

79.

Kad gledam u kamin
titrajuće plame,
Što ti někad čarno
obsjavahu prame:

Moram te zavapim:
„zašto Nje nij' ôdi;
Ta tu se prostora
toliko nahodi!“

80.

Za zelen-goricu
lete đo dvĕ vrane,
Moje srdce žežu
đo dvĕ gorke rane.

Prva: što tol krasnu
Ti ju Bože sazda;
Druga: što ta krasa
pusti me na vazda.

81.

O mâ domovino
puna sjajnih zrakah!
Mati od sokolah
mati od junakah!

Uvĕk sokolove
sinke vidla zdrave!
Nad tobom izašle
zvĕzde pune slave!

82.

Koliko, koliko
    sveta mati moja!
Ti od tudjinacah
    trpiš zla bez broja?

Kano ranjen junak,
    nad kim letju vrane,
Čekajuć, dok jadan
    bolju neizdahne.

83.

Kolko od nevrědnih
    sinov, jadna mati!
(Jadi ih ubili)
    tuge ti propati!

Što s' u tudje krilo
    kleti odmetali,
Vrativši se svetu
    grud ti probijali.

84.

Kolko od nevrědnih
sinov, jadna mati!
Ti ranah neprimi,
tuge nepropati!

Što se u tudjinsko
krilo nametnuše,
Gradeć ti nevolje
razcviljene duše.

85.

Nu osta ti věra,
zvězda posred noći:
Ta će tebi světit
kuda god ćeš poći;

Ta će tebe spremat,
těšit i slobodit,
Opet tebe k slavi
i slobodi vodit.

86.

Al ti osta stalna,
divna, čista žena,
Od věkovah u prah
věk neoborena,

Kano križ gvozdeni
na visokoj gori,
Kojeg sěver bije,
nu věk neobori.

87.

Zdrava bila, ti ćeš
lěpše vidit dane,
Osvětlit će se obraz,
zamladit ti rane;

Pred tobom se klanjat
kule i mečiti:
Što je tvoje bilo,
tvoe će opet biti.

88.

Prosti, da te zovu
usta ljubogrešna,
O ti mojih danah
zvězdice utěšna!

Prosti, da na tvoga
hrama prag ti metjem
Věnac urešeni
zelenju i cvětjem.

89.

Kolko godin, rěko,
na tvom brěgu stojim,
Prošle věke gledam,
naše jade brojim.

Mnogih krasnih darov
došlo već od Boga,
Al za moju ljubu
sam věnac od gloga.

90.

Put je tvoj još dalek,
glibava je staza,
Krv ti curi s noguh
znoj kaplje s obraza.

Tu se ti počini
i muke odmori,
Da te smrt nestigne
u zelenoj gori.

91.

Gledajte, mâ bratjo,
kako mileno je!
Kako mirno spava
rajsko čedo moje!

Nemojte ga budit,
niti okom krenut:
Doć će Gjurgjev danak,
Pa će samo prenut.

92.

Brzo sakupite,
(doba je već kratka),
Pred putnicu dĕnte
cvĕtja, voća sladka.

Te će imat čim se
ukrĕpit, zabavit,
I prenuvši svoje
tuge zaboravit.

93.

Zlatom i skrletom
tvoji vrazi sjaju,
Čim ti ostavljena
u ubožtvu, vaju.

Nu nebudi moja
sveta mati tužna!
Medjer si uboga,
pa i nikom dužna.

94.

Vrh glave ti stoji
    věnac lipnog cvěta,
A ruke u krilu
    čiste kô děteta;

A tvim vragom sjajna
    kruna je vrh glave,
Nu od tvojih ranah
    i ruke krvave.

95.

Nu tko može božju
    okrenut odluku?
Sreća će pristupit,
    prihvatit ti ruku;

U visoke hrame
    odvest te, nevěsto,
Gdě ti je od Boga
    odlučeno město.

96.

Visoke planine
svoje, srebra pune,
Metju ti na glavu
oriaške krune.

Dunaj, Drava, Sava
nosi pas od zlata,
Troje more miraz,
bisera i zlata.

97.

A kakav će poklon
sinak tvoj donesti —
Dostojan najmladjoj
od Slave nevěsti?

Samo jednu rečcu
malenu i kratku,
Nu kao od spasenja
slovo — rajskosladku.

98.

Već ju j' zabilježio
    na prvi list lěta,
Cělovom upisao
    sred ružina cvěta;

S večera njom krila
    jugu nadahnuo,
I sred tajne noći
    zvězdam prišaptnuo.

99.

Ah nesmi je kazat
    sad još sinak tebi,
Ali su ju čuli
    angjeli na nebi.

Doć će Gjurgjev danak,
    nebo se otvorit,
Zlatnimi trubljami
    rěč s neba proorit.

100.

Sto će onda krunah
svět ponudit tebi,
Ti nećeš neg lipov
věnac uzet sebi;

Poslědnji razkršit
světu mač krvavi,
Vladat čověčanstvo
u miru i slavi.

101.

Odnesi, ma Vilo,
na svom tankom krilu
Moj slovenski pozdrav
na slovensku Zilu;

Gdě pod cvětnom lipom
plešu momci krasni
I děvojke čiste
kano měsec jasni.

102.

Silena tu bura
    od sěvera puše,
Da se Zvon i Dobrač
    i tresu i ruše.

Rěke uzpredaju,
    al, kô mati prava,
Opet neostavlja
    svoju děcu Slava.

103.

Tu ćeš naći do dvě
    šibke kolěvčice,
Uz koe proricaše
    dobro Rojenice.

Tu dva sinka Slava
    poljubi u čelo, —
Tu i ti dva věnca
    ostavi veselo.

104.

Dalje pram zapadu
u mirnom zavětju
Stoji narod veseo
kô děte u cvětju.

Slabo ga kraj hrani,
al kô ptice nebom
Veselo razhode
po světu za hlěbom.

105.

I tu kitu blagoj
čeljadi ostavi,
A mater mi Slavu
tim slovom pozdravi:

U tih bridih neimaš
ni srebra ni zlata,
Al si tu, carice!
na srdcih bogata.

106.

Tam niže k iztoku
reČju groma punom, —
Gdě pravěki Triglav
govori s Perunom, —

Ti napiši zlatnim
perom nasred stěne:
„Věčna slava pěvcu
Ilirie oživljene!“

107.

Tu leži raj jedan
pod strěhom Triglava,
Kog drži kô děte
u naručju Sava,

I čim ga kao mati
milo gleda i ljulja,
Zabavlja ga pěnjem
vilah i slavulja'.

108.

Usred toga raja
    nać ćeš nje zrcalo
Cvětjem ohvatjeno —
    nać jezero malo:

Kod jezera toga
    duše golubinje
Dvě Slovenke divne
    Vile jezerkinje.

109.

Kad na Gjurgjev danak
    na vodu urane,
Te od zapada větrić
    na jezero dahne:

Metni na talase
    južnih stranah cvětje,
Koje tu nerodi
    onda još prolětje.

110.

Talasi će odanj
vĕnce, kite sviti,
A na brĕg skačući
tihi šapat iti:

Evo seke uzdar
od vašega druga,
Što stoji daleko
na krajini juga.

111.

Slavan si, Triglave,
care groma i trĕska!
Na glavi tri krune
od divnog ti blĕska.

Kruna sunčnog zlata,
kruna srebra snĕžnog,
I dar Vilah — kruna
od nevehna nĕžnog.

112.

Slavan si ti s toga
    i s tvoe hćerce Save,
Al si kamo slavnii
    s krasnih hćerih Slave, —

Hćerih, što se šetju
    po zelen-dolina'
Kan ovce pod okom
    starog čobanina.

113.

Krasna je Gorenka,
    kad kućom upravlja;
Krasna, u kolěvci
    kad čedo uspavlja;

Krasna kraj vatre
    i kraj kolovrata,
Krasnija i dražja
    od srebra i zlata.

114.

Krasna je Gorenka
na stanu planinskom,
Gorske Vile pěsmom
kad budi slovinskom;

Krasna kad na polju
lěti srpom vlada,
Il pojuć kad rani
na vodicu mlada.

115.

Krasna je Gorenka,
kad se raju kretje,
Krasna u bělini
u crkvu kad šetje;

Krasna kada šuti,
il šaptje il sbori
Kô angjeo u nebu
kô Vila u gori.

116.

Čije god, Gorenke,
oko vas vidilo,
Njemu se deveto
nebo otvorilo:

I ja kad pomislim
na čas tolkih dika',
Srdce mi uzigra
kano trepetljika.

117.

Idi čedo duše,
pěsmo tankokrila!
Dalje gdě na nebu
sjaje zvězda mila.

Pod tom zvězdom stoji
grob mladog pastira,
A na grobu truhne
ostavljena lira.

118.

Na grob metni věnac
od cvětja lipova,
Na svaki napiši
list evo ta slova:

„Tko se i jedan danak
čist borio za Slavu,
Tomu neće nikad
minut věnac glavu.“

119.

A taj věnac nesi
na grob širok lakat,
Gdě ćeš nać u dolu
slavsku Vilu plakat.

Jer tu leže kosti
silnoga orline,
Što j' zakrilio letom
sve slavske krajine.

120.

Žarko dan svaniva,
    krvcom trava rosi,
Strašan grom topovah
    nebo, zemlju trosi.

Eto, bratjo, ide
    kći nebeskog roda,
Vratjajuć se s neba
    na zemlju — sloboda.

121.

Zlatnim mačem misli
    duh skrši veruge,
Te dopre slobodan
    i u naše luge.

Kô što pčele iza sna
    probudi glas Vesne,
I u naših luzih
    svaki um uzkresne.

122.

Vĕselo izlete
 na dvor kô metulji
I udare glasom
 sladkim kô slavulji.

I doli i gore
 zamněše od veselja,
I srdca i duše
 stravi divna želja.

123.

Nada sve se uzdignu
 s krilma velikanskim
Pod nebo naš orô
 s klikom proročanskim.

Al do malo opet
 studen sěver duhnu,
Te razprši ticah
 slutnju slasti punu.

124.

Kano pokoljenje
    grešno Izraila
Do dušice pustoš
    iztrěbi nemila:

Tako mu izumroše
    il dušom il tělom
Druzi, nadajuć se
    željno danku bělom.

125.

Samo ti preosta
    drugog věka dube!
Ti moj Miovile,
    běli naš golube!

Te kô Aron gledaš
    sad tvoj narod směli,
Gdě pustoš ostaviv
    u Kanaan se děli.

126.

Kano ptica, gnjezdo
    kôj zavio sněg ljuti,
Pokraj gnjezda sědeć
    razcviljena šuti:

Tako i ginu prorok,
    pěsnik uzajmnosti,
Dok mu u grob nepanu
    I nada i kosti.

127.

Al opet ukloni
    jug na nebu bure,
Zaigraše srdca
    kô žice tambure.

Na nebu slovinskom
    sto zvězdah zablista,
Sto slavuljah pěvnu
    čim gora zalista.

128.

Nù kad jednom planu
osvěštjenja zublja
I zahrže Gjurgjev
zelenko kô trublja:

Tad će se razigrat
svaka duša troma,
Kan bezkrajno nebo
od silnoga groma.

129.

Ej ustat će Marko,
kad dodje ta doba,
I Matjaš sa svojim'
vojaci iz groba;

Sveti mač u ruci
ić od roda k rodu,
Noseć u krilu staru
věru i slobodu.

130.

Nu pazite dobro,
  bratjo, na taj danak,
Da Vas nezateče
  kano smrtni sanak;

Sakupljajte ulje
  za svoe světilnice,
Jer će ga predhodit
  tri dana od tmice.

131.

Mraz metulja, pčelu
  Na polju zadavi,
Prvim blěskom sunca
  što svoj ulj ostavi.

Nebudite pamet
  od pčele, metulja,
Koe svak blěsk izmami
  I u smrt zaljulja.

132.

Nije svaka iskra
    sunca žar veseli,
Nije svaka světlost
    već i danak běli.

Neg kad će se suncem
    raztopit dno groba,
Znajte, da j' prolětje! —
    onda da je doba.

133.

Nu nête čekajuć
    duhom klonut, bratjo,
Kad Vam se nebude
    dan bez mukah vratjô;

Jer prvo neg sunce
    izteče — jest zima,
Prvo — neg dolazi
    Vesna — bure ima.

IV.

# DJULABIJE.

God. 1841.

1.

U zemlji slovinskoj,
    što se zvaše savska,
Stoji jedno brdo,
    na njem crkva sľavska,

A izpred te crkve
    do tri lipe stoje,
Kô tri slavske sestre
    izpred kuće svoje.

2.

Krasna su ta, brate,
drveta u prolětje,
Kad ih zelen-lištje
kiti i miris-cvětje,

Gdě pružaju granah
ramena široka,
Kraj blagosljivljajuć
bi reč tri proroka.

3.

Na krasno to brdo
za doba prolětnje
Biahu svagdašnje
pod veče mi šetnje.

Kô rodjene sestre
ja te lipe grli',
A crkvi se klanjah
kô majci sin vrli.

4.

Biaše měsec lipe,
što mu kumovaše,
I u krstni kolač
svoje ime daše, —

Kad ti jednom dodjoh
prě sunčanog pada
I pred krovac sědnem
mirisa i hlada.

5.

Krasna ti je večer,
nebo bez oblašca,
Zapad tek nadahnut
kô stidom sunašca:

Izpred crkve zuje
komarci i mušice,
Svoje igrajući
kolo jatomice.

6.

Sve ostalo biaše
    někak mirno i němo,
Već je isti větrić
    na ružah zadrěmô,

Te si mogô čuti
    baš i istog crva,
Kako zubi toči
    utrobinu drva.

7.

Al u to nad glavom
    kliče drobna ptica
Tužno i žalostno
    kô ista kukavica:

S tuge stane padat
    s lipah zdravo cvětje,
Tu i meni s muke
    srdce zatrepetje.

8.

Evo na zapadu
nebo plamti u žaru,
Naličnom na škrlet
i zlatom protkanu;

I tu se ukaza
čudesno vidělo —
Ženski lik oděven
u ruho prebělo.

9.

Věnac ružmarina
čelo mu obavi,
Nad čelo se zvězda
živa mu postavi;

U lěvoj mu ruci
zlatan krst počiva,
Desnom na nebeska
vrata pokaziva.

10.

Još na mene oči
milotom okrenu,
Još se mukotrpno
ustama nasměhnu:

U to se otvore
ta nebeska vrata,
Pa mi oči oteše
silnim žarom zlata.

11.

Kad se opet razabrah
i podignuh oči,
Vàs je zapad bělan
nalik mramor-ploči.

Neima traga suncu
ni ženskome liku,
Neima glasa zuji
ni ptičinu kliku.

12.

Sve izčeze kô jutrom
snovidjenje živo,
I ja bisam sudio,
da sam samo snivô;

Al mi stoje četir
svědoka — viděla —
Te tri cvětne lipe
i ta crkva běla.

13.

Vikači, pisači
inostranih stolah!
Guske teutonskih
tridest kapitolah.

Zašto kreketjete
kô u barah žabe?
Zašto i buncate
kô pijane babe?

14.

U zao čas vam jadi,
i groze i vika!
Pusta vaša taštog
mudrovanja dika!

On, što se za věke
i narode stara,
Nesluša laj pasah,
nit krič novinara'.

15.

Što bacate na nas
strělje pune hrdje,
Odbit će se na vas
oštrie i tvrdje;

I svak lanac o vrat
što kujete nama;
Pretvorit se u ključ
do slobode hrama.

16.

Tko hoće slabieg
svog brata da sudi,
Pada pod sud božji
i neba trěs hudi;

Tko hoće pod jaram
bratu vrat da metne,
Neće věk slobodi
gledat dane cvětne.

17.

Svi narodi bratja,
svi su božja čeda,
Na njih jedno nebo
i jedan Bog gleda;

I kô jedno sunce
nad svimi izhodi,
I jedno stoj, vladaj
pravo nad narodi!

18.

Zato vi těrajte
iz glave još za dne
Od gospodovanja
vuke uvěk gladne!

Koljite u srdcu
zmije od osvete,
Věk za krvcom hlepteć
gdě gnězde proklete!

19.

Pa se mi slagajmo
kô ruže u věncu;
Brat budi Vlah Němcu,
a Němac Slovencu;

A Bog će se smilit,
nić opet sloboda,
Nad nami izteći
sunce bez zahoda.

# IZJASNJENJA.

U jiných vzdělaných národů n. p. Anglů, Francouzů, byly by ovšem takovéto výklady zbytečné, a bohdá že někdy i u našich potomků budou. Ale v našem národu, jak nyní jest, potřebné jsou, ne toliko pro pospolité ale i pro učenější čtenáře. Při našem zajisté vychovávání jak domácím tak školském neučíme se ani slavským dějinám a starostinám, ani slavskému bájesloví, ani slavskému zeměpisu, ani slavské mluvnici a řeči, tak že není divu, jestli náš národ sobě samému cele cuzý jest, jsa co do národní vzdělanosti jen samému sobě a náhodě zanechán. Proto v našem národu musí býti básníř spolu vykladačem, chceli rozumen býti.

KOLLÁR, v předmluvě k Slávy dceře.

Ja sam ovdě samo one rěči i imena tumačio, za koja sam znao ili mněvao, da našoj domorodnoj mladeži iz rěčnikah poznata nisu. Gledeć tih primetakah držao sam se potrebne kratkoće; jerbo da sam tumačenja razvodio, ili se za potrěbčinu onih glavah starao, koje se nisu još nikako čitanjem ilirskih knjigah mučile, t. j. da sam čitav rěčnik napisao, narasla bi bila od knjižice knjižurina, a cěna po dvo-i trostručno naskočila, što nebi (mislim) gg. predplatnikom ugodno bilo. Molim dakle slav. gg. štioce, neka izvole, ako im gděkoja nepoznata i netumačena rěč naprvo dodje, u Vukovom ili Stullievom rěčniku potražiti, gdě će se zaista ili u jednom ili u drugom š njome sastati. U primetcih imade několiko inoslavjanskih navodakah (Citaten), bez da sam ih preveo na naše ilirsko? To je opet izostalo radi štednosti, znadući da se razboritije glave naše mladeži sva slavjanska narečja uče. Svaki, koji se je u viših kruzih filologije tek po koliko razgledao, uvidit će nedostatnost učenja jednog

pojedinog slavjanskog narečja. Nijedan Slavjan nemože podpunog znanja svojega domaćega prirodjenoga steći, nijedan u svom narodnom vrstnik-filosof biti, koji se neuči i bistrim okom nepazi takojer ustroj ostalih narěčjah srodnih. Osobito se to ište od mladih pisaocah, za da neposrtaju, ili da nepišu danas ovako sutra onako, neznadući razloga za svoje postupanje. Takovi ljudi priliče mladim ptičicam, koje prvi put izlete, te neznadu, bi li na ovu ili na onu granu sěle. — Svrhom molim slavnu gg. štioce, neka sedam do osam pogrešakah tiska, što ih u knjizi ima, blagovoljno izpričati izvole. Moje oči od velike bolesti oslabljene, nesluže jošte točno, i tako mi je po gděkoje promaklo proti volji i pomnji mojoj. —

U Zagrebu na dan sv. Petra i Pavla 1840.

*St. V.*

# Primetci.

## Razlog.

Str. 3. Božić' strělonosni....

Leljo, Božić ljubavi (grčki Ἔρως, lat. Amor) slikuje se u prilici lěpa, vesela mladića s tulcem strělami napunjenim na plećima, i s lûkom u ruci. Ime Leljo je već u nas iz pameti izbrisano; i samo kao odglasak (refrain) se jošte nalazi u gděkojoj narodnoj ženskoj pěsni (Gled. Vukove Srbske nar. pěsni, dio I.).

Br. 1. Oj! i dva svata i dva uprósnika — le Leljo le! itd.
51. Kralju světli kralju!
Kralju světli kralju — Leljo! itd.
164. Nevehn nevehne le — za goricom — lele Leljo le! itd.

Str. 3. Što u ruci gusle nosiš....

Uz gusle se pěvaju samo junačke pěsme, kao uz tamburu samo ljubezne — ženske. Nu sada nitko više negudi izvan slěpacah, al u tamburu udarat umije skoro svako momče. Po Ugarskoj i Hrvatskoj pěvaju po sajmih prosjaci uz hegede (něm. gusle) kojekakve pobožne pěsme, ma i ono dosta hrdjavo.

Str. 3. Pojuć ustma, koje Vila.....

Vile su na polak bajoslovne děvice, koje po gorah pěvanjem dan traju. Vuk o njih ovako govori: „Vile žive po velikim planinama i po kamenjacima okó vodah. Vila je svaka mlada lěpa, u bělu tanku haljinu obučena, i dugačke niz ledja razpuštene kose. Vile nikom neće zla učiniti, dokle jih tko neuvrědi (nagazivši na njihovo kolo, večeru ili drugčije kako), a kad jih tko

uvrědi, onda ga različno nakaze: ustrěle ga u nogu ili u ruku; u oboje noge ili u oboje ruke, ili u srce te odmah umre.« (Vukov rěčnik str. 70.) Na Vile se věruje po čitavoj Iliriji, samo s tom razlikom, da su u gornjoj izvan medje, uz Medjimurje, gdě se takojer Vile nazivlju, pod imenom Morske deklice (sravnaj Omerove Sirene) poznate, pa se o njih pripověda ono isto, što o Vilah. Sirote Vile su u praznověrnom sredověku, hoćeš nećeš, morale postati věštice, jerbo su věšte bile u lěčenju ranah. A najposlě su od naših pěsnikah primile dostojanstvo i dio Muzah, te se i sada pozivaju kao Muze na pomoć. Vile nazivlju u Československom Bielé panie, a rěč Vily znači kod njih duše onih zaručnicah, koje medju zarukami i věnčanjem umru, te poslě smrti ob noć trtajući (bludeći po okolu) tužno pěvaju. Puk pripověda, da s momci, kojih zagledaju, toli dugo plešu, dok (on mrtvi nica nepanu (Kollár zpiewanky djl I. str. 412. i Sravnaj s rěčju i bitjem Vila něm. Elfe.

Str. 4. Ko fenič se pretvara....

Fenič je bajoslovna ptica, koja se sama, kad već ostari, na oganj stavi, te spržívši opet omladjena iz pepela uzleti.

Str. 4. Baci, brajko, gusle k bîsu....

Běs odgovara sasvim grčkomu: δαίμων. Ova rěč se upotrebljava najviše, kad tko koga hoće da iz šale prokune, te da mu kaže: Ajde do běsa! ili kao što se kod nas kod kuće kaže: Bés te naj vzemi!

Str. 5. Od Bogovah tebi slata....

Olymp je visoka, bezoblačna i bezsněžna, věčno vedra i jasna (Omir. Odysseja knj. VI. 40—46) gora medju Thessalijom (sad. Livadijom) i Maćedonijom, gdě polag mněnja starodavnih Grkah njihovi Bogovi stojahu, ambroziju blagujući i nektar pijući iz golotnih i alemnih čašah.

## Djulabije I.

Br. 11. Lado, Leljo, Lado.

I Lada (slav. Božica ljubavi i zarukah) već je kao i sin njezin Leljo kod nas sasvim zaboravljena: tek u ženskih pěsmah služi rěč Lada kao odglasak. Gledaj Vukove srbske nar. pěsme knj. I.

Br. 99. Gjuragj kosi po brdju — Lado le mile!
114. Sunce mi se krajem vije — Lado le mile!
120. Gledah momu od malhena — Lado! Lado!

Kod Dubrovčanah znači Lada lěpu i plemenitu gospoju. Čubranović u svojoj Jegjupci pěva:

Tim Jegjupci davši viru,
Rec' ovako, komu s' rada
Biti ljubi ali lada
Da t' sam došad reče: Umiru.

Hrvati (Bezjaci) okó Kupe poju još dan danas od Duhovah do sv. Ivana krst.

Pomoz' Bože našem dvoru —
Hoj Lado, lěpi hlad!
Našem dvoru gospodskomu —
Hoj Lado, lěpi hlad! itd.

Ovi isti odglasci nalaze se i kod Malorusah. Gledaj: Waclaw z Oleska, piesni polskie i ruskie ludu galicyjskiego str. 53. Korovodnaja.

„A my proso siejali: Oj Did i Lado!"
„„A my proso vytopčem: Oj Did i Lado!""
„Da čiem že vam vytopčać: Oj Did i Lado!"
„„A my konej vypustim: Oj Did i Lado!""
„A my konej perejmem: Oj Did i Lado!"
„„A čiem že vam perejmać: Oj Did i Lado!""
„A šelkovym navodom: Oj Did i Lado!"
„„A my konej vykupim: Oj Did i Lado!""
„Da čiem že vam vykupić: Oj Did i Lado!"
„„A my dadem dievicu: Oj Did i Lado!""

Još u naše vrěme se u Ukrajini polag Bohdana Zaleskog znade za stanovitog mužkog Boga: Lado.

Od Lade, čini se, da je postala skrivljena rěč Lojda, koja polag Palkovićeva rěčnika (slovačkog) znači „eine freche unordentlich gekleidete Dirne." U

Poljskom znači polag Lindevog rěčnika „Łajda einen Lumpenkerl“ a „łajdaczka ein liederliches Weib.“ Spominjam se jošte, gdě je moja pokojna mati običavala mladoj sestri kazati, kad je u jutro bilo što na oděći u neredu. „Nebodi mi tak lajdrava!“ Čuo sam takodjer višeputah od čeljadi rěč lajdra u onom istom smislu upotrěbljenu u kojoj Slovačka Lojda i Poljska Łajdaczka.

Br. 15. Odyssej je drugom
zavoštio uši,
Da mu od Siren se
n'jedno nezabuši.

Odyssej, Laërtić, kralj Ithački, zaměrivši se někojoj božici Olympskoj, bludio je poslě razorenja Troje po morskoj pučini, nemogući pogodit put Ithake (sadašnjeg Theaki). Prodje i mimo otoka Sirenskog. Sirene bijahu žene lěpe, te sědjahu, vilovitim glasom pěvajući, na zelenoj livadi okružene od kostih onih nesretnikah, koje čarom svojeg pěnja primamiše. Odyssej zagledнuvši rečeni otok, odmah voskom, slědujući savět věštice Kyrke, zalěpi drugom svojim uši, sebe istog dade moćnim užetom za katarku broda privezati. Sirene vidivši njega, počeše neodoljivim načinom pěvati. Odysseju umira srce od miline glasa; ali budući privezan nemože slědit nukanja srca, a druzi neslušahu, budući im uši zalěpljene, i tako zdrave iznesoše glave. (Omir Odyss. XII. v. 38—54, 173—200.)

Br. 16. Od njih bi se smeli
i Diogen i Kato.

Diogen, poznati kynik i nemarica gledè svih shodnostih i pristojnostih ovoga světa. Kako se š njim sastade i porazgovara Alexander Veliki, kralj Maćedonski, mora mladim mojim štiocem iz škole poznato biti, zašto ću i ja ovaj razgovor da mimoidem. — Kato Rimljanin s prezimenom Utičanski, stoik i strog republikanac, bio je veliki neprijatelj ženskog spola i taštinah ovoga světa, a još veći Julija Caesara.

Br. 29. Jabuku crvenu,
kitu ružmarina.

Kad se komu jabuka prikazuje, znači ovaj dar, da prikaznik ljubi onu osobu, kojoj daruje. A prikazanje kite ružmarina znamenuje, da se darovnik hoće věnčati š njom.

Br. 33. U njih se stvoriše
Djulabije ove.

Mnozi od gospode domorodacah pitali su me već: Što znamenuje rěč „Djulabije?“ Istina, da korenika ove rěči nestoji na našoj, nego na Turskoj zemlji. Djul (ili kako Němci, Englezi i Francezi pišu Giul) znači na Turskom jeziku ruža. A Djulabije je jedna vrst od sladcih, blagomirisnih jabukah, koje su kao ruže crvene, něm. Rosenäpfel*). U gornjoj i u srednjoj Iliriji za tu rěč kao i za voće nitko nezna, ali žive u dolnjih stranah. (Gled. Vukov rěčnik str. 161.)

Br. 33. Nebi l' se prignula
Atalanta moja.

Atalanta kćerca Schinea (Σχοινέου) kralja Tivanskog, jednako poradi svoje divne lěpote kao i brzoće u trčanju slavna, voljaše se samo za onog udati, koji bi nju pridobio, natěcajuć se š njom na trčnom mejdanu. Mnozi grčki junaci zametnuše svoju sreću, ali (žalostna jim majka!) svikolici budu pretečeni i smaknuti. Nakon toga javi se Hippomen Megarević, koji nju pridobi na slědeći način. Od Afrodite

*) Němačko ovo ime je mnoge domorodce, koji takodjer sadašnje Bečke krasne liste štiju, zavelo, da su někakvu takovu srodnost medju mojimi Djulabijami (**Rosenäpfel**) i Saphirovimi **Wilde Rosen** našli. Ja mogu iskreno kazati, da nikada nisam prijatelj Saphirove Muse bio. Ako je ikoji němački pěvalac upliv na moju Vilu imao (što kod někojih komadah I. razdělka netajim), to su zaisto morali biti: **Göthe, Uhland, Chamisso, Platen, Rückert, Grün, Lenau,** koje sam još godišta 1833. i 1834. pomno čitao. Bistri sudac će nestrano suditi, pa naći, da moje Djulabije to jest **Rosenäpfel** s **Wilden Rosen** nikakve druge srodnosti neimaju, nego da u krstnom imenu od obojuh sudara rěč **Rosen.** Mimo toga porodni list mojih pitomih **Ružah** kaže, da su starije od Saphirovh divljih.

**Sic!**

(grčke Božice ljubavi), kojoj se već ova děklica davno s rogobornosti svoje zaměrila bijaše, steče taj mladić tri zlatne jabuke, koje izpred nje trčeć jednu po jednu na put baci. Atalanta prignuvši se, da pokupi jabuke, zakasni, te predobivena hitroštju Hippomena morade se š njime věnčati dati.

Br. 36. Istim svetim slovom
usta nakitio.....

Jedan sveti otac papa, Joan VIII., proglasio je bio tri jezika za sveta, t. j. na kojih se smije sv. misa ili liturgija čitati. Ta tri jezika jesu: grčki, latinski i slavjanski. Čitaj: Dobneri An. III. str. 190. Bulla Joannis VIII. ad Sviatopolkum a. 880.

Br. 39. Jakov dodje žedan
k studencu vodice....

Čitaj: Andrije Kačića, Korabljice str. 29. (U Mletcih 1782.)

Br. 60. Što iz njih pogledom
crni nalip piti?

Nalip (belladonna Lin.) jest bilje, koje čověku srednjeg stasa do jedne měre do pojasa uzraste. Imade črno, gladko i světlo voće od prilike lěpe děvojačke zěnice. Ali lěpo ovo voće drži u sebi silan otrov, od kojeg svaka životinja, kako ga okusi, odmah umre. Takova bilja baš sa zrelim voćem vidio sam u gorah Samoborskih, gdě ga puno ima.

Br. 67. Sjajne tri carice
u Petrovu dvoru.

Petrov dvor zove se u gornjoj Iliriji jedna hrpa od zvězdah, koje su u okrug u priliku dvorišta ili avlije sastavljene. Može se po lěti već oko deset satih na nebu viditi, a po zimi odmah kako se smrkne.

Br. 68 Da materi Slavi
nebude s prevarah
Od ljubljene děce
jadnih Leandarah.

Leandar mladić, poradi svoje romantičke ljubavi slavoglasan, plivao je svaku noćcu, budući u Abydu, preko Helesponta k svojoj ljubici Heri, koja mu je u Sesti prebivajući na svoju kulu světionicu izstavljala, za da put do nje pogodi. Ali jedanput za burna vremena ona zaboravivši oběsit mu lampadu, bude od Bogovah nakažena. Njezin bo ljubovnik plivajući a nevideći světionice, bi od valovah nadvladan, pa se utopi. O toj ljubavi izpisao je grčki pěsnik Musej čitav mali epos, koji se je još do naših vremenah sačuvao.

Br. 70. Što put Eldorada
kreuuo bi mu jedra,

Eldorado je zlatonosan vrh od planinah „Cordilleras,“ koje se posred čitave južne Amerike protežu. — U 16. i 17. věku mnozi su španjolski i druzih narodah skitaoci tražili po Americi někakav Eldorado, krajinu, gdě polag pripověsti město pěska i kamenja imade samo čisto zlato. Nu badava! — Eldorado je španj. rěč, i znači pokrajinu zlatonosnu.

Br. 86. Gdě větrić žuberi
još o Delianki.

T. j. Italija. Delianka (děva iz otoka Delos rodjena) bijaše ono krasno bitje, koje je mili latinski pěsnik Tibul u svojih elegijah proslavljao.

Br. 87. Slědio na obale
ćercu Alkinoja....

T. j. Grčka, Alkinoj (Ἀλκίνοος) bio je kralj od Feakah, koji obitavahu na Scherii, na jednom od sadašnjih jonskih otokah. On je imao jedan čudno lěp vrtalj, kojeg Omir opisuje, i jednu još lěpšu kćercu Navsikau (Omir Odyss. VI. v. 17). Omir nju predstavlja takojer kao izgled domaćnosti (Häuslichkeit). Ona ide sa drugaricami na vodu, vozeć mazgami, koje ona sama těra, rublje na obale morske, te tamo pomno pere, dok njezina mati Areta kod kuće vatru loži i prede. (λέπτ' ἠλάκατα στρωφῶσα). Gledaj: Omira Odysseje čitavu VI. knjigu). — Poslě toga dodju Feaci kod Grkah na zao glas od nemarnih, lakomih i ždrljivih ljudih.

Br. 87. Gdě vladaše Troja.

Troja bijaše stolica države istog porekla u sadašnjoj Natoliji, najsilnija i najuzmožnija za svoje vrěme od čitave Azije. Nu nesretna poslě desetogodišnjega obsědnutja bude pobědjena i razorena od Grkah, kojih gnjev na se povuče ugrabljenjem lěpe Jelene, žene kralja Menelaa, radi česa on čitavu Grčku proti njoj dignu na rat.

Br. 88. Gdě gatahu sfinge....

Sfinge u Egjiptu stražalice hramah, tajnosti naravi, bijahu od glave do pojasa ženske prilike a od pojasa lavice, te nošahu kao děvojke tanahnom koprenom glave pokrivene. Kadkada predstavljahu se takodjer kao kip plodovitosti s dojkami. Jednoč dodje někakva sfinga tja u Grčku u Tivansko, te tamo predloži saboru zagonetku, pa svaki dan čověka poždre, dok nebude zagonetka razrěšena. Budući da nje nitko nemogaše raztumačit, načini Tivancem mnogu štetu, porad česa se čitav grad razplače i razcvili, Bogovom žrtve paleć i moleć za spasenje. Nakon toga dodje nesretni Orest, koji zagonetku razrěšivši Tivu izbavi. A sfinga se od stida s jedne klisure u more ustrmoglavi. Prilikah od sfingah iz kamena izsěčenih naći ćeš još dan danas u Jegjuptu, nu one su već do preko pojasa pěskom zasute.

Br. 88. Gdě je Memnon slavio *)...

Memnon čověk bi poradi pogreške u zlatan stup pretvoren, i osudjen da svako jutro, kako ga sunce ograne, milim glasom zamni (zazveči).

Br. 88. Gdě u sveta pisma
mumie su povite.....

Stari Jegjupčani prije dvě tisuće i više godinah običavahu svoje mrtvace dragocěnimi mastmi mazati, u platno povijati, ter dobro u rake zatvarati. Ove masti imadijahu takovu moć, da trup nije opuznuo,

*) U pěsmah je na ovom městu pogrěšno natiskano: gdě se Memnon slavio. Izdav.

već se tako usušio, da je uništenju od više nego dvadeset čitavih věkovah odolěti mogo. Takove trupove mi sada nazivljemo mumije.

— Sveta pisma t. j. hieroglyfi (od grč. ἱερός sveti, γλυφεῖν dlětvati, bilěžiti) obrazna su pismena (Bilderschrift) po obeliscih i škrinjah od mumijah naměštena, kojih još ratumačio nitko nije izvan Franceza Champolliona i někakvog Němca, za koga ime se više nespominjem. Tog ja ipak nevěrujem. Ja bo napinjanje, ključ do čitanja hieroglifah naći scěnim za udaranje glavom o stěnu, budući da nitko glavnog i neobhodno potrebitog ključa t. j. znanja starojegjupatskoga jezika neima, koje je pod gustu koprenu hieroglifah sakriveno. Dvě dobro sačuvane mumije imade u Gradcu u novčanom predělu Joaneuma: jedna u lěpoj hieroglifami narešenoj škrinji, a druga u platno povijena.

Br. 89. Gdě věk povětarce
amberom se poji.

Naime iztočne azijatske strane kao Agjam, Kašmir, Indija i pobližnji izza nje otoci.

Br. 89. Gdě iz svetih poju
rajske ptice gajah...

Rajske ptice, pověstne šarenokrile živinice, koje (štono kažu) u južno-iztočnih stranah živu neizměrno ugodno pěvajući, tako da kao grčke Sirene sve začaraju, što u okružje njihovog glasa dodje. Rusi imadu lěpu narodnu pričicu o kaludjeru i rajskoj tici, koju gg. štiocem priobćavam. — „Stanoviti kalugjer izide iz manastira sabirat smokavah za bratski stô. Došavši usred luga začu na jedanput pěnje nečuvene miline i vilovitosti. On sluša — sluša opajajuć srce, te se nakon sasvim u blažene misli zamisli. Osvěstivši se, ide natrag u manastir. Ali eto ti čuda golemoga! Manastir nov, — sobice druge, — bratja druga, koji ga s udivljenjem gledahu. On jih pita, kako se tolika proměmba za tako kratko vrěme sbiti mogla? Nu oni ga nepoznadoše, nerazumiše, te ga odvedoše archimandritu manastirskomu. Archimandrit ga izpitkuje: Tko

je? Nu pripovědavši mu kalugjer svoju sgodu, zamisli se archimandrit, te mu za tim kaže: Sěćjam se, što sam u lětopisih naših čitao o bratu, koji se izišavši iz manastira u lug povratio nije; nu ovomu imade već tisuć godinah. Kaludjer zablědi i izkliknuvši: „Ja sam čuo rajsku ticu!“ te htějući pripovědat sladost toga pěnja, mrtav na tla pade. (Heims, livre de lecture Russe. str. 22. Rajskaja ptička.)

Br. 92. Ona i Penelopa. —
kruna slavnih žena'.

Penelopa, žena Odyssejeva, koja njegov povratak dvadeset godinah věrno pričekivaše, bijaše polag Omira lěpa (Ἀρτέμιδι ἰκέλη, ἠδὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ) razborita (περίφρων, ἐχέφρων) i puna domaćih krěpostih.

Br. 111. Kô da mi j' već poći
preko Acherona.

Acheron je rěka, koja polag poëtičkog mněnja Grkah njihov Elysej opašuje. Tamo stoji starac Charon, koji duše za platju od novčića na drugi kraj prevozi.

Br. 112. Pune Vesne darov......

Takojer Vesna (Božica prolětja) već je kod nas južnih Slavjanah zaboravljena; nu žive još u sěverne naše bratje Rusah, gdě se prolětje vesna, i Poljakah, gdě se wiosna zove.

---

## Djulabije II.

Br. 7. Al zašto uzniknu
samo ti, nevehne....

Nevehn cvět nazvan po něm. Ringelblume (calendula officinalis. Lin.)

Br. 22. Te s Vas tuži junak
kô stravljena Psycha.

O Psychi (grčkoj duši) i Erotu ima u staroj mythologiji pověst, koju esthetici najlěpšom i najnježnijom izmedju starodavnih bajah grčkih scěne.

Psycha vidivši Erotovu cvětnu mladost, lěpotu i začarive dětčarske ćudi, užeže se od njih ljubežnju, koju prama njemu věrno s dětinskom nedužnoštju nošaše, ali sudbina, vladalica čověka i Bogovah, utamani i njihovu sreću. Bozi obavěštjeni od te ljubezni razstaviše jih, s česa Psychino nježno, dětinsko srce veoma tugovaše i milo narěkovaše za věrenikom svojim. — Ruski pěsnik Bogdanović upotrěbio je ovu mythu, te spisao svoju „Dušeňku" šaljivo-satirički epos.

Br. 27. Pěvam svoju sreću
crnookim děvam....

U Gradačkom kotaru Štajerske, od Gradca prama južnomu iztoku t. j. uz lěvi brěg Mure, odtuda prěko do plodovite Rabske doline, te po istoj dolini — ima kolěno ljudih, koji skoro sasvim Slovencem naliče. Takojer kroj oděće je kao na susědnom prekomurskom Slovenskom Mariborskog kotara. Osobito lěp je ženski spol. Žene i děvojke su crnooke, zdrava lica i plemenita stasa, te se mimo toga od ostalih něm. Štajerkinjah okretnostju těla i dosětljivostju duha odlikuju. Někoji drže ovo kolěno za poněmčene Slovence. Sub judice lis est. Da su u staro vrěme tuda Slovenci obitavali, nije dvojiti. To potvrdjuje sila od imenah, kao: Smrěk (Murek), Sreden (Straden), Borinje (Fähring), Vrbovje (Feldbach*) te isti Gradac (Gratz). Pače čitav Štajer i velik t. j. iztočni dio od tako nazvane tada granice „Ostmark" bile su slovenske strane. To dokazuju rěke: Lasnitz, Lessing, Andritz, Mürz (Murica), Feistritz i dr.; gore: Pak, Petschen, Semering, Kulm i drug.; města: Leoben, Ligist, Stainz, Leutschach, Dopel (Bad), Feistritz i hiljada drugih. A u Ostmarku, rěka: Traven, Widen. Beč se zove kod sěverno-zapadnih Slavenah Wiedzień (poljski) ili Viden (česki). Uspo-

*) Sravnaj: Vrba (Felden) u Koruškoj, prva pošta iz Cělovca prama Bělaku idući.

menka dostojno je, da se još dan današnji jedna strana Beča od rěke zove „auf der Wieden.“ Tù su Slovenci obitavali, dok nisu Franki došli, te iztrěbljujući Obre takodjer od njih dio prognali, a dio u robstvo metnuli. Čitao sam u Gradcu jednu staru listinu, gdě se o Slovenskih robovih govori, koji u okolišu Rothenmanna (Obersteier) naseljeni bijahu. Pisalac listine opazuje, da su Rothenmann nazivali oni slovenski robovi Cerminium (věrojatno: Crminje, od rěči crmeno ili crveno, roth). Nemože se dovesti, da bi ikad Slovenci koje tudje ime na svoj jezik preveli bili, kao što Němci ponajviše običaju; nego oni tudje rěči skroje tako, da se njihovim ustama prilagode, dakle je Crminje, Ljubno,, Bistrica, Gradec, Ljubgast, Borinje, Borovje, Vrbovje, Ivnica i dr. — starije od Rothemann, Leoben, Feistritz, Gratz, Ligist, Fähring, Vorau, Feldbach, Eibiswald i dr.

Br. 29. Puno j' slična tvoja
mojoj majci sgoda.....

Kukavica je u gornjoj Iliriji veoma cěnjena ptica. Nijedan koreniti Slovenac nebi je pod nipošto ubio; jer je kao lastavica, slavić i pastirinka (pliska) držana posvetjenom. Prišastje kukavice izčekiva u gornjoj strani naše domovine malo i veliko s velikom radostju, ona bo (kažu) donosi u svom kljunu prolětje. Starci i pogibioni bolestnici, kad se komu na slaboću tuže, kažu uzdahnuvši: „Nebóm kukovice čuo!“ t. j. neću opet dočekati prolětja. — Ali drugčije se cěni kukavica u dolnjoj Iliriji. Ona nerazveseli, nego razžali. „Srblji pripovědaju, da je kukavica bila žena, i imala brata, pa joj brat umro i ona da je za njim tako mlogo tužila i kukala, dok se nije pretvorila u pticu (jedni kažu, da se bratu dosadilo njeno kukanje i jaukanje, pa je on prokleo, te se pretvorila u pticu; a jedni opet kažu, da se Bog na nju razsrdio, što je tako mlogo tužila za bratom, koga je on bio uzeo, pa je pretvorio u pticu) za to gotovo svaka Srbkinja, kojoj je brat umro, i danas oplače, kad čuje kukavicu, gdě kuka. (Vuk. rěčnik str. 350). — Kad se hoće za što

kazati, da je u neugodnom hrdjavom stanju, kaže se: To je kukavno.

Br. 33. Ti Plaču, ti krajna
slavska stražarnice...

Plač je brdo dosta visoko, koje čini u Štajeru medjaš izmed Slovenacah i Němacah. Samo jednu kuću imade onkraj vrha na putu, od Maribora prama Gradcu idući, gdě se i polag němštine slovenština trpi. Pram iztoku čine medjaš Mura, pram zapadu se proteže preko Gomilice (Gamlitz), Lučanah, Radula, Remšnika tja do preko gorah Koruških. Čudno i milo je slušati večerom, gdě se sa brdah slovenskih tihim nebom pěsni razlěžu, te padajući u susědne dražestne něm. ravnice, bez odziva umiru.

Br. 34. Pod tvrdim se dubom
sruši cvětna lipa.....

Poslě nego su Frankovi dokončali krvavo gospodarstvo Obarsko te Slovencem svoj jaram natovarili (geld. Izjasn. Djul. II. br. 87.) počeše oni i njihovi naslědnici toli tvrdo i nesnosno vladati, da se veći dio Slovenacah uzmače za Muru i planine Radul i Remšnik, gdě još i danas njihove predstraže stoje. Na kakov način? — o tom negovore lětopisci němački. Jamačno taj faktum njim na čest služiti nemože, budući da šute o njem. Pojedini Slovenci ostavši u staroj domovini, držani od svojih tvrdih gospodarah, inoplemenikah, i budući raztrešeni po gradovih i puštah (Huben) němačkih, poněmčiše se malo po malo, — tako, da nas sada samo gusta izopačena sloven. imena na někadašnje njihovo prebivanje opominjaju (gled. Izjasn. Djul. II. br. 27)

Br. 37. Čitav dan Slovenka
pěsme bi mi pěla...

Izmedju svih Slavjankah su možda Ilirske Slovenke najstrastnije pěvalice. Neima vremena, ni posla, gdě nebi iz njezinih ustah pěsma ili barem ikoj napěv glasio kao mili glas iz drobnih ustah ptičice, koja u grmu žuberi. Tu prednost jim i inostranci

priznavaju. „Alle Wenden-Slawen ohne Ausnahme sind ein fröhliches, gesangliebendes Volk, und auch die, die schon längst mit Deutschen vermischt leben, haben diesen auszeichnenden Zug im Gegensatze gegen die deutsche Ernsthaftigkeit behalten.“ (J. C. Pfister, Geschichte der Deutschen). Polag Kollára i česke Slovenke (Slowakinen) imenu ovomu slavno odgovaraju, osobito Turčanke. (Gled. Vyklady k Slawy dceře I. izd. str. 32. Slovačky zpěvem ust itd. Jedno prirečje českoslov. kaže:

Kde Slovenka tam zpěv,
Kde Mad'arka tam hněv.

Br. 38. Drobna žutovoljka...

Žutovoljka je malena ptičica, koja najviše kao slavulj po jarugah u mladolěsju oko vrělah žive, i za moj ukus veoma milo pěva. Osobito je nju na veče drago slušati. Po němački se zove „Rothkehlchen ili Rothkröpfchen (motacilla rubecula Lin.) Ime primila je od žutorujna perja, koje na volji (guši, Kropf) ima.

Br. 41. Dragoljub, ljubica,
vratiželja blaga....

Dragoljub je někakvo ljubezno bilje, koje ja niti poznam, niti drugčije imenovati znadem, a vratiželja je Lineov tenacetum. Ljubica je svakomu poznato cvětje. —

Br. 42. Kako trator lista.

Trator, latinski amarantus od grčke rěči ἀμάραντος t. j. neuvenivi. Tako bi se prilčnije mogô naš neven zvati. —

Br. 47. Cvětokitna lipo!
tebe u svoj srdi
Niti Perun žarkom
strělom nenagrdi.

Kao što je Němcem dub, tako je Slavjanom lipa posvetjeno drvo, te kod njih u tolikoj cěni stoji, da neima skoro prediela (gdě oni stoje a i gdě su něgda

stajali), da nebi po dva tri města polag nje krštena bila, ni crkve ni kuće, gdě nebi izpred njih posadjena bila ili lipa ili bor, koji prvo město iza nje zauzima. Pod lipami običavahu (kao što još u Hrvatskoj biva) starešine seoske o domaćih dogovarati se poslovih. Iz lipovog drva krojiše Slavjani stupove od svojih Bogovah i svetacah, s česa ima i još danas šaljivo prirečje kod njih: Drži se kô lipov Bog t. j. drveno. A iz lika načinjahu različite drobnije stvari. Rusi prosti iz njega rade svoje bočkore, koje „Lapti“ nazivlju. — Slovenci pripovědaju, da u lipu trěsak nikad neudari, budući da je (kažu) pod njim Bogorodica, běžeći od svojih progoniteljah, počivala sa čedom svojim. Jamačno je pověstica ova iz slovenskog poganstva u slav. kršćanstvo prešla, kao što je i mnogo drugih narodnih mněnjah i basanah primljeno. (Gled. Vykľady k Slawy dceřeI. izd. str. 14. Lipa, i str. 281. Slavostrom.

Perun u Slavjanah Bog groma i trěska, kadkada i Bog snage i jakosti. „Der zweite Černibog (oft nur mit diesen Namen bezeichnet) war Perkunast (sic) und wurde bei den Russen und Böhmen Perun genannt. Dieser hatte den Donner in seiner Gewalt. Es gab eine Bildsäule von ihm, die ein grimmiges Löwenhaupt mit einem Helm und auf der Brust zwölf Strahlen oder Blitze hatte. Auf der obersten derselben las man in Runenschrift: Saiidt! d. h. Hüte dich! *)

*) Učeni g. Strahlheim (ili koji je god něm. orakul prvi to čitao), baš je ovako točno tumačio, kao stanoviti něm. profesor i antikvar iz Cělovca slovenski nadpis, koji stoji na Salskom polju (jednu i pô milje izvan Cělovca proti sěvero-iztoku ležećem), naime na našoj starodavnoj stolici iz kamena, gdě se něgda potvrdjivahu koruški vojvode. Tamo naime na iztočnoj strani stolice stoji usěčeno, nu već od zubah bure izštetjeno: M. A. S. V. E. T. I. V. E. R. I. Němac odmah razrěši: **Manlii Svetonii Veri (filia ili filius).** A to čitanje ostade kod Němacah sveto pismo, dok nedodje naš učeni domorodac pr. g. **Urban Jarnik**, koji čita svojim slovenskim okom naravski, kako stoji, naime: **Mà sveti** vèri? město sadašnjeg: **Mà sveto** vèro! po knj. ilirski: **Imade li svetu věru!** To bijaše prvo pitanje, koje bi na kneza ravnano pri došaštju starešinah od grofa Goričkog. Na zapadnoj strani bijaše takojer nadpis, ali sada je već tako od vihrovah izjedjen, da ja g. 1837. tamo bivši niti slova razaznati nemogoh.

In Rethra hatte er noch ein Bild, welches ihn als Greis mit strahlendem Haupte und weitem Gewand darstellte, und das in der einen Hand eine Fackel mit zwei Flammen hielt, während es sich mit der andern auf einen Stier stützte." (Strahlheim, Universal-Mythologie, Frankfurt 1839 str. 440) U Ruskoj, Poljskoj, i Československoj je rěč Perun jošte poznata.

Perun jošte žive u ustih Slovakah, nu bez da oni znadu, što ta rěč značiti imade, pa ju najviše upotrebljavaju, kad se kod nas kaže: Bog te ubio! te metju oni město rěči: Bog, rěč: Perun ili Parom. Gledaj Kollára Zpiewanky, djl. I. str. 407—408. „Diwno přediwno, že geden z naystaršjch a dáwno zmizelých Bohů Slawských w ustech Slowáků geště po dnešnj den tak žige, gako by w každém městě chrám, w každé wesnici sochu, na každém kopci oltář, a w každém domě kněze měl. Nenj dne, hodiny, ba téměř okamženj, kdeby sme mezi Slowáky neslyšeli opakowané slowa: Perun, Peron, Parom; anebo odtud powstale průpowědi. Kde tam ideš do Paroma? Kde si bol u Paroma? Na kýho Paroma gest ti to? Parom tě trěstal, uzal, metal, zabil! itd. I u pěsmah se kod njih pripěva: Gledaj „Zpiewanky djl. I. str. 6. n. p.

Dunagu, Dunagu, za Dunagom hragu:
Žal mi ge na weky za tobou šuhagu;
Daže teba, šuhag, daže Perun trestau,
Tri roky si chodiu, a teraz si prestau.

———

Kruť sa, diowča, kruť sa,
Parom ti do srdca!
„Wšak sa ti dost krutjm,
„Až si hlawu zmutjm."

Linde u svom poljskom rěčniku (Tom. II. d. 2. str. 711) kaže: Piorunuiąca Etna. Popędliwie piorunować i gromić. Piorun znači kod Poljakah sada gromsku strělu. Kad naši kažu: Bog te ubio! kaže Poljak na kratkom: Piorun!

Najstariji ruski lětopisac Nestor spominje u svom lětopisu Peruna: „Oleg i muže jego klanjaša sja pered

oružiem svoim i Perunom Bogom svoim.« I dalje kaže: „I nača knjažiti Wolodomir v Kievě jedin, i postavě kumir na holmě, vně dvora teremnago Peruna drevjana, a glava jemu serebrjana, a us zolot.“ — Valjda i gornjo-ilirsko para, parasti od ove iste korenike izhodi, n. p. Ti para ti! To je parasti človik! parasta žena (slovački: paramova žena)! Šaljivo se kaže i parteka. —

Br. 52. I ti hladne črete
pustinjače stavni.....

Čreta se zove u gornjoj Iliriji jedna ugodna jaruga, puna bistrih vrělah, te grmovljem i mladolěsjem obraštenih brežuljakah, gdě drobne ptičice kao slavuji, žutovoljke i dr. rado stoje i svoje piliće legu.“ (Gled. Izjasn. Djul. II. br. 38.)

Br. 63. Gledaj oko sebe
u dole cvatuće:
Po njih raztrešene
lěpe běle kuće...

Od rižme br. 54.—98. slěde pěsmice, koje se samo na moj zavičaj t. j. na južnoiztočnu stranu Štajera i na zapadnu Ugarsku odnose. — Krajina izmedju Mure i Drave, koja se od Maribora i Arnuža (Ehrenhausen) prama južnomu iztoku tja do Medjimurja proteže, bude od istih izobraženih nestranih Němacah — rajem Štajerskim nazvana. Nu zaisto, čini se, kao da je majka priroda tu svoj izobilja rog do dna prosula. Zemlja bo stranom ravna, stranom brdovita, plodonosna je od svih skoro vrstih proizvodah. Imade sladka, vatrena i blagomirisna (aromatična) vina; čila, čista žitka; lěpih, brzih, plemenitih konjicah. Gospodar ovih dobarah je veseli i zdravoumni Slovenac, koji se dosta lěpa blagostanja uživlje. Najlěpših i najjačih ljudih imade na Murskom polju i pobližnjih župah sv. Jurja, Male-Nedělje i sv. Tome. A uzorne krasote, kitu ženskih glavah, naći ćeš po neděljah u crkvi Male-Nedělje sakupljene, gdě ti vilovitim glasom Svet (Sanctus) pěvaju. — U ovom dražestnom kraju imade po brdih raztrešenih kućah (što nudja ležaja

iziskuje); nu po ravninah (Murskom i Dolnjo-Dravskom polju) i po širjih dolinah (medju sv. Tomom i Polenštakom imade i dosta znatnih vesih (selah). Kuće grade Slovenci različito. Gorenac nestroji velikog stanja, nego kućicu sa srednjimi prozori, koju si lěpo poběli i pošara, t. j. on ju poběli te izvana oko prozora, vratah, praga i ugalah kojekako zemljom crvenom ili modrom (više putah sve zajedno) pomaže. Kuća od Dolenca je prostranija, imade širjih i višjih prozorah, te se sada već ponajviše zidje. Jošte više na gospodski način grade si kuće Poljanci. Slovenka ovih krajevah gleda na čistoću kao podlasica (mustella). Ona ti svaki skoro put nad vodom visi umivajuć si lice i ruke kao věverica, svake godine kuću po tri, četiri puta izvana i iznutra poběli, i (gdi je običaj) pošara. Postelje u Poljanca i drugih bogatijih Slovenacah visoke su, běle i čiste. Rublje se měnja svake nedělje. Nu Slovenska se čistoljubnost i krasohlepnost osobito po neděljah na vidik postavlja. Slovenka za moga dětinstva sasvim u bělo platno obučena, što se samo još kod sestarah u železnoj i saladskoj stolici nalazi, hodi sada u nedělju u svili i kadifi u crkvu. A momci u svojih bělih bregušah (gatjah) i košuljah, preko kojih je obučena lěpo našivena ječerma, nose sada posve već tanahne šešire. Nu osobito pameti su dostojne kod njih cipele, koje su tako lašte, da im niti najbistriji Gradački ili Bečki petit-maître mahnje našô nebi. — Ništanemanje nasrtaju inostrani pisaoci na njih s pogrdami, nazivajuć ih nečistimi, gnjusnimi. Nečistoća se samo nalazi u gděkojih kućah Celjskog kotara, a tamo proizilazi iz prem velike sirotinje (sirotinja i nečistoća — dvě rodjene sestre), te na granici, gdě već Slovenac s Němcem sudara i obći. Na medji proti Němačkoj imade Slovenac već němačke dimnice (Rauchstuben) to jest sobe, gdě se vatra loži, kuva, ruča te nikad neběli. U njoj stoji i spava čeljad, pišti perad i hroče kadkada gděkoje prase. Ovo isto i još crnije lice imadu kuće na němačkoj strani Štajerske, gdě kuća ostaje, bez da ju itko běli, dok se nesruši. — S ovog ne-

stranog (mislim) ogleda možemo zlobnim tudjim pisaocem kazati s Kollárom: „Sie gleichen jenen Thieren, die nur überall Schmutz aufsuchen, um sich davon zu nähren, und desshalb auch da, wo sie sonst recht reine Strassen finden, die Nase in jeden Winkel stecken, um nur einen Kehrichthaufen zu finden," te ih opomenuti, i pozornih činiti na brvna (grede) njihovih očijuh, na smrad i trunad njihovih pragovah, kojega vrlo dosta imade.

Br. 66. O vi Godoměrci!
Radoslavci slavni!

Godoměrci i Radoslavci dva sela župe Malo-neděljske, koja ime svoje stekosta věrojatno u starodavno vrěme od dva župana: Godomira i Radoslava, od kojih se potomci, prebivajući u onih selih, naravno nazvaše Radoslavci i Godoměrci, pa se poslě to ime pretegnu od ljudih i na prebivalište.

Br. 72. Oj Slovenke krasne!
vi morske deklice!

Morske deklice su u gornjoj Iliriji ona ista divna bitja, koja se zovu u srednjoj i dolnjoj strani domovine naše Vile (Gl. taj članak u Izj. k razlogu,) samo da se od njih nekaže, da su komu zlo učinile. Kod nas u gornjih stranah pripověda se, da su morske deklice iznašle pěvanje i pěsme, te da su stražale sreću od seljanah. Slovenci ih razdělivaju na dvě vrsti: na vodene morske deklice, koje su čuvale čistoću studenacah, vrělah, potokah i jezerah, i na poljske morske deklice, koje su obitavale na polju, po njivah pěvajuć plějući žito od drači. Seljani jim običavahu zděle od pitah i drugih sladkih jestvinah na razgone nositi, za prehranit ih. Deklice su (kažu) svagda od tih jelah blagovale. Kad sam ih zapitao: zašto sada neima više morskih deklicah i kada su izčeznule? odgovoriše mi, da kako su izmislili biče, te počeli snoplje na kolce vršiti, izčeznuše morske deklice, poběgnuvši u špilje i usred lugah, gdě ih malo po malo i nestane, pa š njimi i zlatno

vrěme. Polag moga mněnja je to bilo, kada su Franki podjarmili Slovence, te uveli svoje feudalne uredbe.

Br. 74. Ljubezne i krasne
vi ste běloglavke!

Slovenke, koje nestoje u varoših, nose na glavi běle marahme, peče nazvane, kojimi si na osobiti od hrvatskoga razlučujućim se načinom glave ovijaju tako, da okrugli obraz izpod njih viri, — s onim divnocrnim očima, rujnobělim licama i rumenim ustima, koja sdružena s tankim uzrastom, živim dosětljivim duhom svekoliko začarati mora, što još ima zdravo srce i zdravu glavu.

Br. 79. Žitom ogradjena
s desne Tiva stoji....

Tiva (Θήβη) u staro doba znameniti grad u Grčkoj, kojeg osobito proslavi vitez Epaminonda i pěsnik Pindar. S druge strane bijahu Tivanci po čitavoj dosětljivoj Greciji na glasu od tupih, glupih ljudih, te se o njih koješta šaljiva pripověda še. Nu ovdě napomenuta Tiva zove se po slovenski Vrži, ovo je ime primila od slov. rěči rž po knj. ilir. raž. Vrži t. j. u raži zove se s tog uzroka, što je taj trg od žitnih poljah (tako rekuć) ogradjen. Vrži imade velike i jake ljude, koje cesar ponajviše medju oklopnike (Kurassiere) i dragune uzima. — O Vržencih se koješta pripověda kao o starih Tivancih, krajnskih Ribničanih i o češkom Kocůrkovu; nu mimo toga je Vrže rodilo već mnoge Epaminonde i ako ne Pindare, barem Anakreonte i Kallimache, kojih děla bi možda do neba uzvišena bila, da je Slavi jasnije sjalo sunce.

Br. 80. Kod Mure razbiše
srdca hrabrenoga
Vraga odpadnika....

U vrěme bune Rakocijeve doskita se jedan izmedju njegovih šeregah harajući — tja do Mure, te hoće da predje, za dignuti plěn takodjer u Štajeru. Po nagovaranju i slobodjenju pr. Petka, tadašnjeg

Ljutomirskog župnika, oboružaše se Ljutomirci za susrěsti neprijatelje. Petak primivši načelstvo i prikupivši k svojoj četi i momčad od pobližnjih selah, kao Noršinčane, Babinčane, Vržence i dr. izvede ih na mejdan, te tom malenom vojskom sretno vraga razbi, te od medjašah Štajerskih skoro i odtěra. — Data o toj vojsci sakupio je pr. g. J. Povoden, deficient u Ptuju, pa ih u rukopisu čuva. U Ljutomiru u věćnici (Rathhaus) imade dvě slike o tom dogodjaju; nu one što su već veoma izštetjene, budać se nitko o njih nebrini.

Br. 81. Kod Chluma vukoše
vruća kola slavi....

Humah (Hlm, Holm Hłum, něm. Kulm, franc. comble) imade skoro kao Lipnicah u svakom slav. predělu, ili u onih krajinah, gdě něgda Slavjani obitavahu (u Štajeru najmanje tri—četiri). Nu Hum, o kojem se ovdi govor vodi, stoji u Českoj. Pri ovom se městu g. 1813. pobiše Francezi pod Vandammom s Rusi i Němci. Francezki vodja nasrnu s tolikom brzoćom i žestinom na neprijatelje, te od njih jedan oddio u jedan kotô od brda natěra, i pritisnu za uništiti ih. Poběda je već bila u šakah Francezkih. Nu! eto ti doleti kao gradovita bura preko njivah, jarugah i barah cěla jošte dragunska četa Arcivojvode Ivana iz samih gornjih Ilirah sastojeća, koji namaknuvši kacige (šišake) nad oči, hitro navališe na Franceze, te ih golimi mačevi toli brzo sěkoše, da se oni od prem naglogo napada uzneredište, čim se opet sakupiše i složiše Němci i Rusi, te udarivši na neprijatelje potukoše ih i mejdan održaše. Gled. Brockhaus, Conversations-Lexikon članak: Kulm (Schlacht bei).

82. Oj neharni světe!
robe omamljeni!
Trikrati slovenskom
krvcom odkupljeni!

I. Bivši Džingis-kanova sila u Aziji na toliko narasla, da š njom mloge gradove ote, i mnoge narode pokori, pade mu na um, da takojer Europu pod

svoju sablju okrene. Nu izvršenje presěče nagla smrt. Ono bi poručeno njegovomu sinu Oktaju. Oktaj sědnuvši na prěstolje otčevo, predade taj posao rodjaku svomu Batju. Batju udari s nebrojenom vojskom na nesložne tada knezove ruske, — predobi jednog po jednog, te ih groznimi mukami izmuči i strahovitom smrtju pomori. — Slušajmo domaće pisaoce: „Oktaj dal 300,000 vojnov Batjiu svojemu plemianniku i velel jemu pokoriť sěvernyie beregi morja kaspijskago s dalnjejšimi stranami. Sie predprijatije rěšilo sudbu našego otečestva. Batji dvinul užasnuju rať svoju k stolicě Jurjevoj. Tatary na puti razorili do osnovanija Pronsk, Bělgorod, Iželavec, ubivaja vsěh ljudej bez miloserdija, i pristupiv k Rjazane, krov lila sja pjat dnej. Knjaz, supruga, mať jego, bojare, narod byli žertvoju ih svirěposti. Veselja sja otčajanijem i mukami ljudej, varvary Batjevy razpinali plěnnikov, ili zvjazav im ruke, strěljali v nih kak v cěl dlja zabavy; osvernjali svatiniju hramov nasiljem junyh monahinj, znamenityh žen i děvic, v prisutsvji izdyhajuščih suprugov i materej; žgli jerejev ili kroviju ih obagrjali oltari. — Batji sžeg Moskvu plěnil Vladimira, umertvil vojevodu Filippa Niańku i vsěh žitelej od starikov do mladencev. Vojsko Batjia šlo dalěje putem Seligerskim: sela izčezali, golovy žitelej (po slovam lětopiscev) padali na zemlju kak trava skosennaja — (Karamzin Istor. T. III. str. 369). „V pervoj polovině 13. věka ljutyje Mongoly, nazivavšije sja u togdašnih Rossijan Tatarami, razlilis ognenoju i krovavoju rěkoju po vsej Rossii, i polzujas prevozhodstvom čisla i razděleniem sil Rossijskih pokorili vsě počti oblasti onoj do samoj Vengrii (i još preko Ugarske do Horvatske!). — Tatary razrušili počti vsě pamjatniki graždanskago blagoustrojstva, predali ognju cělyie gorody i těm iztrěbili drevnija chartii“ (Gled. Nikita Greč, Istor. literatury ross. str. 22—25). — Poslě nadvladanja Ruske prevlaštju Tatarskom nasrnuše dvě čete na ostalu Europu. Jedna nebrojena *)

*) U rukopisu Kralodvorskom stoji:

četa za poplěnit Němačku i Francezku provali kroz Poljsku u Moravsku, gdě ju Jaroslav Zvězdogorski na jednom brdu kod Olomuca sa svojimi hrabrimi Česi i Moravani lěpo pričeka, te sretno uzbi i razprši g 1241. Boj bijaše polag rukopisa Kralodvorskog izvanredno žestok i krvav**) Da nije tu Jaroslav porazio sile Mongolske, bi se věrojatno porazila stoprv na polju Chalonskom. Druga četa za prodrěti u Italiju, navali na Ugričiće, koje do mala razprši; nu kralj Bela IV. zdravu iznese glavu i uteče put Ilirije, kuda i neprijatelj slědjaše. Tu ga (na Grobničkom polju u Primorju g. 1242.) pričekaše hrabri Iliri, te poslě žestoke borbe hametom potukoše, a svoga kralja iz sramotna sužarjstva i gotove grdne smrti izbaviše. (Gled. Danicu ilirsku g. 1838. br 8. i 9.) Da nisu se sl. Hrvati toli hrabro hrvali, kupao bi se u malo vrěme Milan i Rim u pepelu svojih palačah... Eto ti prvoga odkupljenja!

II. Poslě kako Turci, prešavši u Europu, zavladavši Drěnopoljem i malo za tim Carigradom g. 1453. i razorivši carstvo Srbsko g. 1389. i kraljestvo Bosansko g. 1463. sastadoše se na sěvernoj granici Bosne sa Hrvati, a u Dalmaciji sa sionimi Dalmatinci i razžeženimi uskoci Srbskimi, koji voljahu dragu domovinu ostaviti, nego li vrat u sramotni jaram turski skučiti. Tu se poče strahovita, krvava borba, bez da se Turci igdě stavno utvrditi mogoše. Danas bi (u Hrvatskoj) jedan grad njihov a sutra se opet vijahu na kulah stězi bratski složenih gornjo-i sredno-Ilirah.

---

„Tabor sien bi strašný kolkol chluma,
Až nedozirama daleka.“
(Jaroslaw.)

**) I by boieváno dluho kruto,

— — — — — — — —

I by klánié i porubanié,
I by lkánié i radovanié;
Krev sie valé iak bystřiny dščevy.
(Jaroslaw.)

I tako isto bijaše u Dalmaciji, gdě Smiljanići, Mitrovići, Jankovići i dr. sa svojimi malenimi, ali izbranimi četami strah i trepet tja u srca Turskih pokrajinah nošahu. Ova borba trajaše kroz tečaj od čitavih věkovah. Srednju, gornju Iliriju i Dalmaciju neosramoti nikad turski jaram. Nu laglji i gladji bijaše put Turkom u onih pokrajinah, gdě Slavjanski duh i hrabrost pade. Oni se od Biograda preko srca Ugarske harajući postaviše pod Budim, kojeg u malo vrěme osvojiše, — pa za tim i tja pod bedeme Beča, kojeg počeše od svih stranah biti i jurišem na njega navaljivati. Beč od prem duga obsědnutja izmoren, bio bi se predao navěrnikom, da — nezablěsnu, kao sjajna zvězda sa neba, s Kahlenberga stěg Jana Sobieskoga, kralja Poljačkog, koji uvidivši zlo utaborenje od vezira, odmah na tabor udari, te svojom malenom četom njegovu nebrojenu vojsku izpod bedemah Bečkih dignu i u Ugarsku baci, gdě ju još několiko putah potuče. Medju plěnom nebrojenim nadje se i sveti barjak Muhameda, koji se još i danas u Varšavi čuva. „Miłośnik starożytności narodowych nieobjętnie widzi we Warszawie zawięszoną w farze staromieyskiéj chorągiew Turecką przez Jana Sobieskiego pod Wiedniem zdobytą“ (Plater grof, geogr. wschodnéj części Europy 1835 str. 155). — Da se nije kralj Jan Sobieski nad Bečem kao spasonosni Dioskur javio, Beč bi klonuo pod britkom demeškinjom turskom, a Kara-Mustafa zaista proti zapadu nebi laganijih korakah činio, nego li Atila. Csaplovics u svom Gemälde von Ungarn kaže: „Johann Sobieski kämpfte als trefflicher Soldat, als ausgezeichneter Feldherr beim Entsatze von Wien, und nach dem Falle Kara-Mustapha's in Ungarn mit siegreichem Erfolge. Oesterreich dankte ihm offenbar seine Rettung. A mi scěnimo: da je Sobieski čitav zapad spasio. — Eto ti drugog odkupljenja.

III. Napoleon pokorivši čitavu već Europu (izvan Ruske, iztočnih pokrajinah Austrije, Turske, u koju još rata unio bio nije, i Englezke, koja spasenje Austrijanskoj državi zahvaliti ima) u jesen g. 1812. na jedan-

put premetnu svoj glavni konak u Varšavu, te svoje nebrojene čete put ruske granice postupati čini. Ušavši u Rusku, osvoji po dugom sl. krvi prolivanju Smolensk i Plock *), skoro za tim medju neprekidanim čarkanjem udje u dimne zidine matere Moskve. Vladaše tada strašna zima. Napoleonu već do polak ljudih poginu što pod Smolenskom i Plockom, što putem od neprestanog nasrtanja ruskih konjanikah. Čim je smrzavala francezka vojska u praznoj Moskvi, okrene se brzo Kutuzov prama jugu, za pograbit ga s traga, ako bi snivô postupat proti Petrogradu, ili ako bi uzmaknuo, za pregradit mu put Poljske. Napoleon uvidivši nemogućnost napredovanja, zaista uzmaknu, nu padne na povratku u Kutuzove šake, koji mu dio ljudih potuče, a dio u rieke natěra, gdě se skoro svikolici potopiše. Isti Napoleon jedva da uteče obučen u proste haljine za činit se nepoznatim. Napoleonci kažu, da Napoleon nije od Rusah, nego od prevelike zime predobljen. A stari graničarski oficiri, koji s Napoleonom u Moskvi bijahu, kažu, da je onda toliko uzhitjenje zavladalo s narodom ruskim, da je svaki seljanin bio drugi Minin, svaki bojar drugi Požarski, pače svaka baba domorodkinja **). A narod, koji toliko svoju domovinu ljubi, svojom krvlju brani, neće nikad tudjeg jarma nositi. — Napoleon prikupivši usred Němačke ostale svoje čete, baci se u Sasku, a jedan izmedju njegovih gjeneralah tja u Česku (Gled. Izjasn. Djul. II. br. 81.) Tu bi on (Napoleon) kod Nollendorfa predobljen, a kod Lipska hametom potučen od Schwarzenberga, koji austrijanskom vojskom (najviše od Slavenah sastojećom) zapovědaše (Listop. 1813). A od kobnih kockah u Ruskoj i kod Lipskog zavisaše sva buduća nesreća Napoleona u Španjolskoj, Francezkoj i Niederlandu. Da Napoleon nije u Rusku dirao, da ga nisu Slavjani kod Lipska potukli, — sě-

*) Tu je brat brata tukô: Poljak i Hrvat Rusa; jerbo su Slavjani bili, koji Smolensk i Plock oteše. Napoleon je davao svuda prednost svojim Poljakom i Hrvatom, koje je zvao: „**mes braves Croates**“, jurišem udariti, što — radi njihove hrabrosti, što — za svoje Franceze poštediti.

**) Vidi Danicu ilir. god. 1839. br. 8.

dio bi lasno još danas na prestolju Francezkom, a Němačka bi bila francezka provincija. Sa svim time viču Němci ustmeno i pismeno: „Wir haben Napoleon, den Völkertyrannen geschlagen! Wir haben die Fesseln Europa's gebrochen! Wir haben der Welt die Freiheit wieder gegeben! u. s. w. u. s. w. u. s. w. Eto ti trećega odkupljenja!

Br. 85. Do Tive Tesalja
prostire se ravna.

Thesalija (sada Livadia) pokrajina ravna, bijaše u starogrčko vrěme porad svojih plemenitih konjah glasovita. Thesalija, o kojoj se ovdě govori, jest svekoliko plodovito Mursko polje, koje medju Radgonom i Ljutomirom leži, gdě se po zelenih livadah pasu lěpi, tanko- i brzonozi konjici. Oni se veoma gledaju od gospode, te skupo prodavaju za njihove konjušnice. —

Br. 86. Više glej zelenu
glavu diže brdo;
Tamo kan vladaše
pleme svoje tvrdo.

Dva sata od Radgone prama Ljutiboru stoji na brdu crkvica „Kapela" nazvana, gdě ima dobra vina. Ne daleko od ove crkvice imade jedna špilja, koju prosti puk nazivlje špiljom někakvoga Atule. Naš pučki historik pr. g. A. Krempel mněva, da taj Atula nitko drugi nije, nego poznati krvopija Atila, kan *) Hunski. Ja u ovoj pěsmici poprimih njegovo mněnje, nu ne kao historik, nego kao pěsnik, pozivajući se na 9. i 10. vers Epistolae ad Pisones. Strašna děla Atilina nemogu se ovdě na široko razvoditi, budući toga prostor nedopušta. Dakle na kratko. — Atila se

*) U Gradcu u Joaneumu imade kopijah od prastarih kacigah i komadah od kopljah, od kojih originali u Beču zaostaše. Ove starine izkopane su u jednoj občini Něgovske gradštine. Oko dolnjeg je kraja kacige jedne někakav napis, kojeg někoji Němci držahu za staroetruski, drugi za Obarski (što podupire mněnje Krempelovo), opet drugi za Slovenski, izmedju kojih i rusko-poljski professor g. **Kucharski**, koji g. 1827. kroz Gradac putujući, one kopije razgledavši, njihov napis raztumači.

digne iz Ugarske, prigrnuvši pod silu k svojim sirovim šeregom za ojačit ih, i čete Slavjanske, — poplěni i pohara sredinu naše gornje Ilirije. Ove gornje pokrajine — kao most medju iztokom i zapadom ležeće — od provaljenja tolikih već divjih narodah azijatskih, koji se za dragocěnim plěnom hlepteći u Italiju harajući rivaše (grnuše) umorena, nemogahu jakih mu preponah staviti. On dodje pod Aglaj, te ga jurišem ote i razori. Za tim krenuo je u Bnetjansko i Milan, kojega porobi. Slovenci Bnetjani, koji od njega na otoke utekoše, sagradiše Bnetak ili Mletke. Izza toga Atila prodre kao krvonosna rěka u Francezku (tada jošte Gallija nazvanu), gdě bi složnom vojskom Rimljanah i Frankah na Chalonskom polju g. 451. hametom potučen. Izza toga se vrati s odlomci svoje vojske na vrat na nos kući, pa za malo vrěme umre. Poslě njegove smrti razpadne se kanstvo hunsko.

Br. 87. Jao! taljige škriplju,
u nje uhvatjene
Kô sirote cvile
Duljebinke žene....

Poslě Hunah sědne drugi vukodlak na vrat Slovencem naime **Obri**, pleme sirovo, takodjer kalmučko, koje ih, osobito kolěno Duljebijanacah, bez ikoje milosti mučaše i obezčestivaše. Slušajmo starca Nestora: „Obry vojevaša na Sloveny, i premučiša Duljaby suščije Sloveny i nasilie tvorjahu ženam Duljebskim. Ašče pojehati biaše Obrinu, nedavaše vprjači ni konja ni vola, no veljaše vprjači tri ili četery, ili pjat' žen v teljegu, i povesti Obrina, i tako mučahu Duljeby“ (gl. 10.) „Inter caetera quae crudeliter, dictu quoque horrendum, in eos Slavos exercebant (Avari), unum illud nefandum cunctis antea saeculis inauditum erat scelus: quod quasi hyematuri, eorum adeuntes domicilia, uxoros eorum suis assumebant socias stratis.“ (Aimonius lib. IV. cap. 9.) Od ovih i takovih opačinah svojih gospodarah razpaljen, podiže se jedan dio Slovenacah pod svojimi knezi na tlačitelje, te ih porazivši, sebe sretno izbavi. (Gledaj J. Schneller, Geschichte von Ungarn, Dresden

1829 I. str. 18.) Iza toga ponudi Slovencem po poslanicih **Karlo**, s prezimenom Veliki, kralj Franački, mišicu svoju, obećavajući im, da ih hoće sasvim od dosadnih Obarah osloboditi. Lahkověrni Slovenci pobunivši se, pristupiše k njegovoj vojsci, za ojačit ju. Karlo krug po krug *) jurišem osvoji, te Obre do jednoga iztrěbi. Nu što učini pobožni Karlo? — Naloži město Obarskog **svoj jaram** Slovencem.

Br. 88. **A gle izza njega....**

Polag dogodovštine stojali su Magjari najprije, od kako ih svět poznade, na crnom moru. Poslě toga zvani nezvani dignuše se preko Ruske **) u staru Daciju. Dalje neka izvoli govoriti Šafařik. (Gledaj Starožit.) „Udatný Svatopluk sehnal Němce s pole, síle jeho nikdež odolati nemohoucí. Tut' chytrý Arnulf najal proti Slovanům Maďary, od l. 888 v Dacii brojící a od císařův byzantských zloradně proti Bulharům potřebované (889), Bracislava pak, oddílné kníže chorvatské, potáhnul do svého spolku. Svatopluk, obklíčiv Maďary v jakési soutěsce, byl by je zničil, kdyby ho vpád Arnulfův od západu a Bracislavův od jihu k ustoupení byl nepřinutil. Po hrozném poplenění rovné krajiny odtáhli Němci a pomocníci jejich zpátky, bez konečného přemožení a pokoření Svatopluka. Arnulf, vztekaje se zlostí, jednal s Bulhary, hledě je odvrátiti od přátelství s Moravany. V obnovené l. 893—894 vojně cís. Arnulf nejen žádného nedosáhnul nad Moravany vítězství, ale nad to sám jedva záhuby ušel. Toto však bylo poslední léto slavného panování Svatoplukova.

---

*) Ovi kruzi bijahu jedna vrste od stavnih taborah, u kojih Obri gomile od plěna nagrnuše.

**) Jezik Magjarski opominje historika, da su Magjari morali dulje vremena u sěveru prebivati; jerbo sve skoro rěči, koje su iz slavjanske blagajnice primili, imadu sěverno (rusko-poljsko) lice n. p. Serda, gereblje, kalada, solma, galamb, péntek, sombat, lencse idr. Mi (polag moga znanja) neimamo pismenih pametnikah od česko-slovenskog narečja iz prvih kršćanskih vremenah, nu na sadašnje stanje njegovo gledeć, zaključiti možemo: da Magjari svih svojih slavjanskih rěčih od Slovakah primili nisu; nego da ih već puno sa sobom u Panoniju donesoše.

Po jeho smrti (894) nastoupili vládu v rozděleném panství dva lehkomislní a svárliví synové jeho, Mojmír a Svatopluk. Číhavý Arnulf, znamenaje příhodný čas, nepominul skrze zlorádného Vichinka a chytrého Ariba rozněcovati jiskru nedůvěry mezi bratry, až u veliký plamen se rozmohla. Příměří mezi ním a Mojmírem l. 894 zavřené stalo se jen na oko: v tichosti tím pilněji pracoval on o vyvrácení říše moravské. Trojí pak sobě k tomu cíli zvolil postředek: domací vojnu mezi bratry, odtržení Čech od Moravy (895) a přivábení Maďarův do Moravy a Pannonie. Ve válce mezi Svatoplukovici vypuklé chopil se Arulf l. 898 strany Svatopluka, již od Mojmíra přemoženého, a třikráte zemi moravskou skrze Liutpolda a Ariba hrozně popleniti dal (898—899.) V této vojně Pannonie sice ztracena, jejížto správu a obranu Arnulf již l. 892, dříve konečného jí opanování, područníkovi svému Bracislavovi byl poručil; však nicméně Svatopluk k ustoupení do Němec od Mojmíra přinucen. A však tím vším brána Maďarům ke skáze Slovanstva jednou otevřená nebyla více zamčena. Tito zajisté, usadivše se v Potisí a zmocnivše se šťastnými výpravami na východ, jih i západ, obořili se, po několikerém daremném pokoušení, konečně l. 907 dvojitou sílou na moravskou říši, od Rastice pracně založenou, od Svatopluka pak vítězně zveličenou, a vyvrátili ji ze základu. Po hrozne porážce Němcův i Slovanův u Prešpurku (v srpnu 907), z níž mladý král Ludvík sotva se životem utekl, a v níž vývoda bavorský Liutpold, dle vší podobnosti i kníže Mojmír, mečem polehli, zmizela samostatná slovanská Morava z póle dějin. Ráz ten uhodil do srdce Slovanstva. Dřevní obyvatelstvo, co ho smrti neb poroby zbylo, rozutíkalo se do Tater, Bulhar, Chorvat a jinam: na zemi pak potem a krví Slovanů vzdělané, duchem sv. Konstantina a Methoda osvícené, zarazila uralská surovost mocný svůj trůn.« — Lěpe plodovite od Boga Slovenu prikazane ravnice zakriliše azijatski skitaoci. Sad se stoprv počeše kajati Němci. Nu bilo je već u nevrěme. Magjarski šerezi navališe na iztočnu županiju (Ostmark) kao kobilice plěnjajući, harajući i robeći,

budući im težke neokretne němačke čete odoliti nemogahu. Tako se kajaše Teutonija kroz čitave věke za jedan po svojem kopiletu načinjen grěh. Krvava ruka Magjarah harajući dopiraše do Blatskog mora, do Pada i do prieko Rena. Kraljestvo němačko bijaše (tako rekuć) poharačeno (zinspflichtig). Enriko (ptičar nazvan) stoprv potuče ih kod Mrzibora (Merseburg) g. 933, bivši svoje čete preoružao tako, da se laglje okretati mogahu. Dvadeset i dvě godine poslě ove poběde, javiše se opet harajuć u Bavariji, nu kralj něm. Otton I. potuče ih blizu Augsburga hametom. Što uteče od mejdana, to pohvataše Němci u běgu. Jedne potukoše, a ostalim (bilo ih je tek 7) odrezavši nose i uši, poslaše kući. Knez Tokšany (957—971) nastojao je oslabljeno već Magjarstvo ojačiti, pozivajući u državu Pečenege, Bugare (Cigane) i druge kojekakve narode, s kojimi složeni odděli se put tadašnje Grčke. — Pripovědaju Magjari o tom oddělu čine, koji děla našega Marka daleko za sobom ostavljaju. Nu opet nisu bili toliko orijaški, kad budu ovi skitaoci pod Drěnopoljem hametom potučeni, što (kaže Schneller) „als wiederholtes Unglück die Kriegsgedanken der Magjaren herabstimmte.“ Poslě toga Magjari nikad neigrahu više znamenita děla sami na svoju ruku. Što se proslavista Hunyady i kralj Matija Korvin, proslavista se najviše krvlju slavjanskom i rumunjskom.

Br. 88. Pleme od Harpijah...

Harpije su bile polag Virgila, gnjusne, smradne, proždrljive, (jednom rečju) dosadne ptice, koje su mu u Traciji najbolje oběde ukrale, ili osmradile. Gledaj: Virgilii Aeneïs, lib. II.

Br. 89. Evo (grozna vaja!)
drugo jato srdih....
Gledaj: Izjasn. Djulabijah II. br. 82.

Br. 90. Nij' još ta žar-ptica
digla se iz gnjezdašca.

O žar-ptici pripovědaju Malorusi, da ona obnoć vaskolik nebokrug, kuda proleti, svojim žarkim krilma

razsvěti i razžari, kao vatra od pogora. Slavni ruski pisalac Gogol (rodjen Malorusin) složio je pod tim imenom pripověďku, koju ruski kritici cěne za najizvrstniji umotvor njegov.

Br. 90. Digoše kô pakô
nad nesložnim světom.....

Da nisu se vladaoci europejski tako grizli i kusali, te svaki posebice samo svoju korist gledao; — da nisu se iztočna i zapadna crkva s tolikom nenavištju gledala i za prazna dogmata tukli, ko prosjaci za paru i dinar, nebi nikada turski hati iz Helesponta pili. Nu nesloga, koja Bogove i ljude zavadja, baci i tu kobnu jabuku svoju medju lakomi svět (Gled. Izj. Dj. II. br. 82.)

Br. 92. Blago krotko janje
s vukom se pobrati...,

Od kolacah turačkih odviše mučeni, složiše se Magjari sa Slaveni susědi, na stranu bacivši vaskoliki gnjev, za da zulumčara Turčina skinu si s vrata. Slavjanin je najveći tolerant. Slavenski plemići od Magjarah lěpo gledani, postupahu i oni s njimi bratski, složno vojevahu za nje u njihovih šerezi, govorahu rado njihov jezik, i primljahu k svojim sl. naslovom magjarske praedicate, ili svoja slavjan. pomagjariše. Trazi od toga su u dogodovštine knjigah, a živući ne samo po Ugarskoj naći, nego i po Hrvatskoj i Slavonskoj [Erdödy (Bakač), Vojkfy (Vojković) idr.] A ta sloga i bratstvo trajaše do naših vremenah, dokle nebi od Magjarah narušena. Oni usejahu sěme, za od ploda njegova svoje si siromašne žitnice napuniti. Nu proniče im samo korov — razpra, koja im srca inoplemenih sugradjanah odvraća.

Br. 96. Ti si ju svom krvcom
kô bušac hranila....

Bušac ili nenasit něm. Pelikan je ptica, od koje se pripověda, da svoje piliće, ako nenajde drugoga pitja, svojom vlastitom krvlju pita, udarajući se kljunom u grudi.

Br. 96. A sad od nedraga
hodi do nemila.

T. j. putucaj, prosjači od kuće do kuće (Gledaj: Vukove poslovice str. 242.)

Br. 112. Kad jednom smrt — běla
prigrli me — žena....

U gornjoj Iliriji smrt se predstavlja u prilici běle, nu nemilostive žene, koja čověka za bělu ruku prime i odvede, ili ogrli, te on umre. U pěsmah se n. p. ovako o njoj govori:

1. Po stezi se šeče béla žena —
Béla žena nesmilena smrt:
Oj hala hala virtinja!
Daj ti meni staršo čer!
Nikaj nikaj béla žena —
Béla žena nesmilena smrt.
i t. d. i t. d.

2. Britka smrt nesmilena!
Kaj sem včiniâ krivega,
Ka si me ti vmorila,
Z žuhkim gadom napojila.
itd. itd.

3. Smrt njo prime za bélo rokó,
No odpela na drügi svét.
Nar. pèsni iz Štajera.

Br. 117. Ćerce mljezimice.

Mjezimica znači u dolnjoj Iliriji najmladju kćer, u gornjoj Iliriji zove se najmanji prst ruke mezinec.

## Djulabije IV.

Br. 7. Brat budi Vlah Němcu,
a Němac Slovencu.

Vlah uzima se ovdě u smislu najstarijem i najširjem, tj. znači čověka plemena romanskog. Isto onako i Němac znamenuje čověka plemena germanskog; a Slovenac svako čeljade Slavjansko.

# DĚLA
# STANKA VRAZA.

## Drugi dio.

### GLASI IZ DUBRAVE ŽEROVINSKE,
i
### GUSLE I TAMBURA.

Izdaje Matica ilirska.

U ZAGREBU.
BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.
1864.

# GLASI

IZ DUBRAVE

# ŽEROVINSKE.

## POVĚSTICE

od

STANKA VRAZA.

Drugo izdanje, troškom Matice ilirske.

U ZAGREBU.
BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.
1864.

Въ умѣ моемъ минувши лѣта
Часъ отъ часу темнѣй, темнѣй;
Но заронилась пѣсня эта
Глубоко въ памяти моей.

**Puškin.**

# POSESTRIMI

# DRAGOJLI.

# POSVETA.

Ležah kô rob tvrdo svezan,
Gojeć samo jednu želju,
Jer povali na postelju
Jadna mene zla bolězan.

Stadoh vapit s tugom mnogom:
„Gdě si sestro? ah priskoči,
Te mi sklopi rukom oči:
Ja umirem · · · Anko! · · s Bogom!“

Al nje nebi do uzglavlja,
Razstavljaše medjaš n a j u,
Te izručih vàs u vaju
Opeta se snu bez zdravlja.

Pristupiše mečte plahe —
Kô jeseni lištje šume,
Čudan oganj noseć u me,
Oko duše grozne strahe.

Pa kroz sanak viděh jadan
Gdě ja brodih val bez čuna,
Města projdoh groze puna,
Gdě hodjaše lav nevladan.

Tu nasrne na me smělo
Běsneć, prěteć ah! neznano,
Kao pod mačem — napadano
Da uzdrkta moje tělo.

Al se u taj čas ujavi
(Neznam odkud) sestra mila,
Pa odgoni sva strášila,
Vȁs od duše san nezdravi.

Te mi utre blagom rukom
Izmučeno, znojno čelo,
Nudeć drugom hladno jělo,
Da mi digne oganj s mukom.

„Odkud, Anko?“ — ja zapita',
„Šta te tako brzo doni?
Te ti meni bol ukloni
I vidjenja grozovita.“

„„O moj brate, ozdravio!
Mene sinoć jad obuze,
Stadoh sluteć ronit suze,
Što si se ti razbolio.

„„Tim zamolih višnjeg Boga,
Da mi milost tu udîli;
Da se duša mâ odkrili
K tebi těšit jada tvoga.

„„Višnji směrnu molbu začu;
Pa na krilma od ljubezni
Šlje ju k tebi, u bolězni
Da te těši i u plaču.““

Tako sbori sestra Anka;
A ja hvaleć višnjem Bogu,
Stadoh ronit suzu mnogū,
S koje prenuh svitom danka.

Raztvorivši oči jadne,
Smotrih gdě si ti, Dragojla,
Rukom obraz moj hladila
Nudeć drugom jela hladnê.

Odtli znadem, posestrima!
Da si duša sestre moje,
Kû mi nebo poslalo je,
Da utěhu moja ima.

Rekši s Bogom kući rodnoj,
Došad k bratji za granicu,
Da imade uzdanicu —
Tu na stazi prem zahodnoj.

Zato ovaj dar donosim,
Kojeg glava s srcem rodi,
Tvojem umu da ugodi —
S ovom željom — tebe prosim:

Mnoge ti još porodila
Sinke směle, ćerce krotke,
Domorodce, domorodke,
Kojimi se ponosila!

Te ti stat će věk na glavi
Věnac Česti, věnac Sreće,
Ostavit te Slava neće,
Kao što ti je neostavi.

U Ljubljani na Gjurgjev dan 1841.

## Kazalo.

Strana.

## Romance.

# BALADE.

## Raznost prolětja.

I.

Po planinah topla krila
Jug prostire i kretje;
Po dolinah Vesna mila
Slaže zelen i cvětje.

U dubravi grle guče,
Slavuj milost pripěva, —
Sada šaptju, sada muče
Stravljen junak i děva.

II.

Po planinah topla krila
Jug prostire i kretje;
Po dolinah Vesna mila
Slaže zelen i cvětje.

Uhvatjen je slavuj mili,
Tužno guči grlica; —
Junak spava u gomili,
Nad njom plače děvica.

III.

Po planinah topla krila
Jug prostire i kretje;
Po dolinah Vesna mila
Slaže zelen i cvětje.

Nij' slavuja, nij' grlice,
Oba lovac zatvori; —
Pored stoje dvě grobnice, —
Jad i děvu umorí.

## Prsten.

Svanu danak bîli,
Već zvonar zazvoni;
Tica glas nemili
U běli grad doni:

Čuješ, gospo mila!
Šta ti kažem sada:
Ja sam tamo bila,
Gdě sunce zapada.

Vrag uz vraga spava,
Kano brat uz brata;
Jer jih više slava
U kolo nehvata.

Znaj bo: jučer veče
Vojska vojsku smrvi,
Da još danas teče
Potok težke krvi.

Tamo i tvoj vojno
Pogibe hrvajuć,
U smrti dostojno
Tebe spominjajuć.

Evo prsten zlati,
Što mi ga (kad s muke
Poče izdisati)
Dà s krvave ruke.

Misli na njegovu
Ljubav svako vrîme,
Koj u krajnom slovu
Zvaše tvoje ime.

Gospa prsten gledi,
Biljeg upoznade;

Malo bit će prida;
Jer se strašno kida.

Znam ja dobro,
Opet krasni pobro
Da uza te staše,
Lice cělivaše.

Majka kara,
Ćerci prigovara;
A ćerca Milica
Mučè gleda nica.

Istina je
(Milica priznaje),
Gdě se lice ljubi,
Tanki konac gubi.

Odreći ću
Ja gospodičiću,
Da mene opeta
Neljubi, nesmeta.

Tako kaza
Gnjevnoga obraza;
Al jadna uz toga
Nij' molila Boga.

Eno dojde. . .
Děva tvoj gnjev? — projde...
Gospodičić ljubi,
Opet konac gubi.

Majka kara,
Svakdan prigovara;
A ćerca Milica
Svakdan gleda nica.

## Lovac.

Bez listja je dubrava,
Gora gola kô glava,
Vlas poslědnji kojoj spade:
Po dubravi zvuči rog,
Od kopovah laj žestok
Puni njive i livade.

Mladi junak lov lovi
Sa brzimi hrtovi —
U měsecu listopadu:

Od rosice jutrne
Slědi zece i srne,
Za odolět srcu mladu.

Bez listja je dubrava,
Gora gola kô glava,
Vlas poslědnji kojoj spade;
Al sve šuti krug i krug. . .
Gdě si lovče? Dodj' u lug,
Dodj' na njive i livade.

Prašan visi s stěne rog,
Gine hrtom brzost nòg;
Nij' već lovnje briga lovcu;
Njega zove mio večer,
On slědi lěpšu zvěr;
Jer on slědi svû ljubovcu.

## Srdjba.

Posestrimi M**

Sinoć jeste zima bila,
Danas hlad od juga, —
Sinoć sam se razsrdila
Na svojega druga.

Ja se zakleh nevesela:
Věć mu neotvarat;
A on: prije danka běla
Sa mnom razgovarat.

Tek što izručih dušu Bogu,
Pa legoh spavati;
Začuh jednom topot nogu'
I jauk kraj vrati'.

„Tko je božji u toj kući?
Ah brzo otvori!
Znoj po hrbtu zimni vrući
Bije me i mori.

Bogom bratjo, nemojte me
Ubit, pustahije! . . .

Po meni je ovo vrěme,
Krv se s boka lije."

Šta ću jadna? Bože mili!
S straha drktje noga,. . .
Ubit će ga u toj sili. . .
A moli za Boga.

Stanuh, metnuh zobun na se,
Otvorih što brže: . . .
Eto směјuć na sve glase
O vrat mi se vrže.

Tek po ustjuh spoznah druga,
Iz kojih žar piri. . .
Dadoh ruku.. (šta će tuga?)
Pa se š njim pomiri'.

Čuješ, dušo posestrimo!
Nemoj se srděti;
Jer će srdjba proći mimo —
Ko magla po lěti.

## Bělana.

Platno si běli za rana
Kraj vode mlada Bělana.

Na vodu aj! se nadvodi,
Zagledne sebe u vodi:

Mili i dragi moj Bože!
Jeda šta lěpše bit može?

Oči se sjaju iz vode —
Kô zvězde kada izhode.

Lica se sjaju iz vode —
Kô ruže cvětom kad rode.

Usta se sjaju iz vode —
Kô lěti zrele jagode.

Aj da je věnac još k tomu,
Bila bi snaša u domu.

A junak loveć u šumi,
Bělanu dobro razumi.

Ostraga mučė pristane,
Poljubi lice mladjane.

Ljubi, te ljubi bez broja,
„Ti moja“—šaptuć—„věk moja!“

Dojde ti sveta nedělja,
Ala ti lěpa veselja!

Jer junak vodi věnčanu,
Iz crkve kući Bělanu.

## Nenadani.

Tetični Rezi K. Muropoljanki.

Lěpo ti je Mursko polje:
Sve njiva do njive;—
Tamo žanju dobre volje
Děkle ljubeznive.

Da su vedre, bistre, tanke,
Nedvoji se o tom;
Jer su znate svud Poljanke
Divnom svom lěpotom.

Za domaća momka draga
  Krotke su grlice,
Ma za strana i nedraga
  Plahe kô vlasice.

Nu svaku je nadvisila
  Ćerca Jurinčeva,
Sve lěpotom nadčinila
  Reza, draga děva.

Da ju vidiš, ruke svoje
  Kako radeć krętje,
Mislio bi: Čela to je,
  Kâ po cvětju letje.

Da ju vidiš sred večera,
  Kad pěva pěsmicu,
Ti bi reko: Od jezera
  Čuo sam děklicu.

I ta lica rujnobila,
  Oči s ognjem smělim,
Prisego bi: Nju j' rodila
  Zora s dankom bělim.

Do konca smo baš dožele,
Mile drugarice!
Nebi li si u hlad sěle,
U hlad od lipice?

Znam, da svaku zabolěle
Već pri laktu ruke,
Zašto snopov ima vele;
Vele š njimi muke.

Ti pa za nas, dragi brate,
Pod gabar potrči,
Te vodice studenate
Donesi u vrči.

Reza veli: bratac ode
Na studenac lěpi,
Da donese hladne vode,
Te děkle okrěpi.

Za tim hitre igre staše
Igrat družba višta,
Jedna drugoj pripěvaše
Nepraštajuć ništa.

Reza oči prem ljubezne
Krenu put ravnine,

Za kojom joj srce čezne,
I želja nemine.

Srce igra, skače, bije
K nědrom bez pokoja,
Te da milu bunu skrije,
Ovako zapoja:

„Žuta vuga lěpo poje
Sred zelena luga —
Lěpo poje — hoje, hoje!
Žuta tica vuga."

Tek što poče, već zašuti
Izpred sebe gledė;
Jer prorazi trepet ljuti
Srce plašne, blěde.

Ah za Boga, draga seko!
Koja ti j' nevolja,
Da zablědi te daleko
Gledaš niz ta polja. —

Vaj nas brate! sprema vesi . . .
Tuda gdě j' dvorište,
Četa ide . . . da! po lěsi
Svud se puške blište.

Dušu Vida već iz sela
Četa k vojsci vodi,
Oh i tebe oće směla
Da uhvati ôdi.

Nepraštaj se, idu sati,
Uskoči k Ugrcem,
Tamo će te sprovadjati
Sestra s dušom, srcem.

Tim se od nje brat oprosti,
Pa otide kući;
Sestra pako sa žalosti
Zatuži plačući.

I u kolu od žanjica'
Zabrinu se svako,
Tek najdraža drugarica
Smi sborit ovako:

„O vojnice prem nemile!
Prošle vi domala,
Jer s vas ljube, majke cvile,
Što ste pune zála'."

„Jer za mlada već oditi
Momak u svět mora,

Dom i dragu ostaviti,
Ginut onkraj gora'."

„Nu negrdi plačem lica,
Drugarice naša!
Prestanut će još vojnica,
A ti bit ćeš snaša." —

Tim se digne krik i huka,
Pucnjava pušaka',
Da se praskom vika, buka
Razprši put zraka.

Zamisli se um děvice,
Obraz zacrveni,
Zablěsnuše trepavice
Kano cvět jutreni.

Drugarice mah okrenu
U radost svê muke,
Grle redom sve blaženu
Plěskajuć u ruke.

Eno nětko gré niz krče,
Nosi věsti nove,
Polak ide, polak trči. . . .
Slušajmo, kog zove.

„Vrzi na stran nepokoje,
Pa ajd dvoru, seka;
Jer kod dvora, srce moje,
Lěp te poso čeka.

Sva se j' kuća napunila,
Brzo dare nosi;
Znaj bo, danas, dušo mila,
Vido tebe — prosi.“

## Nepozvani.

Jur su Kosci nizko došli,
Bit će već tri sata,
A još nema mladoženje,
Veli majka Kata.

Ah sva drktjem, jedva da se
Još držim na nogu',
Někak mi je čudno, mučno,
Zašto? reć nemogu.

Puče bič, aj puče puška,
Zvonci zveču bliže,

A sněg škriplje pod kopitom,
Već su pokraj hiže.

Trči na dvor, da otvori
Svatom Anka snaša. . . .
Ah nij' Janko . . . . lupeži su
I njih harambaša.

„Ti ćeš danas, lěpa snašo,
Mene cělivati . . . .
A vi momci poberite,
Šta je za pobrati.“ —

Tko će nju sad obraniti,
Sve je puno vina;
Već na klupi zahrko je
Pijan starešina.

Ruke lome majka, kuma
I družice mlade . . . .
A snašica tim od straha
U nesviest pade.

Puče bič, aj puče puška,
Zvonci zveču bliže;
A sněg škriplje pod kopitom,
Već su pokraj hiže.

Mah otvore, nit za šalu
Danas svati mare;
Eto, brate, pustahije,
Gdě blago tovare.

Hman se brane, nije vrěme
Tu izběći kuda,
Pohvativši pustahije,
Svezahu bez truda.

Veseli se majka, kuma,
Veseli se Anka;
Jer na prsiuh osvěsti se
Mladoženje Janka.

## Grlice.

(Polag narodne slov. pričice.)

**Netjakinji Milici M.**

Perun stvori za Ladu
Pitome grlice,
Da joj sinka ljuljadu
Pěvajuć pěsmice.

Ma jih děte prevari,
Čudno děte Lelja;
Srce vatrom zažari,
Vatrom čudnih želja'.

Za željami slědi stid,
I plašnost bez kraja,
Kâ jim kaže oprostit
S dubravom se raja.

Mati Lada položi
U kolěvku čado,
I koprenu doloži
Za pokriti mlado.

Lěpo mi s njim děvajte —
Veli grlicama —
Pešmice mu pěvajte,
Dok nezaspi vama.

Te u Vesne hrli hram,
Kâ svět resi cvětjem,
Za da združi ljuven plam
S kitnim premalětjem.

Tice pako sědeći
Na zibci oboje,
Poju děte gledeći:
„N i n a j, z l a t o m o j e!"

Čim šarena lagano
Kolěvka se žène,
Paze děte dragano
U oči milene.

I nejače jih gledi,
Jedno drugo pazi,
Ljubko směje tim slědi,
Da jih slast prorazi.

Poglednuvši něšto njim
U nědrih krene se,
Srca ognjem ljuvenim
Sred prsiuh zanese.

Milo leti k dragomu,
Krilom ga ošine,
Ljubi oči blagomu,
Od razblude gine.

Nu ej jada nemila!
Dojdu muži ljuti,

Kud si s', majko, spremila?
Kud te nose puti?

Nečuješ li cviliti
Jadno děte tvoje,
Kom se neće smiliti,
Kî se děcom goje?

Tim se vrati ljubljena
Kući mati Lada;
Najde dušom sgubljena
Kolěvku bez čada.

Najde drago uz mila,
Gdě razbludnó sniva;
Koprenu, kom pokrila,
Gdě sad tle pokriva.

Ljut obuze srce jad
Nesretnu bez kraja,
Udri tice mah za vrat,
Te progna iz raja.

Gle, što tamo skrivile
Sa sreće su loše,
Gdě budu věk živile,
U lug utekoše.

Gradit budu sudjene
Kolěvke na hvoje,
Skupljat žitak nudjene,
Kim si mlade goje.

A što starji u raju
Sgrěšiše někada,
To sad valja da kaju
Ista děca mlada.

S toga vidiš svak jim čas
Na vratu znamenja,
I kolěvke čuješ glas
Izmedju nji' pěnja.

Nut Milice mladjana,
Grlice majkina!
Ljuljaj Vladka sladjana,
Majke zlatna sina.

Osto um ti mladosni,
Věk drage pěsmice,
Samo od súz radosnih
Rosne trepavice.

Kô sanak te hvatila
Vatra od ljubavi,
Kroz življenje pratila
Svedj u sreći, slavi.

Toga sanka blagoga
Věk ti neodnila;
Nu sred raja dragoga
Kolěvku sgradila.

## B u r a.

Buči, zvižda vihar kroz grede i tram,
Staro drma sleme, stari drma hram.
Od smrti barjake noć je razastrla,
Spasonosne zvězde u svoj dvor zaprla.
Grozovitom rukom od oblaka gromni
Do oblaka trže Perun nebolomni:

„Jao nama munje, strahovita groma! . .
Jeste li, děčice, svakolika doma?
Da li se krstite!.... ah molite Boga,
Neka nam sačuva ćaku prem dobroga.“

Prekrstiv se žena děci kaže tak,
Kako brzo munja razsine oblak:
„Slušaj, Vanko, slušaj! kako Bog nas kori,
Jer n'jedno molitve dobro još nesbori.
Uzdignimo ruke kutu, gdě je spas,
Gdě je Bogorodke naměšten obraz,
Nebi li se smilit božja mati ktěla,
Vratila nam tatu zdrava i vesela."

Tako mladjanomu bratcu Angja sbori;
A majka od brige ovako govori:
„Ta on bi već davno kod kuće bit mogo;
Nedaj njemu tonut u pogibelj, Bogo!"

Za tim opet munja razsine oblak,
Kraj peći pokaže od žene se trak.
Tu je mlada majka, a uza nju sědi
Petorica drobne děčice u bědi.
Njim otide otac drvarit u luge,
Jer sudba nedade njemu sreće druge,
Kâ mu već u zibci kaza puna srdi,
Da će uvěk jěsti samo krušac tvrdi.

Gle opet obsinu kuću naglo blěsk;
„„Eno, mamo, tate ....“ “ tadà tres tres tresk!
Angji rěč prekine, uzdrma vàs dom,
Padajuć na zemlju strmoglavce grom.

Děčica zavrisnu na vàs glas nemilo,
A starji zamuknu, kô da nij' jih bilo.
Te se majka najprě od straha probudi:
„Mili Bože! — reče — u pomoć mu budi!...
Šta si htěla kazat, Angjo ćerco ljuba? —“
„„Vidila sam ćaćka doći izpod duba. —““:
„Ta moro bi davno već pred pragom biti,
Valjda biahu traci, kî jih munja hiti . . .
Kod kuma je ȯsto, těšite s', těšite!
Sutra děco doć će, doněti vam pite.“

Grom prestade: — majka děcu upokoji,
Da joj usnu svako na postelji svojî.
Al ona nemože usnut ni za čas,
Věk izpred nje staše suprugov obraz.

Zapěvaše pětli, te i danak svanu,
Prenu se iza sna, spremi k poslu ranu:
Vatre si naloži, sude uzporedi,
Tim i Angja stane i kroz vrata gledi:
„„Za Boga, šta vidim? šta to leži tamo?
Brzo podjte sěmo, brzo, draga mamo!““
„Vajme, mili Bože!“ zavapi majčica
Od petoro sada drobnih sirotica';
Za glavu se uhvati, kolěna se sruše,
Jer pod dubom suprug — leži joj bez duše.

## Vĕra i nevĕra.

Minka sadi razliko cvietje
Na grob, njeno na jedino dobro:
Unj zapade sunce njene sreće,
U njem spava njene duše pobro.

To s po vratu razpuštenim vlasim
Kô grob drugi na tom grobu stoji,
Prsi bije, a to težkim plasim
Uzdisajim povĕtarce goji.

Primi suze, primi o gomilo!
Da načine stazu u grob dubok;
Kucaj, srce, dok budeš razbilo
Lĕs u kojem spava tĕlo ljubog.

Na kriocu toplom ga ljuljat ću,
Dok neogrĕjem srcem tĕla pusta;
S modrim ustam usta mâ slagat ću,
Dok nećutim plama njegvih usta'.

Sve badava! grob nje suze pije,
Al k njemu se staza neotvori,
Srce kuca, tĕsna nĕdra bije,
Ali mukle rake nerazpori.

Srce padne, srce se uzdigne,
Oboriše suze niz nje lice;
Al tko može rěčmi da dostigne,
Da izměri jad mlade dušice?

Poslě mlada svakdan k grobu šetje,
Ranom zorom, da si ruže plije,
A večerom, da jih kropi cvětje,
Svane danak, nu nje nij' te nije.

Danak klone; nij' nje; . . danak svane:
Opet nij' nje . . . Minko, Minko, gdě si?
Valjda jadna nepreboli rane . . . .
Minu měsec; al nje nij' iz vesi . . . .

Čuješ zvona svetoga Martina,
Kako poju kô puna žalosti!
Ah doista prestavi se Mina;
Bože jadnoj grěšnu dušu prosti!

Zašto j' puno kolah postavljeno
Kraj crkvenih otvorenih vrata'?
Konji, sluge — sve je izkitjeno
Kitom cvětja, kitom srebra, zlata.

Momci smějuć obkoljuju kola . . .
Bistri konji grebu tla kopiti . . .

A u crkvu od ženskoga spola
Staro mlado i grne i hiti.

Momka, děvu vide pri oltari,
Dvě kitjene uz njih děve stati;
A sa gornje stube popo stari
Ovak zlatne iz knjige im čati:

Čuješ snašo! oćeš li s ljubavi
Š njim podnosit života težkoću?
Njega ljubit, dok vas smrt razstavi? . . .
Popo pita . . . Minka kaže: „Oću!“

## Romantični konac.

Borko hodi zamišljeni
Tihom noćcom po dolini —
Od ljubezni proslědjeni,
Kî ga někoć sretna čini.

Štali sad mu sreću truje,
Što se tako on prepada?
Kad od druga glas začuje,
Kî je vojnik carski sada.

Zašto gleda pun proměne
U dol, kô da něšto ište? . .
Tamo kuće vidi stěne,
Měsečinom koje blište.

Kuća stoji na livadi,
Na nje pragu stoji děva,
Na podstěnju junak mladi;
Děva plače, junak pěva:

S Bogom ostaj, dušo draga!
Ja moradem poći sada;
Negledaj ti mene s praga,
Da nesahnem od jada.

Tja za daljnom onom gorom,
Kî š nje běli sněg sija,
Tamo bit ću tretjom zorom,
Teb' ostane duša mâ.

Nâj me ovdě ustavljati,
I tam ima sunašca,
Koje čini Višnji sjati
Za razgovor srdašca.

Kad na večer pěsme glase,
Vidiš klonut sunca tek;

Ti spomeni onoga se,
Kî za tebe moli věk.

Šta užismo od ljubavi
Kô pitome tičice,
Na miso je, dušo, stavi.
A Bog bit će uz tebe.

S Bogom ostaj! s Bogom bila!
Te prim' kletvu od mene:
„Ja te ljubim, dušo mila!
„Dok srce ne — uvene.“

* * *

Tim prestane junak mili,
S Bogom! veli, a ništ više.
On se oprosti i oddîli,
Ona — plače i uzdiše.

Borku oči obsěne se,
Mlada lica mah zablîde,
Brzo smeten okrene se,
Štap uhvati — te otide.

Sutra danak jutrom ranim
Pastěrice uraniše,
Te sa čelom razmrskanim
Trup najdoše pokraj hiše.

Mah od bakah sbor navrvi,
Kako stigne glas u selo;
Izmaču ga iz te krvi,
Za razpoznat, čije j' tělo.

Jedna kaže: Taj i taj je!
Poznam suknju, klobuk běli . . . .
Druga kaže, onaj da je . . . .
To je Borko! tretja veli.

„Borko?!„ pisne děva lěpa,
Pisne, trne i zablědi,
Kô da srce smrt joj cèpa,
Izpred sebe čudno gledi.

Pa otrči put doline,
Trči puna biesnosti; . .
I od bak' se sbor razmine
S složnim glasom: Bože prosti!

Večer čulo već kasno se,
Kako směјuć běgla blazna,
Kako běgom skublja kose . . . .
Ma kud běgla? — nikt nesazna.

## Lěpa Vida.

Polag narodne krajnske pěsme.

Lěpa Vida pokraj mora staše,
Na obali pelenice praše.
Od zapada, gdě sunce zahodi,
Morem crni Arape dobrodi;
Čun pristavi, lěpu Vidu pita:
Čuješ, snašo! kamo tvoja kita?
Zašto nisi već tako rumena,
Tà rumena, lěpo nakitjena,
Kao što si lanjsko lěto bila,
Kad si ovdě platno bielila?

Ovako joj crni Arap sbori;
Lěpa Vida njemu odgovori:
Kako, brate, bila bi rumena,
Tà rumena, lěpo nakitjena? . .
Nije meni do vrpacah, cvětja,
Gdě mi lanjska već nesluži sreća.
U kolěvci bolno mi je čado;
Prevari me moje srce mlado:
Udadoh se, stara vojna uze',
Sad utěha gorke su mi suze:
Vàs dan sinak plačuć proboljuje,
I svu noćcu vojno prokašljuje.

Ovako joj Arap kazat stade:
Kad na polja ljuta slana pade,
Ždralovi se dignu prama jugu,
I ti podji tražit sreću drugu.
Čuj! kraljica slavne zemlje naše
Mene, Vido, po tebe poslaše,
Da joj podješ dojiti kraljića,
Njejna sinka mlada carevića:
Dojit ćeš ga kano prava mati,
Povijati, na rukuh njinjati,
Dok nezaspi, mile pěsme pěti,
Težjih dělah nećeš věk iměti.

Bez obzira Vida u čun skoči;
Nu kad nesta žala izpred oči',
Kad po moru čun već zaplivaše,
Lěpa Vida gorko zaplakaše:
Jao mene! šta sam učinila?
Komu jadna doma ostavila —
Sinka svoga puna grdnih tuga',
Vojna svoga stara dobra druga?

Kad već tretja neděljica projde,
Š njom kraljici crni Arap dojde.
Uranivši rano lěpa Vida
Na prozoru vazdan čeka blîda;
Za těšiti srce razcviljeno,

Tako pita sunašce rumeno:
Božje čado, sunce, povedj meni!
Šta sad radi sinak moj mileni? —
Šta bi radio sad tvoj sinak mili!
Sinoć su mu k smrti svietlili;
A tvoj vojno ostavi ognjište,
More brodi, jadan tebe ište,
Tebe ište i za tobom gine,
Malo da se s dušom nerazmine.

Kad na večer zasja luna blěda,
Opet Vida na prozoru gleda;
Za těšiti dušu jada punu,
Tako pita mladu blědu lunu:
Božje čado, luno, povedj meni!
Šta sad radi sinak moj mileni? —
Šta bi radio sad tvoj sinak mili!
Danas su ga jadna sahranili;
A tvoj vojno ostavi ognjište,
More brodi, jadan tebe ište,
Tebe ište i za tobom gine,
Malo da se s dušom nerazmine.

Lěpa Vida k nebu ruke pruži,
Ruke pruži, pa gore zatuži;
Nju kraljica gospojica začu,
Pa zapita sirotu u plaču:

Šta je tebi, moja lěpa Vido!
Što ti plačeš, grdiš lice blîdo? —
O gospoje, presvětla kraljice!
Kako nebi ja grdila lice?
Kad umivah čaše kraj prozora,
Upade mi jedna u dno mora —
U dno mora, mora preduboka,
Zlatna čaša s prozora visoka. —

Al ju těši gospoja kraljica:
Nemoj plakat, nemoj grdit lica!
Ja ću kupit čašu lěpšu, veću,
Izgovorit kod kralja nesreću.
Deder doji moga zlatna sina,
Da te mine od srca gorčina.
Zbilja j' čašu kraljica kupila,
A od kralja milost izprosila.
Opet Vida stoji kraj prozora,
I nemilo gleda putem mora —
Stoji, gleda od danka do danka,
Sinka, vojna — plačuć bez prestanka.

## Jagode.

Polag Staročeskoga.

Mila ode po jagode
U zelen-goricu,
Oštar se joj trn zabode
U bělu nožicu . . .
Jao! nemože već ubogom
Mila stupat nogom.

O ti trne, oštri trne,
Zašto ti ju rani?
Za to bit ćeš, oštri trne,
Skoro izčupani.

Čekaj mila ovdě u hladu
Od zelenih jela',
Dok potrčim na livadu
Po konjica běla.

Konjic pase niz livadu
Po zelenoj travi,
Mila pako mâ u hladu
Na ljubog boravi.

Poče mila tugovati
Pod jelom kraj stěne:

Šta će reći moja mati!
Ah nesretnu mene!

Kazaše mi vazda mati:
„Čuvaj se junakah!“
Pa zašto se njih čuvati,
Tih dobrih momakah? —

Tim dotrčah na konjicu
Kano sněg bělome,
Pa ga pripeh o grančicu
Uzdom srebrnome.

Te prigrlih milu k boku,
Cělivajuć usti:
Ele mila bol žestoku —
Trn iz misli pusti.

Grlismo se cělujući,
Dok sunce zapade....
Ajde, mili, brzo kući,
Sunce nam zapade.

Na konja se bacih svoga
Kano sněg běloga;
U naručaj metnuh momu,
Pa odjaših domu.

## Děvojka.

Polag Poljskoga.

I.

Děvojka po šumi
Jagodice braše,
Prema njoj po drumi
Gospodić prijaše.

Gospodić ljubljeni
S brza vranca skoči;
Děva zarumeni,
Skloni crne oči.

Već za prve zore
Dojdoh nedaleko
Odovud u gore
Na lov, draga seko!

Jeda j' moć iziti
Iz šume dosadne? —
Dà: možete biti
U gradu još za dne.

Na poljani evo!
Stoji jedna jela,

Od jele na lěvo
Ide se put sela . . .

Mimo je živica;
S desne rěka pada,
Na njoj vodenica . . . .
Eto vas put grada! —

Stisne ruku krasne:
Hvala, draga seko! —
Te na konja prasne,
Kako je to reko.

Izpred očiuh mine,
Već je onkraj lěsa . . . .
Děva čezne, gine,
Bog si ju zna — s česa?

II.

Děvojka po šumi
Jagodice braše;
Prema njoj po drumi
Gospodić prijaše.

Viče iz daleka:
Pokaž', drugu cestu!

Za selom je rěka,
Nemože se k městu.

Nij' broda nij' mosta . . .
Ej sekice mlada!
Ti bi tvoga gosta
Utopila rada.

Daklem ne na lěvo;
Desnom put doline. —
Bog ti platio, děvo! —
Hvala, gospodine!

Izpred očiuh mine,
Već je onkraj lěsa . . .
Děva čezne, gine,
O! sada znam — s česa.

III.

Děvojka po šumi
Jagodice braše;
Prema njoj po drumi
Gospodić prijaše.

Aj Bog s tobom, seko!
(Zaviče iz glasa)

U šumi daleko
U klanjac zabasa'.

Tu s blata debela
Nitko nebì prije,
Ako muž iz sela
Drvah vozio nije.

Po lovu se borih
Čitav dan zaludo,
Konjica umorih,
I ožednih hudo.

Da ohladim lica,
I žedju nezdravu,
Odsěst ću konjica,
Pustit ga na travu.

Gospodić ljubljeni
S trudna vranca skoči,
Děva zarumeni,
Skloni crne oči.

Ljuveno uzdiše,
Nit rečce nesbori;
A mladić sve više
Šaptje i govori;

Nu buduć pirio
Větric prema šumi,
Šta je govorio,
Nikak nerazumi'.

Al sam u obrazu
Razložno mu čito,
Da nije za stazu
Niti više pito.

## Sivi golub.

Polag Ruskoga.

Stenje golub siva tica,
Stenje on i dan i noć,
Što mu j' mila drugarica
Odletela dalko proć.

Već ljuveno on neguči,
Nit nezoblje pšenice,
Već se tužan tugom muči,
Suzam muti zěnice.

S jedne grane on na drugu
Letje jadan samotan,
Věrenicu i suprugu
Žudeć k sebi sa svih. stran'.

Žudi ju — al jao zaludo!
Drugči j' udes obsudio:
Bez prestanka sahne hudo
Golub věran, golub mio.

Sastavi se sa travicom,
Kljun zavinuv pod krila,
Jur nestenje za milicom,
Jur goluba nij' mila.

Povrati se zatravljena
Opet draga i mila,
Padnuv k zemlji kraj ljubljena,
Budi, budi goluba.

Nu doseti s' skoro jada;
Triput mila obšeta, —
Uzanj leže, Lenko mlada!
Pa — nestane opeta.

## Osvěta.

Gdě dvorana Dolnjeg grada
Davno stoji zapuštena,
Svaku skoro noćcu sada
Po hodnicah hodi sěna —
Sěna, kâ tri (kažu) ima
Ljute rane na prsima.

Slušaj, dušo! golubice!
Samo jedan pogled mili,
Jedan cělov od ustnice,
Samo to mi ti udîli,
Pa ćeš biti sjajna žena
Mojom rukom uzvišena.

To němački plemić kaza
Trudnim rěčma, da pridobi
Děvu lěpu od obraza,
Mladu juče kî zarobi;
Al se stidnost Slovenčina
Stavno brani od tudjina.

Plemić prosi, al badava!
Obećuje mite, blago;
Kîm se kroti ženska glava,

Lěpi ures, ruho drago;
Obećuje, no zahmani . . .
Jednako se děva brani.

Sunce se je već smirilo
U postelji od zapada,
Svi usnuše (što jih bilo)
Već prozori běla grada,
Tek se světi iz jednoga,
Gdě Slovenka moli Boga.

Tim na beden běla grada
Uzpeše* se tri junaka,
(Jedan stari a dva mlada)
Kîm se cědi krv s balčaka',
Te gledaju po gradištu,
Kô da koga ubit ištu.

Aj lagano, momci, sěmo!
Tu se světi, tu uzdiše,
Tu lupeža susrest ćemo;
A sad niti slovca više . . .
Starac šaptne rěči mudre,
Pa u sobu s momci udre.

Tri slovenske zasěkoše
Sablje světle kano svîća,
Iz trih ranah iztekoše
Rěke — težka krv plemića.
Opet visi gle o vratu
Děva otcu, ljubu, bratu.

Svane danak kao od zlata,
Budne straže, oj gdě su ti?
Mrtve leže pokraj vrata';
Děve nîma . . . sve sve šuti,
Tek po sobah cvili jedna
Kukavica — majka bědna.

Puno j' prošlo već věkova',
A grad stoji opušteni;
Pověst pako još se ova
Pripověda svedj o sěni, —
Da još hoda, da tri ima
Ljute rane na prsima.

## Sablja i ruka.

Po Mostaru baš k kovaču
Jaše Ture dobra stabla:
„Sakuj de mi sablju, more!
Od nakova bolju, jaču.
Imam mejdan prve zore:
Dobar junak, dobra sablja.“

Po Mostaru baš kovaču
Jaše Ilir tanka struka:
„Sakuj de mi sablju, prije!
Ni najslabju ni najjaču.
Sutra mejdan dělit mi je:
Dobar junak, dobra ruka.“

Zora j' lice pomolila:
Pred Mostarom na poljani
Mejdan děle dva junaka
Kô dva risa mlada čila;
Jednog kaurka rodi jaka,
Drugog bula što odhrani.

Dobre konje razigraše
Po tom lěpom ravnom poljû.

Turčin vadi sablju bolju:
„Udri, kaure ponositi!
Neka vide bule naše,
Da ti slavno znaš umrîti.“ —

„Mahni ti, o Ture, prvo,
Da vidimo, što je bolje,
Dobra sablja 'l dobra ruka.“
Mahne Ture... kô strelj s luka
Pade glava na to polje,
A za glavom trup kô drvo.

Po Mostaru niz čaršiju
Jaše Ilir pěvajući:
„Dobar junak, dobra ruka.“
Osta Ture krma vuka'
I gavranah garktajući',
Kî mu crne oči piju.

## Stana i Marko.

(God. 1835.)

Zoru diže běli danak,
Stanu budi čudan sanak:
Na prozore gleda mlada
Od iztoka do zapada.

Ah moj goso, loše sreće!
Danas dobro biti neće:
Da l' je ono vatra živa?
Ili more krvcom pliva? —

Nije ono vatra živa,
Niti more krvcom pliva:
Vrazi idu od izhoda,
Vrazi idu od zahoda. —

Běle ruke lomit uze,
Prolěvati gorke suze,
Grdit lice s tuge, jada
Stana lěpa, Stana mlada.

Nemoj tužit, mâ dušice!
Tužit, plakat, grdit lice:
Nek se krile od izhoda,
Nek se šire od zahoda.

Tek uzdaj se ti u Boga,
Pa mi napoj šarca moga,
Moju hitru lastovicu,
Da odletim na vojnicu.

Ja ću letět pram izhodu,
Ja ću letět pram zahodu,

Ljuta vraga da porazim,
Da porazim i pogazim. —

Ah prodji se, goso Marko!
Tko će gasit sunce žarko?
Prodj' se vraga, dobro moje,
Vraga ima čete troje. —

Aj bilo ga il nebilo
Koliko mu godĕr milo:
Ja ću njemu krv ohladit,
Sve na manje broj posadit . . .

Brzo j' pošla Stana mila,
Dobra konja napojila,
Napojila, pored toga
Kapnula je suza mnoga.

Nebi fajde trošit časa:
Marko svĕtli mač pripasa,
Skuči prsi u oklopje,
Uze svoje bojno kopje.

Pa prigrli Stane tĕlo,
Ljubi oči, lica, čelo . . . .
Ode kano krila vîtra,
Ili s luka strĕla hitra.

Vrazi idu od izhoda,
Vrazi idu od zahoda,
Pa na njega srne četa,
Kô na lava divlja pseta.

Marku dobar konj zavrisne,
Niz to polje š njim otisne;
Pa se brani kako valja
Sve od kopja i sabalja'.

Kako kosom kose travu,
Sve za glavom sěče glavu,
Da već plije krv kô voda —
Od izhoda do zahoda.

Glave sěče do poldana,
Glave broji od poldana:
Kad izteče večernica,
Imade jih hiljadica.

Kad već pade mrak na goru,
Vrati s' Marko svome dvoru;
Ljubi Stanu tja do rana
Tja do rana — běla dana.

## Fredrik i Verunika.

— Sl'yšiš? chripl'yj son
I skrežet jaryj!... Kak užasno.
**Puškin.**

### 1. Sužanka.

U dvoranah Ostrvice
Zveču sablje, zveču čaše,
A u kuli gospojice
Tužna pěsma zapěvaše.

Tko j' god vidio tu sužanku,
Težko će je zaboravit;
Svuda kano Vilu tanku
Neprestaje svět je slavit.

Pa kô Vila prěka, huda
(Kažu gospe) zna koješta:
Biljem glave, srca luda
Privratjati da je věšta.

I stari ju knez postavi
U tamnicu s takvih čina',
Zašto (kaže) da zatravi
Svom věštinom njemu sina.

Metje na sud, al gospoja
S sebe krivnje sve obara,
Kan da angjeo od pokoja
Na nje usta odgovara.

Te ju gladju, žedju hudom
Mučit, morit neprestane;
Al odoli divnim čudom
Kano da ju misli hrane.

S prva mnogo suzah proli,
Al dobro zna lěčit vrěme:
To si pěva, a to moli,
Za pokojit jade těme.

Već molitvu svršila je,
Jer verige zazveknuše,
Sad će zapět svoje vaje,
Dragu pěsmu svoje duše.

Ah moj čase, zlatni čase!
Kud si prošo kano sanak,
Gdě sam mlada rodila se,
Gdě mi svanu běli danak —
Od mladosti sreće dan;

Gdě sam 's majkom još u kući
Svakdan oganj ja ložila,
Ili prela pěvajući,
Ili pasla stada mila,
Dok neklonu běli dan.

Ah slobodna tamo rasoh
Kan u lugu jela tanka,
Nu kad jednom stada pasoh
Do zapada běla danka,
Slobode mi ode dan.

Izmaknu se izza luga
U odori lovca lîpa —
Mladac krasan kano dûga,
Te odjašeć sa paripa
Reče: „Seko, dobar dan!“

Oće da zna za stazicu,
Te za moje ime pita,
Hvata za struk i ručicu,
Šaptje slova vilovita......
Zatravi me čudan san.

Kad se prenuh, on uza me
Sve govori ista slova,
Cělivajuć lica, prame;

Pripověda od gradova',
Gdě obriče meni stan.

Ja věrovah sirotica,
Šta obriče i šta pravi,
Videć rumen krasna lica
Sklonih oči, pa s ljubavi
Slědih njega u tu stran.

O nikada negledala
Te gradove, zlatne sobe,
Pune jada, pune zala',
Pune varkah, pune zlobe —
Od otrova gvozdja stan!

Měšt divanah i beséda',
Kê on vodi pun miline,
Moj je divan ovdě běda:
Zvučne negve, lisičine
I od jeke glas neznan.

O! gdě si ti, rodni kraju!
Gdě ljubljena mati moja?
Gdě je konac mojem vaju?
Skoro doć će dan pokoja...
Prosti Bože — onaj dan!

U dvoranah Ostrvice
Zveču sablje, zveču čaše,
A u kuli gospojice
Tužna pěsma zapěvaše.

Nu do mala zveka presta,
Presta i glas — pěsma znata,
Tek od kule strašna města
Zveču ključi, škriplju vrata.

Něšto pada kô veruga
K suhoj slami od ložišta....
Sad uzdisaj, sad poruga....
Sada zveka.... sada? — ništa.

Skoro opet sluge běsni
Po dvoranah zabučiše,
Al iz kule neču pěsni
U věk věke nitko više.

## 2. Vitez Fredrik.

Liepe su Celjske ruže,
Nu najlěpše davno nîma,
Tam u Gorah za njom tuže
Bistra vrela s větricima.

To crninu navezenu
Po crkvici zvonar stere,
Služeć smrtnu uspomenu
Popi poju: miserere!

Na stěni je nadgrobnica
Od mramora izsěčena,
Tamo kleči blěda lica
Fredrik vitez od imena.

Moli, pere suzam stîne,
Bije prsi s krušenosti,
Čini mnoge zadušbine,
Samo da mu Bog oprosti.

Ima zašto da se kaje;
Ah mnogo je sagrěšio:
Otrovao angjela je,
Rajsku ružu okrunio.

S tog dolazi svaki danak
Molit, plakat na grob bîli—
Kano golub, na sastanak
Kad se k dragoj svôj dokrili.

Jednom opet dužnu horu
Muklim glasom čate bratja,

Al se moleć k svom prostoru
Fredrik vitez nepovratja.

Dojde danak uspomene:
Popi poju, djaci zvone; —
Ali pred grob sahranjene
Jad viteza već nedone.

Nepomnja se ta izlaže
I tumači na svu stranu;
Samo stari zvonar kaže,
Da pogibe na mejdanu.

Time projde premalětje,
U trag žarko lěto stupi,
Već i s lištjem pada cvětje; —
Al viteza nij' na klupi.

A čim jato od ždralova'
Dva—tri puta tu proleti,
Pozabi se sgoda ova
Kô svako zlo na tom světi.

### 3. Čudni goso.

Trideseta godinica
Jur prolazi bez odziva,

Odkad goso blěda lica
Na visokom humu biva.

Tamo jak si grad sazida,
Uresi ga svom napravom,
Jednu gostbu drugoj prida,
Za ubiti dne zabavom.

Ala ti je goso čudan!
Pored pirah tih bez broja
Nima nigdě u noć u dan
Nit veselja nit pokoja.

Večkrat ob dan samcat sědi,
Izpreda se mrko gleda;
Sědi, gleda, misli, blědi,
I vapije i uzpreda.

A ob noć se bez sna kretje
Amo tamo po krevetu,
Usne . . . stenje . . . snom se metje . . .
Prene, kunuć sudbu kletu.

Te se družbom zlom ogradi,
S kojom svaku noć propije;
Zar da mogu ubit mladi
Větrenjaci srca zmije.

Odkud tvoja ta sědina,
Frederiko! zna se sada:
Nisi tolko star godina',
Koliko si star ti jada'.

Nepij! hman je, kukavica!
Peći će te srce žarko,
Makar pio po vedrica'
Kano slavni junak Marko.

Tvoe spasenje jest u Boga
Zadržano u nebesi',
Bog ima ključ mira tvoga,
Kî ga ludo bacio jesi.

Za to uzmi brojanice!
K prsim ruke! kaj' se! posti!
Da opereš grěh dušice,
Noć, dan vapi: Bože prosti!

Opet tridest godinica'
Jur prolazi i odhodi,
Odkad goso pijanica
Već na humu zlo gospodi.

Jurve noćca zavladaše
I po gori i po dolu,

Te na nebu ponažgaše
Svoje svěće na obkolu.

Svakog roba nakon dana
San zagrli — njegva sreća;
Nu u gradu tja do rana
Blista voštan krěs od svěća'.

Tu viteze i gospoje
Dvore hlapci blagorodni,
Kîh u gradu sve puno je
Kan u pira čas ugodni.

Danas goso svoj god slavi —
Već tretjiput trideseti,
God odkako on boravi
Pun proměne na tom světi.

Samo gděkoj vlas ostaše
Vrh glave mu nĕgda slavne —
Kô na zidu grm kî maše
Razvaline starodavne.

Utopio jest naukom
Svoga srca jade dnevne,
Nu tim većom njega mukom
Muče obnoć zmije gnjevne.

Al mu mlade još ostaše
Větrenosti, zabludjenja;
Ljubi vino, igru, snaše,
Ljubi, baca, ište, měnja.

No nemože više gledat
Od Slovenkah krotko lice,
Već ga od njeg čini predat
Kan od krsta zle věštice.

Zašto takve zle nakaze
U prilici zmij' ljutiti'
K njemu (kaže) snom dolaze
Srca grizti, očiuh piti.

* * *

O Fredriko! nesretniče!
Zahman tražiš ti utěhu —
San na zemlji, gdě iztiče
Vrělac jadnom tvome grěhu.

Svakdan vidiš nebo svîtat;
Tam se pokoj crplje, bere;
Nu za njim je zalud hitat,
Gdě u srcu nîma věre.

Ah kolko tvoj život ima
Potočića sad naličje,

Bistro izvirat koj počima,
Nu u baru koj utiče.

Pratila te j' věrno Vila
Posestrima tvojih jada',
Dok je bistra, krasna bila
Tvoga těla duša mlada.

Nu tvoji ju čini sile,
Da odmakne bistrom nogom;
Jer kraj barah čiste Vile
Stat nemogu....Ostaj s Bogom!

# ROMANCE.

## Savět.

Polag Kranjskoga od Dra. Prešerna.

Pod otvoren prozor děve
Ide junak svaku noć,
Dok nesvane běli danak,
Š njom da vodi razgovor.

To saznade stari otac,
Sědi, mudri babajko,
Pa on kara svoju ćercu,
Kara mladu ovako:
Ak pri oknu budeš stala,
Dok prolazi ljubi tvoj;
Š njim ljubeznu rěč vodila
Svaku milu dragu noć:
To si, srce, ja bedenom
Ogradit ću běli dvor;
Psa kupiti, koj će lajat,
Čuvat vrata i prozor,
Te će morat stara Magda
Uz te spavat svaku noć.

Ali ćerca, děte mudro
Odgovori ovako:
Otče mili! otče dragi!
Sědi, mudri babajko!
Za beden će lěstvu donět,
Za psa hlěba ljubi moj;
A Magda već davno nosi
Liste rukom platjanom.
Ako oćeš, da budu ti
Mirna vrata i prozor,
To dopusti, da što brže
Odvede me u svoj dom.

## Sužanj.

Polag nar. špan. romance: El cautivo.

Valjda je već měsec travanj,
Valjda je već Gjurgjev dan;
Jer se čuje žuber ševe
I slavuja mili glas.
Sad kršteni svět uživlje
Najsladjiju lěta slast,
A ja bědnik razcviljeni
Od sužanstva gutam jad.

Neznam kad je mrkla noćca,
Neznam kad je běli dan;
Jerbo onu sladku ticu,
Što mi diza jutrom san,
Ubi kleti ljuti strělac,
Ubio ga ljuti jad!
Kosa glave mene čini
Da naličim na vrana;
Kosa brade mogla bi mi
Služit kano pokrivač;
A kolici nokti su mi,
Njimi mogao bi orat.
Ah da mi je na milosti
Car presvětlí gospodar!
Il da mene kak osluhne
Od tamnice sad čuvar,
Te dopusti poslanika,
Bio ono hlapac mlad,
Il od lova sivi soko,
Golubica il lasta,
Kû nauči mâ gospoja,
Da i knjige nosit zna:
Ja bi ktio lěpu věst joj
U bieli poslat grad:
Da uměsi za me pitu,
Neprimějsi šećera,
Nu da metne u nju pilo,

Oštro pilo, čekić jak:
Oštro pilo za verige,
Jaki čekić za vrata . . . .
Kako govor taj razumi
Car presvětli gospodar,
Smiluje se jadnu sužnju,
Odpusti ga isti dan.

## Junak Hranilović.

(Junačka.)

I.

Niz planinu Velebita
Jaši mučeć junak snažan,
Na vitezu konju dobru
Jaši aga Asanaga.
Trikrat primi věru tursku,
Tolikokrat i krst častan;
Nakon tretje godinice
Prevari ga luda glava,
Pa ostavi zakon krsta,
Prigrlivši red ćitapa.
To najbolje biaše Ture,
Šta jih ima Bosna slavna.

Dojde mu list knjige běle,
Od Udbinje tvrda grada,
Da ima grad Senj bieli
Sred Primorja kršna, jadna,
Gnězdo kleto, gdě se legu
Sokolovi od junakah,
Koji sěku turske glave,
Plěne grade, robe stada,
Te udbinski kraj Udbinja
Njim u šake pade paša. —
Aga skupi silnu vojsku
Konjanikah i pěšakah.
Š njom prevali planinicu,
Pade Senju upred vrata.
Trista šator' porazape
Navezenih kitom zlata.
A sred bělih tih šatorah
Dignu šator Asanaga;
Na njem zlatna jest jabuka,
Polumĕsec na njem strašan,
Navrh kojeg naměšten je
Dragi kamen — alem sjajan,
Koj se blista sred polnoći
Kano sunce sred poldana.

II.

Davor Senju, běli grade!
Slavno gnězdo sokolovah!

Kano sunce dobra lěta
Jasno sjala slava tvoja!
Mnogo putah nad tobom se
Demesćija digla moćna,
Al opeta pred tobome
Uštrbljena na tleh osta.
Jer sokolov' puno rodi
Izpod jaka krila tvoga,
Koji brane i čuvaju
Kule tvoje, vrata tvoja.
Nu je soko nad sokoli
Hranilović junak dobar,
Koj je kule nakitio
Kitom turskih glavah grozan...
Gdě si vodjo Hranilović?
Věk ti sjala slava kô dan!
Ej pripaši britku sablju,
Metni za pas handjar oštar:
Jer dušmanin tebe traži,
Asanaga Turski vodja,
Da osveti tvojom krvcom
Pobratima ljubljenoga,
Komu glavu mrtvu gleda
S běle kule dvora tvoga.

III.

HRANILOVIĆ.

Čuješ more! izidji mi
Sad na mejdan, Asanaga!
Da vidimo, koga rodi
Bolja sreća, bolja majka;
Da vidimo, tko je jači:
Tvoj Muamet, il krst častan?

ASANAGA.

Kog si roda i plemena,
Ubila te glava luda!
Što me zoveš ti na mejdan,
Da ga dělim s tobom junak,
Koj sam mnoge mejdandžije
Pogubio već bez truda.

HRANILOVIĆ.

Šta me pitaš za rod, pleme,
Poturice jedna, danas?
Kog sam roda kazat će ti
Bedenovi Senja grada;
Nit plemena ja se stidim,
Mnoga pěsan proslavlja ga.
A tko ja sam, kazat će ti
Ako Bog da pobre glava.

ASANAGA.

Ta to si ti Hranilović,
Što mi ubi věrna druga,
Ala kerim! tà došo je
Dan osvete, dan mog sunca!
Neće Bogme danas s tobom
Esapit se děca luda. —
Šta? da li si poludio,
Da li si ti sišo s uma,
Da ti smiješ izić na dan,
Gdě te sreta Asan junak! . . . .
Doba danah zelenich
Da li ti je omrznula?
Što nežališ svoje ljube,
Od lěpote kâ je kruna;
Kôj ću tebi na sramotu
Ljubit obraz pun razbludah —
Nasred Senja běla grada,
Baš gdě stoji tvoja kula.

HRANILOVIĆ.

Nehvastaj se zahvalami,
Kurvo jedna, Asanaga!
Nežalim ja mladih danah,
Već mi se je napojila
Dosta Turske krvce sablja;
Do umora vaših glavah
Sabljom ruka nasěcala.

Šta spominješ moju ljubu,
Doista je lěpa mlada,
Niti nad njom niti do nje·
Nîma ti je carski saraj.
Nu nestoji samo u njoj
Moje srce, moja slava;
Jerbo nisam nježno Ture,
Tek uz ženah junak hrabar,
Već krštjanin koj vojuje,
Krv prolěva za krst častan;
I Slavjanin koji mrzi
Život tašti i bezślavan —
Kô tamnicu kuću tužnu,
U kôj nîma živa zraka.
S toga (znaj) ja živim, gorim,
Te ja hvalim Boga danas,
Što će pasti, ako Bog da!
Pod mom sabljom tvoja glava.
Nu ak uzktě bojna sreća,
Te ja od tvê padem danas,
To je meni porodila
Ljuba porod sinka jaka,
Koj će lěpo danas sutra
Osvetiti svoga ćaćka . . . . .
A sad muči, nisam došo,
Poturice Asanaga!
Da se s tobom ja natičem

Ovdě rěčma kano baba;
Nu sam došo, da junački
Mejdan dělim, Asanaga!
Udri dakle, neka tvoja
Odgovori britka sablja! . . .

— — — — — —

— — — — — —

IV.

Vedrò j' sunce obasjalo
Zlatne krste Senja grada,
A pred gradom na poljani
Stoji tabor od dušmanah:
Trista šator' razapeto
Navezenih kitom zlata.
Nasred bělih těh šatorah
Asanagin šator krasan.
Na njem zlatna jest jabuka,
Poluměsec na njem strašan,
Navrh kojeg naměšten je
Dragi kamen — alem sjajan,
Koj se blista sred polnoći
Kano sunce sred poldana.
Ma gdě si ti, zahvalniče,
Silni aga Asanaga!
Što ti junak Hranilović
U njem vino pije danas?

Gdě je tvoja silna vojska,
Nedobitna družba sada,
Što kaurska pred šatori
Kolo vodi četa mlada?

Nasred polja truplo leži,
Nesahranjen vodja spava;
Pored njega s desne s lěve
Trupla njegvih od momakah.
Ob noć tuli sa gorice
Bez pokoja kurjak gladan,
Jer on njuši već krvave
Mrtve trupe od junakah. —
Ob noć blědom měsečinom
S bělih kulah Senja grada
Strašno glede na poljanu
Mrtve glave od Turakah!
A medj njimi najstrašnije
Gleda jedna grozna glava,
Od koje se prepadaju
Děca, seke Senja grada.
Gle jih miri Hranilović,
Slavni junak od mejdana:
„Nedrktjite, luda děco,
I vi seke Senja grada!
Jer neće već uzkrsnuti
Poturica Asanaga.“

## Zora i Bogdan.

— ἔκ Δίος ἐστὶ ὄνειρον.
*Homir.*

### 1. Sanak.

Oj Bogdane, oj Bogdane!
Moje dobro, moja dušo!
Siono ljube tvoja usta,
Ljubiš li ti tako s dušom? —

Čudna děvo, krasna Zoro!
Moje zlato, moja kruno!
Kako može o tom sumljat
Srce sada raja puno!

Oj Bogdaue, oj Bogdane,
Moje dobro, moja dušo!
Ja věrovah kô u spasa
U te, dragi, stalno puno;
Nu me skoro san uplaši
Posred noći sinoć hudo,
Vidih u snu, na kolěnu
Da mi sloni ti razbludno,
Cělivajuć prame, čelo,

Lica, oči s vatrom dugom;
Nu kad k ustam ti priniknu,
Ljubeć kano děte ludo,
Činilo se, jednom tvojih
Da iz ustih mraz je udro,
Razteko se po utrobi
Kano otrov s běsnom mukom,
A na blěda usta krvca
Da probila — te ja umroh.
Planuh iza sna kan oganj
Kad prinose listje suho . . .
Sve se jurve sitne zvězde
Posakriše neba u dvor,
Tek kô ribje oko světla
Još danica sjaše krugom,
A měsec se na zapadu
Pripasao tmastom prugom . . . .
Znam da j' ljubav rajska ćerca,
Al se druži rado s sumljom . . .
Oćeš li me ljubit stalno?
Kaži pravo, moja dušo!
Čudna děvo, krasna Zoro!
Moje zlato, moja kruno!
San je klapnja, Bog istina,
A ti, draga, děte ludo.
Nekaže li svak ti uzdah
Sa cělovah živom munjom,

Da tvoj Bogdan bit će věran
Čak do groba Lade službom.

## 2. Oprŏštaj.

Čuješ dušo, krasna Zoro!
Moje srce, moje zlato!
Car nam šalje drobne liste
Po krajini ovoj našoj,
Pozivajuć sve junake,
Da sastave kolo slavno,
Da sastave jednu vojsku
Oružanu bojnom spravom,
Pa na vraga da udare,
Koj je slavnu Krajnu sharo,
Da se š njime ogledaju
Na mejdanu na junačkom,
Čija bit će slavna Krajna,
Bistra Kupa s rodnom Savom?
I ja hoću poć s Hrvati
Jednokrvnom, věrnom bratjom,
Da vojujem za slobodu
I krst častan kô muž hrabro.
Car će meni nagraditi
Věrnu službu i junaštvo;
Mene opet podpomoći
Dědov blagom, dostojanstvom.

———

Čuješ, dušo, prema jugu,
Nĕgda puna bĕlih gradov,
Stoji zemlja žitoplodna,
Dokle staše srbsko carstvo.
Medju timi (znaj) gradovi
Jest Kruševac, mĕsto slavno,
Gdĕ se pleme dĕda moga
Porodilo i procvalo ....
Died moj je prvi bio
Na divanu srbskim carom,
Do kolĕna sĕdeć pio
Mrko vino sa Lazarom.
Njemu bude starešinstvo
Mnogim pĕsmam izpĕvano —
Starešinstvo i gospodstvo
I sinovah čast, junaštvo.
Nu na jadan onaj danak
(Nikad sunca negledao!)
Gdĕ prodade i izdade
Vuk Branković srbsko carstvo,
Gdĕ propade ban Strahinja
I Ţoplica sa Ivanom;
Tu propade i Jug Bogdan
S devet sinah turskom sabljom.
Tek najmladji — dĕte Gojko,
Koje nije još doraslo
Nit do konja nit do sablje,

Kod kolěvke osta zdravo.
Njega odni na svom krilu
U Němačku sluga Ranko,
Kad oteše naš grad Turci
Sa Krajinom svom ostalom.
Nauči ga konja jašit,
Vladat kopjem, vladat sabljom.
Tu se j' junak oženio
S Hrvaticom ženom krasnom,
Dobrih konjah najašio,
Turskih glavah nasěcao,
Doklem i on platio je
Svû slobodu svojom glavom,
Nakon sebe neostaviv
Ništa nego ime slavno,
I mene i bratca Božka,
Děte ludo i nejako.
Hvala Bogu! što do konja
I do sablje već dorasoh,
Te ja mogu stat u kolo
Za dom, za rod i krštjanstvo....
Čuj u našem rodu děda
Imadjaše proročanstvo,
Da će pasti rad nesloge
Sila Srbska s bojnom slavom:
Ali isto kobno kaže
Děda moga proročanstvo,

Da nam Višnji oprostit će,
Opet vratit vrěme zlatno,
Gdi će Turska demešćija
Past pod našom světlom sabljom,
Klanjati se poluměsec
Krstu moćnom pravoslavnom,
Nestat kletog bratskog jeda,
Kî nam gradi ovdě pako!
Gdi će kuma kum poštovat,
Brat opet zvat brata bratom,
A pobratim s posestrimom
Nepostupat već bezsramno.
O! Bog će se smilovati
Nad nesrećom groznom našom,
Koju si mi kô prokletstvo
Slěpi na vrat nakopasmo:
Te će dati, izbavljenje
Da će doći skoro amo.
Silna jeste naša vojska,
Koju sada oružamo:
Otet ćemo — ako Bog da!
Š njom svu Srbsku s Bosnom slavnom.
Tu ću i ja na Kruševac
Posaditi krst s barjakom.
Tu ćeš tada ti šetati
Moja dušo, moje zlato!
Kao gospoja od Kruševca

I ostalih bělih gradov;
Tu ovijat grdne rane
Sirotinji bratji sa mnom;
Učiti ju k nebu gledat
Opet smělo i upravo,
Dok privikne k bělom danku,
K jasnom suncu oko slabo.....
Nu ako bi na mejdanu
Pao pod britkom turskom sabljom,
To past neće mlad Jugović
Bez odměne i bezslavno...
Budi stalna, ja ću doći.
S Bogom ostaj, moje zlato!

### 3. Boj.

Bojak biše do dvě vojske
Sa krštjanskom četa turska —
Sve za Sisak na krajini,
Město snage i oružja.
Sila je tu vojne děce
Na mejdanu izginula,
Dok pod svetim krstom častnim
Alaj-barjak pade u prah.
I naš Bogdan hrvo se je
Za slobodu kano junak;
Nu šta se je š njime sbilo:
Stiže li ga smrtni udar,

Il promaši u svoj hitnji,
Razaznat je zbilja muka
Někoj momak kaza Zori
Za ustavit potok suzah,
Da ga odvest vidili su
U Carigrad kano sužnja.
Drugi: da se poturčio,
Zavěrio krasnim bulam,
Po njem njojzi poručujuć,
Nek za vojna pojde druga.
Nu zakle se krasna Zora:
Bio nevěran, věran bulam,
Il zarobljen ili mrtav,
Čekati ga kano druga.

### 4. Prosioci.

Pod Turjačkom lipom sědi
S otcem svojim Zora mlada,
K njoj dolaze vitezovi
Od istoka i zapada;
K njoj dolaze prosioci
Sve gospoda izabrana;
I banović od Hrvatske,
Liep kano běli danak,
Dodje prosit s družbom svojom,
Nudeć prsten zlatni darak.
Te tja daljne iz Němačke

Prose slavom grba stara,
I dědovah silom božjom, —
Prose, prose, al badava:
Krasna Zora sve jednako
U ljubavi, věri stalna
Željno čeka svoga dragog
Kano drugi dan sastanka,
Čeka lěto jedno, drugo,
Jur i tretje lěto nasta, —
Čeka, čeka, nu neima
Te neima već Bogdana.

5. Poslušnost.

Pod Turjačkom lipom vrvi
Opet sila prosiocah,
Sluge vode vrane konje,
U podrume běla dvora.
A u dvoru rujno vince
Pije družba mladih gostah,
Nazdravljujuć Zori lěpoj
Bez ikakva prigovora.
Bogme ima běla světa
Na četiri strane dosta;
Al njoj nîma nigdě druge,
Bila žena il děvojka,
Bila ista u gorici
Vila žena zlatokosa;

Jer Turjačka ćerca sama
Jest milina i dragota . .
Lěpa bijaše u raskoši,
A još lěpša jest žalostna,
Kano sunce kroz oblačac
Kad izlazi od istoka . . . .
Družba pije, nazdravljuje;
Al nemari za to Zora;
Šum veselja ode mimo
Vrata srca njezinoga,
Kan od krčme kad prolazi
Šum crkvenih kraj prozorah.

Oko moje i ručica —
Zoro, draga ćerco moja!
Grdno sam ti ostario
Za kuću se brinuć dosta.
Ni pod starost nîmam časa
Utrt s čela gràd od znoja.
Nîmam komu izručiti
Gospodarstvo grada svoga.
Puno brigah već přegorěh
S tebe kano blagi otac,
Nadajuć se da razabrat
Tužno srce oće doba;
Al nemože odolěti

Duže milost srca moga.
Znaj i pěsak najmekčiji
U tvrd kamen čas pretvora.
Danas treba da saznadeš
Ti konačno volju otca.
Evo světla duždovića,
Lěpa tvoga prosioca!
Vrzi na stran travnu tugu,
I čekanje tašto kô san,
Podji za njeg u stolicu
Sile, slave prěko mora,
Da me mine edarede
Za unukom želja moćna,
Da mâ š njim se razgovori
Starost jadna i žalostna,
Da bez brige za čast kuće
Mogu unić u dvor groba.
Kod njega će bit ti dobro,
Prebolět će duša tvoja.
Nu ak nećeš da poslušaš
Volju, savět ćaćka dobra,
Neću te zvat ćercom Zorom,
Tako meni višnjeg Boga!

O prem jadne věrenice!
Stražnja ode nada tvoja,

Stražnja lanca (koj je tebe
Za svět vezô) puče pola.
Kô jeseni list od větra
Sva uzdarkta od govora,
Kô zastěni mrazom zelen,
Sva zastěni jadom Zora.
Nu Slovenki věk poslušnost
Biva sveta kô rěč božja;
Premda s jada nemogaše
Proizněti niti slovca,
Pak da oće poslušati
Šta zaktěva rěč od otca,
Niknu glavom lica blěda
Kô bez sunca rana zora.

## 6. Věra.

Sunce usnu na zapadu
Sa krvavim licem tužno,
I noć stigne te sakrije
Sitne zvězde neba u dvor;
Ma šta je svih zvězdah briga,
Kojim blišta nebo čudno,
U Turjaku po dvoranah
Lěpših zvězdah ima puno,
Gdě igraju s podružnici
S duždovića mladom družbom.
Turjački je na čast pozvô

Rod s gospodom svom okružnom,
Jer se oće danas věnčat
S krasnom Zorom sinak duždov.
Od gospode sve po gradu
Do polnoći vrvi šumno,
Pa ne smotre divne igre,
Kû grom igra s sekom munjom.
Nu ju smotri sama Zora,
Kâ u sobi moli tužno
Za spasenje duše svoje
Pred krstome kasno u noć.
Vidi, čuje plaho nebo
Kô se lomi s groznom bukom,
Kô oblake sěče munja
I grom treska s gnjevnim dumom.

„Oj Bogdane, oj Bogdane!
Ta ti ovdě, moja dušo!“
Vikne, plane jadna Zora,
Prigrli ga k sebi rukom. —
„Gdě si bio? ja sam tebe
Ah čekala davno dugo····
Protrpěla s tebe, dragi,
Mnogu brigu s mnogom mukom···
Nu dobro je opet meni —
Ti si došo, moja dušo!·····
Gdě si bio? tako kasno,

I vremenu u tom burnom....
Zašto tako ti problědnu?...
Ah oko je tvoje mutno!....
I ruke su studenate
Kan da j' srce tvê smrznulo."
„„Moja, draga rajska Zoro!
Moje zlato, moja kruno!
Kraj krvave Kupe usnuh
Ono slavno žarko jutro —
Věran rodu ilirskomu,
Věran Tebi, moja kruno!
Usnuh s rěčma na ustima:
„S Bogom Zoro! s Bogom dušo!"
Pak sam lěpi sanak snio,
Svedj o tebi, draga, tu noć.
Tu zakasnih nemogući
Razastat se sa snom dugo,
Te mi lice potamnělo
Sve od sanka sladkodugog....
Ti si ljubav obranila,
S kôm te Bog je nadahnuo....
Primi s toga ovaj cělov —
Sa uzdašcem, věrom punom.
Višnji Bog je naju složio
Tja do groba svojom rukom,
Pak će ljubav našu čuvat
I nad grobom, moja kruno!"" —

Oj Bogdane oj Bogdane,
Moje dobro, moja dušo!
Ah tvoj uzdah srce reže,
Kô led me je cělov udro,
Razteko se po utrobi
Kavo otrov s běsnom mukom.
Ah pod tvojim zimnim ustam
Razstavlja se tělo s dušom····
S Bogom ostaj, moj Bogdane!
Blago mi je····s Bogom, dušo!“

Tim unide drugarica
Mlade Zore srce družno,
Da probudi i oděne
Oděćicom nju zaručnom!
Nu pod krst se Zora sruši
Kô pod drvo lištje suho.
Mah proleti, bi reć, strěla
Glas po gradu sa jaukom.
Dodju, dižu jadnu Zoru,
Bude tělo neprobudno,
Dižu, bude i premiču,
Dižu bude, al zaludo!
Očice su izgorěle,
Ruke smrzle, srce puklo,
A na usta udariše
Běle pěne s krvcom rujnom.

Danak svanu! sve se zvězde
Posakriše neba u dvor,
Tek kô ribje oko světla
Još danica sjaše krugom,
A měsec se na zapadu
Pripasao tmastom prugom.
Mlad duždović oděli se
Put Mletakah s lěpom družbom;
A za njim se porazide
Rod s gospodom svom okružnom.
Sam ostaše jadan otac,
Plačuć kano děte ludo.

# IZJASNJENJE.

# Uvod.

U ovoj knjižici ima i baladah i romancah. Nu šta znače ove dvě u našoj literaturi skoro nečuvene rěči? Šta je b a l a d a, i šta r o m a n c a? ili koja izmedju njiuh vlada razlika? — U tome se predmetu svikolici krasoslovci slažu, da su balade i romance epopeje en m i n i a t u r e. Nu neslažu se njihova mněnja o značaju, koji razlikuje b a l a d u od r o m a n c e. Jedni kažu, da jih čin i oděća (t. j. jezik, kojim je čin izveden) oprEděljuje, zaključujući, da kod balade valja da je čin junački, žestok, zamršen, čemu treba da odgovara i jezik; gdě naproti tomu čin romance biva ženski, něžan, prost; a jezik činu odgovarajuć, naime lagak, ili (kao što se kaže) igrajuć. Drugi opet estetici drugu metju razliku. A někoji sude, da razlika zavisi jedino od obraza ili forme, u kojoj se ove pěsni izvode, s kojim se mněnjem i ja slažem, uputjen, da ovdě (pokoliko su meni literature germanskih i romanskih narodah poznate) druge razlike neima, nego što je narodna, t. j. da južnozapadni (romanski) narodi imadu ponajviše r o m a n c a h, a sěvero-zapadni (germanski) b a l a d a h. *) Držeć se toga mněnja, metnuo sam mnoge komade u prvi razred (baladah), koji bi se valjda (polag mněnja drugih) uvrstiti imali

---

*) Da imade u najnovijem věku takodjer u Francezah i Talijanah baladah, i naprotiv tomu u Němacah i Englezah romancah, to su plod i poslědci medjusobnoga literarnog upoznavanja istih narodah u novijem vremenu.

u drugi razred; suprot tomu uložio u drugoga — komade, koji bi se valjada (po činu i oděći sudeć) pristojali bili boljma za prvi razred. Samo jedan jedini komad: „Kratka sreća“ umako se je u prvi razred; koji polag svoga obraza spada u drugi.

S mnogih sam već stranah slušao, da několičini izmedju naših domorodacah ova vrsta od poezije nije u ćud, koji kažu, da su balade i romance plod tudjih literaturah, kojega nevalja uvoditi u ilirsku literaturu kao stvar, koja s narodnim njezinim duhom nesudara. U tomu se ja mněnju nikako š njimi slagati nemogu, jerbo sudim, da naš narod (kao i svi gotovo ostali narodi) tu struku pěsamah već imade, nu pod drugim nam imenom poznatu. U koji će razred spadati veći dio naših narodnih pěsamah (ako ih hoćemo da uzporedimo polag pravilah estetičnih) — ako ne u razred baladah i romancah? Koji jih odlikuje duh (ako ono oduzmemo,-šta svaki narod imade svojeg vlastitoga, značajnoga) ako ne onaj, koji živi u baladah i romancah tudjih narodah. Može se obavěstiti o tome svaki čitatelj, koji uzporedi němačke, englezke balade i španjolske romance s našimi narodnimi pěsmami. Taj se isti priměr može uzeti takodjer od pěsamah ostalih narodah, n. p. Talijanah, Francezah i Romajah (Novo-Grkah). Kolika vlada srodnost i shodnost u struci i obrazu! Tko nije odmah pomislio na naše junačke pěsme, koji je priliku imao čitati španjolske: Romances del emperador Carlos y delos doze, ili one: Del cid el campeador? Kao priměr naći ćeš, umni štioče, romancu „Sužanj“ u ovoj knjižici,

koja je malone rěč po rěč prevedena iz španjolskoga. — Ja dakle u ovom dělcu ništa tudjega ili neobičnoga neuvodim, nego samo golo ime. Šta se tiče duha, koji u njoj živi, to sudim, da neće biti čitatelju stran, zašto su i tu bile moje neprestane pratilice i učiteljice narodne pěsme. Što imade u njih većoj strani čitateljah naših valjda nepoznatoga, bit će forma od romancah, koje sam sasvim na španjolski način s priglasci (assonancami) složio, o kojih će biti još u ovoj knjižici na svomu městu govor. — Priklopio sam i ovome dělcu několiko izjasnjenjah. Istina Bog nijednoj dobroj pěsmi komentara netreba; nu mi Slavjani za sada još, gdě sebe (tako rekuć) najmanje poznajemo, izběći nemožemo, da vlastite proizvode s takovimi štakami i repovi u běli svět nešaljemo. — Naći ćeš, dragi štioče, i mali rěčnik od manje poznatih osobito stranih rěčih, kojeg priklopih za odgovoriti želji jedne strane čitateljah, kojim podpuni nauk narodnoga jezika nije zanat; kao i za zadovoljit želji onih, koji nisu toliko imući, da si mogu nabaviti sve rěčnike i knjige, po kojih je nebrojeno blago našega prekrasnoga jezika raztrešeno. — Pridao sam takodjer straga dělca čestita imena (p. n.) gg. predplatnikah*), za da svaki od slavne gospode domorodacah uviditi može, nakoliko se podupire predplatom izdavanje knjigah, koje mi zapadni Iliri pišemo. Istina, broj je predplatnikah za Hrvatsko (osobito za Zagreb) dosta

*) To se kao nepotrebno u ovom izdanju nepriobćuje. Opaz. izdav.

znatan. Što se to isto nemože kazati i o ostalih varoših i predělih, po kojih naš narod stoji; tomu je uzrok rdjavo stanje našeg knjigotržtva ili (bolje rekuć) tuga, što mi još nikakovih knjigotržacah ili ljudih neimamo, kojim bi bilo do razprodavanja i razpošiljanja knjigah ilirskih. A taj se nedostatak (da mimogredce jednu veliku potreboću odkrijemo) donle dignuti neće, dok koje od domorodnih družtvah na taj poso svojih očijuh milostivo neobrati, ili dok se novo u tom smislu i duhu družtvo nesloži. Dok toga neuzbude, ostat će u prahu i zaboravnosti tolike sbirke prekrasnih naših narodnih pěsamah, kao i rědki rukopisi izvrstnih starih pisaocah Dubrovačkih i Slavonskih — pored boljih pisamah onih živućih literatorah, koji neimadu toliko privatna imětka, za moći jedan dio na izdavanje svojih dělah obratjati, ili koji se neuztežu baciti vas stid, od stida li rumenim obrazom ili od kuće do kuće prosjački moleć:

Nebi li se duša našla,
Koja bi se smilovala,
I na Boga pogledala —

t. j. predplatila na novo izlazeće njegovo dělce s několiko grošah. — Može biti da imade još gděkojega slavnoga gospodina predbrojnika, koji svoga imena ovdi neće naći. Nu takovu gospodu Mecenate (kao što su za nas svi predbrojnici) molim, da meni nezaměre. Ako jih nema u knjizi, to je bilo doista (barem od moje strane) naravski nemoguće, da jih metnem, t. j. bilo znamenje, da jih još u ruke primio nisam.

U Zagrebu na dan velike gospojine t. g.

# Balade.

Str. 15. Ti bi reko: od jezera
Čuo sam děklicu.

Rěči, koje sam u Djulabijah (str. 239. II. izd.) naveo o morskih deklicah, čuo sam od ljudih u mom zavičaju Štajeru. Nu na lětošnjem putu prikupio sam još mnoge različite věsti o njih, pa se uvěrio, da se još svigdě, kuda se razprostire ilirska rěč, znade za ova něžna, blago- i čudotvorna ženska bitja.*) — U Dolenskoj Krajnske uz medjaš hrvatski, gdě tako nazvani běli Krajnci (prije nazvani pravim imenom Hrvati) i Vlasi (Uskoci bosanski i lički) stoje, imenuju jih kao u dolnjih stranah domovine Vile, pa se o njih pripověda ono isto, što pripověda Vuk u svom rěčniku. Kažu takodjer, da imade ljudih, koji su Vilu viděli na razkrštju u šumi, gdě je ležala i spavala, pa jih je sretne učinila, bivši oni nad njom (Vilom) načinili sěnku od zelenih granah, za da uklone žarke sunčane zrake, koji su joj udarali u prekrasno lice. — U ostaloj Dolenskoj nazivlju se Rojenice (Rodjenice), te se pripověda, da svaki čověk, odmah kako se rodi, dobije svoju zvězdu na nebu i svoju Rojenicu na zemlji, koja proriče njegovu buduću sreću*). U Gorenskom (Krajnske) zovu jih

---

*) Pače kod istih susědnih Němacah Labudske doline (Lavantthal) poznate su pod imenom: heidnische Weiberl, gdě se još i města kažu, gdě su one prebivale.

*) Kažu, da su babe, koje su kupale někoje nekršteno jošte děte, čule, gdě je Rojenica iz jednog kuta sobe tiho

po najviše i najčeštje ajdovske děklice. U drugih se opet stranah Gorenske kao i na Slověnskom Koruške zovu: čiste žene, běle žene (sravnaj českosl. bjlé panj). Na Zilskom Koruške takodjer želik (selig?) žene. U svih tih stranah poznate su kao dobroćudna i blagotvorna bitja, koja čine seljanu mnoge službe, n. p. proriču mu, kad je vrěme, gdě valja sejati, i šta treba da sije. Pripovědala mi je u Blědu (Feldes) stāra Gorenka, da je bio něki seljanin dobro poznat s takvom jednom ženom, koja mu je světovala, da neka ide u nevrěme sijati boba, šta on i učini. Nu malo poslě toga izniknuše, eto čuda! město boba same jele, koje u malo vrěme toli visoko porastu, da svekoliko susědstvo stade čuditi se i smijati nad tim divnim bobom. Nu seljanin razsrdi se i razljuti

---

proiznesla rěč, da će biti to děte velik kradljivica. Tu se iznajde odmah jedna izmedju tih babah, koja se prihvati posla, da izlěči děte od te opake strasti, izreže naime njemu izpod palca malenu jednu žicu, koja, kad ju prinesoše k novčiću, odmah stade igrati, skakati i previjati se. — U starih crkvenoslov. rukopisih staroga zavěta prevedeno se nalazi τύχη-Roždenica (gl. knj. Isaia). Na istom městu prevedena rěč δαιμόνιον-Rod; o kojem bitju ipak još kod naroda dosad traga nalazio nisam. — I u Ruskoj se je još u staro vrěme znało za Roždenice, o čem svědoče stare prodike. — U drugih se opet stranah Krajnske pripověda, da tri Rojenice ulaze u kuću, kad koja žena rodi, no kuda ulaze? to nitko nem že viděti; nego kad izlaze, ako měsec světi, to jih vidi rodinja obučene oděćom, kao što ju nosi dûga (Iris), gdě odlaze ostavivši dětetu dare. — Tko još znade više o njih? Nebi li pokupio sve, pa meni priobćiti izvolio? Neznade li se gdě za Roda? Nije li Rod blizu Božića?

tako žestoko, da uze sěkiru, pa udri po tom čudnom bilju. Nu eto ti drugoga čuda! Kako se koja od tih jelah obori, to se iz stabla skotura sam debeli bob, a to u tolikom obilju, da mu ga je to lěto više obrodilo, nego svemu kolikomu smijućemu se susědstvu. — A u Zilskom pripovědaju, da je nestašna jedna bela žena proso plějući sve latovje izpočupala, pak opet naopako, t. j. město korenja vrhove u zemlju sposadila. Seljanin se nada tim začudi mnijući, da će sve propasti; nu sa svim time kad dodje vrěme žetve, toliko ga za dvě druge godine nažeo nije.*)

Str. 20, Jur su kosci nizko došli,
Bit će već tri sata.

Kosci zovu se u Štajeru jedan red od zvězdah, polag kojih se prosti narod po lětu noćju vlada. Obično izidje gospodar ili gospodarica izpred kuće, pogleda na nebo, udje opet u sobu kažuć: Kosci su že nizko: ta ili ta vüra je: deca stante! Děkle podrane, te idju na svoj poso. Gospodar ide medju tim u konjušnicu zvati hlapce (sluge), neka urane i konjem polože, ako su već kod kuće. — I po dolnjoj strani domovine valja da su poznati, jerbo Kanižlić u svojoj krasnoj Rožaliji navodi izmedju drugih narodnih imenah zvězdah takodjer ime Kosci. Primorci se isto tako vladaju polag zvězdah, koje

*) U Českoj se pripověda za někakvu Poledničku, ženu, koja pomaže žeteljicam žeti, nu nitko je ipak tu viditi nemože. Kad ima odviše velike vrućine oko podne, to onda ide na obale potoka ili rěke, pa tamo veoma nemilo zaplače.

zovu Vlašići. A Jarnik imade u svome Etymologiku Vlastovke, koje prevodi němačkimi Ramstäbe. *)

Str. 21. Već na klupi zahrko je
Pijan starešina.

Starešinom zovu po čitavoj gornjoj strani naše domovine věnčanoga kuma (Trauungsbeistand). Imade i nevěsta svoga starešinu kao i mladoženja. Dužnost mladoženjina starešine jest: zaprositi děvojku, i poći na dan věnčanja kao kolovodja sa svatovi po nju u kuću majčinu. U crkvi stoji uz mladoženju, a kad se piruje, sědi za stolom prvi do njega. Poso nevěstina starešine jest: čuvati děvojku do dana věnčanoga, da se nesbije kakova golema sramota; te je taj dan običnim narodnim načinom izručuje svatom, kad dodju po nju. Kod stola (mislim) da i on sědi prvi do nje. I za miraz valja da se pogode starešine. Nu o tome obširnije (ako bog da) na svome městu.

---

*) U Ruskom ima takodjer jedna vrsta zvězdah, koje se zovu Kosary. U crkvenoslov. naći ćeš Vlasoželjce, a opet na drugom městu Vlasoželište πλέαδες (obširnija čitat možeš o tome u Slavinu novog izdanja od W. Hanke, Prag 1834 str. 280). — To se pita: šta je koren od tih Kosacah, ili kosa (falx) ili kosa (coma)? Kod nas kod kuće kažu, da se zovu zato tako, što stoje na nebu u onakom redu kao kosci, kad kose livadu. A za kosu (coma) govore primorski Vlašići, ako su tu one iste zvězde. Nestoje li pored toga u kakovom savezu s kosom Berenićinom (coma Berenices)? Istina Bog i tude mi opet s Hamletom uzkliknuti moramo: „Ima puno stvarih i na nebu i na zemlji, kojih se još san naše mudrosti ni dodirnuo nije.“

Str. 21. Ruke lome majka, kuma
I družice mlade....

Družice ili svatevce zovu se one dvě lěpo cvětjem i koječim izkitjene děvojke, koje kao drugarice stoje uz nevěstu i mladoženju. Njih u crkvu vode do dva druga (děvera, Brautführer) koji i kod stola uz njih sěde dvoreći jih, t. j. predlažuć na tanjir jěstvine, i na drobno razrežuć kamade. U gornjih naših stranah za veliku se drži sramotu, ako svatevca koja što uzme svojom rukom na svoj tanjir, nego ona valja da čeka, dok joj drug ne predloži i ne razkomadi, pa i mnogo jěsti nepristoji se, nego valja, da se dade mnogo nukati i ponudjati. Zato se kaže prirěčje o ženskih glavah, koje kod stola neće da jědu: „Drži se kakti svatevca (družica) — U Primorju se zovu prve divice. U dolnjih stranah izvan varoših, gdě se ovakove děvojke zovu krancle (Kranzeljungfern) neima toga običaja. U narodnih pěsmah, koje se kod Bosanske bratje muslemah poju, čitao sam više putah o někakvih jendjibulah. Valja da su te jendjibule naše družice ili svatevce.

Str. 22. Perun stvori za Ladu
Pitome grlice.

Za pričicu o grlicah spominjem se, da sam ju čuo pripovědat od pokojne moje tete Marine, već u prvoj mojoj dobi, još mnogo prije nego što sam se počeo učiti němački, što je dakle bilo prije 13. moje godine. God. 1836. budući na praznikah kod sestre, čuo sam je opet od netjakinje, sedamgodišnje děvojčice, koja ju pripovědaše svome

u kolěvci još bivšemu trogodišnjemu bratcu. Tu sam ju odmah i složio u rižme (barem za onda kako tako) za preněti toli lěpu i něžnu stvar takodjer u višji krug literature naše. Na lětošnjem putu dobio sam u Krajnskoj jednu istoga predmeta narodnu pěsmu, koje poradi njezine dužine ovdě uložiti nemogu, nu naći će svoje město u drugom ili tretjem razdělku narodnih pěsamah moje sbirke. — Muževi, koje napominje četveroredak:

„Nečuješ li cviliti
Drago děte tvoje,
Kôm se neće smiliti.
Kî se děcom goje."

jesu oni kod naše bratje u Mariborskom kotaru Štajerske u pověstih poznati Pesjani (Ptolomaeovi Besi, Βέσσοι?), narod ljudih divljih, po čitavom tělu kosmatih kao psi, město glave od čověčje prilike s glavom od pasje prilike. Pripověda se, da stoje prama istoku. Pokojna moja teta (Bog joj propustio dušu!) kazala mi je, da se zovu takodjer kalvini, te od ništa druga neživu, nego od nevine drobre děčice, koju kradu, ubijaju i žderu. Spominjam se još, da nisam nikad mogo bez někakvoga trepeta obratiti očijuh na ona brda železne i saladske stolice, koje je moći sa svim lako viditi s prodola, na kojem stoji naša rodna kuća; jerbo sam znao da ondě već stoje kalvini, od kojih se vide několiko hramah u zapadnom suncu lěskati. — Ako nebludim, ta ista je pověst (o Pesjanah) poznata i kod hrvatskih Zagoracah, gdě jih nazivlju upravo Pesoglavci.

Str. 59. O n i k a d a n e g l e d a l a
T e g r a d o v e, z l a t n e s o b e,
P u n e j a d a, p u n e ž a l a,
P u n e v a r k a h, p u n e z l o b e —
O d o t r o v a, g v o z d j a s t a n.

Neima može biti u čitavoj dogodovštini 14. i 15. stolětja nijedne vladajuće kuće, koja bi se u toli kratko vrěme tolike bila domogla vlasti i tolika nabavila bogatstva, kao što se je domože i nabavi kuća Celjskih knezah (grofah). Od prostih vlastelih gradovah Sanecka i založenoga Celja uzpeše se, pridruživši si do mala mnoge druge gradove, na prestol de f a c t o čitave Štajerske, Krajnske i Koruške. Čim se udade kći jednoga vladaoca ove knežke kuće za Ž i š k a kralja ugarskog, bude knez Celjski takodjer za bana hrvatskoga postavljen, te po tom svojom vlastju ne samo u Hrvatskoj, nego li kao ban takodjer u Ugarskoj prevagnu. Isti T v r t k o, kralj Bosanski, od kojeg se je ćerkom bio oženio, odabra ga kao naslědnika u svojoj državi, koju čast medjutim naš knez primiti nemogaše, budući bosanska gospoda nehtědoše da mu izruče kraljevinu. — Nu baš timi mnogostranimi savezi vladajućih kućah zametnu se u prestol njihov crv propasti. — — Tu je zulum na toliko běsnio, da se je poslědnji novac oteo poddajniku, za moći platjati čitave obiteli plemićke i čete bezbožnih slugah, koji se njihove strane držahu*). Na kakovom su glasu Celjani

*) Tu se imade i tražiti početak siromaštva celjskih seljanah: razkomadanje zemaljah, mnoge kojekakve stare daće i. t. d.

bili kod svojih susědah, može se zaključiti iz poslovice: „Laglje je s Mohametani, nego li s Celjani —“

Na otom dvoru izmedju takovih razbludnih i opakih okolovštinah rodi se naš nesretni Fredrik. Priroda ga je nadarila plemenitim i uljudnim srcem, nu odgojenje mu upravo na to idjaše, kako bi mu moglo prirodnu dobrotu izopačiti i izkoreniti. Već u prvoj dobi junačkih lětah oženi ga otac (věrojatno proti njegovoj volji) s ćerju ugledne i moguće kuće Frangepanske. Nu neka govor nastavi dobrodušni starac Valvasor:

Graf Herman von Cylli, dieses Namens der Zweyte, hatte mit seiner Gemahlinn, zween junge Herren erzielt. Einer derselben, Namens Ludwig, erbte die in Kärndten gelegene Graffschaft Ortenburg: dem Zweyten mit Namen Friedrich, gab der Alte etliche Schlösser, nämlich Stanischak, Samobor, Gurckfeld, Machau, Rudolphswerth und Landstrass. Denn selbige Örter waren damals denen Graffen von Cylli versetzt, und also in ihrer Gewalt. Also hatte Graff Friedrich seine eigene Wohnung und Hofhaltung zu Gurckfeld. und führte sein absonderliches Regiment. — Als man aber zählte 1422, verschied seine Gemahlinn, welche eine von Modrusch gewest, und ward der Leichnam gen Cylli geführt, allda er, in dem Kloster, zur Ruhe gelegt worden.

Darob entstund ein starckes Gerücht, als ob ihr Herr, Graff Friedrich, sie im Bette erstickt hette, um, für die adliche Jungfrau, Veronica von

Desinze,*) von deren schönen Blick er Feuer gefangen hatte, in selbigem seinem Ehebette Raum zu machen, zu ehlicher Verbindniss, und diejenige auch in seinen Armen zu haben, die er albereit im Herzen hatte. Und weil drey Jahre nach seiner ersten Gemahlinn Hinfart, er, mit ihr Beylager hielt: ward der gemeine Argwohn desto stärker.

Ohn Zweifel hat dieser Verdacht eben sowohl seinem Vater die Gedanken eingenommen, und eine Rachgier wider Madame Veronica erweckt und vermutlich auch seinem Herrn Schwager, dem Kaiser Sigismund, einen Verdruss gemacht. chDo kehrte man eine andere Ursache der Straffe vor, nemlich die Ungleichheit des Standes. Denn wiewohl es nichts unerhörtes, dass ein Graf, mit einer Edel-Dame, sich verheirathe: so wollten doch die Graffen von Cylli, ihrer Macht und Befreundung wegen, mit hohen Häusern, fürstlich betrachtet seyn: wie gemeinlich grosse Gewalt gross geachtet und mit geringerm Stande, wann kein sonderbarer Zusatz eines Nutzens dabey ist, unbefreundet seyn will. Weil dan der Veronicae Eltern nur des Ritterstandes waren, und Graff Friedrich sowol ohn seines Vaters Willen, als ohn seines Herrn Schwagers, des Kaisers, Rath, sie geeliget hatte: forderte der Kaiser ihn zu sich, in Ungarn, liess ihn, als er erschien, gefänglich annehmen, und zu seinem Vater, dem alten Graffen, Herman führen.

Dieser liess ihm alsofort Fesseln anlegen, folgends in einen verdeckten Wagen setzen, und nach

*) Polag svědočbe jednog lětopisca bila je onda Veronika pod imenom biser Hrvatski poznata.

Osterwitz, in der Graffschaft Cylli, in einen Thurn bringen; darin er eine Zeitlang in den Eisen, wohlbewacht, vorlieb nehmen musste. Nach der Zeit führte man ihn gen Cylli, in die Burg, woselbst er dem Ritter, Jobst von Helfenberg, zur Verwahrung, anbefohlen. Allda zwang ihn der Alte, alle die Schlösser, so er ihm hatte eingeräumt, abzutreten. Und neben andern das in der Gottschee liegende Schloss Friedrichstein, welches Graff Friedrich allererst neu-angefangen, und aus dem Grund erhebt hatte. Damit dann auch die Steine den hohen Missfallen und Eifer des Vaters empfinden mögten: zerstörte er dieses Schloss Friedrichstein, and brach es ab, bis auf den Grund. (Welche Einreissung dann gnugsam zeugte, dass nicht der blosse väterliche Unwill über die ungleiche Heirath, sondern auch die schwere Beargwohnung des gefangenen Sohns, mit der vermuteten Ermordung seiner vorigen Gemahlinn einen solchen Zorn-Brand, bey dem Alten angezündt hette: Er sonst schwerlich, das erst neugebaute Schloss also würde ruinirt haben.)

Also lebte nun Madame Veronica ihres Herrn und Eh-Gemahls, wie auch aller desselben Schlösser und Herrschaften beraubt, dazu in stetter Furcht, für ihrem ergrimmten Schwäher; von dem sie nichts anders vermuthen kunnte, als dass derjenige, welcher, um Ihrent willen, seinen leiblichen Sohn so hart hielte, und allerdings vor siedender Zorn-Wut, ein so schönes Schloss-Gebäu abgebrochen hette, den schönen Bau ihres Leibes, und die Wohnung ihres holdseligen Lebens, gleichfalls abzubrechen, kein Bedenken tragen würde. Wess-

wegen sie ihren Aufenthalt bey den wilden Thieren suchen musste, und sich, nebenst etlichen ihrer Kammer-Jungfrauen, in den Wäldern verbergen, alda Furcht, Sorge, Angst, Hertzleid, Threnen ihre tägliche Speise, Noth und Mangel ihre Fülle und Ersättigung waren. Wie dann aus unordentlichen Vermählungen, dergleichen bittre Früchte nicht selten erwachsen.

Weil aber die Augen der gewaltigen gar weit und scharf sehen, und derhalben die Ihrige besorgten, Graff Herrman dörffte allbereit, auf die Spuhr kommen seyn, in welcher Gegend sie sich versteckt hielte: erachteten sie, rathsam zu seyn, dass man sie heimlich, in einem, vor Pettau im Felde liegenden, Thurn führte: als darinn man sie nicht so leicht würde suchen: brachten sie derhalben dahin.

Aber solches schlug zu ihrem Unglück hinaus. Es wachten für den regierenden Alten, allenthalben unterthänige Augen; also ward solches gar bald ausgespührt, und nach Hofe berichtet. Von dannen man hinschickte, sie abhohlen, nach Osterwitz führen, und allda in einen Thurn werfen liess. Daselbst musste das schöne Bild, eine gute Zeit in grossem Elende, gefangen sitzen, und vor Hunger schier verschmachten.

Endlich liess sie der alte Graff auf Cylli bringen, und stellete eine scharfe gerichtliche Klage wieder sie an, mit ernstlicher Bemühung, Ihr durch Urtheil und Recht, den Kopff zu nehmen, und die Fackeln ihrer liebreitzenden Augen, welche seinen Sohn so ungebührlich entzündet hetten, in ihrem

eigenem Blut auszuleschen. Er gab ihr Schuld, sie hette seinen Sohn durch Zauber-Künste dazugebracht, dass er sie geheirathet; über das ihm, dem Vater, mit Gifft, nach dem Leben gestrebt.

Allein es mangelte an gründlichem Beweis: darum kunnte ihr das Gericht nicht beykommen, mit einigem Schein des Rechtens: der Advocat, welchen man ihr hatte zulassen müssen, stritte für sie ritterlich, und sigte: und fand dissmal der sonst gemeinlich eintreffende heilige Spruch: „Was der Fürst will, das spricht der Richter,“ vor diesem redlichem Gericht, seinen Absatz.

Allein in dem Herzen der Gewaltigen, sitzt jemaln ein andres Recht verborgen, das heisst „Gewalt“, welches, wann das ordentliche Recht nicht nach Wunsch hinaus geht, zuletzt in offenbare Thätlichkeit leichtlich ausbricht. Dieses Rechtens gebrauchte sich auch Graff Herman. Weder der starcke Verdacht noch die Rachgier wollten dazu einstimmen, dass er, ob gleich das Gericht mit Recht an sie kommen, noch ihr ein Urtheil auf den Hals fellen können, Sie darum sollte ledig, und auf freyen Fuss stellen: darum liess er sie wieder nach Osterwitz, in ihre vorige elende Herberge, führen, gänzlich entschlossen, durch Hunger und Durst sie dort so lange zu quälen, bis sie verschmachtete, und das Hungerschwert diejenige hinrichtete, welche des Advocatens Aufrichtigkeit dem Hencker-Schwert hatte entrückt.

Weil aber der Hunger-Tod so heftig nicht eylete, als wie seine Rachgier, und Ungedult: beordete er zween Ritter, welche das schönste Frauen-

bild, unterhalb Osterwitz, in einer Badwannen ersäufen liessen.

Ob solches eine Gerechtigkeit oder Grausamkeit und Tyranney zu tituliren, mag ein Vernünftiger Selbst urtheilen. Der alte Graff hat zwar in der Cillenischen Chronick, das Lob, dass er ein frommer Herr gewest, der gern Friede gestiftet, zwischen Armen und Reichen: aber in diesem Stuck, hat er sich, wie es scheint, den Zorn zu bald, und zu weit, übergeben lassen, und nicht so sehr dem Recht, als seinem Rach-Durst, den Lauff gelassen. Denn hatte er Fug und Recht, sie zu tödten; warum that er es nicht durch Urtheil, und Gericht? Hat demnach, in diesem Stuck, nicht gehandelt, wie er gesollt; sondern wie er gewollt, und mag wol vermutlicher unschuldig Blut hiemit auf sich geladen, als schuldiges vergossen haben.

Gesetzt die erste Gemahlinn seines Sohnes Friedrich sey im Bette erstickt worden; so folgts darum noch nicht, dass es mit dieser Veronicae Wissen und Willen geschehen. Verdacht und Argwohn seynd noch lange kein Beweis, noch Recht. Wann er nicht einmal berechtigt gewesen, mit der scharfen Angst Frage, sie peinlich anzugreifen: so hat ihm das Recht noch viel weniger zugelassen, sie umzubringen. ohne Ueberweisung, dass sie den Tod hette verdient.

Den todten Körper dieser so jämmerlich, unbarmherzig, und grausamlich ertränckten Veronicae führte man, gen Fraslau, zur Begräbniss. —

Indem es der unglückseligen Veronicae so kläglich erging, erkranckte Graff Friedrich vor grossem Kummer und Herzleide, über dem unbarmherzigen Tractament seiner Gemahlin, wesswegen der Vater ihn des Kerkers befreyte, und mit guten Medicamenten kuriren liess. — Nachdem der Alte nunmehr seinen Zorn, in dem Blute der armseligen Veronicae abgekühlt: ward er seinem Sohn endlich wiederum väterlich gewogen, und zwischen Ihnen gute Einigkeit gestiftet. Desswegen fertigte er nun denselben ab, mit allem seinem Hofgesinde, gen Rattmansdorff; allwo er zwey Jahre Hof hielt, und hernach auff Rom reisete, vermutlich Ablass zu holen, wegen dess, an seiner ersten Gemahlinn begangenen schlimmen Stückleins (so anders der Argwohn und das Gerücht, nicht falsch gewest). Auff selbiger Reise, ist er, vom Marckgraffen von Ferrar, gefangen genommen, aber von seinem Schwagern, Heinrich, Grafen von Görtz, mit einer Suma Geldes wieder erledigt worden.

Da hat er wieder angefangen, einige Schlösser zu bauen, .... und seiner so jämmerlich ertränckten, zweiten Gemahlinn Körper, von Frasslau wieder abholen, und nach Geyrach, ins Karthäuser-Kloster, führen lassen: da man denselben zur Ruhe bestetigte ......

Graf Friedrich hat, nach der Zeit, gleichwol noch lange gelebt, und das drei und neunzigste Jahr erreicht. — — Er war allbereits ein Neunziger, und setzte doch die Buhlerey sammt anderer Leichtfertigkeit, noch fort. Weswegen ihm einsmals ein guter Freund wolmeynendlich zuredete,

Er sollte doch, weil nunmehr der Abend seines Lebens schon längst herbeigeruckt, und er zum Grabe so reiff, als wie eine über reiffe Birn zum Fallen, an sein Ende einmal gedenken, der Büberey Urlaub geben, und sich zum sterben bereiten. Aber demselben gab er als ein andrer Sardanapal, in dem der Epicur ganz vergraben, oder vielmehr wiederlebendig geworden war, diese saubre Antwort: O! ich hab meiner Sterblichkeit schon längst gedacht! und deswegen beschlossen, dass man auf mein Grab diese Leichschrift setzen soll:

Haec mihi porta ad inferos est;
Scio, quae reliqui: abundavi rebus omnibus,
Ex quibus nihil mecum fero, nisi quod bibi,
Adque edi, quodque inexhausta cupiditas
exhausit.

Sollte sich besser, für einen geylen Hund, oder wie Aristoteles, von des Sardanapals gleichgesinnter Leichenschrift, ertheilete, für einen Ochsen zum Epitaphio geschickt haben. — (Valvasor, topographisch-historische Beschreibung Krains III. Theil 11. Buch, strana 200—204.)

Ovako pripověda blagodušni starac Valvasor. — Da je Fredrik vruće i iskreno Veroniku ljubio, zato govori njegova bolest poslě kako ga je otac sionički razdružio š njome! to svědoči takodjer njegova pomnja i věrnost, s kojom je posětjivao grob njezin u Gorah (Gayrach), dok ga i odtuda otac neodmami, za da mu čini zaboraviti taštu ljubav, šaljući ga u Rim; — a kamo, neslědi mladjenačko srce, u kojem još toliko igra mlade, vruće, sione krvi, koliko u Fredrikovom, najpače

gdě ga sa svih stranah obkoljivaju hitri dvornici, tašte větrogonje; ljudi kupljeni i kadri svojom ljubežnjivostjų i slobodnimi načini svačji preobratit um, svačje otrovati srce? Po tako pakleno osnovanoj stazi sišavši mladi Fredrik s puta čestitosti udari na one gadne stranputice, na kojih ga nalazimo poslědnje vrěme njegova života. Njegove se krivnje i zablude nipošto izpričati nemogu, nego nam opet služe kao žalostan priměr, na kakve može zabluditi mrzke i gadne kolomije — ono srce (makar bilo najplemenitije), kojega na pravoj stazi nedrži zdrava glava. —

## Romance.

Prava je domovina romancah Španjolska. Tu je svaka skoro pěsma romanca (bila něžna, ljubezna ili zbilja junačka). A čine se španjolske romance s priglasci (assonancami). Priglasak zove se nesavršena rižma, t. j. gdě se samo bez obzira na suglasnike samoglasnici slažu. Tako su np. danak, tanak, sanak, razstanak i. t. d. savršene rižme; gdě su naproti tomu danak, darak, rana, spavam i. t. d. nesavršene rižme ili priglasci. A kad se romanca s priglaskom gradi, to treba da se slažu samoglasnici poslědnje stope svakog drugog (kad kada i svakog četvrtog) reda tja do kraja pěsme, ili do kraja svakog razdělka od pěsme. Španjolci na takov način grade dugačkih

pěsamah bez ikakva truda, zašto jih pri tom pripomažu njihova nebrojna infinitiva na a r, e r, i r, samostavna na a d, pristavna na a l kao i participia na a d a i a d o, kao i na i d a i i d o i. t. d. — Eto priměra španjolske romance s mužkim priglaskom:

Rosa fresca, rosa fresca,
Tan garrida y con a m o r!
Quando y'os tuvo en mis braços,
No os sabia servir n o,
Y agora que os serviria,
No os puedo yo aver n o. —

Vuestra fue la culpa, amigo,
Vuestra fue, que mia n o,
Embiastes mi una carta —
Con un vuestro servidor,
Y en lugar de recaudar,
El dixera otra razon,
Que erades casado, amigo,
Alla en tierras de Leon,
Que teneis muger hermosa
E hijos como una f l o r. —
Quien os lo dixo, señora,
No os dixera verdad n o,
Que yo nunca entre en Castilla,
Ni alla en tierras de Leon,
Sino quando era pequeño,
Que no sabia de amor.

Početak romance sa ženskim priglaskom:

A fuera, a fuera Rodrigo,
El sobervio castellano!
Acordar se to devria

De aquel tiempo ya passado,
Quando fuiste cavallero
En el altar de Santiago,
Quando el rey fue tu padrino,
Tu Rodrigo el ahijado;
Mi padre te dio las armas,
Mi madre te dio el cavallo,
Yo te calce las espuelas,
Porque fuesses mas honrrado,
Que pense casar contigo;
No lo quiso mi pecado,
Casaste con Ximena Gomez
Hija del conde Loçano. i. t. d.

I Němački su pěsnici u novija vremena počeli upotrěbljavati assonance u svojih někojih pěsmah, najpače: Uhland, Herder, Rückert i. dr. Najbolje jih je upotrěbio Uhland. Nu ipak se nedadu s onom razkošju i laganostju čitati kao što se čitaju Španjolske. Najpače glase ženske němačke assonance čamno i težkoglasno poradi onoga e, koje se bez prestanka u drugoj slovci povratjati mora. Kako prevode pritom i pohvaljeni někoji Němci romance Španjolske, uklanjajuć se onog e, -- eto ti priměra:

Mohrenkönige in Kastilien
Ziehen ein mit grossen S i e g s p o m p,
Fünf der Mohrenkönige kommen,
Führen mit sich vieles K r i e g s v o l k.

Zogen dicht vorbei an Burgos
Und nach Montesdoca h i n s c h o n,
Sie beliefen Belforado
Bald darauf auch San D o m i n g o.

Darauf Najera nebst Logroño,
Wo ihr Schrott und Feuer nichts schont.
(Adalbert Keller)

I tako dalje se vuče s tom okretnostju pěsma tja do kraja —

Nu mnogo je sposobniji za ovu vrstu metrike naš slavjanski jezik: *) a to (scěnim) izmedju sviuh glavnih europejskih jezikah uz španjolskog i talianskog najvrstniji; — a izmedju slavjanskih nada svima opet naš ilirski, koji punoćom svojih mnogobrojnih a, o, u, ostale nadkriljuje, k čemu pripomaže još prednost, što se kod nas slovke samo broje. Nu dosada se još izvan Krajnskoga pěsnika Dr. Presherna nitko nije prihvatio toga načina. Njegove lěpe romance s priglasci naći ćeš u III. i IV. svezku Krajnske Zhbelize.

Junak Hranilović biaše jedan izmedju najglasovitijih četnikah Senjskih, od kojeg je i samo ime bilo někada trepet bulah, a sada se još u mnogih nebrojenih hajdučkih pěsmah spominja, i s uzhitjenjem njegova slava pěva.

Poslě kako su Turci osvojili Srbsku i Bosnu, prelaziše mnoge (osobito plemićke) porodice u pobližnje austrijske pokrajine, naime u Hrvatsku i Krajnsku, silu svojih podajnikah sa sobom vodeći. Od ono doba imade u Hrvatskoj Keglevićah, Jelačićah, Krismanićah, Stojanovićah, Šimunčićah, Krajačićah, Radičevićah i drugih; u Krajnskoj pako

*) I u narodnjih naših pěsmah možeš tragovah pěsmam s assonancami naći (gledaj Vukove Srpske narod. pěsme (U Beču 1841) broj 90, 117, 120, 293 itd.)

Blagajah, Tomašovićah, Tomašićah, Jugovićah i drugih. — Jedan je sada gosp. Jugović (Jugowitz) u Koruškoj Kreiskommissaire Bělačkoga kotara.

## Několiko manje poznatih rěčih.

Alaj-barjak — barjak čitave vojske, die Heerfahne, vexillum.

U desnoj mu ruci kopje bojno
A u lěvoj alajbarjak zlatan.

Ala kerim! „Bog je velik!“ Kažu Turci, kad se šta neobičajna, velika sluči, što oni ili željno očekuju, ili nemogu da razumědu.

Alem, dragi kamen (Diamant?)

Na jabuci alem kamen dragi,
Pri kojem se vidi večerati
Nasrěd noći kano nasrěd dana.

Balčak, onaj kraj u sablje, gdě se rukom drži. Säbelgriff, Säbelheft, Degengefäss.

Krvava mu sablja do balčaka,
A desnica ruka do ramena.

Beden ili bedem, Bastei, Ringmauern.

Blazan, pomaman, lud.

Bula. Turkinja (žena ili děvojka).

Čaršija, piac, trgovište, der Marktplatz.

Čitap, tursko sveto pismo alkuran.

Davori, (interj.) np. Davori Božo davori! skuhat ću ja tebi poparu.

Djulistan, vrtalj gdě same ruže rastu, der Rosengarten.

> Zakopa ga majka u bostanu
> U bostanu cvětnu djulistanu.

Esapiti, računati.

Grle, (pomanjšiteljno od grlice).

> Grlica je proso brala;
> K njoj dohodi drugo grle:
> Daj mi, grle, jedno zrno....

Gněv, Srdjba, ljutitost.

Gomila, grobište, Grabhügel r. i. p. mogyl'a.

Hlapac, momak; Poljski chl'opiec, Bursche, ovdě Page što sadašnji poljski giermek.

Hora, vrěme, u koji običavaju kalugjeri ili koludrice svoje molitve ukupno na shodah (Chor) čatiti.

Hum, okruglo brdo, Kogel. — Někoji od naše bratje Srbaljah pišu holm; nu to je baš proti duhu našeg južnoslavjanskog jezika, pa se pisat nemože kao što se nepiše polni, dolžni město puni, dužni.

Krči, krčevina. město preobratjeno u polje, gdě je bila prije šuma ili šikara.

Kaurka ili Kaurkinja. Tako zovu Turci naše žene.

Kosci, gledaj stranu 107.

Lada, Božica ljubavi (Gledaj Djulabije II. izd. str. 223.)

Leljo, Božić ljubavi (Gledaj Djulabije II. izd. str. 221.)

**Lěs.** 1. šuma, lug 2. drvo u obće. 3. raka.

**Ložište**, město gdě se leži, rdjava postělja, kao što je u ubogih.

**Luna**, měsec. Upotrebljava se po čitavoj Krajnskoj pa i u jednoj strani Slovenskoga u železnoj gradomedji Ugarske. Ta se rěč već može u najstarijih rukopisih crkvenoslovenskih naći.

**Mečta**, fantazija.

**More!** Medjumetak, koji se nedade upravo i točno u drugi koji jezik prevesti. More! kaže obično stariji mladjemu, gospodar sluzi, Turčin Kaurinu, i. t. d.

**Mostar**, varoš u južnoj Bosni.

**Naju**, rodit. dvobr. Město toga se sada obično kaže nas dvijuh. Nu je naju još običajno i po Bugarskoj i po čitavoj gornjoj Iliriji.

**Perun**, Bog groma (Gledaj Djulabije II. izd. str. 235.)

**Podstěnje**, kod naše bratje u Štajeru ono město izpred kuće, koje uprav uz stěnu, koliko strěha dosegne, za tri četiri paoca više od ostale zemlje stoji, te se osobitom pomnjom čisti. Ako je na način hodnice po staroslov. načinu obijeno, zove se ganjg, u dolnjoj Iliriji trěm, Porticus.

**Prije**, prijane, prijatelju: Freund, Bruder,

**Pustahija**, razbojnik.

**Saraj**, ona strana stanja, gdě Turci čuvaju svoje bule. Kod bogatijih saraj čini za se stanje.

**Spas**, spasitelj, krst, križ.

Starešina, u obćini muževi, koji zaključuju i sude, kod svadbe u gornjoj Iliriji věnčani kum (Gledaj stran. 108.)

Ves, selo.

Vrč, krčag, Krug (od vrtjeti? ili od urceo?)

Zadušbina, ono, što čověk čini za spasenje duše svoje, ili sagradi crkvu ili manastir, kao što činiše nědga cari i kralji pradědovah naših; ili nahrani gladna, preoděne gola, napoji žedna, koju zadušbinu svaki i najmanji učiniti može.

Prvu babo zagradio crkvu
Krasnu slavnu sebi zadušbinu....

Živica, živi plot, Zaunhecke.

# GUSLĚ

— I —

# TAMBURA.

## RAZLIČITE PĚSNI

od

## STANKA VRAZA.

Drugo izdanje, troškom Matice ilirske.

U ZAGREBU.
BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.
1864.

Preosvetjenomu i visokoučenomu

gospodinu gospodinu

**Mihovilu Jaklinu,**

**duhovnomu savětniku biskupije sekavske, okružnomu nadziratelju nar. školah ter dekanu i župniku u Ljutoměru na Malom Štajeru.**

Preosvetjeni gospodine!

**Predragi striče!**

Poznato je Preosvećenstvu Tvomu, koliko Te cěnim i štujem kao strica ljubezna i razborita, koji bi svagda priticao u pomoć neukoj i nestalnoj mladosti mojoj, pametujući ju i pobudjivajući na ljubav naukah, na poštenje, čestitost i svaku drugu blagu ćud. I dan danas kad god dolazio u kuću Tvoju, Ti me dočekivaš i gledaš kao što brižan otac dočekiva i gleda jedinca svoga, koji mu došo s puta daleka. Želim iskreno ostaviti barem malen spomen priznanja tolike Tvoje brige i ljubavi. Nu koliko Te štujem kao rodjaka, a ono opet neznam kako da dostojno priznajem štovanje svoje prama Tebi kao najstarijem representantu duha slavenskog od prošaste dobe. Krasna je bila mladost Tvoja. Duša Tvoja čezla je za světlijimi danci naroda Tvoga. Ti si drugovao s mladići, kojih je srdce igralo za stvar domorodnu, kojih su usta sréd najneprijaznijih okolnostih pěvala pěsme pune velikog božanstvenog slutjenja, kao što začinju tice sladke pěsme, dočim još sněg krije i gore i dole, sluteći u prsih prolětje drago. Nu zazvuči bojna trublja po poljih naših, razleže

se grom bojnih topovah po nebu slavljanskom, i glas směrnih vaših pésamah izgubi se u žamoru tom. A kako bi prestao žamor ratni, svét naš pane izmoren na krilo mira i mirnog uživanja od tolikih trudovah i žrtvah, zatvarajući i uši i srdca od svakog glasa, koji bi ga drmao i těrao opet na polje trudovah i borbah. I tako nastojanja vaša ostanu u směrnom krugu posebnog života nepoznata ili nemarena. Nu narodi slavljanski odmoriše se i poskočiše opet na noge lagahne. I evo jih na polju javnom — na mejdanu čestitijem, na putu spasonosnijem. Što ste vi tek slutili, to mi sad vidimo gdě cvěta i uspěva, i Bog će dati te će děca i unuci naši uživati plodove. Opet se razlega glas pěsamah slověnskih po lugovih i gorah domaćih i neodolivom silom krči si put iz těsnog kruga družbenog u prostrano polje javnosti. Drugovi mladosti Tvoje izumroše već ili dušom ili tělom. Samo Ti jedini još stojiš na světu života kao stari osamljen dub u gori, kojeg se perunica dotaknuti nesmije. Ti si jedini živi ostanak one prekrasne poetične dobe; jerbo Bog te nadario duhom, koji nadvladajući tuge i žalosti nestorskih godinah, žive i dan danas sa svom silom i snagom mladosti. Ti neprezireš ognja našeg. Ti nisi ni c a s t i g a t o r ni c e n s o r m i n o r u m, nego se veseliš iskreno nad svakim domorodnim korakom sadašnjeg plemena, raduješ nad svakim cvětom ili plodom književnog sadašnjeg života a ono

s istom plemenitom dušom, s kojom si pod krasnu Tvoju mladost nastojao s drugovi svojimi oko iste svrhe. Zato ti budi slava i hvala na ljubavi plemenitoj, i primi za nju malen ovaj uzdar a b u n o m i n o r u m s tom iskrenom njegovom željom, da Višnji okrunio plemenitu starost Tvoju još s mnogo godinah jasnih i vedrih — kao što je duša u Tebi i božje nebo nad Tobom.

Zagreb na prvi dan godine 1845.

Pr. Tv.

pokorni sestranić

**St. Vr.**

# Predgovor i zagovor.

---

## Dragi moj štioče!

Ti već u tretju godinu gotovo nisi čuo glasa niti vidio traga vili mojoj, nesastavši se s knjižicom, u kojoj bi ona bila izněla na svět proizvode svoje. Ti si mi medju tim bio više putah pisao, pitajući me, šta da radi? da li putuje, da li boluje, ili se možebit već i sasvim prestavila? Ja ti istina dosad nisam odgovorio, misleći, da ti kao čověk od svestranog znanja i to znadeš, da je putovala kojekuda po pazarih srbskih (ti ćeš do duše kazat) bolujući, čim je malo kada iznosila proizvode svog uma, nego ponajviše robu inostranih zemaljah, prikrojivši ju po naški i prodavajući (tako rekuć) pod svoje. Znat ćeš takodjer, da se je lani pojavila opet u hrvatskom jednom dućanu s robom po licu ti poznatom već od g. 1837, koju je izvadila iz stare někakve škrinje pa naredila (ti ćeš opet reći) p r e d s m r t, da se tu imade izložiti na razgled. Znat ćeš i to, da je opet nedavno poslala na prodaju jedan komad robe svoje na trg svoj prvi. Eto joj svijuh tragovah poslě tri godine! Ti ćeš, brajne moj! dostavit: „I zaista preslabih znakah zdravlja i života čvrstog." Dapače možebiti si se već spomenuo i na poslovicu onu: „Duga bolest gotova smrt", i gledeć na

poslědnji njezin proizvod, izrekao svoj „Pokojna ti duša!“ držeći ga već za posmrtnicu (opus posthumum), za poslědnji njezin uzdašac, na kojem joj se preněla duša u raj na krilo božje, odkud je sišla na č a l a r n i ovaj svět. Ja ti, pobratime moj, nimalo nezaměravam prerane te ljubavi krštjanske, kad pomislim, da si na tu misô morao udariti po zakonih razuma i mišljenja ljudskog. Nu ja ti danas kažem i očitujem, da se još nije prestavila, niti je bolovala, nego je do dan danas radila, mislila i sborila svake godine. A što do danaske poslě tretje godine nije se razsuo u svět razgovor njezin u prilici čitave knjižice, tomu nije kriva ona, nego ja, koji sam medju tim ruke svoje ulagao u druge kojekakve poslove, te mi nije preteklo kad latiti se i njezinih razgovorah, pa jih priurediti za svět. Nu došo je jednom red i na nje, te ti jih danas predajem u poštene tvoje ruke priuredjene, priporučujuć jih i umu i srdcu tvomu, pa da jih prigrliš s onom ljubavju, s kojom si prigrljivao prvašnje njezine proizvode. Nemože mi se pri tom ino, nego da te uvěrim, da su i ovi proizašli iz dubljine srdca njezinog. Nu hoće li ulazit u srdce tvoje onako ugodno kao prvašnji, to neznam: jerbo ti si se medjutim naučio i priviko glasom i drugih vilah, mladjih njezinih drugaricah, koje ume umilatije kucati na uši, razigravajući i srdce i dušu. Nu kako bilo da bilo: ja ti jih sad metjem na koleno — skupljene u knjigu, a ti jim sudi polag dušnog svojeg spoznanja. Pa da jim možeš suditi po pravici i bez

bludnje, treba da ti u kratko još i kažem, kako i kada su se porodile, pa tako rekuć s putnim listom da jih pošljem u běli svět — i pred lice tvoje.

Pěsni knjižice ove razredio sam na četiri strane. A strane te ili razdělci evo su ovi: 1. „Prvo lištje.“ 2. „Cvětje i voće.“ 3. „Izza mora.“ 4. „Pověstice.“ Razdělak nazvan „P r v o l i š t j e“ sadržava prve radostne i žalostne uzklike vile moje, kad je kao děte ludo i nejako ostavila prvi put kuću i kolěvku svoju. Tu ona stupkajući često se još i bojazljivo hvata za skut i rukav dadiljah svojih, kao što to biva gotovo u svakog děteta godinah njezinih, pa i sa svim tim još kadkada padne trbuške. Bijahu joj tu dadilje vile stare klašičke i nove germanske i romanske — najpače iz luga romantičkog. Medju l i š - tjem ovim naći ćeš i takovog, kojeg šuštnja sami su težki uzdasi, a rosa jutrnja gorke suze. „A n - f a n g s s i n d w i r f a s t z u k l ä g l i c h“ citrati će učenost tvoja L. U h l a n d a. Nu oprosti jim; jerbo znaj, narav je děce, da više plaču nego što treba, i na svaku i najmanju negodicu zajauču izza glasa; a razstavi jih s kućom rodnom, s kolěvkom dragom i sa sestricami ljubljenimi, a ti onda gledaj, kako ćeš jih utaložiti, da ti se u suzah neutope i jaukom nezahlipnu. A to isto bilo ti je i s vilom mojom u prvoj njezinoj dobi. Molim te još, pobratime moj! uljudno i to, a ono daj mi poštenu svoju ruku, da nećeš zlo gledati někoje rěči i forme (možebiti tebi nepoznate i neobične), s kojimi ćeš se sastati u razdělku ovom. Ti ćeš

iz knjige ove saznati, da su stvari te iz godinah 1833, 1834 i 1835, a ono iz dobe jedne, gdě se ona tek probudila, počimajuć sboriti onako kako je čula govoriti ljude rodnog svog kraja, a rodila se je (kako znadeš) na Malom Štajeru medju Murom i Dravom. A sada ti jih izručujem u oděći tebi ugodnijoj — u narěčju književnom. Samo ovdě ondě nać ćeš tragovah, što će te spomenuti na zavičaj njezin. Za to te molim, čitaj jih kao pravi domorodac. Ako li nisi prijatelj suzah i uzdahah, a ti ništa bolje, nego okrenuvši několiko listovah prelazi odmah na razdělak drugi.

Razdělak „Cvětje i voće" donosi raznih komadah iz raznih godinah (od 1836—1844.) Tu ćeš naći po koji cvětak ili voćicu koju, što će (ako Bog da) ugoditi umu ili srdcu tvomu. Několike izmedju njih poznaješ već od drugud; nu ovdě ti se poklanjaju s obrazom světlijim i plemenitijim.

Razdělak tretji nazvan „Izza mora" donosi lěpih ponudah zamorskih — světlih biserah i šarenih ljušturah, koje sam prije několiko godinah nabrao na moru, na obalah inostranih, da od njih za predragu svoju sestru Anku sastavim dragocěni gjerdan, i da joj tim javim s daljine ljubav svoju. U njih ćeš ti naći u slici domaćoj několiko od najsvětlijih alemah krasne književnosti narodah dalnjih i bližnjih, srodnih i inoplemenih. Izmedju srodnih narodah imade tu komadah s jezika českog, ruskog i poljskog. Izmedju inoplemenih s englezkog, němačkog, francuzkog, špa-

njolskog i talijanskog. Da znadeš od kojeg je jezika i pěsnika koji komad, na način nadslovka (mota) metnuo sam poslě naslova svake pěsni prvi njezin redak u originalu sa podpisom pěsnika.

Četvrti razdělak ima u sebi samo dva komada (za više nije bilo města). Prvi komad „Grob izdajice“ drugi je proizvod vile moje u naréčju književnom; i ovdě izlazi sad u svět s izgladjenijim licem, nego što je bio one godine. Drugi komad „Hajduk i vezir“ porodio se g. 1841. Možebiti te će se čin njegov gděkojemu štiocu činiti nenaravski ili nejamačan. Nu mislim, da će se moči izpričati dogodovštinom, u kojoj ima i za takve psychologičke sgode dovoljnih priměrah.

Evo ti obširni razlog o pěsnih, što se nalaze u knjizi ovoj. Osnovao sam za nju i više povećih i pomanjih komadah. Nu prepisivajuć jih toliko mi jih se bilo nakupilo, da budem napokon prinudjen osnovu sasvim preokrenuti, a ono ili prigrnuvši sve u knjigu, poskočiti joj s cěnom, ili razrediti ju na dva děla. Ja pristanem na drugo s mnogih zdravih razlogah. Izostavih dakle izmedju povećih komadah „Babji klanjac“ (pěsan u 6. razdělkah) i „Děvu sanjaricu“; a izmedju pomanjih“ gazele, sonete i druge kojekakve pěsme i pěsmice“: isto tako odlomke od povećih i nedogotovljenih još pěsnih „Bratja“ i „Grad Bělotinski.“ Izmedju prevodah odlučio sam za tu drugu knjigu prevod sitnijih komadah iz „Rukopisa Kralodvorskog“, od kojih su ti poznati několiki iz Danice

I ovoj knjižici dodao sam opet „Izjasnenja“, razsvětljujuća stvari i rěči gdě kojih pěsnih, za koje sam sudio, da jih drugčije nebi razuměla većina štiocah naših, a gděkoje možebiti težko tko drugi do mene samoga. Ima kod nas gospode, kojim nisu u ćud dodatci takvi, smatrajući jih za nakazu ili nagrdu knjige. Göthe kaže:

„Wer den Dichter will verstehn,
Muss in Dichters Lande gehn.“

t. j. štioc treba da poznaje zemlju, u kojoj pěsnik žive i diše, ili temelj, na koji se pěsan koja osniva. Istina je, kažu někoji krasnoučeni ljudi: svaku savršenu pěsan treba da štioc samu po sebi razumi. Nu to se može kazati samo za one štioce, koji su podpuno umom svojim pronikli život narodni i dogodovštinu svoga puka kao i narodah ostalih. A takovih štiocah imade malo i kod narodah najprosvětjenijih, a kamo li kod naroda, koji sam sebe slabo poznaje, a susěde svoje gotovo ni najmanje. A to, brate moj, (kako sám znadeš) biva upravo sada i kod nas. Ovi razlozi neka me izpričaju pred licem gori rečene gospode gledeć na izjasnjenja.

Eto ti, dragi moj štioče, sve, što ti imam kazati za ovu knjižicu. A tim budi zdravo!

Zagreb d. 15. prosinca g. 1844.

***St. Vr.***

## KAZALO.

### Pěsni Stanka Vraza.

A.

# PRVO LIŠTJE.

. . . il suono
**Di quei sospiri, ond' io nudriva il core**
**In sul mio primo giovenile errore,**
**Quand' era in parte altr' uom da quel ch' i' sono . . .**

**Fr. Petrarca.**

## 1. Prvi Razstanak.

Težko j' majci zábit čedo drago,
Težko j' momku zábit drage kip,
Težko j' meni zábit vrěme blago —
Od mladosti moje rajski hip.

O mladosti! prva tvoja doba
Rumena je kô svibanjski jar:
Živio poslě sto godin', do groba
Takvih danah nećeš nać nigdar.

Kan u tice krila bez verigah —
Tvoj je um ti slobodan i vít,
Srdce mlado bez tuge i brigah,
A put gladak i ružam' pokrit.

Bratja draga, dosad kô angjeli
Što kroz život vodjahu te taj,
Sestre krasne kô golubi běli —
Pretvarahu zemlju ti u raj.

A sad ruke pruže ti k razstanku,
Svako stranom svôm veselo gre,
A za njimi kô sreća u sanku
Ah i tvoje ide veselje.

Hman izza njih vičeš: S Bogom, s Bogom!
Bez obzira na rěč ljubeznu
Dalje ih těra sudba s šibom strogom,
Izpred oka dok ti izčeznu.

Izpred tebe sunce svoje luče
Ugasiva u rumen oblak,
Izza tebe bura bič svoj vuče,
A noć grozna neprozračan mrak.

Ah po mraku sad ti j' tumarati;
Město ružah putem leži glog,
A noga ti nesmě nigdě stati:
Dalje zove udilj sreće rog.

O mladosti! krasna j' bila tvoja
Prva doba, al ode kô san:

S Bogom ostaj! vapi duša moja,
Kô da skrajni zapadnu joj dan.

I kô što mat' metje povrh groba
Dragog čeda ruže i ružmarin —
Ja ti danas metjem, krasna doba!
Na grob ovu pěsmu u spomin.

N. Gradac 3. stud. 1833.

## 2. Izpověst.

(Pisao sluteći smrt.)

Kad tělesni duša skine tovor,
Kad lopata zvekne nada mnom —
Neće mene slavit ljudski govor;
Jer na glavu nemetnu mi lovor
Ni besědah, ni topovah grom.

Dari, světe, tvoi su slěparije:
Otrov med je, pelin cvět je tvoj,
Trnje věnac, što ga slava vije,
Žar mu znanja vir, tko iž njeg pije··
Dok krv igra, neznaš šta j' pokoj.

Al prestavljen duh bit će ti blagi;
Jer će prestat smetat njemu mir
Tašti sanci — srdcu toli dragi —,
Travne želje i varavi vragi,
Praznih nadah neprestan prepir.

Dà! prestat će, šta sad duša trpi,
Spast š nje muke i brigah teret;
Križ će kitit věnac — ne što crpi
Iz krvi se il žanje na hrpi
Od trupovah — neg ljubavi cvět.

Ti jedino dobro! o ljubavi!
Ti si dušah plemenitih kruh,
Ključ i zvězda k raju, k pravoj slavi;
Rado mladost ja u tebi stravi',
Da još onkraj prati me tvoj duh.

Blago ti nam, gdě pod sunčni zapad
Nadkrivo nas svojim granam bor,
Slušo sladki naših priseg' šapat;
Ustne samo pod cělovma sklapat —
Dvijuh dušah věčni ugovor.

O blaženstva! Al već s Bogom, ljuba!
Znaj i onkraj žive ljubvi san:
Za mnom plakat — tašta je danguba;

Dok nas sudna nesastavi truba,
Duh moj k tebi slazit će svak dan.

A ti brate, što ti u priklětje
Od Mudrice[1]) uvede mi um!
Da te Slava věk u věnce splětje,
Razigrava grčkih maslin' cvětje,
I tih palmah hindostanskih šum!

I vi bratjo, drugovi na stazi
Rodnog prava··· s Bogom, s Bogom svi!
Bili za rod světli vam obrazi!
Bran'te, diž'te, šta nepravda gazi···
Věnac za vas na križu visi.

S Bogom!··· Skoro duh će skinut tovor,
Mirno spavat trup pod gomiloj,[2])
Niti marim, bio li nad njom lovor,
Bio l' po světu za mnom dug razgovor;—
Ja sam ljubio — eto věnac moj!

N. Gradac d. 15. velj. 1834.

## 3. Borba.

Kud ste svibnja mog časovi kratki?
Nade sanci zlatni dan i noć?
Kan pod lěto ode slavulj sladki,
Vidio sam vas hitrom jagmom proć . . .

Smrkni sunce! danah mi nerodi!
Dosta dugo čeko sam zahman:
Čas mladosti tonu kô tone u vodi
Zlatan prsten . . prošo je moj dan.

Tražih sladki mir u prašnih knjigah
Kan u ružah pčela traži med;
Platja praha, platja gorkih brigah
Sad je meni uspomene jed.

Iz srdca mi nauk sanke dere,
Mladih mojih danah sladki dar:
Razbjenog se hvatam čuna věre —
Kô razbjenih dasakah mornar.

Nu čas běži ko nоćca o zori;
Razbjen čun mi izbaci talas . . . .
Gdě ste sanci? gdě li zlatni dvori?
Gdě ti zvězdo, što sjala on čas?

N. Gradac d. 23. travnja 1834.

## 4. Nepokornost.

Prodj' se, misli, vilinskih obraza'!
Prodj' nje licah — lěpših od zorice!
Prodj' ustnicah — sladjih jagodice,
I očijuh krasnih, rimska stasa,[3])
Da nejmade krasnije zvězdice!

Prodj' se, misli, uspomenah sladkih!
Naslonjene glave mi na glavi,
Oko grla ruke — i ljubavi
Prvih rěčcah, prvih časah kratkih!
Prodj' sna svakog u noć i na javi!

Al nesluša: ljubavi se klanja,
Koju srdca cvilj i tuga negne —
Nalik psetu, što kad goso segne
Po kandžiju, k njemu od drhtanja
Mruć pripuzi, i — k nogama legne.

Žerovinci d. 13. rujna 1843.

## 5. Cělovi.

(Metrička igračka.)

„Omnia si dederis oscula, pauca dabis“
Propertius.

Ne smij se, seko!
Luda me zovi:
Sladji neg mlěko
Tvoi su cělovi.
Što si jih dala,
Na njih ti hvala;
Al gledajući
Tebi sjajući'
Vlasih pram gusti,
Očjuh zrcalo,
Lica i usti,
Srdce još želi
A ustna veli:
Čuj, moja Hvalo,
Još jih premalo!

Da bi jih dala,
Koliko ima
Pěska srěd žala, —
Da bi jih dala,
Koliko ima

Ribicah more,
Šibicah gore. —
Da bi jih dala,
Koliko ima
Zvězdah prě zore
Nebo věk sjajno:
Još udaralo
Srdce bi tajno:
Čuj, moja Hvalo,
Još jih premalo!

Da bi jih dala,
Koliko može
Čisliti trava, —
Da bi jih dala
Koliko može
Smisliti glavá, —
Koliko može
Žudit (tobože)
Srdce bezkrajno:
Još udaralo
Srdce bi tajno:
Čuj, moja Hvalo!
Još jih premalo!

Al seko moja!
Sestra me zove:

Sad na razstanje
Nešted' cělove.
Viš gdě bez broja
Srěd rimske staze
Zvězde izlaze,
A zvězde raju
Mom zapadaju! —
Za milovanje
Za to još jedan...
A sad poslědan...

Ah, sladka seko!
Luda me zovi:
Sladji neg mlěko
Tvoi su cělovi;
Al škoda, Hvalo,
Što imaš težku
Jednu pogrešku,
Te jih daješ malo,
Malo ah malo —
Svedjer premalo!

Ilovci 20. rujna 1834.

## 6. Tuga.

Kô pod jesen lastavice družne
Skupljaju se na visokih stěna',
Tu začinju pěsme milotužne,
Gledajući na gnězda ljubljena;

Za tim dižuć krila prem nerado
Kretju dalko za to sinje more: —
Tak se prašta sad moe srdce mlado
S tobom, gnězdo, moj domaći dvore!

Polje j' dugo, nebo je široko,
Al jim ipak nalaze kraj oči:
Što j' preda mnom, to nijedno oko
Nepromĕri, nit pamet dokroči.

Hman odtiskam misli u to more,
(Lete brže od sokola siva),
Skoro udare na guste zastore:
Što j' za njimi? — nezna duša živa.

Nu opet se vratjam k dragom dvoru:
Tu j' vrt s cvětjem, nad njim roj lepira',
Tu studenac pri listnom javoru,
I lug zelen, u njem stanak mira;

Do njeg travnik, brz konjic na paši,
(Nanj se mahnem, da zviždaju grive),
Tu i oganj, okó momci naši,
Svirajuć il pojuć pěsme žive;

A na njivi žanjući sestrice,
Medju njimi i ti, lěpša zore!...
Sve je prošlo! a ja skrivam lice,
Plačuć s tebe, moj domaći dvore!

N. Gradac d. 12. listopada 1834.

## 7. O pónoći.

Pónoći je! misli spat nemogu;
Slavulj plače na oknu srěd uze,
U srdcu mi budi žalost mnogu,
A na oči mami gorke suze.

Sad na pamet dolaze mi sladki
Uspomeni — kô sunašce sreće;
Ljubav silna i nje danci kratki,
Od kîh n'jedan već takav bit neće.

Gdě sam sad ja? a gdě li je Ona —
Taj obraz věk dosta neproslavljen?
Nij' mi jadnu lista ni poklona,
Što tol davno od nje sam razstavljen.

Měsec kô čun kroz oblake běži,
Razsvětljujuć noć tihu bez vîtra:
Eno kuća, vrt i hladnik [4]) leži,
Nad njim zvězda najsjajnija titra.

U hladniku — šta kroz grane sěva?
U bělini tu se něšto giblje:
Žena lěpa kano gorska děva,
A na krilu mužku glavu ziblje.

To j' ljubovnik a ona ljubovca;
Ona njemu, on njoj lice ljubi;
Oni šaptju, al glas' svakog slovca
Već na ustam blažen se izgubi.

Još se grle, cěluju cělovi,
Šaptju, muče, tad naglo ustanu:
„S Bogom!" kažuć ljubeznimi slovi,
I izčeznu svako na svû stranu.

Tim sve umukne; měsec za oblak mine;
Skrije se zvězda; studen hlad zapiri;

Isti slavulj na oknu utihne,
Samo srdce moje se neumiri.

N. Gradac d. 13. svibnja 1835.

## 8. Preprošenoj.

Strašan čas prolazi evo bez obzira,
Da slědnji put oko spram oka zablisne,
Još slobodno srdce na srdcu umira,
Još ruka u ruku slědnji „s Bogom" stisne,
A potom — kad ruku tu drugom već dadu —
Hrlit ću ja k grobu kô sunce k zapadu.

U tebe mi srdce, kô bez duše — tělo,
A oči srěd suznog mora mao otočac:
Bože daj, te tvoje srdce bi imělo
Bolji udes, bolji bi bio tvojih očac';
Može da ti bude po času sadajnu,
Ako ljubav možeš zaboravit najnu. 5)

O mâ sladka dušo! ta běla ručica
Hoće l' bit prikladna oko drugog grla?
Zar su ta procvala drugom usta, lica?
Zar ta krv i duša za mene umrla?
Zar se to udalo s drugim srdce vruće?
(Ta ga j' Bog zaručio s mojim!) — Nij moguće!

Ima l' tu razluke, gdě od věkov sveže
Svemogućom rukom Bog dvě složne [6]) duše?
Može l' te slab čověk mah taj vez razreže,
Da se u prah věčne prisege razruše?
Dà može on može dva srdca raztužit,
Al věk neće moći dvě duše razdružit.

Dosad bio bi nama udes mio svak satak,
Al sreća ta biaše kô ruža u travnju;
Svak dan biaše nama sunčan, lěp al — kratak:
Lelj nosaše světlu izpred naju glavnju,
Al Polelj [7]) za drugog sad ju upaljiva,
Hoće da raztrgne do dva srdca živa.

Ah tih rajskih danah, dok još noga moja
Onu uzku stazu svak dan bi slědila
Od dvora do hižke [8]), gdě me bez pokoja
Na pragu pod večer čekala, grlila:
Bio je svědok komen [9]), prag i svako město,
Da si ti věk moja, duše mi nevěsto!

Pa zar tako brzo prodjoše ti sanci?
Drugi sada tvoju ruku prosi, ište:
Zarast staza, prestat sladki će sastanci
I cělovi (svědok što tolkim ognjište)···
Jednom još k razstanku!···Ne! Ah usti tvoje
Nisu više najne, nisu ljube moje.

A da čuješ sada! U pónoćno doba,
Kad, grleć te, lica ljubit će ti mlada,
Razkošju ginula kad budeta [10]) oba;
Zaklinjem te, dušo, neobziraj s' tada,
Jer izza te bit će u zračnoj postavi [11])
Ostavljen duh najne nesretne ljubavi.

Nu već „s Bogom ostaj!“ cvili moja duša:
Evo raj ostavljam bez krivnje i grěha,
Slušaj moje tuge, kojih svět nesluša:
Gorki jad me prati, ostavlja utěha —
Kano nevoljnika, što ga srěd stratišta
Vode da pogube, prem neskrivi ništa.

S Bogom ljuba! s Bogom uz te sve radosti!
Sad slědnjiput oko spram oka zablisnu,
Srdce s srdcem, duša s dušom se oprosti,
Ruka u ručicu slědnji „s Bogom“ stisnu....
Ja hrlim, ostaviv uz te krajnu nadu,
Kô starac pram grobu, kô sunce k zapadu.

Ilovci d. 20. rujna 1835.

B.

# CVĚTJE I VOĆE.

Od zdrava se drěva hoće
Ili cvětje ili voće.

Vid Došen.

## 1. Prepirka.

Oko.

Srdce, srdce! kaž' de mi pravo:
Šta igranje tvoje pomeni?
Ako si ti jako i zdravo,
Zašto drhtješ kô list jeseni?

Srdce.

Oko, oko! kaž' de ti pravo:
Zašt' na tebi vlažna koprena?
Ako si ti jasno i zdravo,
Zašto plačeš? odkud proměna?

Oko.

Muči, muči, srdce nesretno!
Šta sam krivo, što měnjam lice?
Vedro gledah na polje cvětno,
Al su došle na me tužice.

Srdce.

Muči, muči, oko nesretno!
Lahko tebi u tvome stanju:
Gledaš u svět — u polje cvětno,
Gdě sve žive u milovanju.

A težko ti meni u nědrih:
Tu ja kô rob čamim porazit;
Ob noć zvězdah nevidim vedrih,
Niti ob dan sunca dolazit.

Oko.

Srdce, srdce, ti zlato moje!
Nisam li ja već od naravi
Odlučeno rad službe tvoje,
Da tu stojim — straža u glavi?

Šta svět radi, kô věrna sluga
Sve ti javljam do tvoje uze;
A za to mi nij' platja druga
Od tebe neg — suze pa suze.

Srdce.

Oko, oko, ti hrano moja!
Istina je, lěpo mi kažeš,
Da tu ima krasot' bez broja,
I rajskimi bojam' predlažeš.

Nu s tog stravi željah me tolko,
Razplačem se kô trs obrezan,
Te ti pošljem suzah několko,
Da ti javim svoju bolezan.

To sam čuo eto nedavno,
Gdě se tiho razgovarahu
Oko moje i srdce kukavno, —
I priznajem: bio sam u strahu.

Ja sam uprav znao istinu,
Šta je uzrok? koje li krivo?
Al sam mučao kô rog na klinu
I kip jedan rubcem pokrivo.

Samobor d. 5. rujna 1835

## 2. Šta je ljubav?

Branislavi.

Šta je ljubav? Větrić milen,
Što se brati s premalětjem,
Cělivajuć igra s cvětjem.
Šta je ljubav? Vihar silen,
Što se pod njim obaraju
Cvět u vrtlju, dub u gaju.
Šta je ljubav? Sunčni zraci,
Što još niče od njih brže.
Šta je ljubav? Sunčni zraci,
Što no lěti travu prže.

Šta je ljubav? Most do neba,
Kud angjeli k nam silaze,
Kazivajuć čiste staze,
Noseć komad rajskog hlěba.
Šta je ljubav? Crni djavô,
Što nas truje kùpom lasti,
Tělo čini u prah pasti,
Duši otme neba pravo.

---

Tvoja ljubav, srdce drago!
Bila uvěk, kako treba:
Bila větrić, sunce blago,
Bila zlatan most do neba;
Bila uvěk i bez kraja
Kô tvoa duša — kćerca raja.

### 3. Uzrok.

Pěsmica.

Pitaš me: šta uzroči,
Kada nas svět razstavi,
Zašto nam suzne oči?
Zašto nas tuga travi?

Kada nad rěke, gore
Odnese sudba drago,
Duša u te prostore
Svoe ide tražit blago.

Tako bez duše tuži
Srdce nam danke, lěta —
Kano metulj na ruži,
Na kojoj nejma cvěta.

Tuži i u sve věke
Tužeći neprestaje,
Dokle nad gore, rěke
Nestigne u svoe raje.

## 4. Lěpa Anka.

Pěsma.

Ala je lěpa naša Anka!
Da l' je istina? da l' je san?
Tresu se bor i jela tanka,
Navidjajuć joj struk tanan.

U lugu sladki sbor slavuljah
Šuti nje čujuć sladji glas;
Nad njome trepti roj metuljah
Mnijuć da j' cvětak nje obraz.

U vrtlju s' dive krasne ruže,
Gledeć taj licah, ustah raj;
Hitri ju hladci grleć kruže,
Da ju odvedu u svoj gaj.

Niz stěnu prska, u dol skače
Brže i brže vodopad,
Gdě, igrajuć se, prst namače;
Då ga poljubi, nosi hlad.

Tako sve čezne da ju prati
I grli, ljubeć njezin slěd;
Samo ja moram ovdě stati,
Gdě me začara nje pogled.

## 5. Udaljenoj.

Pěsma.

Mlada krasna domorodko,
    Světlokosa, běloruka!
Znaš li vrěme, kad mâ desna
    Vila ti se oko struka?

Od sto svěćah sja dvorana,
    Od sto zvězdah — krasnih očiu';
A ja htio bi sad, da mogu,
    Taj noćni dan zastrt noćju.

U kolo se momčad hvata,
    Al nij' meni do zabave,
Već ja žudim, kô što lani,
    Igrat s kosom tvoje glave.

Žudim čarom od cělovah
    Usta moja k njoj prilěpit,
Gledajuć ti rajske oči
    Za ostali svět oslěpit.

Ali s Bogom, što si prošô,
    Čase kano strělja s luka!
S Bogom i ti, domorodko,
    Světlokosa, běloruka!

## 6. Ti si moja.

Romanca.

Ti mi se rodi kô dan s iztoči,
Blažena mati tvoja!
Gledo ti usti, gledo li oči,
Svako mi, dušo, od njih svědoči:
Ti si moja! Ti si moja!

Svět se sa světom po nebu kretje,
Vidiš gdě tu bez broja
Blistaju zvězde kô alem-světje;
Medju nje zlatno pismo se splětje:
Ti si moja! ti si moja!

Větrić se igra s lištjem dubrave
I s ružom divnih boja';
Nad cvětjem letju čele gizdave
I lepir-roji, sve da mu jave:
Ti si moja! ti si moja!

Tičica, što ju pri môm prozoru
Tanahna njiše hvoja,
Glasno proziva u svom žuboru,
Da se razlega u dol i goru:
Ti si moja! ti si moja!

Ma se svět zakleo, da te ugrabi —
Prsten mi od pokoja,
Neboj se dušo, i nepozabi:
Višnji je moćan, a ljudi slabi: —
Ti si moja! ti si moja!

Tako j' zapiso neproměnice
Višnji u děla svoja:
U jasne zvězde, u žubor tice,
U ruže, cvětje i srěd dušice:
Ti si moja! uvěk moja!

## 7. Rok i staza.

Romanca.

Ti me pitaš s dušom brižnom,
Kako želim da me služiš,
Da mi s dušom dušu družiš
U životu časobîžnom?
Razne roke, razne staze
Ima ljubav, srce mlado,
Koji treba da se paze...
Slušaj dobro, moja lado! [12])

Dok su zlatna vrata raja
    Otvorena u pokoji,
    Gdě vladajuć ljubav stoji
I bez brige i bez kraja;
Ti onamo vodi mene,
    Gdě ćemo se — dva goluba —
Ljubit uvěk bez proměne,· · ·
    „Ah budi mi tada ljuba!“

Kad s' na nebu bura digne,
    Žarka munja i grom ljuti,
    Da na zemlji smrknu puti,
Sve uzdrhtne, k tlam se prigne!
Tad u pomoć budi meni,
    Rukama mi pokrij lica,
Da nevidim strělj' ognjeni'· · ·
    „Ah, budi mi tad sestrica.“

Kad pozove domovina
    Trubljom slave sokolove,
    Pa i mene medju ove
Ište kano věrna sina;
Blagoslov' me u to ime,
    S dužnoštju me ti pobrati,
I slobodju nadahni me· · ·
    „Ah budi mi tada mati!

Kad mi budu usti modre —
Kô što sad su oči tvoje,
I studeno tělo moje
Kad na crne metnu odre;
Ti pred križem sklopi ruke,
Za dušin mi moleć děo,
Da mi věk se spasi muke···
„Ah budi tad moj angjeo!“

Ti me pitaš s dušom brižnom,
Kako želim da me služiš,
Da mi s dušom dušu družiš,
U životu časobîžnom?
Razne roke, razne staze
Pokazah ti, srce mlado,
Koje treba da se paze···
Pamti dobro, moja lado!

## 8. Tri moći.

Ditirambo.

Dok se směs još gnaše srěd prostora
Bez vremena, měre i pravila,
Iz bezkrajnog neizměrnosti mora
Digne Višnji i ruke i krila:

Jednim trenom dugih trepavicah
Otvrde se běžne směsi,
Drugim trenom a uresi
Svět se lučom od sunčnih zěnicah.
Evo nebo, kopno, more sinje:
Ljude, crve, raje, pustinje!
Tko taj izli od svesile rog?...
— Svemogući Bog.

Dok caruje Bog, to se pojavi
Iz umrlih bitje divno smělo
(Oči — oganj, krv mu — vino vrelo)
Digne glavu sjajuću u slavi,
Na šareno vito krilo
Krasnih mečtah um postavi;
Na zulum se tužeći nemilo,
Kori Boga, drma mu prestolje,
Hvastajuć se sve da čini bolje...
Prijaznie naměštja u nebo Bogove,
Svět prevratja, praveć stvore nove,
U raje pretvara bezplodne pustinje,
Otoke plovuće
I divno cvatuće
Metje u more sinje;
Med sa dubja kapat čini,
Cvasti ruže na trnini,
Rěke točit sladost mlîka,

Ovce plodit zlatno runo,
Gore kamenje blěska puno,
Da sjaše s uresa razlika
Zemlja svakolika....
Tko biaše taj tvorac, taj běsnik?..
— Čověk pěsnik.

Time s' neba najvedrijeg lica
Sidje děvojčica,
Mljezinče božjeg uma
I věčne mudrosti:
Čelo drago, vedro, od razuma
Bi reć da stoji u njem prestó,
Oči izvor svijuh blaženosti',
Usta svijuh milin' město.
Plašt ju krije běli, prosti;
U desnoj joj prutak pozlatjeni,
U lievoj — bič gvozdeni.

Višnji iznad žarkieh oblaka' —
Svog podnožja — zemlju gledi,
Gdě se bori s dobrom strast opaka,
I grěh hoće svět da poda bědi.
Bog u svetom svom gnjevu i srdu,
Da pedepsa pakost grdu,
Digne s trěskom desnicu,
Al da vidiš děvojčicu!

Podhvati mu ruku tvrdu · · ·
Bog mljezinče upazi,
A trěs — nerazi.

A pěsnik? Na medjašu světa'
Sad boravi, vatru da ugrabi,
(Što na věke zemlji bi oteta),
Njom da otme smrti rod slabi:
U nebeske diže ga visine,
S prestolja š njim Boga da skine:
Al gle děte gdě se smijuć ujavi!
Pogledne ga u oči,
Oko njega vàs svět se zatoči,
Oholost ga ostavi · · · ·
Vaj u kosti strta su mu krila! · · ·
Ah odkud ta dragoběsna sila?
To je prutak zlatni, bič železni —
To si ti, ljubezni!

## 9. Sirotica.

Parabola.

Za* zelen věnčac beruć cvětljice,
Prolazi děva kraj sirotice: [13])

„Ah mili Bože, da je sad meni
„K ružam u onaj věnčac zeleni!
„Volila bi tu ma časak stati,
„Nego sto godin' na lěhi sjati!“ —
Tako uzdiše željna bez měre.
Děva ponikne, cvětak ubere,
Do kitnih ružah u věnčac stavi,
Na glavu metne věnčac gizdavi.
S prva u věncu nježnoga těla
Cvětljica naša stoji vesela;
Al čim se sunce više uzdigne,
I žarkim zracim do věnca stigne,
Evo zlo po nju, sirota sahne,
Glavicu skloni, težko uzdahne:
„Ah mili Bože, da lude glave!
„Bila sam sretna srěd zelen-trave;
„Ali me tašta želja zahiti,
„Stati uz ružu što věnčac kiti:
„Evo me kako ludo poginu'!....«
Čim to izusti, već i preminu.

---

Koga god u dol naměsti sudba,
Nek ga na goru nevuče žudba.

## 10. Dva větrića.

Parabola.

Izza sinjeg mora a od juga
Pošlje Vesna dva sinka dva druga —
Dva větrića k iztoku studenu,
Da Morani [14]) odtud děcu krenu,
I navěste njen dolazak ticam,
Vodam, njivam, livadam, šumicam.
Prvi leti k visokoj planini,
Drugi leti k zabitnoj dolini.
Tek što s' ovaj stane dolom šetat,
Ustma duhat, topla krila kretat,
Neprolaze tri četiri dana,
Pridizat se stane već sva strana,
Po prodolih bujit, cvětat trava,
Zelenit se livada, dubrava,
Polja šarit od zlatnih metuljah,
Luzi glasit od drozdah, slavuljah,
Šuštit lištje i njihat se grane.
A kad vide to děca Morane —
Mraz i Zima — ljuto uplašeno
Odu dalko za more ledeno.
Dok to biva u srědi doline,
Sidje větrić k drugu svom s planine,
Vȁs ozebo, pogružen u tugu
Stane ovak sborit svomu drugu:

„Ah moj bratco! Bog ti dade sreću;
„Lěpo j' ovdě, sve pliva u cvětju;
„Stvore tvoje sunce milo gleda —
„Kô nad zibkom majka sanak čeda:
„Al zlo ti je ondě srěd planine,
„Koju grade tvrdom stražom stîne.
„Tu ti vise Mraz i ljuta Zima
„Prikovana glatnima lancima.
„Tu sunašce jasno sja — al hladno,
„Buče vihri žestoki bezvladno,
„Ljuti orli silnim krilma biju,
„Zli gavrani graktjuć krug se viju.
„Tu nevidiš ni zemlje ni drva,
„Veće leži věčni led od prva.
„Tu se kinih tri dni al zaludo,
„Tko će stopit led, kamenje hudo?
„Vîš, kako ti jadan vàs ozebo'!...
„Proklelo je ono město nebo...."

---

Čujte, bratjo! koih dusi se trude
Da prolětje što prě u nas bude:
Nejte nosit ognja u visine,
Već slazite u směrne doline:
Tu širite krila zdravog uma,
I čestitog srdca rěč bez šuma;
I do mala past će led s naroda,
Krasnim cvětom procvasti sloboda:

Kad razgrělo sunce sve doline,
A led sám će kopnuti s planine,
Tu se Vesna udomiti blaga;
Jerbo, znajte, bratjo moja draga!
Gdě vidite zelene vrhunce,
Tu j' već zemlju prě razgrělo sunce.

## 11. Golub i svraka.

Basna.

Tica golub pletjaše gučeći
Prosto gnězdo kud će mlade leći.
Tim odněkud běs svraku donese,
Te ti grdno na njeg se otrese:
„Oj budalo! šta ti ovdě radiš?
„Kako pěvaš? kako gnězdo gradiš?
„Ajd' u šumu, ostavi to polje,
„A ja ću te naučiti bolje:
„Sborit čvrštje, gradit kuće jače,
„Pa i uz to bolje jest kolače.“
Ponizno joj golub odgovori:
„„Ja ću ostat, kako Bog me stvori
„„Moj je život na njegovom krilu,
„„Bog mi poda i narav i silu;

„„On kazuje šta da svak dan radim,
„„Kako sborim, kakva gnězda gradim:
„„I vazda će mojim biti pita,
„„Ako Bog da, uroditi žita.““

Tim odleti golub pod oblake,
Ljuto gnjev se upali u svrake;
Skupi krila, pa se u čemeru
Odmah spusti za njim u potěru.

Nu, što kažu, Višnji uzrok znade,
Zašto kozi dugi rep nedade,
Da u svrake nisu kratka krila,
Kratka krila, rep težak, dugačak,
Gore bi se njemu osvetila,
Nego mišu ili vrabcu mačak.
Al svraka još goluba nij' shvat'la,
Izmorenih krilah pade na tla.

Čujte, bratjo, zadravski susědi!
Kô što ticam višnji Bog naredi,
Da sve slěde slut svoje naravi,
Svoje ljubeć i radeć s ljubavi, —
Tako i nam Višnji narav poda,
Da slědimo slut pravog naroda,
Da sborimo, kako dědi ištu,
Da gledimo, kud nas vodi zvězda,

Da gradimo na svojem zemljištu,
Da branimo naših starih gnězda,
Ostavljajuć čista i unukom....
Zašto dakle Vi prokletom rukom
Razgradjujet' domaće nam sgrade?
Bog je otac i sudac, te znade,
Zašto raznu dade narav pukom.

## 12. Molba.

Kô najlěpši alem čista
U vedrini sjaje luna,
A oko nje sjajna kruna
Od ostalih zvězdah blista —
Kano věnac od kamena'
Blistajućih srěd prstena.

Kano ustma čeda mlada,
Kada usnu dobre volje,
Mirno sniva lug i polje,
Odisajuć sapom hlada,
Tek što slavulj — naš pobratim —
Lug proslavlja kljunom zlatim.

Lĕpa j' zemlja, koju si obro
Ti za narod svoj golubji,
Raj na zemlji raja ljubji;
Lĕpo j' nebo, vĕčno dobro!
Koje razape bi reć prosti
Nad njim šator od milosti.

Tek jedno još crv tvoj prosi:
Izmedj zemlje (znaj) i neba
Digni magle i odnosi,
Da će imat, kô što treba,
K tvomu nebu duh narodan
Put svedj jasan i slobodan.

C.

# IZZA MORA.

. . . . . . spienione balwany . . . .
W milijonowych tęczach kołują wspaniale . .
Miecąc za sobą muszle, perły i korale.

A. Mickiewicz.

## Sestri Anki.

**Posveta.**

Sorella, oh nome quanto sei caro!
L. Carrèr.

Sestro Anko, srdce milo!
Kako ljubav toli mnogu
Nagraditi tebi mogu,
Od kolěvke moje vilo?

Směli mornar kad ostavi
Dom i ljubu u nemiru,
Šilje zlato, biser, vîru
Iz daljine da joj javi.

Ja ostavih kraj svoj rodni,
Tvog se liših lica mila,
Slaba prostrěh svâ větrila
Na put stlizki i zahodni.

Ah na daljne brežine su
Zaněle me bure strasti,
Gdě ja viděh slavu cvasti
U kitnome svôm uresu!

Al sve stalna j' bratska věra:
Zato evo izza mora —
Šljem ti světao sad srěd dvora
Gjerdan ljuštur' i bisera'.

Primi, sestro, darak mio,
S kojim brat te sada dvori;
Blagoslovi i govori:
„Opet mi se ah vratio!"

## 1. Radost i žalost.

„Ach radost, ach radost . . ."
**F. L. Čelakovský.**

Radosti, radosti!
Ružice rumena!
Samo žao i škoda,
Što nejmaš korena:
Dojde větar — raztrese te,
Dojde l' voda — raznese te . . .
Ah žao i škoda,
Što nejmaš korena.

Žalosti, žalosti!
Grki si ti koren;
Nit ijedan na tebi
Cvětak nebi stvoren:
Kolko uzdihah srdce pusti,
Dokle tebe neizusti;
Kolko l' suzah nepane,
Dok se tuge sahrane!

## 2. Zimski večer.

„Буря мглою небо кроетъ"
A. Puškin.

Bura maglom nebo krije,
Vihar s ceste sněg mete,
To kô ljuta zvěr zavije,
To zaplače kô děte;
To ti trže krov stišteni,
Da zašušti slamom dvor,
To kô putnik zakašnjeni
Kuca silno na prozor.

„Kolibica naša stara
　　Tužna je i bez luči....
Šta ti tako, moja Mara,
　　Pokraj vratah zamuči?
„Da li ti je divjim pěnjem
　　Bure duša stravljena?
Ili drěmaš pod zučenjem
　　Svoga šimšir-vretena?

„Izpij jednu, drugarice
　　Moje sreće pod mladost!....
Jošte jednu, pô čašice...
　　Proć će tuga, doć radost...
„Zapoj pěsmu, „kak sěnica
　　Sretna bila u rodu«;
Zapoj pěsmu, „kak děvica
　　Uranila na vodu“.

Bura maglom nebo krije,
　　Vihar s ceste sněg mete,
To kô ljuta zvěr zavije,
　　To zaplače kô děte.
Izpij, izpij, moja Mare!
　　Već je kasno u pónoć...
Zaboravi jade stare:
　　Bog će dati, te će doć.

### 3. Slušat i cělivat.

„Moja pieszczotka gdy w wesoléj chwili“ . . .
A. Mickiewicz.

Kada u veselom počmeš razgovoru
Šaptat, gučat, sborit, sladka moja dušo!
Toli milo šaptješ, gučiš po izboru,
Da lišit se slova nehtijuć nijednog,
Nesměm ti prekinut razgovora mednog,
Već bi uvěk samo slušo, slušo, slušo.

Nu kad vatra réčih oči ti zapali,
Počme od obrazah ruže ti razkrivat,
A biser-zubići sjat medju korali, —
Ah on čas pogledam očima te smělim,
Ustnice primičem, slušati neželim,
Već samo cělivat, cělivat, cělivat.

## 4. Razgovor.

„Kochanko moja! na což nam rozmowa“ . . . .
A. Mickiewicz.

Našto da je, dušo, besěda nam ova?
Zašto težeć rěčma svojim žar podělit,
Nemogu ti duše ja u dušu prelit?
Zašto se věk trudim drobit ju na slova,
Koja — prvo neg se primu srdca, uha —
Ili zrak razhladi il větar razduha?

„Ljubim te, ah ljubim!“ sto put vičem tadar,
A ti se žalostiš i počimaš gněvat,
Što ljubavi svoje nisam ipak kadar
Dosta izgovorit, izrazit, izpěvat,
Već kô mrtav blědim, neznaduć sposoba, [15])
Odat znak življenja, odkupit nas groba.

Umorih već pamet sve dokazivanjem,
Sad hoću da s tvojim stopim usta ova,
Tako razgovaram srdca se kucanjem,
Razbludnim uzdasi i žarom cělova', —
Tako razgovaram sate, danke, lěta
Tja do konca světa i po koncu světa.

### 5. Sanak.

„Chociaž zmuszona będziesz me porzucić . . . .“
A. Mickiewicz.

Premda primorana hoćeš me ostavit,
Ako ti negojiš za me ljubav manju, —
Nemoj ipak tada žaloštju me travit:
Na razstanju niti slovca o razstanju.

U oči tog jutra poslědnji trenutak
U razkoših sladko neka još prevali,
A čim bude lučio sudbine nas prutak
Prvo od otrova tri kaplje mi nalij.

Tad ću s tvojim ustma složit usta ova,
Neodmicat, smrtno dok neudre krilo,
Nek razkošno usnem za věke věkova'
Cělivajuć lica, gledajuć te milo.

Nu kad prodje danak i godina duga,
Pozvat će i mene, da pustim grob mirni;
Uspomen' se tada snivajućeg druga,
Šidji s neba k meni, pa me se dodirni.

Opet me prigrli na srdašce živo,
Opet me položi na blaženo krilo;
Pa ću prenut mnijuć, da sam malo snivo,
Cělivajuć lica, gledajuć te milo.

## 6. Na progorju aktičkom.[16])

„Through cloudless skies in silvery sheen.“ . . .
L. Byron.

Kroz oblake srebrosjajne pada
Na pučinu i brěg měsec ljubljen,
Za caricu gdě čitav někada
Svět bi dobit, čitav svět izgubljen.

Mirno gledam sad na morsku stranu,
Mnogi Rimljan gdě ode k pokoju,
Gdě ostavi krunu na mejdanu
Pust razkošnik za krasnu gospoju.

Ja te ljubim, srdce Angjelijo!
Već neg ikad dokazala struna
(Odkad Orvej pakao predobio),
Dok sam ja mlad, a ti krase puna.

Čuješ, dušo! biaše věk prelesni,
Dok po svět još gospoja je stala;
Da j' sad pěvcem carstvah kolik pěsni',
Ti Anton'je od nas bi stvarala.

Nu buduć to nama sreća krati,
A ti slušaj koliko te cěnim:
„Ako světa za te nejmam dati,
Pa i za vàs svět te nezaměnim.“

## 7. Život i duša.

„In moments to delight devoted.“
L. Byron.

U sladki časak razblude, snage:
„Ah moj živote!“ šaptješ ljuveno:
Rěči prekrasne, srdcu predrage!
Da život traje mlad nepromĕno.

Nu život kô čas teče k svôm kraju;
Zato te rěči nikad neslušo!
Neg izvol' kazat: „Ah moja dušo!
Jer duša i mâ ljubav věk traju.

## 8. Srdce.

od dragog kamena, što se razkolilo.

„Ill-fated heart! and can it be . . . .“
**L. Byron.**

Kako srdce ti zlosretno
Moglo si mi past na dvoje?
Zar li zahman sve bilo je
Skrbih vrěme dugolětno?

Nu sad bar mi dragocînii
I draži svak komad biva;
Jer se po tom većma čini,
Kip da si mi srdca živa.

## 9. List.

U pametnicu gospodje S. R.

„As o'er the cold sepulchral stone . . . .“
**L. Byron.**

Kô što čověk slova gledi
Usěčena grobnoj ploči,
Da pritežu tvoje oči,
Gospo, na se ovi redi.

Uzčitaš li knjigu istu,
Kad budem se prestavio,
Znaj, u ovom da je listu
Moga srdca živi dio.

## 10. Dioba světa.

„Nehmt hin die Welt! sprach Zeus von seinen Höhen."
Fr. v. Schiller.

„Evo světa! (reče Bog něk' danak)
„Budi vami i bez mite!
Prešo na vas i na vaš ostanak!
„Al se bratski pogodite!"

Sve nagrne k diobi brže bolje;
Svak izbere po svom umu:
Kmet okupi goricu i polje;
Knez ogradi za lov šumu;

Kupac segne po žitku i vinu;
Pop izluči za se svetak;
Car na ceste udari carinu,
Reče kmetu: Daj desetak!

Čim razgrabljen kùp světnih dobara',
Dojde i pěsnik odněkuda;
Al imade sve već gospodara:
Ah došo si već zaluda!

Pěsnik.

Vajme! zar ću sám izmedj děčice
Tvoje ostat ja bez děla?
Ja, koj věrno dvorim tvoje lice,
Srdca čista i vesela.

Bog.

Ah Bog s tobom, gdě si opet snivao?
Sinko dragi, tvorče pěsam'!
Běše ti doć, dok sam razděljivao!
Što s' zakasnio, kriv ti něsam!

Pěsnik.

Uza te sam stao s dušom mladom,
Gledao tebe u tvôj slavi;
Slušao, kako sklad sbori sa skladom;
Tu ti se duh moj zabavi.

Bog.

Sad šta ćemo? Svět ljudi imaju:
Jedin raj još moje j' blago;
Nu ako ti mio stanak u raju,
A ti dolaz' kad ti drago!

## 11. Pod prozorom.

Pěsmica.

„Leise flehen meine Lieder . . “
**L. Rellstab.**

Moja pěsma krotko moli
Kroz tu tihu noć:
Dodji s běla' grada doli,
Dodji, dušo, dodj'!

Šušteć tresu grane bori
U měsečini:
Nek te, dušo, strah nemori;
Neprijatelj spí.

Čuj slavića u dubravi!
Vapi njegov pěv:
„Utěši ga, što ga stravi
Najkrasnija děv'!“

On razumi srdca jade,
Milih udes hud;
On razblažit pěsmom znade
Svaku něžnu grud.

Ded' i tebe da razblaži:
Sidji k men' u gaj!
Ah smiluj se i pokaži
Pěvcu put u raj!
Ah put u raj!

## 12. Metulj.

„Naître avec le primtemps . . . .“
**Alph. de Lamartine.**

Rodit se s prolětjem,
S ružami umrîti,
Čistim zrakom plivat
Na krilih větrica,
Njihat se na njedrih
Ružah tek razviti',
Opajat krasotom,
Mirisom cvětljica',
Prah stresavši s krilah
Mlado i bez tuge
Kano dah se uznět
U nebeske kruge; —
Eto od metulja
Prekrasne sudbine!

Nije l' slična želji,
Što věk dalje hiti;
Prvo stvar oskube,
Neg se je nasiti;
Nakon k nebu vrati,
Tu u slast razmine.

## 13. Ruža.

„Je vis la rose dans un jardin . . ."
A. C.

„Vidio sam ruže cvětak mlad
U krasnom njegvom blěsku,
Sjaše kô zora, rano kad
Iznese luč nebesku····"
Kaži mi,
Krasna děvo!
Kaži mi:
Hoćeš li igrat?

„Digne se šapat, hvale šum,
Svako ju dvorit prosi;
Jer svako srdce, svak ju um
Nad ruže sve uznosi····"

Kaži mi,
Krasno srdce!
Kaži mi:
Hoćeš li igrat?...“

„Dojde i junak pěsnik k njoj,
Uzhitjen roneć pěsme:
Divna je ruža i nje goj,
Al se je taknut nesme..“
Ah slasti,
Krasna dušo!
Ah slasti:
Igrajuć s tobom!

## 14. Divna pěsma.

„Quien aviesse tal ventura . . .“
**Romance viejo.**

Naněla li koga sgoda
Vrh pučine kraj mora,
Kô što naně knez-Arnalda
Zorom na lěp Gjurgjev dan?
Na ruci mu sivi sokó,
Lov loviti ide mlad;

Pa zagleda brod tanahan,
Gdě stizaše već na kraj:
Od svile mu běla jedra,
Od šimšira katarka.
Na tom brodu divnu pěsmu
Zapěvao mlad mornar:
Utaži se šumno more;
Ukroti se ljut vihar;
Što plivahu na dnu ribe,
Dižu glave iz mora;
Što letjahu zrakom tice,
Sad padaju vrh broda.
„O moj brode, drěvo tanko!
„Čuvao tebe Bog od zla!
„Od napastih bělog světa,
„Kad ti brodiš morski val;
„Od plitvinah Almerijskih,
„Gebraltarskih klisurah,
„Od zatokah Mletačkijeh,
„Od Flanderskih pěščarah,
„I od burah kraj Leona,
„Gdě ti prěti zla propast!“ —
A govori knez Arnaldos
(Pamti dobro govor taj):
„„A Boga ti, mlad mornaru!
„„Odkud tebe pěsma ta? —““
Odgovara mlad mornaru:

„Ja nekažem pěsme ove,
„Neg na more tko se da."

## 15. Děvojka kraj mora.

„Yo me levantara, madre . . . "
**Romance viejo.**

Ja uranih upred zoru
Na lěp častni Gjurgjev dan,
Viděh momu gdě tu staše
Rublje peruć kraj mora.
Sama pere, sama žima,
Sama věsi na grm mlad.
Dok se suši rublje bělo,
Pěva pěsmu u taj glas:
„Ah ljubavi, mâ ljubavi!
„Gdě da tebe tražim sad?"
More pada, more pljuska,
Niz bregove ori glas:
Moma drži zlatan češalj;
Njime češe svilen pram:
„Ah kaži mi, mlad mornaru,
„Čuvao tebe Bog od zla!
„Jesi l' vidio ljubav moju?
„Kud izčeze njezin trag?"

## 16. Sestrica.

Romanca.

„Solingo vissi senza speranze . . .“
Luigi Carrèr.

Živuć samotan bez svake slasti,
Mrzih na věnce, plese i časti,
Za radost mrtav, za ljubav hladan,
Svak mi sastanak biaše dosadan,
Dok tvoje stidno nevidĕh lice,
Sladka sestrice! sladka sestrice!

Kad me nanĕla prviput sgoda,
Da te ja vidĕh u našeg roda,
Duh mi kazaše: „S tom se već skobi'“!
Al neznah — kadĕ? u kôj li dobi.
Nu srdce reče: Eto ti j' lice
Tvoje sestrice, tvoje sestrice!

Sestrice! ime draže od zlata!
Sad stopram ćutim, kad si mi data,
Da nejma dražeg srdašcu slovca,
Nit ime „drúga“ nit glas „ljubovca“:
Zato će zvečat vĕk moje žice:
Zlatna sestrice! zlatna sestriee!

Naći ćeš tragah mojoj ljubavi
Mladim prolětjem u cvětju, travi:
Větrić, što igra s lištjem mladime,
(Čini se) šaptje krasno to ime,
Letjuć žubore te lastavice:
Moja sestrice! moja sestrice!

Bud' ja konjica vladao po danku,
Budi pod večer ladjicu tanku,
Livadam, vodam, šumam i njivam
Uvěk to sladko ime prizivam;
Kliče ma želja neizměnice:
Dodji sestrice! dodji sestrice!

Kad me pogleda sreća poprěko,
Pomislim na te, što si daleko,
A brižna duša mah se okrěpi:
„Kose svilene, očijuh lěpi'
(Kaže mi) imaš prijateljicu —
„Znaš li sestricu! znaš li sestricu!"

Pošto mi majku ote zla sreća,
Ljubav brižljiva, briga ljubeća
Čim me ostavi, (sudih) da pusti
Sasvim me tugam past u čeljusti;
Al mi povratja vedra ju lica —
Opet sestrica, opet sestrica.

Kad jednom stigne strašan on danak,
Koj će bit nama slědnji razstanak,
Prvo neg smrt mi glas obustavi,
Da věrno srdce još te pozdravi,
Nek skrajne budu te besědice:
S Bogom sestrice! s Bogom sestrice!

D.

# POVĚSTICE.

Jak dlouhá noc — jak dlouhá noc —
Však delší mně nastává.

**K. H. Mácha.**

## Grob izdajice.

(g. 1835.)

Na sablju visoki,
Na sablju duboki
Grob na polju stoji jedan;
Nad grobom križ vrědan.

Na tom križu sědi,
I niz polje gledi
Crn gavran, pa graktjuć viče
I ljuto nariče.

Zašto vičeš, tice
Grdna zlokobnice?
S čije se ti rugaš rane,
Crni moj gavrane?

Ja se rugam s toga,
Što sad vojna svoga
Kapetanka mlada čeka
Željno iz daleka.

Ja ti vičem s toga,
Što kletva — nesloga
Još u ratno kolo hvata
Sve brata na brata.

———

Jesu l' težke ove
Daske ti dubove?
Jel' ti mučno ljube stanje,
Težko uzdisanje?

Jel' ti žao mača
I konja jahača?
Žao što nemreš [17]) na krvavu
Polju věnčat glavu? —

Nisu težke ove
Daske mi dubove;
Nit mi mučno tvoje stanje,
Težko uzdisanje.

Nit mi žao mača,
Nit konja jahača,
Nit što nemrem na krvavu
Polju věnčat glavu.

Neg mi žao, što moja
Bratja bez pokoja

Ah! prokletstvo u grob meću —
Na mene nesreću.

Što kô nizko pseto
Biah za tudje kleto
Pleme na zlo věk pripravan,
Sve da budem slavan.

Ah! puno mi žao,
Što sam za njeg stao,
Odreko se svôm narodu,
Taruć mu slobodu.

To ti mene žeštje
Sad kida neg klěštje,
Jadnu dušu svud proganja
Bez pomilovanja.

A te ljute srde —
Uspomene grde —
Ah nemože ništa dignut,
Nit ublažit, prignut.

Mač kraj mene leži,
Križ na prsih teži:
Mač me žeže kano plamen,
Križ tišti kô kamen;

Jer za križ taj proda'
Svu sreću naroda,
Krvcom njegvom mač si masti',
Dok morade pasti.

Ah prokleto budi
Ti srdce u grudi'!
Věk proklete, oči, krvi!
Put i korak prvi!

I věnac na glavi,
S kojim list krvavi
U knjigu sam uložio,
I on proklet bio!

Za to mi je těsan
Grob i prostor lěsan,
I prašak se svak na meni
Čini stup gvozdeni.

Ah da će se smilit —
Tko moj grob razkrilit,
Pa izvadit trup na polje:
Bilo bi mi bolje!

Al zahman! nemogu
Mirovàt mi kosti,

Zašto nejma ni pri Bogu
Izdajstvu milosti.....

Tako se duh mori,
Iz groba govori;
Tuge nitko neodvratja
Neg gavrani bratja.

A kad pónoć stiže,
Kažu, da se diže
Kô vukodlak — trup iz groba,
Slěp na oka oba.

Tako noćcu svaku
Trup ostavlja raku,
Do pětlovih prvih pěsni'
Oko groba běsni;

Dok se smili nebu,
Pa ga psi izgrebu,
A gavrani — crni gosti —
Raznose mu kosti.

## Hajduk i vezir. [18])

### 1. Prětnje.

Istom svane s iztoka dan běli,
Na poljanu kroz gvozdena vrata
Grne narod kan od ticah jata;
Čoek bi reko, vàs se grad već seli.

Kroz ulice iz Travnika grada
Vode spetog Kulaša hajduka,
Od kojega, kô janje od vuka,
Drhtje isti car srěd Carigrada.

Vezir viče: Davori dželati!
Brže, děco, na kolac djaurina!
Uteče li danas, tako dina,
Sutra će nas po Travniku klati....

Pseto djaursko! deder běsni sade!
Plěni, robi našu slavnu Bosnu,
Vod' u grade hajdučad ponosnu,
Kolji Turke, plaši bule mlade!

Grozno hajduk zubima zaškrtnu,
Očim baci trěsah hiljadicu,...
Zaljulja se vezir na konjicu,
Kan da primio od njih ranu smrtnu.

„Nesprdaj se, krvniče vezire!
Pamti dobro, šta ti kažem sada;
Srěd pónoći doć ću ti u grada,
Pa te ubit, tako meni vîre!."

To još s kolca Kulaš progovori,
Na vezira běsno se nasměhne,
Da mah vezir konjica okrene,
Smeten ode, u grad se zatvori.

## 2. Smrt vezira.

Vezir jakim stražami obsadi
I Kulaša i sebe u gradu,
Čim se sunce smiri na zapadu,
Od hajdukah tim da se zagradi.

I već hodže k jaciji s munarah
Razvikaše družbu pravověrnu:
Čut je samo kroz šutnju večernu
Laju pasah i korak stražarah.

Viče vezir baš oko pónoći:
„Gdě ste momci? gle Kulaš dolazi!“
Skoče brže u sobu kavazi,
Da veziru budu do pomoći.

„„Gdě je djaurin?““ svaki od njih pita —
„Zar nevidiš, gdě me ovdě davi?
„I nogu mi za vrat već postavi?
„Nevidiš li djaura strahovita?“

Vezir stenje, grči se i vije,
Grozan strah mu iz očijuh siva,
Ustne drhtju, sapa utrnjiva,
Protegne se još a — već ga nije.

Po aharu, čardaku, magazi
Mah se momci raztrkaju;
Još protraže harem i odaju,
Al se zalud vratjaju kavazi.

Nejma nigdě ni živoga stvora,
Nij' Kokara, nije Jezdimira,
Što prětjahu, da će zla vezira
Tu noć smaknut a srěda njegva dvora.

### 3. Smrt hajduka.

Istom Turci već sabu klanjaše,
 Kad bi grozan glas k agama prenět,
 Tu noć vezir da ode a dženet....
Uplaše se i age i paše.

Jedni kažu: Jezdimir ga ubi! —
 Drugi: Kulaš uteko je s kolca! —
 Al Jezdimir robi do Sokolca,
Kulaš dušu na kolcu izgubi.

Tim raztura glas se po narodu:
 Do pò grada ostavi ognjište,
 Sad k veziru, a sad na stratište,
Da razvide i město i sgodu.

Vezir leži raztegnut na odrih:
 „Valah mrtav!“ kaže jedan paša.
 Idu dalje, a da vîš Kulaša,
Gdě mu nikla glava ustah modrih.

Tělu žice napnute kô šibe,
 Rujne kapi krvi na tle cure:
 „Djaur još žive“ (kaže jedno Ture)
„A naš vezir sinoć već pogibe.“

Mah te rěči uzdrnu hajduka
Kano vĕtar suhi list u gaju,
Razabra se jednom još u vaju.
Bi reć taj čas sva pusti ga muka.

Na kolcu se izpravi, izusti:
„Slava Bogu!“ ustma se nasmĕhne,
Glavu digne i nebu okrene,
Jednom dahne, pa i dušu pusti.

# Izjasnjenje.

1. *Priklětje od Mudrice.* *Priklět* ili *priklětje* zovu na Malom Štajeru i Medjimurju prostor srědišni od kuće. *Priklět* děli *klět* od *hiže* (sobe). Unj se ulazi s vana kroz dvoja vrata, koja stoje jedna sprama drugim. Iz priklětja vode opet dvoja druga vrata, jedna u *hižu* a druga u *klět*, a po stubah ili lěstvah ulazi se na *nahižje* (pod krov). Priklět Slovenci korutanski i Hrvati u zapadnoj Ugarskoj zovu *veža*, Srblji *vajat* ili *ajat*, a po němački mogo bi se prozvati *Vorhalle* ili *Vorhof* (προπύλαιον). I u tom ga smislu i já ovdě uzimam. — *Mudricom* prozvali su pisaoci panonskoslovenski od pr. v. boginju *Minervu*. I ja sam prozvanje to u pěsni ovoj pridržao.

2. *Pod gomiloj.* Panonski Slovenci gotovo svi imadu ablativ ženski jednobrojni na oj. Ja sam ga ovdě pridržao tako rekuć za nevolju.

3. *Rimska staza*, ili (kao što se kaže kod mene) *rimska cesta* zove se onaj pramen zvězdah, kojega astronomi zovu *via lactea*, a Němci *Milchstrasse*.

4. *Hladnik* (poljski *chłodnik* = kolibica, što se splete radi hlada od živih rastućih drvetah.

5. N a j n i , a, o = n a š, a, e (kad se govori za jednu stvar, koja je vlastina samo od dvijuh) a čini se od n a j u t. j. od n a s (d v i j u h).

6. I z p r e d n a j u (dvobr.) m. i z p r e d n a s (d v i j u h)

Budući da se u toj knjizi više putah nalazi dvobrojnik našim šticem malo poznat, a pisaocem neobičan, trebalo bi da razložim ovdě sad temelje, zašto se njim služim. Nu o tom bit će i poslě u knjizi ovoj obširni razgovor.

7. P o l e l j. Poznato je već, da se zvao u predkrštjanskoj dobi u naših dědovah L e l j, L e l j o ili L e l j a Bog ljubavi (u Grkah Ἔρως). Isto tako zvao se u njih P o l e l j Bog braka (u Grkah ὑμέναιος). Slavljani, predmetjući rěči kojoj samostavnoj slovce p o, hoće više putah time da naznače něšto nastavljajuće, dovršivajuće. N. p. rěč p o l a ž ili p o l a ž a znači čověka, što pristaje izza l a ž e (lažca), da posvědočava rěči njegove, dodajući još koješta da se laž time više věruje i (tobože) u poštenju održi (Srav. narodnu pričicu o l a ž i i p o l a ž i). —

8. H i ž k a. Kod mene zovu h i ž o m i kuću i sobu, a h i ž k o m ili h i ž i c o m kućicu ili sobicu.

9. K o m e n (tal. c o m i n o?) znači u nas ono uzvišeno město u priklěti, gdě se metju lonci, luči i koješta. Pri k o m e n u stoji Slovenka kuhajući ili ložeć peć. Slovenski komeni imadu na sebi něšta osobito romantično-poëtičkog; i da bi mogli progovorit glasom ljudskim, čudne bi se stvari saznale o srdcih i ustijuh krasnih Slovenkih.

10. Budeta dvobrojnik m. budete (vi dva) kaže se ondě, kad je rěč za dva čověka ili za jednog čověka i jednu ženu. Kad je govor za dvě ženskě glave, kaže se budetě m. budete (vi dvě).

11. U zračnoj postavi. U narěčju slovenskom postava znači i ono, što se kaže u književnom narěčju prilika.

12 Lada bila je u starih Slavljanah boginja ljubavi. Stari naši pěsnici (dubrovački) svaku krasnu gospoju zvahu ladu (sravnaj englezki naziv gospoje lady). Narod naš u dolnjih stranah neobičnu lěpoticu naziva sad vilom n. p. kaže: Ala ti lěpu vilu! ili tanka je kao vila itd.

13. Sirotica, cvět koj zovu Němci Stiefmütterchen (viola tricolor. Lin.)

14. Morana. U staroj mythologiji slavljanskoj ima boginju prolětja, što se zove Vesna (vide Djulabije II. izd. str. 230.), isto onako i boginju zime što se zove Morana. U prenešenom smislu znači Vesna boginju mladosti, a Morana boginju starosti, što nam je poznato iz rukopisa Kralodvorskog:

„I iedinu družu nam imieti
Po puti všei z Vesny po Moranu.“
(Zaboj, Slavoj i Ludiek.)

15. Sposob = način.

16. Progorje aktičko. Na moru u oči progorja ovog bila je světoslavna bitka izmedju cesara Oktavijana Augusta i Marka Antonija, koja poslě,

kako bi propalo skupnovladarstvo, razdělista vladu rimsku izmedju se. Nu domala poslě te diobe zaplete se Antonij, kojemu ni pod zrěle godine neomrznu ašikovanje, u umětne mrěže razvikane Kleopatre, kraljice egypatske. I tu bi bio propao u bezdno lasti, da se nije ostavljęna njegova žena Fulvija utekla Augustu, umolivši ga, da joj probudi vojna iz sna nečestnih bludnjah. August opameti opet druga svoga, koj u dobar čas uhvati mač, pak prosěče ljuvene mreže kraljevske čaralice. Poslě Antonij zivljaše opet něko vrěme čestito i razumno. Medjutim umre mu žena Fulvija, a on se oženi za Oktaviju, sestru druga si Oktavijana Augusta, živuć i sa ženom ovom i s bratom njezinim podugo u skladu i poštenju. Nu što je vražje, ode prije poslě po vragu. Ostrvivši jednom na putne lěpote Kleopatrine, omrzne Antoniju do mala poštena i pametna žena Oktavija. On ju ostavi vrativši se u naručje egypatske svoje milostnice. To Oktavijana vrlo razljuti. Sabravši vojske koliko igda mogaše, pozove razkošnika na mejdan. Dockan se prenu Antonij, nu sasvim tim skupi do mala vojsku silniju nego što je imadijaše drug njegov. Sastanu se čete od oba ćesara na progorju aktičkom momak u momka, a bojne galije na moru u oči istog progorja brod u brod. Kostka bojna pane najprvo na more. Još se nepokloni sreća ni na ničju stranu, ali Kleopatra okrene brodove svoje pa uteče bez obzira put Egypta. Antonij vidivši gdě mu běga milostnica, pristane i on izza nje u běgstvo, nepomislivši da ostavlja na mejdanu i slavu i šibiku zlatnu — a ono još bez nevolje i za prono-

šenu jednu lěpotu. I tako održi Oktavijan nenadno mejdan. Za godinu poslě sdvoji s mnogih nesgodah Antonij, pa se smaknu sám mačem svojim. Kleopatra nemogavši ljuvenom věštinom nadigrati Oktavijana, metne zmiju otrovnu na prsi, da ju ugrize, pa od ugriza i umre. — To se je sbilo několiko godinah prije nar. I. K.

17. Nemrem. Nemrem, nemreš, nemre kažu panonski Slovenci m. nemorem, nemoreš, nemore (nemogu, nemožeš, nemože).

18. Povod ovoj pěsni dala je u Vukovoj sbirci srbskih poslovicah (Cetinje 1836) strana 39. Tu Vuk pripověda evo šta: „Kulaš harambaša je bio u Bosni. Još u djetinstvu slušao sam pjesmu, kako su ga turski svatovi iz Podažeplja zatekli negdje u kući ranjena, pa ga uhvatili i poklonili nekakvom Topal-paši; nu Topal-paša ga nije smijo pogubiti od njegova družtva od Kokara i Jezdimira, nego ga poslao bosanskom veziru, a on ga nabio na kolac“. — — Za one rěči turske, što jih ima u pěsni ovoj, molim te, da jih potražiš, ako jih već nepoznaš, u Vukovom rěčniku ili još bolje u prekrasnoj knjižici „Pogled u Bosnu“, a ono straga u slovaru rěčih turskih. — Ima kod nas gospode, što vrlo viču na rěči inostrane a najpače na turske, kažući da one grde krasan naš jezik. I ja rado priznajem, da bi vrlo dobro bilo, da bude jezik naš prost od tih rěčih kao i od svake druge priměsi inostrane; i svagdě ću nastojati, da jim se pišući někako uklonim. Nu za veliku nevolju volim opet metnuti tudju a narodu poznatu rěč, nego

kovati novu kakvu ili grliti město nje od drugih skovanu, koja se neslaže ni s duhom ni s licem jezika našeg. Evo šta ja o toj stvari sudim. Polag pameti moje negrde toliko jezik naš inostrane rěči, koliko ga grdi i upravo ubija inostrani način slaganja rěčih, metjući u slog naš rěči po zakonih inostranih ne samo protivnih zakonu i duhu, kojim misli i sbori prosti i nepokvaren naš čověk, nego li dapače protivnih istom zakonu zdrava mišljenja u obće. H i c l a b o r, h o c o p u s. U slogu (štilu) budimo puriste strogi, a ne u golih rěčih. Tu si mi uzmimo na um onu poslovicu: Golo slovo ubija, samo duh daje život.

# DODATAK.

# ISTINA I ŠALA,

## PĚSNI

od

**JAKOBA REŠETARA**

s Cerovca.

Svaka šala na polak istina.

**Nar. poslovica.**

## Několika rěčih o tom, kako je dodatak ovaj pao na konac ove knjige i u kakov je škripac tim zagazio spisatelj.

**Besěda vrlo dugačka o stvari vrlo kratkoj.**

Bilo je u četvrtak — ne borme! bilo je u petak. Došo sam baš od oběda. Kako znate iz škole, poslě oběda nije dobro sbiljnim se zabavljati stvarmi. Tako ni ja sad nisam htio ni pisati ni čitajući glavu si trěti, već ja otvorim drugu moju sobu, a u sobi staru něku škrinju, što sam ju nedavno dopremio iz zavěčaja. Treba da znaš, dragi moj štioče! da sam ja u tu istu škrinju strpao silu božju kojekakvih i svakojakih knjigah i pisamah budući (ako se nevaram) još djak, pa tako ostavio do tog dana. Sad ja stanem prometati, vaditi iz te škrinje pismo po pismo, knjigu po knjigu, gledajuć korice i nenatiskane liste i čitajuć što sam našo gdě je bilo ondě napisano i načrčkano vlastnom mojom rukom, koju sam sad jedva više spoznao. Ako si ikad šta pisao u mladosti preko dužnosti svoje, to ćeš razumiti, kakvo prorazi divno ćutjenje spisatelja, kad poslě tolikih proměnah, poslě tolikih godinah radosti i žalosti — vidi opet ono, što je napisao, kad ga prvi put natěrao nutarnji někakav běs, da napiše rěči i redke bez da upravo znade zašto. Srdce mu se razigra (neću da kažem) od radosti nego od neizvěstne někakve tuge. Čitajuć opet poslě toli-

kih godinah stvari te, sad mu tek upravo omile, i sve što su slabe omile mu više nego išta, što je poslě napisao, makar bilo dostojno, da se zlatnim čekićem sakuje u zvězde. A znaš zašto su mu toli mile? Zato, jerbo je bio onda mladji i ludji, u cvětnih onih godinah zlatnih nadah, uznešenih željah i smělih naměrah. On gleda na nje i na blaženu dobu njihovog začetja, kao stara majka na grob prve svoje děce, koji brižna kiti zelenim cvětjem i nataplja toplimi suzami neizrečene tuge. Tako ti sad bude i meni pred škrinjom, gledajuć stara ta pisma, plod lude moje mladosti. Nabroje mi se na rovašu pameti svi světli i mračni dani one dobe. Preuze me někakva želja, te bi htio dati i za najmračniji dan mladosti najsvětliji sadašnjeg mog života. Zatim dojde težka tuga, i gotovo bi bio na glas zaplakao, da me tu u dobar čas nezateče stari prijatelj i věran drug one moje dobe Jakob Rešetar s Cerovca. Kao prenuvši izza sna, otarem si oči, razaberem se i viknem na njeg izza glasa:

„Šta ti li ovdě?“

„„Jesam brate!““ (odgovori mi on polag stare svoje flegme). Dragi moj štioče, ja ti sad neću ovdě razpravljat na tanko a redom dialogičkim i šta i kako smo se nadalje spominjali, niti se ovdě neradi oko tog; već ja odmah padam in medias res, izostavivši sentimentalne razgovore o prošastom i sadašnjem.

„Jesi li mi opet šta donio?“ (kažem ja, pošto bi on iz džepa tamnohrdjavog svog kaputa iz-

vadio někakva pisma). „Nebi li bila opet za Kolo zaměrna kakva kritika?“

„„A da!““ (odgovori on). „„Ima (kako čujem) u vas ljudih, što se ljute na me, zašto uvěk samo protresavam i odsude krojim gotovom njihovom poslu.““

„Istina je, šta kažeš“ (prihvatim ja opet) — „dapače oni navode i uzroke, govoreći, da je lahko prigovarati pogači, ali težko kupovati brašno i maslo, od koje se pravi pogača“.

„„To baš nisu prazne rěči““ (odgovori on), — „„i baš porad toga dao sam se i ja na posao, kupovat brašno i maslo i od njega gradit pogačice-ili (da prosto govorim) napisao sam někakve sitnice u vezanom slogu, i evo jih danas iznosim najprvo pred tvoje lice. Čuo sam, gdě stoji u novinah, da opet naměravaš izdati na světlo někakve pěsme. Govori svět o tvojih pěsmah, da su mirne i krotke, zato su i knjige tvoje dobro gledane. S toga te molim i zaklinjem, primi sad i moje pěsni pod tvoje krilo, prikopčivši jih někako tvojoj knjizi — ma bilo i na koncu. Pa onda svět neka sudi kako mu drago, samo da su jednom na světlu.““

Pa zar jih ti nemožeš sam izdati?“ (prekinem mu ja rěč). „Ta to i ostali početnici čine!“

„„E da!“ (nastavi opet on). „„Kamo sreće da sam početnik. Ali mene svět već pozna. Pa zar si već zaboravio, šta sam pisao u Kolu, i šta svět o tom govori. Pa sad ti pomisli, da ja to sám izdam pod golim svojim imenom! Ni hrdjavi vrag

nebi kupio a kamo li živa koja ilirska duša, izuzamši možebiti koj prokšenac ili žedan osvete, koji bi kupio vragolije radi, da potraži pogreške, pa da mi jih izbroji na prste u družtvo i djavolski da mi se naruga pred světom. Vidiš gdě sam na nevolji; pomozi mi. Ta smo stari prijatelji, i ostat ćemo do smrti (kako si malo prvo reko.““)

Tako ti on mene nagovaraše i (kako Němac kaže) za slabi bok uhvativši i nagovori. Ti dobro znaš, učeni moj štioče, kakve su se kod nas dosad gradile pěsni. Krotke i bezazlene, te nebi od njih posědila ni mačku dlačica a kamo li kosa u koje naše mudre glave. Pěvalo se (kako znaš) samo o ljubavi, o crnih — i (proměne radi) kadkad i o modrih očijuh; izvan toga o slozi i bratstvu, o ogništu i bojištu, a pri tom je ostala mirna krajna. „Zvekan“ i podobne grešne umotvorine nepadoše mi ni iz daleka na um. Zato ja nesluteći nikakva zla, stvari mog prijatelja nepročitane metnem na svoj ormar, podam mu na to ruku i š njom (kako je u nas običaj) i poštenu svoju rěč. A tim on „s Bogom ostaj!“ pa ode.

Nu da vidiš sad vraga!

Tomu bude (neznam više) ili drugi ili tretji dan. Ja pod večer někako medju devetim i dvanaestim satom došavši kući, stanem se razpravljati, i (kako običavam) prtiti na stolac uz krevet svakovrstne knjige i pisma, da legnuvši čitam. Pošto legnem, stanem prebirati te stvari, i zaista něšta čitati. Tu udarim najposlě i na pěsni mog prijatelja. Pročitam prvu. Bogme dělo pošteno,

da mu prigovara neima. Pročitam i drugu. Ta je (istina) poněšto odviš dugačka (pomislim u sebi položivši rukopis na stolac). Nu nečineći rado krivicu razumu prijatelja mog, hvatim se opet rukopisa, te pročitam tu istu stvar po drugi — da i po tretji put. A sad (da vidiš) nalazim stoprv u njoj grěh, a grěh (za veliko moje čudo) od nemale važnosti, grěh težak i pogibeljan slavnom imenu naroda. Stani samo pa slušaj zaglavak! On glasi: „A Slovenac? — nejma ništa“. Da! „Slovenac nejma ništa.“ Krasnih mi rěčih! Pa kojemu da se Slovencu nebi zaměrila ta poruga? Ta su i Slovenci Slavjani t. j. Slave sini: narod savršen, da mu na světu druga neima. Pa se sad usudio někakav mažiknjiga kojekakve mu izpočitavati nedostatke i napisati istim gusačjim perom: „A Slovenac nejma ništa“ Tko da se nerazljuti nad takvom nečuvenom smělostju? Zar neima već dovoljno inostranskih perah i ustah, koja koješta klevetju o nami, te mora sad ustat na našu slavu ista domaća krv i pamet? Tako mudrujući razljutim se kruto, i kao što jastreb pograbi noktima kokoš — ja oběručke pograbim sva ta pisma i već nadnesem nad svěću, da tu prěkim sudom spalim dužno i nedužno; nu — nu? — klonu mi opet ruke, čim mi pane na um, šta sam obećao. Evo ti me baš u škripcu? Gdě si sad, moja pameti? Šta da učiniš? Priložiš li pěsni te knjižici, uvrědit ćeš u narodu i malo i veliko, pa će ustat na te kao ptice na sovu. Nemetneš li, dat ćeš prijatelju povod do tužbe, te on može razkazat po světu nečuveno věrolomstvo, pa će ista drobna děca,

kad me god uglednu, na ulici vikati na me, da sam Bog zna šta ne. Lěpa je doista stvar, kad čověk sve dobro promisli i razmisli prvo nego li šta obeća. Sad sam si pomislio na prijatelja jednog, kojeg sam drugda žalio što je tako bojazljiv, te za svaku i najmanju stvar, koju ima učiniti, treba više danah nego Bog stvarajući svět: tri dana promišljavanja za „bi li nebi li?“ a opet tri za „kako bi?“ Kako sam ti ga sad navidjao! Nije ti meni bilo više do směha i žaljenja drugih. Nu bilo kako mu drago. „Reko neporeko!“ Makar od uvrědjena veličanstva někojih roda mog sakrivat se morao kao sova od pticah bělog dana, ja nakon odlučim priložiti knjizi ovoj pěsni svog prijatelja samo za poštenu rěč, jerbo sam tako obećao.

Ovdě sam progovorio samo za dvě. Za ostale me ni nepitaj, jerbo bi trebalo možebiti i za nje (kô što se kaže kod nas) okapanja za koje ovdě neima města. Zato ti je predajem onako a neokopane.

Tim bi mogo ovu i onako već dugačku besédu zaglavit. Nu spominjam se, da sam prijatelju mom i mimo toga něšto obećao, a ono jest, dragi stioče! priporučit ti ga u ljubav i prijateljstvo. „E da!“ (kazat ćeš ti, i do prilike još i to dostavit): „Pa koja ti je bila nevolja priporučat čověka, kojega (kako si sam priznao) već i odprije poznaješ?“ E dragi moj! Pitam ja tebe: nisi li možebit već i ti, kao dobar čověk nevrědnom slugi svome, pustivši ga iz službe, dao priporučni list, ako je to zahtěvao, i sve što ti je

možebiti ukrao zlatni sahat ili razbio dragocěnu čašu? Vidiš! za to ni meni nezaměravaj kao čověku, koj bi rad svakomu dobro. Izvan toga pomisli još i na to, da je on najvěrniji moj drug, najstariji prijatelj, s kojim sam drugovao već od malih nogah. I odkako ga pamtim, poznam ga već kao čověka od mira i dobrog vladanja. Ja ti ovdě (bez zaměre) samo jedan priměr navodim. Dok smo još zajedno školovali, ostali bi djaci staromu učitelju dosadjivali kojekakvimi vragolijami: sad izza ledjah věšali mu na kolèr od haljine djavoliće od pápira, sad mu metali u džep škatuljice od kartah pune zujećih muhah, a opet drugiput podložili bi noge od stolice lupinjami od orahah, te bi sve praskalo, kad bi uzlazio. Nu on — šta misliš — šta bi medjutim radio? Sědio bi u svom kutu mirno kao zid i (kako se pristôji dobromu učencu) ruke držao izpred sebe na klupu. I izvan škole poznavalo ga svako kao priměr od dobrote. Niti bi on igrao riža, niti se kupao u vodi, jerbo nam je to bilo zabranjeno. Pa kako da ja sad u tako krasnog čověka nebi imao věre? Molim te: bi-li i ti sám mogo pomisliti da bi i on mogo doći na vražju nogu? Zaista ne. A sad? Vidio ga Bog!·····

Nu vrěme je, da jedanred zaista zaglavimo. Priporučam ti dakle još prvo prijatelja mog (kakav je takav je!) Priporučam ti ga u ljubav i prijateljstvo. I sve što je poněšto zubat (někoji će kazat: i neotesan), opet je (věruj mi!) pošten čověk, iskren prijatelj i domorodac s dušom i tělom. Medjutim on je kako tako mlad, zato se

možemo nadati te će se još s vremenom popraviti dok mu ti oštri zubi izpanu. A toga se možemo već doskora dočekati, zašto polag sve te njegove mladosti opazio sam pri poslědnjem našem razgovoru, da mu kroz kosu něšto ůdara nalik na srebrne niti — biljeg približavajuće se mudrosti —, dapače! činilo mi se, da mu pod lěvim brkom već i zub jedan klamitje. Nu kako bilo da bilo; vidit ćemo. Ako mi Bog dade sastavit u zdravlju i drugu knjigu, molit ću te, da opet predplatiš. U njoj ćeš naći i od njega do několiko komadah, koje mi je obećao na poslědnjem našem sastanku. Medjutim dok se to nesbude, čitaj ove pozorno. Čim su izašle na svět, vlastina su više tvoja nego naša. Zato jih ti možeš suditi strogo. Tomu se ni mi neprotivimo, niti imamo pravo protiviti se. Nego jedno te molimo! Ako ti se možebit nebi dopao duh, kojim su nadahnute, nemoj misliti, da jih je nadahnulo opako srdce. Naměra spisateljeva bila je po srdcu dobra. Nu glavom grěšili su već isti Salomuni. Zato ti krojeć sud pomisli na to i reci: „Svi smo ljudi grěšni!“

# PĚSNI.

## Mlinari i mlatci.

Nar. pričica.

Bog i Petar (bio dan vrući)
Jednom putem svoim idući
    Dojdoše kraj gumna,
Gdě baš mlatcem tustu puru
Metnu na stol i čuturu
    Kmetica razumna.

Pomoz Bože, o družino!
Bog pečenku, hlěb i vino
    Blagoslovio vama!
Ter i měrtuk lěp udělio,
Koliko god koj poželio,
    Bilo mu srěd hrama!

Utrudismo, od uranka
Pa do pódne bez prestanka
    ·Po kamenju hodė:
Dajte piti, već dosadi
Muka žedjce i crv gladi,
    Ma bilo i vode!

Al da vidiš mlatce naše!
Za Boga ti nehajaše,
Nedaju im ništa;
Već putnike jadne bědne
Otěraše gladne žedne
Cěpi iz dvorišta.

---

Bog i Petar (bio dan vrući)
Jednom putem svoim idući
Dojdu pokraj mlina:
Na pragu se mlinar grije,
Kruhac jede, vodu pije;
To mu je užina.

Pomoz' Bože, o mlinaru!
Bog ti vodu, koru staru
Blagoslovio kruha!
Dao užinu někoč jaču,
Dao ti vina i pogaču,
Nikad mlinu suha!

Utrudismo, od uranka
Pa do pódne bez prestanka
Po kamenju hodè:
Daj der piti, već dosadi
Muka žedjce i crv gladi,
Ma bilo i vode!

To za Boga mlinar prima,
S praga stane, ide š njima
U svoju klět uzku;
Pa iz kuta sa police
Sname vina, šljivovice
I pečenu gusku.

Na čast vama, o putnici!
Deder gladi i žedjici
Odolita time:
Lětine su došle hude,
Malo imam, al nek bude
Sve u božje ime.

Bog sa Petrom kod mlinara
Napije se vina stara,
Naji mesa tusta;
Pa blagoslov reče sveti . . .
Mah iz mlina ter iz klěti
Odu lěta pusta.

---

Od to doba, bratjo draga!
Kod mlinara svakog blaga
Ima pune měre,
Čim se mlatcem bez ogleda
Ništ van sira, kruha neda
Do zadnje večere. [1])

## Traži a dat će ti.

Nar. pričica.

Bog i Petar putovahu
Po lěpome bělom světu,
Pa dojdoše k někom kmetu,
Što se baš „Hans Müller“ zvaše:
Čini nam se od imena,
Bio je Němac od kolěna.

„Božja pomoć, gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži,
Hvalit ćema [2]) na tvom daru.“
Němac muči i nesbori!
Već im čorbom mah podvori.

Putnici se nahraniše
Kod tog kmeta baš do sita:
„Šta sma dužna? (Bog upita)
Kaž' nama dug, makar više“.
Němac vikne: Daj mi kesu
Punu novca', pa ajd' k běsu!

Bog i Petar putovaše
Po lěpome bělom světu,
Pa dojdoše k někom kmetu,
Što se „Marco Rossi“ zvaše:
Čini nam se od imena,
Bio je Latin [3]) od kolěna.

„Božja pomoć, gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži,
Hvalit ćema na tvom daru.“
Latin rekne: Gratamente! [4])
Dade sira i palente.

Putnici se nahraniše
Kod Latina gostovita:
„Šta sma dužna? (Bog upita)
Kaž' nama dug, makar više“.
Taj nečeka druge dobe:
Daj mi (reče) štacun robe.

---

Bog i Petar putovaše
Po lěpome bělom světu,
Pa dojdoše k někom kmetu,
Što se „Erdeg Ištvan“ zvaše:
Čini nam se od imena,
Bio je Madžar od kolěna.

„Božja pomoć, gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži,
Hvalit ćema na tvom daru“.
Madžar vikne: Tešék b'ratom! [5])
Dajuć měrom obilatom.

Putnici se nahraniše
Kod Madžara ponosita:
„Šta sma dužna? (Bog upita)
Kaž' nama dug, makar više.“
Madžar vikne: Daj mi žita,
Da bude mi hlěb i pita.

---

Bog i Petar putovaše
Po lěpome bělom světu,
Pa dojdoše k někom kmetu,
Što se „Matjaš Větar“ zvaše:
Čini nam se od imena,
Bio Slovenac od kolěna.

„Božja pomoć, gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži;
Hvalit ćema na tvom daru“.
A Slovenac klět otvori,
Vinom, pitom mah podvori.

Putnici se nahraniše
Kod Slovenca darovita:
„Šta sma dužna? (Bog upita)
Kaž' nama dug, makar više“.
Al Slovenac, duša čista,
Kaže odmah: Bratjo ništa!

---

Od to doba (znajte) ima
Němac kesu svagda punu,
Latin robe u štacunu
Holi Madžar s hambarima
Žitom puna sva dvorišta,
Al Slovenac? — nejma ništa.

## Lěpa gospodja.

Balada. 6)

Jedu, piju, duhan pale,
Plešu, tuku sve bez straha,
Malo stěne nerazvale
Smijući se: Hihi! haha!

Tvrdko sědne na kraj stola
I podboči stas svoj krupan,
Pa se i on hvati kola
Kunuć zdravo kano župan 7)

Nad vojakom krivověrcem,
Što svakoga psuje, peca,
Trikrat mahne šestopercem, —
Eto od njeg imaš zeca.

Nad pisarom, što kraj čaše
Těši srdce svoe prokleto,
Tri obruče s kesom smaše, —
Eto od njeg imaš pseto.

Nad krojača svrcne svrčak,
Cěv pristavi do ustnice,
Cmoče, cmoče, pa cio vrčak
Scmoče dobre šljivovice.

Čim natoči i prinikne,
Pěne uzvriju i zašume:
„Što za vraga!“ (skoči, vikne)
„Po šta ste vi došli, kume?“

Bjaše na dnu čaše djavo,
Pravi Němac, hitra guja;
Skine klobuk, reče: Zdravo!
Vàs ponizan kano kuja.

S čaše pade na tle oduran,
Pa izraste na hvat jačak:

Nosom sova, nogom puran,
A pandjama divji mačak.

„Zdravo, Tvrdko! zdravo, kume!“
To rekavši k njemu stupa:
Šta tak čudno gledaš u me?
Ta na časti bjasmo skupa.

„Nisili mi ti u Risu [8])
Sve obećao duše svoje?
Za svědoka u zapisu
Tri najprva vraga stoje.

„Nisam li te slušat mora',
A na tretje zime kraju
Ti si imao s ugovora
Doći u Rim na predaju.

„Zapis dalje već nesluži,
Jer prošlo je sedam zima':
Vàs se pakò na te tuži,
Što nemisliš več put Rima.

„Danas bit će konac lovu,
Kraj dosadnih tvojih psina':
Rim ti zovu krčmu ovu,
Ovd' nevalja plemenština.“

Tvrdko hoće da kroz vrati
Ujde na taj dictum acerbum:
Za rukav ga vrag uhvati,
Kažuć: Gdě je nobile verbum?[9])

Kak će, Bog zna, svršit tu rěč?
Već ga za vrat drži djavo;
Ali Tvrdko pane u rěč,
Pa se bogme brańi zdravo.

„Gledaj zapis, mâ sotono!
Vidiš li ti šta je ôdje?
Poslě lětah ovo ono,
Kad i na me red već dodje;

„Imam pravo još tri puta
Upregnut te u tri radnje,
A ti imaš děla kruta
Baš do točke svršit zadnje.

„Evo visi grb pod krovom —
Slikovani konj na platnu:
Podaj život konju ovom,
Skuj na njega uzdu zlatnu.

„A od pěska bič mi spleti,
Da ću imat čim ga těrat;

U lug sgradi dvor i klěti,
Da ću imat gdě večerat.

„Od lubanjah budi sgrada,
Uzvišena baš vrh Kleka, [10])
Krov od židskih budi brada',
Makom pribit prek i preka.

„Evo svrdao měre dobre,
Pedanj dugi, a prst slabi;
Ti klinacah takvih, pobre,
Tri u svako zrnce zabij. — “

Mah se djavo posla prime:
Konja stvori, krmi, poji,
I bič splete u to ime,
Gle na službu sve već stoji.

Tvrdko uzjaše, na konju se
Skokom vrti oko plotov';
Stupa, kasa, těra kljuse;
Dok dospije — dvor je gotov.

„Brate vraže! to je pravo,
Al druge nis' još sgotovio:
Skupaj se ti ovdě zdravo;
Vodu pop je blagoslovio.“

Vrag se grči i kostreči,
Něki běs ga peče, bode:
Al gosine to su rěči, [11])
Po vrat dukne na srěd vode.

Nu izleti mah kô s praće
Tresući se kô trepola:
„M o j s i (reče), jer tko nać će
Gorju kupelj za djavola?“ —

„Jošte jednu! vidit ćemo,
Kolko uzmože car paklenski:
Gledaj, onud ide sěmo
Moja ljuba, angjeo ženski.

„Ja ću služit Belzebuba,
I podnosit tvoje trude,
A medju tim moja ljuba
Nek kô s mužem s tobom bude.

„Prisegni joj noć i danak
Službu, ljubav punu vatre,
Ako i jedan slomiš članak,
Pogodba se mah nek satre.“

Evo vraga! vàs uzpreda,
Kad smotri tu staru šljuku:

Kan da sluša, kan da gleda,
Uzmičući traži kuku.

I dok Tvrdko priporuča,
Brani vrata, kîh se latio,
Vrag kroz luknju prasne ključa,
Pa se danas još nij' vratio.

## Platja lakomnosti. [12])

Pred manastir svaki petak
I svak drugi postni svetak
Morem smudja dva dojdosta —
Za korizmu bogme dosta.

Jednog djaci tu ulove,
I za oběd prigotove,
A za pleme drugi osta —
Za korizmu bogme dosta.

Taj uza se dojduć petak
I najbližnji postni svetak
Svog dovede opet gosta —
Za korizmu bogme dosta.

Jednog opet tu ulove,
I za oběd prigotove,
A za pleme drugi osta —
Za korizmu bogme dosta.

Al ih jednom djavo smete,
Pa něki djak, ludo děte,
Oba zakla zarad posta —
Za korizmu bogme dosta.

Sad da vidiš, brate, vraga!
Od tog časa nebi traga
Već nijednom od tih gosta' —
Za korizmu bogme dosta.

## Kralj Matijaš. 13)

Kralj Matijaš s dvanajst drugah
Brodi k grobu Isukrsta;
Pa ga uprav nasrěd mora
Zakvačila bura čvrsta.

Veli župan Vidoslavski:
Mač moj znade dobro mlatit,

Al je bogme težko s morem,
Jer ga nij' moć gdě dohvatit.

A Hvaletin junak veli:
A ja s guslam' vladam umno:
Al je mučan poso ovdě,
Jer nesluša more šumno.

Družbi sbori vitez Dragoš,
Srdce krotko kan u ovce:
Meni nij' baš stalo do me,
Neg mi j' stalo do ljubovce.

U to pisne vrli Ratko,
Baš kroz zube kunuć zdravo:
Da sam samo ja na suhu,
Makar sve vas uzô djavo!

A vladika Bogdan moli,
Motreć more neraztopno:
Ja sam, spasc, tvoj delija,
Ah pomoz' mi sad na kopno!

A Vragutin zlo proklinja:
Vladaoci moćna pakla!
Držte ladju, da bude se
Sad někako još izmakla.

Još promrmlja mudri Pučko:
Mnogim kazah, kud je cesta,
Al u mora kan u gluha
Dobar savět nejma města.

Al si misli starac Bělko:
Ja sam jurve star hrvoja,
Zato bogme žudim željno
Steć na suhu grob pokoja.

Tim uzklikne star Veselko:
Vrag nas zani u tu stranu,
Ja sam učan dobru vinu,
A ne lokat vodu slanu.

Stane sitno udarati
Uz tamburu junak Blagoj:
Ah da mi se stvorit ticom,
Odkrilio bi se k dragoj.

A Bratuša šaljno reče:
Ah doista zle odluke;
Već bi volio, da ja jedem,
Neg da mene jedu — štuke.

Nakon Bračko mirno kaže:
Šta ti prudi jao i tuga?

Ako moraš danas poći,
Nećeš poći baš bez druga.

Kralj Matijaš nemudruje,
Neg gledajuć na sve strane,
Brod krmani mudrom rukom,
Dokle bura neprestane.

## Grlica. [14])

Prve godine.

U Svetinje crkvi ide Reza
Još na tašte na veliki petak;
Zeleni se vrba, bukva, breza,
Tice poju, jer po kalendaru
Njihvom bjaše baš veliki svetak;
Tim u šumi a na hrastu staru
Zagukne i nesretna grlica.
Reza čuje, vikne: „Ah grlica!“
I tri suze panu joj po krilu.
Bože dragi, kolku nejma silu
Nad děvojkom takva mala tica!

Druge godine.

Stoji kuća, a pred kućom Reza
U kolěvci pojuć čedo ljulja:
Zeleni se opet bukva, breza,
Kroz dubravu i gustu šikaru
Sto se ori sladjanih slavulja';
Tim u šumi a na hrastu staru
Zagukne i nesretna grlica.
Reza čuje, vikne: „Ah grlica!“
I tri suze kapnu joj po krilu.
Bože dragi, kolku nejma silu
Nad děvojkom takva mala tica!

## Jašac.

Basna polag Modrinjaka 15.)

Tomu još nij' davno, ludo momče s paše
Naglim skokom kljuse po cesti dojaše,
Da zviždahu větrom i grive i rep,
Izpod pločah letje prah, kamen i crěp.
Tako štropotjući tja u grad dotěra,
Veselo zahuče spram svakog pendžera.
Na ulicu brže sakupe se ljudi,
Svako děte zine i jašcu se čudi;

Trgne se izza sna i baka pijana,
Kad čuje gdě ovaj projaši katana,
Uplašena viče: O gospodo moja!
Vidite svet Gjure gdě jaši pozoja:
Bez uzde, ostrugah, bez sedla, capraga
Po zraku ga těra kô ljutoga vraga.
Još u rěči biaše, a kljuse posrne,
Momak naš ti trěsne poduž zemlje crne;
I kako tu leži raztegnut kô žaba,
Smije mu se svako, ista pjana baba.

---

Što si ti uzjahao na tu bedeviju.
Naticajući se za dikom i slavom
Paz' da isto nebo neprolomiš glavom!
Paz' da neposrneš, neukineš šiju!
Paz' da ti se babe i děca nesmiju!

# SONETI.

## 1.

### Strěle Apolonove.

Pošto narod od Achajskih krajah
Apolona pod Trojom uvrědi,
On rukovět oštrih strěl' naredi,
I ugodi u jed svojih vajah.
Naperi jih u tabor Achajah,
I pridruži svakoj pomor blědi,
Te mah Grci padahu u bědi —
Kô pod mrtvu jesen lištje gajah.

Čujte Boga Delijanskog vrazi!
Zašt' grdite sluge mu pobožne,
Kolo, vrelo, děve njegvih hramah?
Čuvajte se, da koj nenagazi;
Jer on poda od sile svemožne
Pun nam tuljac strělah — epigramah.

## 2.

## Hesperidke. [17])

Lěpotici jednoj.

Na otoku divnom pram zapadu
   Biaše ograd [18]), u njem tri děvice,
   Što čuvahu zlatne jabučice,
Kô što seke sád taj čuvat znadu.
Mnogi junak, stignuv k tom ogradu,
   Smělost plati glavom nemilice,
   Dok ti Atlas i Hrelj varalice
Tih jabukah někak neukradu.

Krasna seko! Arethuso moja!
   U tebe je jabuka zlatjena —
Srěd mladosti rajske perivoja.
Al ju čuvaj, čuvao te Leljo!
   Da ostane skora i rumena,
   Dok nedodje sudjenik — tvoj Hreljo.

### 3.

### Ruži carici.

Drago ti je gledat roj lepira',
Kad prolětjem po vrtlih se druže,
I tu cvětje najkrasnije kruže,
Šarim krilma igrajuć bez mira.

Ali na njih vrtljari se tuže,
Těrajuć ih s cvětja bez obzira,
Ili koljuć srěd nestašnog pira,
Da obrane čistost mlade ruže.

Prva ružo mojeg perivoja!
Kruže tebe lepiri bez broja,
Tražeć krunit rajsko tvoje cvětje.

O da běs ih odnio bez traga!
A najprvo malog onog vraga,
Što u svaki perivoj doletje!

## 4.

## Prijatelju i drugu.

N. B.

Biaše (kažu) u bana Momčila[20])
Dobar konjic još danas na slavi,
Koj iz běde svake ga izbavi;
Zašto u tog konja biahu krila.

Al ga jednom žena prevarila:
Ban na mejdan ode i zaglavi;
Jer pod kolan nevěrnica savi
Dobru konju čudnovata krila.

Krilat konjic u tebe j', viteže!
Al nevidiš gdě baba Smiljana
Pod kolan mu lahka krila veže.
Těraj babu za vragom, moj brate!
Konjic će ti trebat za mejdana,
Jer gle Žure već tržu mač na te.[21])

## Tri sitne sitnice.

### 1. Nemirni susědi.

Neizlazim s pomne brige,
Neuzpěva ipak radnja;
Otvorena j' stranka knjige,
Al daleko još je zadnja.

Sad mi slavulj neda mira,
Sad prolazeć pastir svira,
A sad oči od susědke
Metju pomnji môj zapletke.

### 2. Pošten nauk.

Ti si lěti traži momu,
S kom u ljubav kaniš doći:
Prikladni su k poslu tomu
Dugi danči, tople noći.

A po zimi s momom mora
Savez biti sasvim gotov;
Jer je strašan mraz van dvora,
Ima sněga pokraj plotov'.

### 3. Šilo za ognjilo.

Moma.

Gdě god tebi noge stoje,
To ti pogled u me lěpiš:
Pazi dobro oči svoje,
Da mi ludo neoslěpiš.

Momak.

Makar prošla već daleko,
Obzireš se još i diviš·
Pazi na se, draga seko!
Da si vrata neizkriviš.

# Čestitka

## Miška Jurišića,

raznositelja nar. novinah na svrsi g. 1842.

Pěsma ad libitum za jedan mužki il ženski glas, sa sprovadjanjem zveke od škudah i cvancikah. NB. I cekini su za taj poso prikladni.

Što j' god lětos svět uradio,
Il palače nove sgradio,
Il pokrpao stare plote, —
Bio li mraz il sunce vruće,
O gospodo, k Vam u kuće
Svake srěde i subote
O tom brzi glas donosih,
Nit za děnar ikad prosih —
Ja Miško Jurišić.

Do kraja je već godina,
Š njom poslědnji broj novina':
Bog Vam dao, što vam treba'
Dobru čeljad i kućicu,
Čuvao svaku hiljadicu,
K tom i zdravlje — darak neba;
To i svaku drugu sreću
Uštim Vami svakdan veću —
Ja Miško Jurišić.

Pa i Vi se ogledajte
Od Vaše mi sreće dajte!
Meni treba bogme kaput,
Ter i novi par cipeljah,
Pa ću opet po nedĕljah
Dolaziti rado dva put
(Ako drago bude Vami
S veselimi novinami —
Ja Miško Jurišić.

## Izjasnjenje.

1. Kod nas na Malom Štajeru *) mlatci služe (što no kažu) za mertik (měrtuk), a ono po svaki 11. ili 12. vagan od svega što namlate. Medjutim daje jim se jelo podosta kukavno, pivo ili same vode ili kadkad kiselice kakve, kruškovice, jabučnice ili zavrělice, gdě se u kući sprama njih puno bolje hrane svi drugi poljski težaci, n. p. orači, kopači, žetcoci itd. Nu kad domlate, daje jim domaćica čestitu čast, gotovo kao pir; a čast tu zovu domlatki. (Taj isti običaj ima i kod ostalih Slavjanah, barem — po koliko ja znam — kod Poljakah). — Usuprot tomu nose bake mlinarom (vodeničarom) kojekakvih mitah, da jim što brže samelju, a ono po najviše rakije, vina, zaběli, lana itd. — Pričica pěsme ove poznata je po svijuh gornjih stranah. (Čuo sam ju kod kuće, u Kranjskoj i pod istim starim Dobračem). Sva je prilika te će bit i kod ostalih Slavjanah.

2. Hvalit ćema m. hvalit ćemo (mi dva): dvobroj, koji se upotrebljava kod većine kajkavacah (barem u svijuh gornjih stranah), a ono kod svijuh glagoljah, vremenah, načinah i brojnikah isto onako u rěčih samostavnih kao i pridavnih

*) Onako zovu Slovenci (Wenden) svu onu stranu Štajera, u kojoj se slovenski govori.

i městoimenih (pronomina). Zato te molim, dragi moj štioče! da te nesmeta, kad se gděkad i poslě sastaneš s timi dvobrojnimi formami n. p. šta sma dužna? m. šta smo (mi dva) dužni? ili: dojdosta m. (oni dva) dojdoše; jerbo znaš, da u tom stoji bogatost naših formah. I budi barem dozvoljeno nami, što smo dvobrojniku naučni od kuće, da se njime služimo i sve ako i drugovi naši iz dolnjih i zapadnih stranah neimaju volje uvoditi ga u književni život. Svaka pokrajina i u jeziku kao i u ostalom životu ima razlikih krasnih svojih vlastitostih, kojimi treba da se ponosi a kamoli da se njimi nestidi. Ovo biva i kod drugih izobraženih naroda, najpače kod Němacah. Tu n. p. saksonski pisalac poněšto drugčije piše, primajući někoje vlastitosti svog narěčja u pero svoje, nego što piše drug njegov iz Švabske (in stricto sensu), ili iz Pruske, ili Austrije, koji opet primaju u pismo vlastitosti svojeg domaćeg narěčja. A to je i pravo i zdravo, jerbo način taj pridaje razliki kolorit i skorotu obrazu književnosti, najpače u struci poesije. Pa ako je to lěpo i probitačno za druge, pa zašto da nebi bilo isto onako i kod nas i za nas.

3. Kod nas (na Malom Štajeru) štacunare (dućandžije) zovu Latine, a ono valja porad toga, što su prvi u nas zaveli trgovinu Latini (Talijani *) (ili barem onaj način, kojim se u sa-

*) Talijane, koji dolaze iz Italije k nam kao zanatlije ili prodavajući od kuće do kuće koješta, zovemo Lahe (Vlahe) kao i svi zapadni Slavljani, Česi i Poljaci. Od tog dolaze i mnoga městna imena n. p. Laško (Tüffer), Laška Gorica (Görz) itd.

dašnje vrěme těra po dućanih. I ovo sluti na istinu mog mněnja, da se u nas dućan zove štacun (tal. staggione). I doista ima i dan danas kod nas mnoge trgovačke porodice, što nose imena talijanska n. p. Cantili, Fabiani, Spizzi Tomasi, Tossi i mnogi drugi. *)

4. Gratamente (?) (tal.): s drage volje.

5. Tešek barátom (magj.): izvoli brate moj!

6. Naslědovanje Mickievičeve ballade „Pani Twardowska."

7. Župani bili su u staro vrěme kod našeg naroda veliki dostojnici (gotovo nezavisni vladari). Porphyrogenita kaže, da je Hrvatska bila razděljena na županije. Poslě kako se Hrvatska uzdigne na čast kraljevstva, padne to ime sve dublje, tako da se malo kada u pismih više spominje, nego se govori više za bane i knjezove. Madžari došavši u bližnji savez s narodom našim uzmu od njega župane (išpane) u smislu poglavicah od jednog kotara (district) po lat. comites. Kako se skoro probudi opet u nas život narodns nastojanjem, da se uzdigne jezik nar. na stui panj javnog službeuog, počimali smo nazivat u državnom smislu comites „župane", n. p. supremos comites „vrhovne župane"; vice comites „podžupane". Nu ime župan poznato je još i kod naroda u gornjih stranah. Tu je župan dostojanstvo pučko (něm. Amtmann).

*) Zagrebački dućandžija Scopini nije rodom Talijan nego Kranjac, a ono iz Ribnice (Reifnitz), pa se zove od kuće Skopin te mu se stopram ovdě klassiciralo ime. —

Ljude te gospoština (Herrschaft) izabire izmedju puka. Njih ide služba procěnjivati zemlju, koju tko prodaje drugomu ili kad umre gospodar njeziu ostavljajuć ju rodbini svojoj, od čega vadi gospoština desetinu (Laudemium. U onih gospoštinah, u kojih se nisu još odkupili poddajnici od robote (tlake, kuluka), županov je poso, da těra narod na robotu, štao on čini ponajviše bez ikakvog pomilovanja (kao što su to skoro činili u Hrvatskoj tako zvani dvorski ili špani [t. j. župani]).

8. Ris zove se u gornjih stranah město, na koje ide čověk zaklinjati djavola, kad hoće da mu donese novacah, ili tajnu kakvu da mu kaže. Tko ide u Ris, treba da se spremi pod noć u šumu ili špilju kakvu, i tu dočeka pónoćno doba načinivši oko sebe štapom kolo ili krug (Kreis). Kad će pónoć te udari već dvanaest satih, pojavi se djavo u raznih prilikah, to kao gorući krmak, a to kao lav ili zmaj sipajući vatru. Tu čověk moj nesmije ni pisnuti, ni za dlaku prekoračiti ris (krug štapom načinjen) dok neiztuče jedan sat po pónoći, drugčije zlo po njega da gore bit nemože (djavo bi ga odmah poveo sa sobom u pako.) Nu koji tu ostane stalan i nepomičan do preko pónoći, tomu donese novacah, koliko se čověku uzhtije, ili čega mu drago. — Poznavao sam ljude, što su bili (kazivaše mi) u risu. Oni bi mi pripovědali stvari, od kojih bi mi se (budući još děčak neuk) ježila koža.

9. Nobile verbum. U staro doba bilo je plemstvo poljsko (szlachta polska) pošteno i

čestito. Tu nebi trebalo nikakvih pismenih ugovorah ili pogodbah. Kad bi poljski plemić štagod obećao na svoju plemenitu rěč (nobile verbum), to bi bilo tvrdje od svake pismene pogodbe, i ako bi tko zahtěvao od njega pismenu svědočbu, bi se on vrlo razljutio govoreći: Jam szlachcic! (ja sam plemić). I u ono je vrěme značila rěč „plemić“ čověka poštena t. j. plemenita ne samo po imenu nego i po srdcu. Nu najprvo izopačiše se velikaši (tako zvani palatini, vojvode, staroste i drugi ostali dostojnici i dvorani), te povukoše u propast duševnu za sobom i prosto plemstvo. A prvi jih nad ponor taj nadvedoše pojedini velikaši, koji da podignu sebe ili čitavu svoju porodicu na više gospodstvo ili dostojanstvo, stadoše prosto plemstvo ili podkupljivati novci ili laskati mu, zabijajuć mu u mozag, da je svaki i najsiromašniji plemić tobože kolikogod i prvi vojvoda, i da njegova rěč baš onoliko valja koliko palatinova. I tako se namami prosto plemstvo (szlachta zagonowa) prvi put u državne sabore i ostale javne skupštine. Vidivši to ostali velikaši, što su tu od tolike tělesne sile propali, stanu bogme i oni pod svoj barjak kupiti susědnu svoju szlachtu, i dovoditi ju uza se u sabore. I tako se htio nehtio szlachcic ustrmoglavi u vir političkih zapletakah, stane zanemarati svoju kuću, priučati se na politisiranje, snivajuć o někakvom gospodstvu. Tu propade njegvo poštenje malo po malo u najdublje blato. On bi prodavao svoju rěč svakomu, koji bi ga podkupio novci ili počastio, za nevolju više putah i za kie-

liszek wódki. A to se najjasnije vidilo u njih, izbirajući si kralja, gdě nemogući se pogoditi, koji da izmedju njih bude kralj, volili bi na poslědku kojega mu drago nevěštog tudjeg knježevića (prinea) preko njih da se popne na prestô poljski, nego li domaćeg kojeg poštenog vojvodu ili drugog velikaša, koji bi bio poznavao narod i potrebštine njegove i ljubio domovinu svoju. Tko neće brata za brata, hoće tudjinu za gospodara. Ta izopačena pohlepa plemstva poljskog za gospodovanjem i nenavist izmedju sebe otvori inostrancem u poljsku vrata na stožer. Evo štioče moj dragi, kakvim ti načinom propade poštena rěč (nobile verbum) plemića poljskog a š njom i ustav, budući osnovan na plemstvo (per excellentiam zvano narod poljski). — Ono isto načelo ustava i uredbah, što je bilo někada u Poljskoj, vlada dan danas još i u Ugarskoj i u sdruženih kraljevinah. I tu je samo plemić gospodar državni. Nu na čast gospodarstvo plemiću, dok je plemenit u svakom smislu, po imenu, umu i srdcu. I doista takav ti je bio u staro vrěme plemić hrvatski, a ono i doskora. „To mi věruj, sinko moj! na poštenu moju rěč“ (kazivao bi stari hrvatski plemić), a rěč ta valjala bi koliko da je dao od sebe pismo od sto pečatah. Tako ti je bilo onda. Ljudi su bili još istina prosti, nepismeni, nerazmazani ni oděćom ni ničem. Oděća njihova bila je koliko od svakog čověka od ostalog naroda. Prost bio je onda plemić hrvatski, nu pošten, čist, stalan, pripravan svaki čas platiti dug domovini, ako je trebovala, i glavom. Nije se onda nitko nad-

trkivao za službami i gospodstvom. Nije li bilo to zlatno vrěme? „Da Bogme“, kaže prijateljica moja, starica od osamdeset godinah, prolěvajuć suze od očijuh: „Krasno ti je bilo onda, sinko moj! Mi sve gospe bile smo jednake, koliko jednoj do božića toliko i drugoj. A to ti je bilo porad toga, jerbo smo sve znale, da smo korěnite Horvatice, a ništa drugo. Nu sada hoćemo da budemo něšta drugo, nego na što nas je stvorio Bog. A odtuda ti dolazi gizdost, oholost i drugo kojekakvo gospodstvo. Ah tomu ti onda nije bilo ni traga ni glasa“ · · · · · I tu ti mi sad stane pripovědati kao s brojanice sve dražesti onog njezinog věka. A kako je sada? pitaš me, dragi moj štioče! O to ti sam dobro znaš; ako li neznaš, a ono još bolje za te. Neprolěva badava suzah od očijuh stara moja prijateljica s dolnjeg grada. O Bože moj milostivi! pomiluj nas i spasi domovinu!

10. Klek. Glavicah, što se zovu Klek, ima puno u domovini našoj i u gornjih i u zapadnih stranah. Divna je stvar, te svagdě oko njih narod pripověda, da se na njih u noćno doba sastaju věštice, dolětjući tamo s dalekih stranah jašući metle. Došavši tamo (kažu) da se uhvate u kolo věštičko, te se poslě časte i miluju s djavoli. A taj njihov sabor traje dok prvi pětli nezapoju, pa onda kud koja a svaka svojoj kući. Imam stari jedan rukopis od g. 1711, sadržavajući zaglavni izpit dvijuh věšticah kranjskih. Tu ima po tanki opis i razlog tih sastanakah, vražjih milovanjah i častih polag izpověsti istih obtuženicah.

Znamenit nu strašan dokumenat tmine onih vremenah i slěposti njihove pravice!···Nu da se vratimo opet na naš Klek (da bogme kao pošteni ljudi, koji s věšticami neće posla da imadu). Klek jedan, a ono za nas najprvi, ima u Ogulinskoj regimenti, i ti ga, pobratime moj! svaki čas možeš viděti, ako imaš sreću živěti u Zagrebu, pa ako se popneš na južno šetalište, pa pogledneš put Primorja (nota bene ako imaš i zdrave bistre oči, a nad tobom vedro nebo). Što je u nas Klek, to je u Poljakah Lysa gora *), na kojoj se sastaju (kažu poljske věštice.

11. Al gosine to su rěči. Mickiewicz kaže puno lěpo: Lecz pan każe, sługa musi. Nu ja zasada to nikako nisam mogo bolje prevesti.

12. Pěsmu tu čitao sam u někakvom němačkom pěsniku, nu poslě mi nije nikako moglo pasti na pamet, u kojoj sam ju knjizi čitao. Nu budući mi sasvim tim stalo do toga, da ju prevedem na naški, preveo sam ju za nevolju onako iz glave kako sam do·prilike mislio, da će biti bolje. Ti, učeni moj štioče, sukobit ćeš se š njom (po svoj prilici) do koje vrěme, šetajući se po prostranih dubravah poesije teutonske. Ti ćeš viděti njezin tanki stas, sakriven pod dugačku bělu i zlatom izvezenu svitu; vidět ćeš njezinu okruglu ručicu, a ono skoro i zdravo lice, i modre oči i dugačke svilene pramove, a srdce tvoje razigrat će se za tom plavokosom Germankom, pa će sasvim zaboraviti na prostodušnu moju kćercu.

---

*) Lysa gora znači naški Plěšivica (a takvih imenah glavicah i gorah ima puno kod nas).

Jedino se nadam, te će mi ju moći sačuvati u srdcu i pameti tvojoj poznati i omiljeni glas njezinih ustijuh. Ako ni to, a jadnu si ju!

„Kukati će kano kukavica,
Previjati kano lastavica,
Uzdisati kano udovica,
A plakati kano i děvojka.“

13. Naslědovanje Uhlandove ballade „Kaiser Karls Meerfart.“ Ja sam město njega metnuo „Kralja Matjaša“, i nadam se, da se tim tebi nisam zaměrio, budući u gornjih naših stranah „Kralj Matjaš“ na tolikoj je slavi u pričicah naroda, koliko kod Francuzah Charlemagne (zvan u španjolskih nar. romancah el emperador Don Carlos).

14. Grlice. Sad ću, dragi moj stioče! kazati něšta, šta u mom rodnom kraju znadu sve bake, a najpače děvojke, što su već za udaju, a ti po svoj prilici dosad još neznaš. (Ni ja nebi znao do danas, da me po sreći nisu bake one zibale i njihale, a ja da se nisam š njimi prijateljio, slušajući kojekakve njihove razgovore.) Tu se najme priča i kazuje, da će ona dévojka (što no ondě kažu) zibati do godine (a ono prvo nego je došla pod věnac), koja je u prolětje prvi put čula na tašte grlicu. Zato se kod nas děvojke i neposte rado u prolětje, nego metju svako jutro, kako urane, po zalogaj hlěba u usta, dok nečuju grlice. U kakvu može nesreću ugreznuti krasna seka, što to činiti propusti, vidět ćeš, dragi moj štioče! čitajući pěsmu ovu. —

15. Sad, dragi moj pobratime! pripovědat ću ti za něšto, što po svoj prilici ni ti ni babe mog zavičaja neznadu. Kazat ću ti něšto o Modrinjaku i věku njegovom. Lažeš, sinko! (kazat će stara Prep. mejašica pokojnog mog otca). Bogme lažeš; ja znam dobro Modrinjaka. Poznavala sam ga, dok je kapelanovao kod sv. Tomaša. Bio to čověk prekrasan. Rado bi u našu kuću dolazio, a osobito rado vidjao na stolu krapce i gibanice. Kad bi on šta takvog zagledao, odmah bi me uhvatio pod pazuhe, zahuknuo, pa udri na okolo. Pokojna moja mamica (Bog jim daj duši dobro!) mahala bi rukom kazivajući: „Za pet rán božjih, kaj dělaju? Post je, pa plešeju?“ „„O predraga mati! (odgovorio bi M. na to) post nepost, Bog nije nikomu odlučio vrěme, kad da bude veseo a kad opet da se žalosti. Nego mi se veselimo kad nam je do veselja, a žalost i tuga onako nam dolazi svaki put prerano i u zao čas. A zašto dakle da se još silimo na nju.““ Mati moja bi na to opet samo mahnula rukom nasměšivši se, a mi opet na okrug kao pomamni ·· A i poslě bila sam na dobro s Modrinjakom, kad je bio za župnika pri sv. Miklašu. Predragi gospodine! odmah kako sam se provukla s kumom mojom Polj······kom kroz vrata, a on nama skočio na susrět pa nas ogrlio kao da će odmah s nama pred oltar, pa nas tu obě privěnčat za se····Aa Bogme dobro sam poznala Modrinjaka. Pa kako nebi? Varvala (njihala) sam ga kao děte maleno, a poslě bila mu i na sprovodu.“ Tako ti klimajući glavom kaže, dragi

moj štioče! u Srědištu najstarija žena. To isto će posvědočiti, ako se uzište, do sto ženah Srědištankah, a opet po drugih sto iz okoliša. A tko će proti tolikoj vojsci? Ja dakle s ove strane skidam kapu. Nu da sasvim neostanem za laži, šta bi mi kao prijatelju istine do duše mučno bilo, progovorit ću něšta o duhu i življu onog vremena, u kojem je on dihao i živio. A tu znam da će mi se poklonit sve žene i bake od Srědišta i njegovog okoliša.

Na početku t. věka razvedrilo se je nebo nad rodnom bratjom u gornjih stranah naše domovine (najpače medju Murom i Dravom), i uzniklo cvětje slovensko na polju duševnom. Tu se je skupila u tabor jedan (bez dogovora) sva mladež uznešena za krasno, dobro i krěpostno. I mladež ta bi smatrala ostale tobože slobodnomisleće Slovence, ponoseće se s někakvim světoobćanstvom (kosmopolitismom) kao někakve němačke slobodnjake, koreći ih materijalistami, koji dobro naroda podlažu koristi svojoj posebnoj. Vrědno je, da tu napomenemo prve glave onih vitežkih slovenskih uznešenikah. U Kranjskoj bio je na čelu Valentin Vodnik (prvi pěsnik korutanske grane onog věka), do njega Jåpel, Kumerdej idr.; u Koruškoj Gutsman i učenac njegov (nadkriljujuć učitelja i srdcem i umom) Ur. Jarnik (umro kao župnik Blatogradski g. 1844); a u Štajeru Primic (prof. slov. u Gradcu), Šmigoc (spisatelj slovnice slov.), Narat (pisalac rěčnika, utopio se u Dravi), pobratim i drug njegov M. Jaklin (sada dekan u Ljutoměru), Popović (umro u Beču kao prof.

něm. jezika), Kosi (sada župnik u Lěskovcih), Cvětko (sada okružni župnik u Optuju), Perger (iztraživalac slov. starine, umro g. 1840), K. Kvas (sada prof. slovenštine u Gradcu), Ant. Krempl (sada župnik kod Malenedle) i Modrinjak. Od svijuh ovih glavah živu još jedino s tělom i duhom Cvětko, Jaklin i Ant. Krempl. Izmedju svijuh opet živi i s duhom i perom dělujući i danas A. Krempl, koji ni u starije godine svoje nije izgubio ni iskricu od svoje prve mladěnačke vatre. Slava mu! — Nu da se vratimo opet u onaj věk i na Modrinjaka kao representanta idee slavljanstva na Malom Štajeru. Modrinjak bio je onda prvi pěsnik slovenski grane panonske, kao što sta bila na grani korutanskoj Vodnik i Jarnik. Rodio se u Dravskom Srědištu (Polsterau), učio gymnasijalne škole u Varaždinu, a mudroljubje i bogoslovje u Gradcu. Ljudi, što su ga poznavali, hvale ga kao čověka umnostna, učena, ugodna i poštena (i župljani njegovi spominju ga i dan danas rado kao svog dobročinca). Proti koncu svojih godinah, nerado gledan od poglavarah svojih porad někojih stvarih, u koje se slobodan taj um nije mogo skučiti, zanemari se sasvim, pijući preko měre, da u pitju zaboravi tuge i žalosti svoje, i tako umre pod jesen g. 1827 u sv. Miklašu (u Ljutomerskih Goricah) kao župnik onděšnji. Kako se dočuje glas u grad, da je umro M., pošlju odmah čověka pisara (kako se hoće po zakonu), da popiše sve stvari ostavljene po njemu. Kako taj čověk (zvao se nota bene M—rić) dopre i do pisarnice njegove, a on

tu svako pismo, na kojem je vidio slova slovenska, podera, pa onako poderano baci kroz prozor u dvorište medju smĕti. I tako ti propade većina dĕlah Modrinjakovih. Da je bio pisar taj po sreći drugog naroda, nebrojeno bi se moglo bilo blago sačuvati od propasti; jerbo bi težko onako bĕsno i pomamno bio postupao. Na veliku je sreću prije toga omarskog gospodarstva bratić njegov, Lovro Modrinjak, poneo sa sobom knjižicu jednu pĕsamah strica svog u kuću. I evo ti sve što je preostalo od vile Modrinjakove. Ja sam one stvari prepisao za se, i sudim, da su žeženo zlato, pravi ures poesije slavljanske. Iz njih sbori pravi čisti um slavljanski glasom domorodnim; misli uzvišene, izložene obrazi sjajnimi fantasije zdrave, skore, uznešene. Najbolje njegove pĕsme, što jih ja imam, mogu se zvati: „Golub, Elegija, Lav bolestan, Boginji modrici (Minervi) i Amico Zvetkoni.“ Budući je poslĕdnja i značajna i najkratja, evo ti ju priobćujem, dragi pobratime, u prvobitnoj njezinoj slici:

## Amico Zvetkoni l. 1813.

(Akrostikon.)

1. **Z**adnji človek je na svéti,
   Ki svoj rod za nič drži:
   Zapstonj so mu rožni cvéti;
   Njemu nikaj nediší.

2. **V**nadrah maternih se zhrani,
   V njenoj reji se zredi;
   Mačoho oslépno brani,
   Mater pa za nič drži.

3. **E**rjav kakti Judaš bódi!
   Naj te pes za plotom jé!
   Med Slovence naj nehodi,
   Ki je prav Slovenec né!

4. **T**i príjatelj Cvetko jesi
   Materne dežele cvét,
   Z Dórnaske Kaménske vesi,
   Z lukom zrejen, pa oplet.

5. **K**ókol nési med pšenicoj,
   Ščipek raseš zmed kopriv;
   Kókol ztrga se že z klicoj,
   Ščipek pa je ves pikljiv.

6. **O**! kak ja želim Vam uživat
   Dugo podmesečni svét!..
   Primic, Šmigoc, Cvetko vivat
   Dosti dosti dugo lét! —

Iz pěsme ove razabrat ćeš jasno, kojim su duhom dihali, pod kojim barjakom vojevali ondašnji naši domorodci. Jasnim obrazom predstavlja ti se njihova mržnja i preziranje poněmčenikah iz 3 vrste, a kroz taj obraz sjaje kao kontrast najvrućija ljubav za slavljanstvo.

Ako te ikad zanese želja znati, kakva je bio obraza i lica Modrinjak, a ti možeš dobro sgodjenu njegovu sliku viditi u Srědištu kod bratića njegova Lovre Modrinjaka, kad te sreća jednom tamo zavede.

16. Naredi. Narediti slov. město: načiniti, stvoriti. O toj starogrčkoj pričici možeš, učeni moj štioče! obširnije čitati u Homěrovoj Iliadi, knjizi I. (od kojeg pa do kojeg redka? to će duboka tvoja učenost sama pronaći).

17. Hesperidke bile su děvice, čuvajuće zlatne jabuke u divnom perivoju u někakvoj zapadnoj pokrajini (učeni kažu na sadašnjem otoku Madeiri). One su se zvale Arethusa, Ägla i Hesperia). Božica Junona razljutila se na Hrelja (Herakleja), kô što biva više putah te se i najkrasnije božice razljute na slabe ljude) i sladkim rečma sklonila kralja Eurystheja na to, da ga upregnuo u one dvanaestere težke radnje. Medju timi radnjami bio je i onaj vratolomni poso, da donese od tih děvicah rečene zlatne jabuke. Ti češ se možebiti grohotom nasmijati, kad uzčitaš, da je poso vratoloman izmamiti jabuku děvojci. Nu, dragi moj! bila su ti onda druga vremena. Nisu se onda děvojačke jabuke nosile na světlu, kao danas što se nose. Zato ti onda

siromah Hreljo nije ni znao, gdě da jih ima tražiti, dok mu Prometej ne dokaže, u kojoj pokrajini da jih potraži. I ondě kad je pao, nije još mogo pogoditi za perivoj, u kojem su čuvarice. Na poslědku dogovori se s Atlasom, koji je ondě poblizu nosio na ledjima svojima čitav svět. I tako se on težkim trudom jedanred dokopa žudjenoga tog blaga. (Čitaj o tom u mythologičkih rěčnicih slova Atlas i Herakles. Kod nas Slavljanah znaš, što znači jabuka t. j. ljubav. Isto onako mora te imaju i Hesperidske te jabuke svoje znamenovanje (valjda da ono isto što pojas [ζώνη] t. j. neoskvrnjeno děvičanstvo ili věrnost bračne ljubavi, jerbo bi jih poklanjali zaručnicam).

18. Ograd znači na slov. ono, što u dolnjih stranah bašča, perivoj, vrt.

19. Sád znači na slov. voće (fructus).

20. Ako hočeš da razumiš sonet ovaj, treba ti znati, tko je bio taj ban Momčilo i žena njegova Vukosava i kako je izdala zaručnika svoga kralju Vukašinu, kojeg je prozvao narod Žurom (budući on bio malena kipa): a to ćeš najlaglje naučiti iz prekrasne Vukove sbirke nar. naših pěsamah. Tu ima pěsma o tom u knjizi IV. (Vidi „Srpske nar. pěsme. Sabrao i izdao na svět Vuk Stefanović Karadžić.“ Knjiga IV. str. 14—26. (Beč 1833).

21. Vidi „Danicu ilirsku“ g. 1842 broj. 20. str. 78.

22. Slobodan prevod iz Uhlanda.

## Oproštaj sa štiocem.

Eto ti razgovor obširni o tom, što kod mene znadu sve bake, kao i o tom, šta i neznadu. Vrlo mi je žao razstajući se s tobom. Nu šta ću si? Da se s tobom, dragi pobratime, razgovaram duže, za to se hoće mnogo troška, jerbo ti stojiš daleko od mene Bog zna u kojem li kraju. A da rěč moja dopre do očijuh tvojih i srěd srdca tvoga, za to treba da ju pošljem u běli svět. A to se može učiniti samo putem javnim — putem književnim. A da knjigu onako nakitim, treba da se utečem tiskaru, a tiskar ništa neučini bez jaspre. Ti mi istina u tom poslu pomažeš kesom svojom. Nu kesa jedna nedospěva za tolik trošak.

A sad na razstanku još do dvě tri rěči!

Prvo: Hvalim ti srdačno, dragi moj prijane! što si me po dugačkom tom putu izpratio do kraja uztrpljivo, možebiti ni neroptajući. Hvalim ti na ljubavi kao prijatelju i drugu věrnomu, koji prijatelja svog sprema u svijuh sgodah života, ma bilo i preko drvlja i kamenja. Ako sam ti u čem ugodio, a ja se radujem od svega srdca. Nu ako se na me tužiš, ako li ti je žao daleka puta, a ti mi oprosti kao čověku slabu i grešnu. — Možebiti te ti ja preko volje razvodim razgovor svoj odviše? I ja sám priznajem pogrešku tu. Nu drugujući i razgovarajući se često s bakami rodnog svog kraja od malih noguh, obiko sam način taj zanovetan, te se ga nikako otresti nemogu. — Možebiti te ti ja govorim preprosto.

Istina je, mogo sam i drugčije zarezati pero, učenije njim udarati, n. p. obuti škornju s visokimi napeticami, obući svitu retoričku, metnuti na glavu vlasulju školastičku, pa te voditi kroz dugačke hodnice umětno spletenih periodah. Nu pomislih: zašto da ti mučim pamet bez nevolje? — Možebiti želiš, da sam udario sbiljnije? Ali, dragi moj, čuo sam gdě kažu ljudi, da je sbiljnost žena suha, dugoljasta i namrštena lica, a sbiljne učene razprave — grki orasi. Zato sam volio rěč svoju predstaviti kao nevěstu veselu, s okruglim rumenim slovenskim licem, a razprave svoje usladiti medom šale. Nu ako si možebiti zodovoljan s perom mojim, a ja te grlim i ljubim, i ništa više neželim i od Boga neprosim, nego zdravlja i zdrave pameti, da se s tobom opet šta brže na tom pazaru sastati mogu.

Danas je Božić. Na Božić (što no kažu) ima svega do volje. I meni je, hvala Bogu, svega do volje, šta mi baš za nevolju treba. Samo jedno još želim vruće, a ono je, da što skorije stečem više takovih blagodarnih prijateljah kao što si ti, samo da se mogu s pomoćju njihovom na godinu što češtje s tobom sastati i razgovarati, koliko se srdcu uzhtije, uvěrujući te pred licem světa o iskrenoj svojoj ljubavi i věrnom prijateljstvu · · · Na današnji dan (na Božić) običavaju kod nas prijatelji darovati se. I ja želim doněti ti na dar jabuku. Primi dakle knjižicu ovu u ime jabuke božićnice. A budući bude ti dospěla u ruke težko prije uzkrsa, a ja ti ju poklanjam zajedno i u ime uskrsnog kolača. Tim mi ostaj

zdravo, pa ni u buduće nezaboravi na iskrenog svog pobratima iz Tuškanca.

Zagreb na Božić g. 1844.

---

Nakon imenika predplatnikah, koji se ovdě izpušta, dodaje pisac što slědi.

## N. B.

Eto ti pregled imenah od (p. n.) gg. predplatnikah i predbrojnikah. Ja jih obnarodujem ovdě samo da pred světom pokažem, tko je u nas podpora te naše mlade književnosti. Tko su dakle ti podupiratelji? Jesu li gospoda u skupocěnih oděćah, gospoda sjajuća od zlata i dragog kamenja? Jesu li gospoda, kojih rěč zapověd je stotinam pokornih slugah? Jesu li gospoda, pred kojih zvučnim imenom klanja se narod vrveći po novčanih dvoranah i bogatih trgovačkih kućah? Neima u ovoj knjizi imena nijednog izmedju njih. A s kakvimi se dakle imeni mi sastajemo u ovih listovih? S imeni od gospode, kojih kuće nesjaju ni od srebra ni od zlata; s imeni od otacah, kojih najveće je blago domovina i děca, odgojena težkim njihovim znojem i trudom u strahu božjem i u ljubavi prama narodu svom i čověčanstvu. Tu se nalaze i imena te iste děce uzhitjene za sve dobro i krasno, buduć nepokvarene kužnim zrakom nizkog materijalisma. — Neima temelja ona od někojih toliko putih pronešena tužba, da je najveća zapreka hržeg napredovanja književnosti naše — siromaštvo, zašto nju podupire baš samo isto siromaštvo: ljudi, koji polože danas poslědnji svoj novac na oltar književnosti,

neznadući, hoće li moći sutra primiriti iste najsilnije potreboće materijalne. A prilog taj oni daju dočim bogatuš sa stolice svog obilja hladno gleda na njeg, te možebiti samo kadkada baci po koji novčić na njezin stol, a to s onim ponosom, s kojim bogat razkošnik baci grošić milostinje u torbu prosjačku. Nu zašto da se tužimo na tu vrstu naroda? Ta je to hod stvarih čověčanstva. Ni književnost německa (a tomu neima još gotovo više od pol věka) nije bolje prošla od velmožah svog naroda; a sasvim tim njezino stablo listnije i cvětnije danas stoji nego li ikoje drugo na světu. Zato se pouzdamo (ako Bog da) te će Višnji i u nas blagosloviti groš udovi, pa njim obděłana slaba još mladica uzrasti u drvo zdravo i krěpkò, pružeće korenje svoje duboko u zemlju domaću a grane visoko pod oblake nebeske.

A sad da još razgledamo imena gledeć na krajeve i pokrajine. Tu ćemo udariti na znamenite razměre. — Najjača po broju predplatnikah jest Hrvatska. Izza nje slědi odmah Česka; izza Česke Štajer; izza Štajera tek Slavonska; izza Slavonske Dalmacija; izza Dalmacije opet Moravska; izza nje Srbska; izza Srbske Bosna, Primorje, Kranjska itd. Divno je zaista pojavljenje, što iz Česke ima više predplatnikah za knjigu ilirsku nego li iz Slavonije, Dalmacije, Srbske ili Bosne; i da ista mala Moravska u tom obziru nadtiče Srbsku i Bosnu i dr. Imamo li se žalostiti nad tim pojavljenjem ili radovati? Razborit štioc nać će u njem zaista razloga i za jedno i drugo. Medju tim, dobro je još, hvala Bogu, i Višnji će dati te će i bolje biti.